

ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

1909 - 2006

(Συνοπτική δεώρηση)

ΕΚΔΟΣΗ ΠΑΓΚΥΠΡΙΑΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΛΤΔ.

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, 2006

**Συγγραφή κειμένου και επιμέλεια έκδοσης:
Ανδρέας Ηρακλέους**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΕΛΙΔΑ

Πρόλογος από τον Έφορο της ΥΕΑΣΕ	9
Προλογικό σημείωμα από τον Πρόεδρο της Π. Σ. Συνομοσπονδίας	11
Εισαγωγή	13
Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση	17
Συνεργατική Ταυτότητα	19
Λογότυπα-σημαία-χρώματα	21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

A. Βασικές συνεργατικές έννοιες και στόχοι του συνεργατικού κινήματος	23
I. Ο ανθρωποκεντρικός χαρακτήρας του συνεργατικού κινήματος	23
II. Η συνεργατική ταυτότητα θεμέλιο της επιτυχίας	24
III. Η έννοια της συνεργατικής εταιρείας	25
III.α. Είδος και ιδιαιτερότητα των συνεργατικών εταιρειών	26
III.β. Κύριος σκοπός το οικονομικό συμφέρον του μέλους	27
B. Η γέννηση της συνεργατικής οργάνωσης στην Ευρώπη	29
I. Συνέπειες της Γαλλικής και της Βιομηχανικής Επανάστασης	29
II. Οι πρόδρομοι της συνεταιριστικής οργάνωσης	31
III. Οι συνεργατικές εταιρείες Raiffeisen στη Γερμανία	32
III.α. Σύντομη βιογραφία του Raiffeisen	32
III.β. Οι βασικότερες κατευθύνσεις των συνεργατικών εταιρειών Raiffeisen	33
III.γ. Οι συνεργατικές Αρχές του Raiffeisen	35
IV. Ο συνεταιρισμός των σκαπανέων του Rochdale	37
V. Ο συνεταιρισμός των Αμπελακίων	39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Συνεργατικές Αξίες και συνεργατικές Αρχές	45
I. Ιστορική αναδρομή	45
II. Συνεργατικές Αξίες (Values)	47
III. Συνεργατικές Αρχές (Principles)	49
III.α. Πρώτη Συνεργατική Αρχή: Εθελοντική και ανοικτή συμμετοχή	49
III.β. Δεύτερη Συνεργατική Αρχή: Δημοκρατικός έλεγχος των μελών	50
III.γ. Τρίτη Συνεργατική Αρχή: Οικονομική συμμετοχή των μελών	53
III.δ. Τέταρτη Συνεργατική Αρχή: Αυτονομία και ανεξαρτησία	55
III.ε. Πέμπτη Συνεργατική Αρχή: Εκπαίδευση, κατάρτιση και πληροφόρηση	56
III.στ. Έκτη Συνεργατική Αρχή: Συνεργασία μεταξύ των συνεργατικών εταιρειών	57
III.ζ. Έβδομη Συνεργατική Αρχή: Κοινωνικό ενδιαφέρον	59
IV. Η τριπλή ιδιότητα του μέλους	60
V. Βασικά χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς των μελών	61

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

A. Η ίδρυση του συνεργατικού κινήματος της Κύπρου	65
I. Η Βρετανική κυριαρχία και η κοινωνική πραγματικότητα	65
II. Εκδήλωση των πρώτων συνεργατικών προσπαθειών στην Κύπρο	68
III. Η συνεργατική κίνηση στο Λευκόνοικο	69
B. Σημαντικοί σταθμοί στην ιστορία του συνεργατικού κινήματος	74
I. Πρώτη περίοδος: 1909-1914 -Ψήφιση του πρώτου Νόμου	74
II. Δεύτερη περίοδος: 1914-1925 -Η ίδρυση της Γεωργικής Τράπεζας	75
III. Τρίτη περίοδος: 1925-1936 -Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης	77
IV. Τέταρτη περίοδος: 1936-1960 - Η ίδρυση της Σ.Κ. Τράπεζας	79
V. Έμπτη περίοδος: 1960-1974 - Διαχωρισμός και εκτοπισμός	83
VI. Έκτη περίοδος: 1975-2004 -Δυσκολίες-Ανάπτυξη-Εναρμόνιση	86
VII. Έβδομη περίοδος: Οι εξελίξεις μετά την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση	90

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Οι τομείς δραστηριότητας του συνεργατικού κινήματος	93
I. Συνεργατικός πιστωτικός τομέας	93
I.α. Καταθέσεις-Αποταμιεύσεις	95
I.β. Δάνεια-Χρηματοδοτήσεις	96
I.γ. Σχολικά ταμιευτήρια	102
II. Συνεργατικός καταναλωτικός τομέας	103
II.α. Συνεργατικά παντοπωλεία και υπεραγορές	105
II.β. Συνολικές αγορές και πωλήσεις	106
III. Συνεργατικός τομέας εμπορίας γεωργικών προϊόντων	108
III.α. Πρωτοβάθμιες συνεργατικές εταιρείες διαθέσεως γεωργικών προϊόντων	108
III.β. Δευτεροβάθμιες συνεργατικές εταιρείες διαθέσεως γεωργικών προϊόντων	109
IV. Συνεργατικός τομέας μεταποίησης	110
IV.α. Οινοποιητικές συνεργατικές εταιρείες	110
IV.β. Συνεργατικές εταιρείες επεξεργασίας γεωργικών προϊόντων	111
IV.γ. Συνεργατικές εταιρείες καπνοπαραγωγών	112
IV.δ. Συνεργατικές εταιρείες παρασκευής ζωοτροφών	113
IV.ε. Συνεργατικές εταιρείες συγκέντρωσης και διάθεσης χαρουπιών	113
IV.στ. Συνεργατικές εταιρείες κατασκευής επίπλων	114
V. Συνεργατικός τομέας υπηρεσιών	115

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Οι θεσμικοί φορείς του συνεργατικού κινήματος	121
I. Έφορος Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών	121
II. Επιτροπή Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών	122
II.α. Εγκαθίδρυση Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών	122

Π.β. Τμήμα Συνεργατικών Εταιρειών και Συνεργατικής Ανάπτυξης . . .	123
Π.γ. Οργάνωση και διάρθρωση της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών	124
Π.δ. Πολιτική μεταρρύθμισης και εκσυγχρονισμού του συνεργατικού κινήματος	125
III. Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία Λτδ.	129
IV. Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα Λτδ.	131
IV.α. Τμήμα Τραπεζικών Εργασιών	131
IV.β. Τμήμα Εμπορικών Εργασιών	133
IV.γ. Τμήμα Ασφαλιστικών Εργασιών	133
IV.δ. Ο νέος ρόλος της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας	134
IV.ε. Χρηματιστηριακή δραστηριότητα	134
V. Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών	135
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ	
Έλεγχος και ελεγκτικά όργανα των συνεργατικών εταιρειών	137
I. Η γέννηση και η εξέλιξη του θεσμού του ελέγχου-Ιστορική προσέγγιση	137
II. Υποκείμενο του ελέγχου των συνεργατικών εταιρειών	140
II.α. Εσωτερικός έλεγχος	140
II.β. Εξωτερικός έλεγχος	144
II.β.α. Λογιστικός και διαχειριστικός έλεγχος των συνεργατικών εταιρειών της Κύπρου	145
II.β.β. Ο έλεγχος των συνεργατικών εταιρειών διεθνώς	147
II.β.γ. Ενημέρωση των μελών	147
III. Αντικείμενο και σκοποί του ελέγχου των συνεργατικών εταιρειών	149
IV. Γενικά συμπεράσματα	152
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ	
Προσδοκίες, προοπτικές και στρατηγικοί στόχοι του συνεργατικού κινήματος	155
Προσδοκίες του συνεταιρισμένου κόσμου	155
Προοπτικές και στρατηγικοί στόχοι	156
Πτυχές του κοινωφελούς έργου του συνεργατικού κινήματος	161
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ	
Η περί Συνεργατικών Εταιρειών Νομοθεσία	169
I. Ιστορική αναδρομή	169
II. Οι βασικότερες διατάξεις της Περί Συνεργατικών Εταιρειών Νομοθεσίας	171
III. Οι βασικές καινοτομίες της εναρμονιστικής νομοθεσίας [N.123/2003]	175
IV. Συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα	178
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	181
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	183
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	185

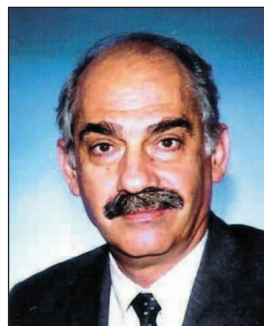
Τα σχολικά συνεργατικά ταμειυτήρια και ιδιαίτερα τα ταμειυτήρια της Δημοτικής Εκπαίδευσης, αποτελούν τη δίοδο από την οποία τα παιδιά εισέρχονται στον κόσμο του συνεργατισμού και προσεγγίζουν, με το δικό τους τρόπο, τις συνεργατικές Αρχές. Στη φωτογραφία, η δασκάλα δέχεται τις καταθέσεις των παιδιών, που συνήθως γίνονται κάθε βδομάδα, σε καθορισμένη ημέρα και συγκεκριμένη ώρα.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με ιδιαίτερη χαρά και ικανοποίηση καλωσορίζω την έκδοση του βιβλίου “ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ 1909-2006”, που εκδίδεται από την Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία σε συνεργασία με την Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών. Θέλω από την αρχή να ευχαριστήσω θερμά όλους τους συντελεστές, που συνέβαλαν με οποιονδήποτε τρόπο στην έκδοση του βιβλίου και να τους συγχαρώ για την αξιοπρόσεκτη προσπάθειά τους.

Θα αποτελούσε επανάληψη η αναφορά μου στο έργο που επιτέλεσε το συνεργατικό κίνημα του τόπου μας στα εκατό σχεδόν χρόνια της ζωής του και στις σημαντικές υπηρεσίες που πρόσφερε στην κυπριακή κοινωνία. Άλλωστε η διάσταση του συνεργατικού έργου καλύπτεται, έστω περιληπτικά, από το περιεχόμενο του βιβλίου. Θα ήταν όμως παράλειψη μου αν δεν επεσήμαινα ότι οι γραπτές αναφορές, για όλο αυτό το έργο, είναι εξαιρετικά περιορισμένες. Το γεγονός αυτό προσδίδει στην παρούσα έκδοση μεγαλύτερη σημασία. Επισημαίνοντας το κενό αυτό θέλω να υπογραμμίσω ότι η πολιτική της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών είναι να βοηθά και να ενθαρρύνει όλες τις προσπάθειες του είδους αυτού, που αναλαμβάνονται από τους φορείς του συνεργατικού κινήματος.

Ο Έφορος της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, κ. Κωνσταντίνος Λύρας.

Η καταγραφή των γεγονότων που αφορούν το συνεργατικό κίνημα και η γραπτή διατύπωση αναλύσεων και προβληματισμών γύρω από αυτά, έχουν ιδιαίτερη σημασία. Διευκολύνουν πρώτα τους ιστορικούς του μέλλοντος να αξιολογήσουν ιστορικά το συνεργατικό έργο και τους κοινωνιολόγους να αναλύσουν κοινωνιολογικά τα αποτελέσματα του. Κυρίως όμως δίνουν την ευκαιρία στη νέα γενιά να ασχοληθεί με το συνεργατικό κίνημα και να διατρέψει στη συνεργατική φιλοσοφία. Μια φιλοσοφία που εφαρμόστηκε στην πράξη από ορισμένους φωτισμένους ανθρώπους και συνέβαλε αποφασιστικά στην οικονομική και κοινωνική απελευθέρωση του ατόμου και στην εξυγίανση των δομών της κοινωνίας.

Το βιβλίο “ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ 1909-2006”, προσεγγίζει τα συνεργατικά θέματα από τρεις διαφορετικές γωνίες. Αναλύει πρώτα τις συνεργατικές Αρχές και τις συνεργατικές Αξίες αγγίζοντας έτσι τη φιλοσοφική διάσταση του συνεργατικού

θεσμού. Αναφέρεται ακολούθως στα διάφορα ιστορικά γεγονότα που οδήγησαν στη γέννηση του θεσμού και στη διατύπωση των συνεργατικών Αρχών, καθώς επίσης και στην πρακτική εφαρμογή τους, στην Ευρώπη πρώτα και μεταγενέστερα στην Κύπρο. Τέλος, προβαίνει σε μια συνοπτική παρουσίαση της σημερινής πραγματικότητας του συνεργατικού κινήματος της Κύπρου και του έργου που επιτελείται σε όλους τους συνεργατικούς τομείς. Η σφαιρική αυτή προσέγγιση των συνεργατικών θεμάτων, καθιστά το βιβλίο εξαιρετικά χρήσιμο για όλους όσους επιθυμούν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους και να κατανοήσουν πληρέστερα την ουσία και το μέγεθος της κοινωνικής προσφοράς του συνεργατικού κινήματος.

Ως Έφορος της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών θέλω να χαιρετήσω την έκδοση του βιβλίου, να συγχαρώ όλους όσους εργάστηκαν για τη έκδοση του και να διαβεβαιώσω ότι θα συνεχίσω να στηρίζω και να βοηθώ παρόμοιες προσπάθειες που θα αναληφθούν στο μέλλον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΥΡΑΣ
ΕΦΟΡΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία αποδέχθηκε με ευχαρίστηση να αναλάβει την ευθύνη της έκδοσης του βιβλίου “ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ 1909-2006” σε συνεργασία με την Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, θεωρώντας ότι η απόφαση της είναι εναρμονισμένη με τις ανάγκες του συνεργατικού κινήματος στον τομέα των εκδόσεων και της προβολής του συνεργατικού έργου. Βεβαίως το έργο που επιτέλεσε το συνεργατικό κίνημα της Κύπρου στα εκατόν σχεδόν χρόνια της ζωής του είναι τεράστιο και δεν είναι δυνατόν να καλυφθεί κατά τρόπο ανάλογο του μεγέθους του στα πλαίσια οποιασδήποτε έκδοσης. Είναι όμως σημαντικό και σημειώνεται με ικανοποίηση, ότι στο βιβλίο καταγράφεται συνοπτικά το “χθες” και το “σήμερα” του συνεργατικού κινήματος και αναλύονται περιληπτικά οι συνεργατικές Αρχές στις οποίες θεμελίωσε την ύπαρξη του και καθόρισε τους στόχους του.

Ο πρόεδρος της Παγκύπριας Συνεργατικής Συνομοσπονδίας κ. Ανδρέας Μουσκάλλης.

Το βιβλίο, παρά το περιορισμένο της έκτασης του και τον περιληπτικό χαρακτήρα του, δίνει στον αναγνώστη μια σαφή εικόνα για τις συνθήκες μέσα από τις οποίες γεννήθηκε η συνεργατική φιλοσοφία στην Ευρώπη και προσεγγίζει σφαιρικά τη διαχρονική εφαρμογή της στην Κύπρο. Το γεγονός αυτό καθιστά την έκδοση σημαντική πηγή πληροφόρησης για εκείνους που επιθυμούν να σχηματίσουν μια γενική αντίληψη γύρω από το συνεργατικό θεσμό. Ταυτόχρονα κεντρίζει το ενδιαφέρον του αναγνώστη και τον ωθεί να εμβαθύνει περισσότερο στη συνεργατική φιλοσοφία, η οποία στην πραγματικότητα άλλαξε τον ρουθ της κοινωνικής και οικονομικής ιστορίας σε διεθνές επίπεδο.

Δεν είναι τυχαίο το γεγονός που οι σκαπανείς του Rochdale του Ηνωμένου Βασιλείου, που διατύπωσαν πρώτοι τις συνεργατικές Αρχές και η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση, που στη συνέχεια τις επεξεργάστηκε και τις εκσυγχρόνισε, συμπεριέλαβαν μεταξύ αυτών και την υποχρέωση των συνεργατικών εταιρειών να **“ενημερώνουν το κοινό, ειδικότερα τη νέα γενιά και τους ηγέτες της κοινής γνώμης, για τη φύση του συνεργατισμού και τα ωφελήματα που προσφέρει”**. Η εφαρμογή της Αρχής αυτής προϋποθέτει σαφώς τη δημιουργία ανάλογου διαφωτιστικού υλικού, το οποίο να ανταποκρίνεται στις σημερινές ανά-

γκες και στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα. Το βιβλίο “ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ 1909-2006” θα αξιοποιηθεί δεόντως από την Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία προς αυτή την κατεύθυνση.

Τελειώνοντας θέλω να ευχαριστήσω θερμά τον Έφορο της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών κ. Κωνσταντίνο Λύρα καθώς και τον πρώην Έφορο κ. Ερωτόκριτο Χλωρακιώτη γιατί και οι δύο, από τη θέση του Εφόρου, δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για να καταλήξει η προσπάθεια στο επιθυμητό αποτέλεσμα. Η βοήθεια και η στήριξη τους ήταν σημαντική και τυγχάνει της ιδιαίτερης εκτίμησης της Συνομοσπονδίας και του συνεργατικού κινήματος γενικότερα.

Με αυτές τις σκέψεις χαιρετίζω την έκδοση του βιβλίου και ευχαριστώ και συγχαίρω όλους όσους συνέβαλαν στην έκδοση του.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΟΥΣΚΑΛΛΗΣ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
Π. Σ. ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μελετώντας την ιστορία των ανθρωπίνων κοινωνιών, παρατηρούμε ότι ο άνθρωπος στην προσπάθεια του να επιβιώσει και να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης του, αισθάνθηκε από πολύ νωρίς την ανάγκη συνεργασίας με το συνάνθρωπο του. Η συνένωση και ο συντονισμός των μέσων που υπάρχουν και των προσπαθειών που καταβάλλονται από τα άτομα σε μια κοινωνική προσπάθεια, στα πλαίσια της οποίας επιδιώκεται ένα επωφελές αποτέλεσμα για όλους, συναντάται σε όλες τις κοινωνίες και σε όλες τις εποχές.

Στις πρωτόγονες κοινωνίες η συνεργασία εμφανίζεται στην προσπάθεια του ανθρώπου να αντιμετωπίσει τα στοιχεία της φύσης ή δυνάμεις υπέρτερες των δικών του ατομικών δυνάμεων και δυνατοτήτων. Με την πάροδο του χρόνου, η αλληλοβοήθεια και η συνεργασία μετατρέπονται σε έθιμο, το οποίο εξελίσσεται διαχρονικά και διαμορφώνεται ανάλογα με τις ανάγκες που εκάστοτε εκδηλώνονται σε κάθε κοινωνία.

Στο εργατικό κίνημα, η αλληλοβοήθεια και η αλληλεγγύη εκδηλώνονται με τη συνδικαλιστική δραστηριότητα, στα πλαίσια της οποίας ο κάθε εργαζόμενος προσπαθεί να επιτύχει καλύτερες συνθήκες εργασίας και διαβίωσης, όχι μόνο για τον εαυτό του, αλλά και για όλους τους συναδέλφους του. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι σε πολλές χώρες η συνδικαλιστική δραστηριότητα έκανε την εμφάνιση της με τη μορφή “εταιρειών αλληλεγγύης”.

Στον αγροτικό τομέα, η αλληλοβοήθεια εμφανίζεται κατά το θέρισμα των σιτηρών, το φύτεμα των αμπελιών, την εκ περιτροπής φύλαξη των κοπαδιών, την κατασκευή αρδευτικών έργων και σε πολλές άλλες δραστηριότητες. Αξιοπρόσεκτη έκφραση αλληλοβοήθειας αποτελεί ο τρόπος με τον οποίο οι γυναίκες της κυπριακής υπαίθρου, που ήταν κάτοχοι μικρού αριθμού αιγών ή προβάτων, συνεργάζονταν και αξιοποιούσαν το γάλα των ζώων τους για κατασκευή χαλουμιών και τυριών.

Γενικά μπορεί να λεχθεί ότι η αλληλεγγύη, η αλληλοβοήθεια, η ευγενής συνεργασία και η κοινή δράση για το κοινό καλό, αποτυπώθηκαν πολύ βαθιά στη συνείδηση του ανθρώπου και ως έθιμο πήραν πατροπαράδοτο χαρακτήρα. Το έθιμο αυτό επηρέασε τη φιλοσοφική σκέψη πολλών διανοουμένων, οι οποίοι από το 16^ο αιώνα, άρχισαν να αναζητούν τρόπους επίλυσης των κοινωνικών προβλημάτων, τα οποία εστιάζονταν στην οικονομική και κοινωνική εξαθλίωση των πληθυσμών, κυρίως της ευρωπαϊκής ηπείρου.

Πολλοί θεωρητικοί της εποχής εκείνης, με τις φιλοσοφικές θεωρίες και τις επίμονες αναζητήσεις τους, χωρίς να επιτύχουν στην πράξη οτιδήποτε σημαντικό, έριξαν τους πρώτους σπόρους της συνεργατικής οργάνωσης της κοινωνίας. Αρκετές από τις απόψεις που διατύπωσαν και τις κατευθύνσεις που έδωσαν, οδήγησαν σε μεταγενέστερο στάδιο, στη γέννηση των συνεργατικών Αρχών. Οι συνεργατικές Αρχές αποτέλεσαν το υπόβαθρο πάνω στο οποίο θεμελιώθηκαν τα συνεργατικά κινήματα στις διάφορες χώρες και καθόρισαν, με ανθρωποκεντρικά κριτήρια, τον τρόπο και τα πλαίσια λειτουργίας τους.

Παρά την ευρύτητα του κοινωνικού και οικονομικού έργου που επιτέλεσαν τα συνεργατικά κινήματα για περισσότερο από ενάμισι αιώνες, η σχετική βιβλιογραφία, σε πολλές χώρες, είναι περιορισμένη. Το γεγονός αυτό δεν επιτρέπει στις νεότερες γενιές να δώσουν τη δέουσα σημασία στην ιστορικά εξελισσόμενη οικονομικοκοινωνική διάσταση των συνεργατικών κινήματων, ή να ασχοληθούν με τη συνεργατική φιλοσοφία και να εμβαθύνουν στις ιδέες και στα ανθρωπιστικά νοήματα που περιέχει.

Η Κύπρος δεν αποτελεί εξαίρεση αυτού του φαινομένου. Ενώ το κυπριακό συνεργατικό κίνημα πρωτοστατεί στην οικονομική και κοινωνική αναβάθμιση του ατόμου και της κοινωνίας για ένα σχεδόν αιώνα, οι γραπτές αναφορές και πολύ περισσότερο οι φιλοσοφικές αναλύσεις είναι από πενιχρές έως ανύπαρκτες. Το μεγάλο κενό που δημιουργήθηκε με την παρέλευση πολλών δεκαετιών δεν είναι δυνατόν να καλυφθεί με την έκδοση αυτής της μελέτης. Η προσπάθεια αποσκοπεί στη συνοπτική παρουσίαση της σημερινής πραγματικότητας του συνεργατικού κινήματος και στην παράθεση ορισμένων παραμέτρων, που θεωρούνται σημαντικές, είτε από ιστορικής, είτε από φιλοσοφικής άποψης.

Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύονται οι βασικές συνεργατικές έννοιες, οριοθετείται η συνεργατική δραστηριότητα από τις υπόλοιπες οικονομικές δραστηριότητες και παρουσιάζεται συνοπτικά ο βασικός στόχος του συνεργατικού κινήματος της Κύπρου, που είναι η ομαλή λειτουργία του μέσα στο απαιτητικό περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης, χωρίς οι συνεργατικές εταιρείες να απολέσουν τη συνεργατική τους ταυτότητα. Στη συνέχεια περιγράφονται οι οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες που επικρατούσαν στην Ευρώπη κατά το 18ο και το 19ο αιώνα, στην αναζήτηση ενός νέου μοντέλου οργάνωσης της κοινωνίας και στη γέννηση του συνεργατικού θεσμού. Επισημαίνονται οι επιπτώσεις της Βιομηχανικής Επανάστασης και οι συνέπειες της Γαλλικής Επανάστασης στις κοινωνίες της Ευρώπης, που οδήγησαν στη διαφοροποίηση του τρόπου προσέγγισης της κοινωνικής οργάνωσης. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στην υλοποίηση της συνεργατικής σκέψης και ειδικότερα γίνεται αναφορά στον καταναλωτικό συνε-

ταιρισμό του Rochdale του Ηνωμένου Βασιλείου, στην Κοινή Συντροφία και Αδελφότητα των Αμπελακίων της Ελλάδας και στις συνεργατικές αρχές του Γερμανού Raiffeisen, οι οποίες αποτέλεσαν τη βάση της ίδρυσης και το πλαίσιο λειτουργίας του κυπριακού συνεργατικού κινήματος.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύονται συνοπτικά οι συνεργατικές Αξίες (Values) και οι συνεργατικές Αρχές (Principles) που αποτελούν τη συνεργατική ταυτότητα των συνεργατικών εταιρειών. Ακολούθως επισημαίνονται η τριπλή ιδιότητα του μέλους που απορρέει από τις συνεργατικές Αρχές και τα βασικά χαρακτηριστικά, που πρέπει να διέπουν τη συμπεριφορά των μελών.

Το τρίτο κεφάλαιο καλύπτει συνοπτικά την ίδρυση του συνεργατικού κινήματος της Κύπρου. Αναφέρεται στις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες που επικρατούσαν στις αρχές του εικοστού αιώνα, στο τοκογλυφικό σύστημα που οδηγούσε στην υποβάθμιση της ανθρώπινης προσωπικότητας και στις προσπάθειες που ανάλαβαν οι πρόκριτοι του Λευκονοϊκού, για να αντιμετωπίσουν το φαινόμενο αυτό, με την ίδρυση της πρώτης συνεργατικής εταιρείας. Ακολούθως καταγράφονται τα σημαντικότερα γεγονότα που επηρέασαν σε διάφορα στάδια την εκατονταετή πορεία του συνεργατικού κινήματος και θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως γεγονότα-σταθμοί στη συνεργατική ιστορία του τόπου μας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο καλύπτονται οι συνεργατικοί τομείς, στους οποίους το κίνημα αναπτύσσει τη δραστηριότητα του, δηλαδή, ο πιστωτικός τομέας, ο καταναλωτικός τομέας, ο τομέας εμπορίας γεωργικών προϊόντων, ο τομέας μεταποίησης και ο τομέας υπηρεσιών. Παρουσιάζονται συνολικά στοιχεία από τη δραστηριότητα κάθε τομέα και γίνεται περιληπτική αναφορά σε πολλά συνεργατικά ιδρύματα, αναφορικά με τη μορφή τους και το παραγόμενο από αυτά έργο.

Το πέμπτο κεφάλαιο αναφέρεται στους θεσμικούς φορείς του συνεργατικού κινήματος, που είναι από την πλευρά της εποπτείας των συνεργατικών εταιρειών, ο Έφορος και η Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης της οποίας προΐσταται, από πλευράς ελέγχου η Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών και από πλευράς των συνεργατικών ιδρυμάτων η Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία και η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα.

Στο έκτο κεφάλαιο αναπτύσσονται οι μηχανισμοί ελέγχου των συνεργατικών εταιρειών. Γίνεται αναφορά στο υποκείμενο του ελέγχου, που είναι ο εσωτερικός και ο εξωτερικός ελεγκτής και στο αντικείμενο του ελέγχου, που είναι η συνεργατική εταιρεία. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στον τρόπο διορισμού των

εξωτερικών ελεγκτών και στην πρακτική που ακολουθούν οι συνεργατικές εταιρείες, τόσο στο εξωτερικό, όσο και στην Κύπρο. Το κεφάλαιο καταλήγει με τη διατύπωση ορισμένων συμπερασμάτων, τα οποία προκύπτουν από τη θεωρητική τοποθέτηση του θέματος, αλλά και από τις συσσωρευμένες εμπειρίες των δύο τελευταίων δεκαετιών.

Στο έβδομο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στις προσδοκίες που έχει το κοινό για την εξέλιξη της εφαρμογής του συνεργατικού θεσμού στην Κύπρο και στις προοπτικές και στους στρατηγικούς στόχους του συνεργατικού κινήματος. Γίνεται επίσης επιγραμματική αναφορά στο ευρύτερο έργο που επιτελούν οι συνεργατικές εταιρείες και στις προσπάθειες που καταβάλλουν, για να προωθήσουν πρώτα τα οικονομικά συμφέροντα των μελών τους και στη συνέχεια να ανταποκριθούν στις διάφορες ανάγκες που παρουσιάζονται, σε ατομικό και σε κοινωνικό επίπεδο.

Το όγδοο και τελευταίο κεφάλαιο αναφέρεται στο θεσμικό πλαίσιο, το οποίο καθορίζει τις νομικές παραμέτρους, μέσα στις οποίες λειτουργεί το συνεργατικό κίνημα της Κύπρου. Καλύπτει ουσιώδεις πρόνοιες της περί Συνεργατικών Εταιρειών Νομοθεσίας, καθώς επίσης και πρόνοιες που αφορούν τις πιο σημαντικές καινοτομίες, που επέφερε στο θεσμικό πλαίσιο η εναρμόνιση του Νόμου με το “ευρωπαϊκό κεκτημένο”.

Κρίθηκε χρήσιμο να συμπεριληφθεί στο τέλος του βιβλίου, υπό μορφή παρατηρήματος, η ανακοίνωση που εξέδωσε το 2004 η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αναφορικά με την ανάγκη προώθησης των συνεργατικών εταιρειών στην Ευρώπη. Η ανακοίνωση, που απευθύνεται προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον, τόσο για τα συνεργατικά κινήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και για τις κυβερνήσεις και τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών-μελών.

Η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση (International Co-operative Alliance – ICA) ιδρύθηκε στις 19 Αυγούστου του 1895. Το ιδρυτικό της συνέδριο έγινε στο Λονδίνο, με τη συμμετοχή εκπροσώπων των συνεργατικών κινήματων της Αργεντινής, της Αυστραλίας, του Βελγίου, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Δανίας, της Γαλλίας, της Γερμανίας, της Ουγγαρίας, της Ινδίας, της Ιταλίας, των Κάτω Χωρών, της Ρωσίας, της Σερβίας και των Ηνωμένων Πολιτειών. Στο ιδρυτικό συνέδριο καθορίστηκαν οι πρώτοι στόχοι της Ένωσης, που ήταν η παροχή πληροφοριών στα μέλη, ο καθορισμός και η υπεράσπιση των συνεργατικών Αρχών και η προώθηση του διεθνούς εμπορίου.

Η ICA, που εδρεύει στη Γενεύη, είναι η μεγαλύτερη μη κυβερνητική οργάνωση στον κόσμο. Είναι ανεξάρτητος οργανισμός και ενώνει, αντιπροσωπεύει και εξυπηρετεί τα εθνικά και διεθνή συνεργατικά κινήματα σε παγκόσμιο επίπεδο. Συνεργάζεται με πολλούς διεθνείς οργανισμούς σε διάφορα θέματα και έχει ειδικό συμβουλευτικό ρόλο στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, στο Συμβούλιο της Ευρώπης και σε τοπικές τράπεζες ανάπτυξης. Συμμετέχει επίσης σε διάφορα δίκτυα των Ηνωμένων Εθνών όπως είναι η Επιτροπή για την Προώθηση και την Ανάπτυξη των Συνεταιρισμών (COPAC), η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ILO), το Διεθνές Αγροδιατροφικό Δίκτυο (IAFN) κ.λπ.

Ως μέλη της ICA μπορούν να εγγραφούν εθνικές και διεθνείς συνεταιριστικές οργανώσεις, όλων των συνεργατικών τομέων. Σήμερα τα εγγεγραμμένα μέλη της Ένωσης ανέρχονται σε 221 συνεταιριστικές οργανώσεις, που προέρχονται από 89 χώρες και αντιπροσωπεύουν πάνω από 800 εκατομμύρια άτομα. Το ελληνοκυπριακό συνεργατικό κίνημα αντιπροσωπεύεται στην ICA από την Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία και τη Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα και το τουρκοκυπριακό από την τουρκοκυπριακή Συνεργατική Τράπεζα.

Τα σημαντικότερα θέματα με τα οποία ασχολείται η ICA είναι η προαγωγή και η υπεράσπιση των συνεργατικών Αρχών για να διασφαλίζεται ο συνεργατικός χαρακτήρας των συνεταιριστικών επιχειρήσεων, η κατάλληλη πληροφόρηση ατόμων και κυβερνήσεων για καλύτερη κατανόηση του συνεργατικού επιχειρη-

ματικού μοντέλου, η διαμόρφωση του κατάλληλου πολιτικού περιβάλλοντος για να διευκολύνεται η απρόσκοπτη ανάπτυξη των συνεργατικών εταιρειών, η εξασφάλιση της αναγκαίας πληροφόρησης στις συνεργατικές εταιρείες με τη διοργάνωση συνεδρίων, σεμιναρίων κ.λπ., η παροχή τεχνικής βοήθειας, κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες, μέσω αναπτυξιακών προγραμμάτων και άλλα.

Η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση ασχολείται επίσης με τα γενικότερα κοινωνικά θέματα, που συγκεντρώνουν διεθνές ενδιαφέρον και απασχολούν τη διεθνή κοινότητα. Μεταξύ των θεμάτων αυτών περιλαμβάνονται η προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, η αντιμετώπιση των επικίνδυνων μεταδοτικών ασθενειών όπως είναι το aids και η ηπατίτιδα Β, η αναχαίτιση του φάσματος της πείνας που απειλεί ολόκληρους πληθυσμούς, ιδιαίτερα σε πολλές χώρες του τρίτου κόσμου, η διεθνοποίηση της οικονομίας και οι επιπτώσεις της στο χάσμα μεταξύ φτωχών και πλουσίων χωρών, η συμβολή στην αντιμετώπιση των συνεπειών εκτάκτων καταστροφικών γεγονότων όπως ήταν οι σεισμοί που έπληξαν πρόσφατα τη Ν.Α. Ασία κ.λπ.

Η ICA καθιέρωσε το πρώτο Σάββατο του Ιουλίου ως τη Διεθνή Μέρα Συνεργατισμού. Η Διεθνής Μέρα Συνεργατισμού υιοθετήθηκε από τον ΟΗΕ και εορτάζεται από τα συνεργατικά κινήματα όλου του κόσμου. Η Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία γιορτάζει τη Διεθνή Μέρα Συνεργατισμού με τη διοργάνωση αιμοδοσιών, τη βράβευση αρίστων φοιτητών, τη διοργάνωση διαλέξεων, την έκδοση διακηρύξεων και σχετικών ανακοινώσεων κ.λπ.

ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Η δήλωση που αφορά τη συνεργατική ταυτότητα των συνεργατικών εταιρειών υιοθετήθηκε στο συνέδριο της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης, που έγινε το 1995 στο Μάντσεστερ του Ηνωμένου Βασιλείου και περιλαμβάνει τον ορισμό της συνεργατικής εταιρείας, τις συνεργατικές Αξίες και τις συνεργατικές Αρχές.

I. ΟΡΙΣΜΟΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

“Συνεργατική εταιρεία” είναι μια αυτόνομη ένωση προσώπων τα οποία συνδέονται εθελοντικά με σκοπό να εξυπηρετήσουν τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες και επιδιώξεις τους μέσω μιας συμμετοχικής και δημοκρατικά ελεγχόμενης επιχείρησης.

II. ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ ΑΞΙΕΣ (VALUES)

Οι συνεργατικές εταιρείες βασίζονται στις αξίες:

- της αυτοβοήθειας,
- της αυτοευθύνης,
- της δημοκρατίας,
- της ισότητας,
- της δικαιοσύνης και
- της αλληλεγγύης.

Σύμφωνα με τη συνεργατική παράδοση, τα μέλη των συνεργατικών εταιρειών πιστεύουν στις ηθικές αξίες:

- της εντιμότητας,
- της ειλικρίνειας,
- της κοινωνικής ευθύνης και
- της μέριμνας για τους άλλους.

III. ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ (PRINCIPLES)

1. Εθελοντική και ανοικτή συμμετοχή: Οι συνεργατικές εταιρείες είναι εθελοντικές οργανώσεις, ανοικτές σε όλα τα πρόσωπα, τα οποία είναι ικανά να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες τους και να αποδεχτούν με προθυμία τις ευθύνες των μελών, χωρίς εθνικές, κοινωνικές, φυλετικές, πολιτικές ή θρησκευτικές διακρίσεις.

2. Δημοκρατικός έλεγχος των μελών: Οι συνεργατικές εταιρείες είναι δημοκρατικές οργανώσεις, οι οποίες ελέγχονται από τα μέλη τους, τα οποία συμμε-

τέχουν στη διαμόρφωση της πολιτικής και στη λήψη των αποφάσεων τους. Οι άνδρες και οι γυναίκες που προσφέρουν τις υπηρεσίες τους ως αιρετοί αντιπρόσωποι είναι υπόλογοι στα μέλη. Πρωτίστως τα μέλη των συνεργατικών εταιρειών έχουν ίσα εκλογικά δικαιώματα (ένα μέλος, μία ψήφος) και παράλληλα οι συνεργατικές εταιρείες είναι οργανωμένες με δημοκρατικό τρόπο.

3. Οικονομική συμμετοχή των μελών: Τα μέλη συμμετέχουν δίκαια στο κεφάλαιο της συνεργατικής τους εταιρείας και στον έλεγχο του με δημοκρατικές μεθόδους. Μέρος, τουλάχιστον, αυτού του κεφαλαίου είναι συνήθως η κοινή περιουσία της συνεργατικής εταιρείας. Τα μέλη συνήθως λαμβάνουν περιορισμένη αποζημίωση για το κεφάλαιο το οποίο καταβάλλουν ως προϋπόθεση της συμμετοχής τους. Τα μέλη διαθέτουν τα πλεονάσματα για όλους ή για οποιονδήποτε από τους ακόλουθους σκοπούς: Για ανάπτυξη της συνεργατικής εταιρείας τους, πιθανόν με τη δημιουργία αποθεματικών, μέρος των οποίων τουλάχιστον θα πρέπει να είναι αδιαίρετο. Για την παραχώρηση ωφελημάτων στα μέλη, ανάλογα με τις συναλλαγές που είχαν με τη συνεργατική εταιρεία και για προώθηση άλλων δραστηριοτήτων που εγκρίνονται από τα μέλη.

4. Αυτονομία και ανεξαρτησία: Οι συνεργατικές εταιρείες είναι αυτόνομες, αυτοβοηθούμενες οργανώσεις, ελεγχόμενες από τα μέλη τους. Εάν θα συνάψουν συμφωνίες με άλλους οργανισμούς, συμπεριλαμβανομένων και των κυβερνήσεων, ή εάν θα εξασφαλίσουν κεφάλαια από εξωτερικές πηγές θα πρέπει να το πράττουν με όρους οι οποίοι διασφαλίζουν το δημοκρατικό έλεγχο που ασκείται από τα μέλη και συνάδουν με τη συνεργατική αυτονομία τους.

5. Εκπαίδευση, κατάρτιση και πληροφόρηση: Οι συνεργατικές εταιρείες εξασφαλίζουν εκπαίδευση και κατάρτιση για τα μέλη, τους αιρετούς αντιπροσώπους, τους διευθυντές και τους υπαλλήλους τους έτσι ώστε να μπορούν να συμμετέχουν ενεργά στην ανάπτυξη των συνεργατικών εταιρειών τους. Ενημερώνουν το κοινό, ειδικότερα τη νέα γενιά και τους ηγέτες της κοινής γνώμης, για τη φύση του συνεργατισμού και τα ωφελήματα που προσφέρει.

6. Συνεργασία μεταξύ συνεργατικών εταιρειών: Οι συνεργατικές εταιρείες εξυπηρετούν τα μέλη τους περισσότερο αποτελεσματικά και ενδυναμώνουν το συνεργατικό κίνημα συνεργαζόμενες μεταξύ τους σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

7. Κοινωνικό ενδιαφέρον: Οι συνεργατικές εταιρείες εργάζονται για σταθερή ανάπτυξη των κοινωνιών τους εφαρμόζοντας την πολιτική που αποφασίζεται από τα μέλη τους.

ΛΟΓΟΤΥΠΑ - ΣΗΜΑΙΑ - ΧΡΩΜΑΤΑ

Το βασικό λογότυπο το οποίο χρησιμοποιείται από τα συνεργατικά κινήματα στις διάφορες χώρες εκφράζεται με τα γράμματα “coop”. Τα γράμματα “coop”, είτε χρησιμοποιούνται σε οριζόντια διάταξη, είτε διαχωρίζονται στο μέσο και τοποθετούνται ανά δύο σε κάθετη διάταξη, συνήθως σε γαλάζιο φόντο. Τα γράμματα coop προέρχονται από την αγγλική λέξη cooperative που σημαίνει συνεργατική. Στο λογότυπο τονίζεται η έννοια της συνεργασίας που αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ύπαρξη και τη λειτουργία μιας συνεργατικής εταιρείας. Η χρησιμοποίησή του διαχωρίζει τη συνεργατική εταιρεία από όλα τα άλλα πρόσωπα, φυσικά ή νομικά και καθιστά ορατή την ιδιαιτερότητα της.

Ένα άλλο λογότυπο παρουσιάζει μια ομάδα ανθρώπων, οι οποίοι στέκονται πάνω σε ένα εξάπλευρο πρισματικό βάθρο, έχουν τα χέρια σε στάση ανάτασης και υποβαστάζουν μια υδρόγειο σφαίρα, στην οποία είναι γραμμένη η λέξη “συνεργατισμός”. Στην εμπρόσθια πλευρά του βάθρου είναι χαραγμένο το απόφθεγμα “ο καθένας για όλους και όλοι για τον καθένα”. Στο λογότυπο αυτό, επίσης τονίζεται η έννοια της συνεργασίας και απεικονίζονται πολύ παραστατικά τα σημαντικά αποτελέσματα που διασφαλίζει η εφαρμογή της. Τα λογότυπα χρησιμοποιούνται με πολλές παραλλαγές και διάφορα χρώματα, που ποικίλουν από χώρα σε χώρα και από εταιρεία σε εταιρεία.

Το λογότυπο της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης απεικονίζει τα περιστέρια της ειρήνης τα οποία εξέρχονται από την άνω άκρη ενός ουράνιου τόξου. Το ουράνιο τόξο, με τα επτά χρώματα του ως σύνολο, είναι το σύμβολο του συνεργατικού κινήματος και εκφράζει την ενότητα και τη συνεργασία που επιτυγχάνεται μεταξύ των ανθρώπων, που έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά αναφορικά με το χρώμα, τη φυλή, τη θρησκεία, το φύλο, την εθνική καταγωγή και τις πολιτικές και ιδεολογικές αντιλήψεις στις οποίες ο κάθε ένας πρεσβεύει. Το κάθε χρώμα ξεχωριστά έχει για το συνεργατισμό το δικό του συμβολισμό.

- Το κόκκινο χρώμα εκφράζει το θάρρος το οποίο χαρακτηρίζει τις συνεργατικές εταιρείες κατά την επιτέλεση του έργου τους.
- Το πορτοκαλί προσφέρει το όραμα και τις δυνατότητες που υπάρχουν.
- Το κίτρινο εκφράζει την ετοιμότητα των συνεργατικών εταιρειών να ανταποκριθούν στις προσδοκίες των μελών τους.
- Το πράσινο συμβολίζει την ανάπτυξη, που είναι μια πρόκληση των συνεργατιστών να αγωνιστούν με στόχο την αύξηση των μελών των συνεργατικών

εταιρειών και την προώθηση της κατανόησης των σκοπών και των αξιών του συνεργατισμού στο ευρύτερο κοινό.

- Το γαλάζιο υποδεικνύει μακρινούς ορίζοντες για τα συνεργατικά κινήματα, την ανάγκη για παροχή εκπαίδευσης και βοήθειας στους λιγότερο τυχερούς ανθρώπους και αγώνα για διεθνή ενότητα.
- Το σκούρο μπλε υποδηλώνει απαισιοδοξία και υπενθυμίζει στους συνεργατιστές, τους ανθρώπους εκείνους, οι οποίοι έχουν ανάγκη από τα ωφέληματα που προέρχονται από τη συνεργασία.

Η σημαία και το λογότυπο της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (ICA) και ορισμένες από τις παραλλαγές των βασικών λογοτύπων που χρησιμοποιούν οι συνεργατικές εταιρείες σε διάφορες χώρες.

- Το βιολετί είναι το χρώμα της ζεστασιάς, της ομορφιάς και της φιλίας.

Το ουράνιο τόξο, το σύμβολο του συνεργατισμού, στο οποίο προστέθηκαν τα περιστέρια της ειρήνης σχεδιάστηκε αρχικά για να χρησιμοποιηθεί στο συνέδριο της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης που έγινε το 1995 στο Manchester του Ηνωμένου Βασιλείου και ήταν αφιερωμένο στην επέτειο της συμπλήρωσης εκατόν χρόνων από την ίδρυση της Ένωσης. Από τον Απρίλιο του 2001, το ουράνιο τόξο με τα περιστέρια της ειρήνης αντικατέστησε το παραδοσιακό λογότυπο της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης και υιοθετήθηκε ως το επίσημο έμβλημα που αποτυπώνεται στη σημαία της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Α. ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των συνεργατικών κινήματων ήταν ανέκαθεν ο άνθρωπος, οι ανάγκες και τα απορρέοντα προβλήματα του. Οι ανθρώπινες ανάγκες δεν έχουν στατικό χαρακτήρα. Διαμορφώνονται ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν στο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον σε κάθε χώρα, σε

μα συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Παλαιότερα τα συνεργατικά κινήματα προσπαθούσαν να ανταποκριθούν στις ανάγκες επιβίωσης του ανθρώπου. Σήμερα οι προσπάθειες τους στοχεύουν στη συνεχή αναβάθμιση του ατόμου και στη

βελτίωση της ποιότητας της ζωής του. Τα μεγάλα προβλήματα που απασχολούν το σύγχρονο κόσμο, όπως είναι η προστασία του περιβάλλοντος, η ισότητα των δύο φύλων, η μάστιγα της ηπατίτιδας β, το aids κ.λπ, δεν είναι παράδοξο ότι βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη των ενδιαφερόντων του διεθνούς συνεργατικού κινήματος.

Ι. Ο ΑΝΘΡΩΠΟΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Η ολοκλήρωση της ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση διαφοροποιεί τα δεδομένα και θέτει το συνεργατικό κίνημα μπροστά σε νέες πραγματικότητες. Το νέο ευρωπαϊκό ανταγωνιστικό περιβάλλον, η εναρμόνιση του κινήματος με το ευρωπαϊκό κεκτημένο, η πιστή εφαρμογή των ευρωπαϊκών οδηγιών που σχετίζονται με τη λειτουργία και τις δραστηριότητες του κινήματος, η εφαρμογή του εναρμονισμένου θεσμικού πλαισίου, οι νέες ευκαιρίες για διεύρυνση του πεδίου οικονομικής δραστηριότητας των συνεργατικών ιδρυμάτων, η ομαλή λειτουργία των νεοσύστατων θεσμικών οργάνων και η ανάγκη για εκσυγχρονισμό και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και αποδοτικότητας των συνεργατικών οργανισμών, αποτελούν τις βασικότερες παραμέτρους των νέων πραγματικότητων οι οποίες τίθενται μπροστά στις συνεργατικές εταιρείες.

Το συνεργατικό κίνημα ιδρύθηκε με στόχο να βοηθήσει και να προστατεύσει

τον άνθρωπο. Ιδρύθηκε για να απαλλάξει το άτομο από την εκμετάλλευση, να του διασφαλίσει τις δυνατότητες και να του παράσχει τα απαιτούμενα μέσα για να αναβαθμίσει την οικονομική και κοινωνική του θέση. Είναι καθολικά αποδεχτό ότι οι στόχοι αυτοί έχουν επιτευχθεί σε ικανοποιητικό βαθμό. Παράλληλα με τη στήριξη που πρόσφερε στο άτομο με άμεσο τρόπο, ο συνεργατισμός ανέλαβε πλήρως τις ευρύτερες κοινωνικές του ευθύνες και πρόσφερε σημαντικά σε πολλούς τομείς της κυπριακής κοινωνίας. Η τελική κατάληξη και σε αυτή την περίπτωση ήταν η οικονομική και κοινωνική αναβάθμιση του ατόμου και η βελτίωση της ποιότητας της ζωής του.

Ο ανθρωποκεντρικός χαρακτήρας και οι κοινωφελείς προσανατολισμοί του συνεργατικού κινήματος είναι στοιχεία βαθιά ριζωμένα στη συνείδηση του λαού. Το γεγονός αυτό τεκμηριώνεται απόλυτα από την καθημερινή πρακτική και από τα αισθήματα της αγάπης και της εμπιστοσύνης, με τα οποία οι πολίτες περιβάλλουν τα συνεργατικά τους ιδρύματα, καθώς επίσης και με τη δεδηλωμένη εκτίμηση που τρέφουν οι διάφοροι κοινωνικοί φορείς, κρατικοί και ιδιωτικοί, στο έργο που επιτελούν οι συνεργατικές εταιρείες.

II. Η ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΘΕΜΕΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

Είναι σαφές ότι η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και οι διαφοροποιήσεις που επέρχονται στο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον, αλλάζουν σίγουρα τα πλαίσια και τον τρόπο λειτουργίας των συνεργατικών εταιρειών. Σε ποιο βαθμό οι εξελίξεις αυτές θα επηρεάσουν τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα και τους κοινωφελείς προσανατολισμούς των συνεργατικών εταιρειών δεν είναι δυνατό να προβλεφθεί. Είναι όμως βέβαιο, ότι το συνεργατικό κίνημα διαθέτει όλα τα απαιτούμενα μέσα, για να αξιοποιήσει προς όφελος του τα πλεονεκτήματα και να αντιμετωπίσει τις δυσκολίες του νέου ευρωπαϊκού περιβάλλοντος, χωρίς να απολέσει τους προσανατολισμούς ή να αλλοιώσει τους στόχους του. Αυτή άλλωστε, είναι η διακηρυγμένη πολιτική και η καθολική επιδίωξη του συνεργατικού κινήματος σε όλα τα επίπεδα του.

Ασφαλώς, η διατήρηση των βασικών στόχων του συνεργατικού κινήματος προϋποθέτει πρωτίστως την επιβίωση των συνεργατικών ιδρυμάτων και την παραπέρα ανάπτυξη τους. Η οικονομική ευρωστία του συνεργατικού κινήματος τελεί σε άμεση συνάρτηση με την ποσοτική και ποιοτική προσφορά του στον άνθρωπο και στην κοινωνία. Γι' αυτό ακριβώς το λόγο, οι τρόποι που οδήγησαν το κίνημα σε αντάρκεια χρηματικών πόρων, επιβάλλεται να διατηρηθούν και να ενισχυθούν ακόμα περισσότερο.

Σ' αυτή την προσπάθεια θα συμβάλουν βέβαια διάφοροι παράγοντες. Ορισμένοι από αυτούς θα προέλθουν από τις ίδιες τις συνεργατικές εταιρείες και τα μέλη τους, άλλοι από το συνεργατικό κίνημα γενικότερα και άλλοι από την κοινωνία και το ευρύτερο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον. Είναι σημαντικό όμως να υπενθυμίσουμε ότι το συνεργατικό κίνημα ιδρύθηκε κάτω από πολύ πιο δύσκολες συνθήκες και στην πορεία του αντιμετώπισε πολλές δυσκολίες, κρίσεις και προβλήματα. Η σταθερότητα του στους στόχους και η προσήλωση του στις συνεργατικές Αρχές και Αξίες ήταν τα βασικά μέσα με τα οποία αγωνιζόταν και κατόρθωνε να επιβιώνει οικονομικά και να αναπτύσσεται δημιουργικά.

Η τήρηση των συνεργατικών Αρχών και Αξιών από τις συνεργατικές εταιρείες στην ουσία διασφαλίζει τη συνεργατική τους ταυτότητα. Η διασφάλιση της συνεργατικής ταυτότητας των συνεργατικών ιδρυμάτων οδηγεί στην ταυτόχρονη υιοθέτηση των βασικών στόχων του συνεργατικού κινήματος, που είναι η εξυπηρέτηση του ανθρώπου και της κοινωνίας. Συνεπώς, ο όρος “συνεργατισμός” και τα παράγωγα του, είναι έννοιες απόλυτα ταυτισμένες με τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα και τους κοινωφελείς προσανατολισμούς του συνεργατικού κινήματος.

III. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Στη διεθνή βιβλιογραφία δεν αναφέρεται ένας συγκεκριμένος ορισμός της έννοιας “συνεργατική εταιρεία” που να είναι κοινά αποδεκτός. Οι θεωρητικοί που ασχολήθηκαν με τη συνεργατική οργάνωση της κοινωνίας διατύπωσαν κατά καιρούς διάφορους ορισμούς, οι οποίοι όμως δεν συμπίπτουν απόλυτα μεταξύ τους. Γι' αυτό το λόγο ο εγκυρότερος ορισμός της έννοιας “συνεργατική εταιρεία” θα μπορούσε να θεωρηθεί ο ορισμός που αναφέρεται στους Κανονισμούς λειτουργίας της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (ICA Rules Policies, Procedures & Standing Order) στην οποία συμμετέχουν τα συνεργατικά κινήματα όλων σχεδόν των χωρών του κόσμου. Σύμφωνα λοιπόν με το άρθρο 5 των Κανονισμών της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης,

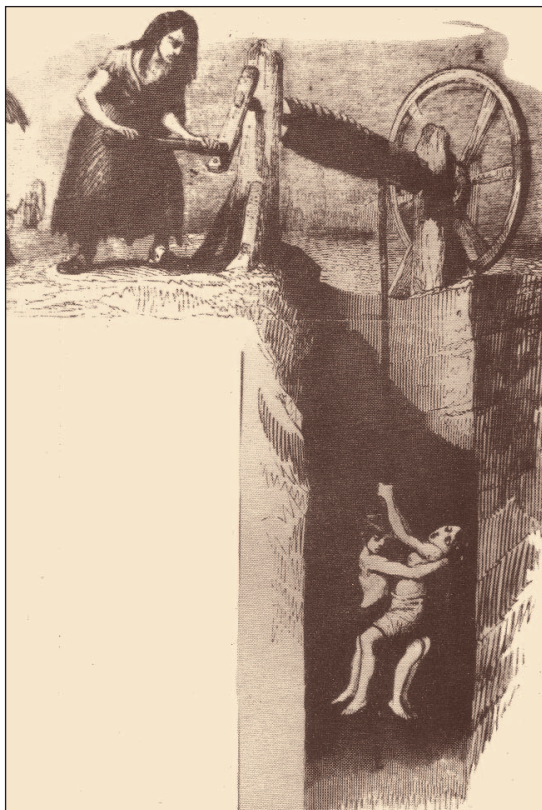
“Συνεργατική εταιρεία” είναι μια αυτόνομη ένωση προσώπων, τα οποία συνδέονται εθελοντικά με σκοπό να εξυπηρετήσουν τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες και επιδιώξεις τους μέσω μιας συμμετοχικής και δημοκρατικά ελεγχόμενης επιχείρησης.

Στον ορισμό αυτό, στον οποίο συμπυκνώνεται το νόημα όλων σχεδόν των συνεργατικών Αρχών, επισημαίνονται δύο σημαντικά στοιχεία. Το πρώτο αφορά το είδος και την ιδιαιτερότητα των συνεργατικών εταιρειών και το δεύτερο τον καθορισμό του κύριου σκοπού τους.

III.α. Είδος και ιδιαιτερότητα των συνεργατικών εταιρειών

Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνεται από τη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση, οι συνεργατικές εταιρείες είναι ενώσεις προσώπων και όχι κεφαλαίων. Από τη διατύπωση αυτή απορρέει ότι τα άτομα τα οποία ιδρύουν μια συνεργατική εταιρεία δεν προσδοκούν να ικανοποιήσουν τις επιδιώξεις τους χρησιμοποιώντας το μέγεθος της οικονομικής συμμετοχής τους στο μετοχικό της κεφάλαιο. Προσπαθούν να επιτύχουν τους σκοπούς τους με τις συναλλαγές και τη συνεργασία που θα έχουν με τη συνεργατική εταιρεία. Στην Κύπρο το προϊόν των εταιρικών μερίδων (μετοχικό μέρισμα) συνήθως δεν καταλήγει στα μέλη, αλλά κατά κανόνα, χρησιμοποιείται για ενίσχυση των αποθεματικών κεφαλαίων των εταιρειών.

Αντίθετα, στις εταιρείες κεφαλαίου αμείβεται το μετοχικό κεφάλαιο. Σκοπός είναι η μεγιστοποίηση των κερδών και η διανομή τους στους μετόχους, ανάλογα με το ύψος της συμμετοχής τους στο μετοχικό κεφάλαιο. Η αμοιβή του κεφαλαίου ουδόλως επηρεάζεται από τη συνεργασία που ο κάθε μέτοχος αναπτύσσει με την εταιρεία. Για παράδειγμα, αν δύο μέτοχοι μιας εταιρείας κεφαλαίου συμμετέχουν στο μετοχικό της κεφάλαιο με το ίδιο ποσοστό και ο ένας από αυτούς συνεργάζεται στενά και σε μεγάλη έκταση με την εταιρεία, ενώ ο άλλος δεν συνεργάζεται καθόλου, θα αποκομίσουν και οι δύο ακριβώς το ίδιο μετοχικό μέρισμα. Αν το παράδειγμα αφορούσε μια συνεργατική εταιρεία, θα συνέβαινε ακριβώς το αντίθετο. Το συνεργαζόμενο μέλος θα είχε σημαντικές ωφέλειες από τη συνεργασία του με την εταιρεία, ενώ το μη συνεργαζόμενο θα αμείβονταν ελάχιστα ή καθόλου.

Κάθοδος σε ανθρακωρυχείο, Αγγλία γύρω στα 1860, Βιβλιοθήκη της Γενεύης. (Πηγή: Βιβλίο της UNESCO, "Το δικαίωμα να είσαι άνθρωπος")

Παράλληλα, ο συνεργατισμός δεν πρέπει να συγχέεται με το συνδικαλισμό. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις προσφέρουν στα μέλη τους έμμεσα οικονομικά οφέλη, με την ανάπτυξη συνδικαλιστικής δραστηριότητας και όχι συναλλασσόμενες με αυτά. Στις συνεργατικές εταιρείες τα οφέλη που αποκομίζουν τα μέλη παρέχονται άμεσα και προέρχονται από τις συναλλαγές που το κάθε μέλος έχει με την εταιρεία του.

Επίσης, οι συνεργατικές εταιρείες διαφοροποιούνται από τις κρατικές ή τις ημικρατικές επιχειρήσεις. Τα νομικά αυτά πρόσωπα ιδρύονται με σκοπό τη βελτίωση της ευημερίας των μελών όλης της κοινωνίας και ανεξάρτητα αν αυτά συνεισφέρουν ή δεν συνεισφέρουν στο μετοχικό κεφάλαιο. Στις συνεργατικές εταιρείες ιεραρχείται ως πρώτος στόχος η προαγωγή της οικονομικής κατάστασης των μελών, τα οποία συνεισφέρουν στο μετοχικό κεφάλαιο, ανεξάρτητα από την αμοιβή που συνεπάγεται η συνεισφορά τους αυτή.

III.β. Κύριος σκοπός το οικονομικό συμφέρον του μέλους

Η ιδέα της ίδρυσης των συνεργατικών κινημάτων είχε κυρίως ως αφετηρία τα οικονομικά προβλήματα του ατόμου και την ανάγκη επίλυσης τους. Παρά τον εμπλουτισμό και την ευρύτητα της συνεργατικής δράσης, το οικονομικό συμφέρον του μέλους τοποθετείται και σήμερα στο ψηλότερο σκαλοπάτι της κλίμακας των προτεραιοτήτων των συνεργατικών εταιρειών.

Στον ορισμό της συνεργατικής εταιρείας, που διατύπωσε η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση, η ικανοποίηση των οικονομικών αναγκών των μελών ιεραρχείται πρώτη στους σκοπούς που τίθενται και ακολουθεί η ικανοποίηση των κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών. Η ιεράρχηση αυτή δεν έγινε τυχαία. Ο λόγος που ωθεί τα άτομα να ιδρύσουν μια συνεργατική εταιρεία είναι πρωτίστως η προαγωγή των οικονομικών τους συμφερόντων. Η ικανοποίηση των κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών ακολουθεί, χωρίς βέβαια τούτο να σημαίνει υποβάθμιση του τεράστιου κοινωνικού και πολιτιστικού έργου που επιτελούν οι συνεργατικές εταιρείες.

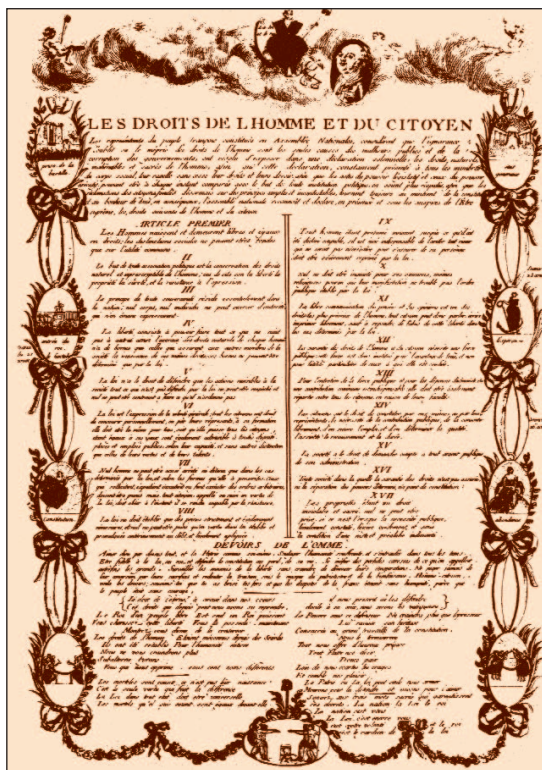
Οι συνεργατικές εταιρείες της Κύπρου, παρά τη συνεχή και αδιάλειπτη συμμετοχή τους στην ικανοποίηση κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών, στο επίκεντρο των στόχων τους έχουν την ικανοποίηση των οικονομικών αναγκών των μελών τους. Ο πιστωτικός τομέας του συνεργατικού κινήματος δανειοδοτεί τα μέλη του χωρίς να αξιοποιεί προς όφελος του τη θέση του δανειστή και να επιβάλλει απαράδεχτους όρους στους δανειζόμενους. Ο καταναλωτικός τομέας προσφέρει στους καταναλωτές καλής ποιότητας προϊόντα σε χαμηλές τιμές προ-

στατεύοντας έτσι το εισόδημα τους. Ο μεταποιητικός τομέας παραλαμβάνει και μεταποιεί τα πλεονάσματα της γεωργικής παραγωγής ενισχύοντας το αγροτικό εισόδημα, ή παράγει άλλα προϊόντα τα οποία προσφέρει σε τιμές που δεν εμπεριέχουν το στοιχείο της οικονομικής εκμετάλλευσης του αγοραστή. Ο τομέας εμπορίας στοχεύει στην καλύτερη εμπορική αξιοποίηση των αγροτικών προϊόντων και στην ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος. Ο τομέας υπηρεσιών προσφέρει διάφορες υπηρεσίες σε προσιτές τιμές συμβάλλοντας έτσι στη συγκράτηση των τιμών και στην προστασία του προσωπικού εισοδήματος.

Γενικά, είναι σαφές ότι οι συνεργατικές εταιρείες, τόσο της Κύπρου όσο και διεθνώς, έχουν ως βασικό στόχο την ικανοποίηση των οικονομικών αναγκών των μελών τους. Ιστορικά παρατηρείται ότι οι συνεργατικές εταιρείες, που για διά-

φορους λόγους απώλεσαν τη δυνατότητα να ικανοποιούν τις οικονομικές ανάγκες των μελών τους, έχασαν το λόγο ύπαρξης τους και οδηγήθηκαν σταδιακά σε διάλυση.

Στις ιδιωτικές επιχειρήσεις η ελαχιστοποίηση του κόστους οδηγεί στη μεγιστοποίηση των κερδών. Στις συνεργατικές εταιρείες η σχέση αυτή είναι διαφορετική. Η ελαχιστοποίηση του κόστους είναι άμεσα συνδεδεμένη με το οικονομικό συμφέρον των μελών. Η εξυπηρέτηση πρώτα του οικονομικού συμφέροντος των μελών και ακολούθως των υπολοίπων αναγκών, εντάσσεται μέσα σε ένα σύστημα Αρχών (Principles) και Αξιών (Values), το οποίο λειτουργεί αρμονικά και οριοθετεί τη συνεργατική δραστηριότητα από τις άλλες μορφές δραστηριότητας, που ασκούνται στα πλαίσια μιας οργανωμένης κοινωνίας.

Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη, Γαλλία 1789. Το Χειρόγραφο φυλάσσεται στην Εθνική Βιβλιοθήκη του Παρισιού (Πηγή: Βιβλίο της UNESCO, "Το δικαίωμα να είσαι άνθρωπος")

B. Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.

Κατά τον 18^ο και 19^ο αιώνα, η Ευρωπαϊκή ήπειρος και η επικρατούσα κοινωνική τάξη σαρώθηκαν κυριολεκτικά από πολλές και σημαντικές εξελίξεις, που σημειώθηκαν στον οικονομικό, τον κοινωνικό και τον πολιτικό τομέα. Τα δύο σημαντικά γεγονότα τα οποία οδήγησαν στη ριζική αλλαγή του κοινωνικού και οικονομικού χάρτη της Ευρώπης, ήταν η Γαλλική Επανάσταση και η Βιομηχανική Επανάσταση.

I. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

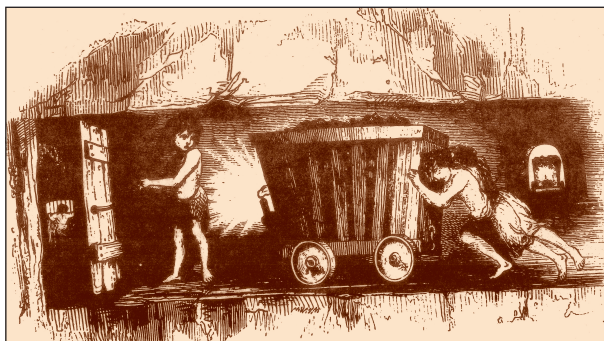
Η Γαλλική Επανάσταση εκδηλώθηκε το Μάιο του 1789 και ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο 1795. Οι ιδέες της Γαλλικής Επανάστασης, όπως εκφράζονταν στη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη, που ψηφίστηκε από την Εθνική Συνέλευση της επαναστατημένης Γαλλίας, διαδόθηκαν ταχύτατα σε ολόκληρη την Ευρώπη. Τα άτομα άρχισαν να εγκαταλείπουν τη μοιρολατρική προσέγγιση της ζωής και να διεκδικούν μαχητικά τα κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά δικαιώματά τους.

Η Βιομηχανική Επανάσταση ακολούθησε τις μεγάλες ανακαλύψεις του 18ου και 19ου αιώνα και κυρίως την ανακάλυψη της ατμομηχανής. Άρχισε με την εκβιομηχάνιση της αγγλικής οικονομίας και επεκτάθηκε γρήγορα στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης και κυρίως στη Γαλλία, στη Γερμανία, στο Βέλγιο στην Ιταλία και σε άλλες χώρες. Η εκβιομηχάνιση των οικονομιών των ευρωπαϊκών χωρών επέφερε σοβαρότατες αλλαγές και έσεισε συθέμελα τις κοινωνικές ισορροπίες που επικρατούσαν, δημιουργώντας τεράστια κοινωνικά προβλήματα.

Οι εξελίξεις που σημειώθηκαν οδήγησαν στη δραματική μείωση των εργαζομένων στη γεωργία και τη μεταφορά τους στα αστικά βιομηχανικά κέντρα. Εκεί, ως εργάτες στα εργοστάσια, άνδρες γυναίκες και παιδιά, πρόσφεραν την εργασία τους κάτω από εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες. Ο εργάσιμος χρόνος έφθανε μέχρι τις δεκαοκτώ ώρες το εικοσιτετράωρο και η αμοιβή των εργαζομένων ήταν τόσο χαμηλή που δύσκολα επαρκούσε για την διαβίωση τους.

Οι μικροί βιοτέχνες, βρισκόμενοι κάτω από την πίεση του ανταγωνισμού των μεγάλων βιομηχανιών, αναγκάζονταν να κλείσουν τις βιοτεχνίες και να εγκαταλείψουν τα επαγγέλματά τους. Οικονομικά εξουθενωμένοι και μη έχοντας άλλη

επιλογή, μετατρέπονταν σε βιομηχανικούς εργάτες για να εξασφαλίζουν τα ελάχιστα μέσα που απαιτούσε η συνέχιση της επιβίωσης τους.

Παιδιά που εργάζονται στις γαλαρίες ενός ανθρακωρυχείου γύρω στα 1860. (Πηγή: Βιβλίο της UNESCO, “Το δικαίωμα να είσαι άνθρωπος”)

Στο γεωργικό τομέα σημειώθηκαν επίσης σημαντικότερες αλλαγές. Η απελευθέρωση του εμπορίου των τροφίμων με την κατάργηση των δασμών και η συνεχής εισαγωγή μεγάλων ποσοτήτων διαφόρων αγροτικών προϊόντων από τις αποικίες σε πολύ χαμηλές τιμές, οδήγησε στην κάθετη πτώση των τιμών των ντόπιων προϊόντων με αποτέλεσμα οι

γεωργοί, είτε να πωλήσουν τα χωράφια τους στους μεγαλοκτηματίες και να αναζητήσουν εργασία στις βιομηχανίες των πόλεων, είτε να συνάψουν δάνεια για να συνεχίσουν τη γεωργική δραστηριότητα τους και να γίνουν θύματα εκμετάλλευσης των τοκογλόφων.

Παράλληλα η εισαγωγή γεωργικών προϊόντων από τις αποικίες διαφοροποίησε τους στόχους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Η μεγαλύτερη βαρύτητα δόθηκε στην κτηνοτροφία για παραγωγή κρέατος και ερίου, που προορίζονταν για τις μεγάλες βιομηχανίες. Οι μεγαλοϊδιοκτήτες περίφραζαν τα αγροκτήματά τους και φρόντιζαν να βελτιώσουν ποιοτικά και ποσοτικά το ζωικό κεφάλαιό τους, για να παράγουν περισσότερο κρέας και μαλλί. Αντίθετα οι μικροϊδιοκτήτες που δεν είχαν τα απαιτούμενα χρηματικά κεφάλαια για να προβούν στις αναγκαίες επενδύσεις, αναγκάζονταν, είτε να πωλήσουν τους μικρούς κλήρους που κατείχαν και να φύγουν στις πόλεις για αναζήτηση εργασίας, είτε να εργάζονται στα αγροκτήματα των μεγαλοϊδιοκτητών με δυσμενείς όρους.

Η εκβιομηχάνιση της οικονομίας δημιούργησε την τάξη των κεφαλαιοκρατών και την τάξη των βιομηχανικών εργατών με απόλυτη κυριαρχία της πρώτης επί της δεύτερης. Η τάξη των γεωργών με τους μικρούς κλήρους που απέμεινε, περιέπεσε σε δυσμενέστερες συνθήκες από εκείνες της δουλοπαροικίας. Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από το φαινόμενο της στυγνής εκμετάλλευσης του ανθρώπου από τον άνθρωπο και από την επιδίωξη των κατόχων του κεφαλαίου να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τους με κάθε μέσο.

II. ΟΙ ΠΡΟΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Οι συνθήκες που πιο πάνω αναφέρθηκαν, οδήγησαν σε έντονες κοινωνικές αναταραχές και έδωσαν το έναυσμα να εκφραστούν πολλές βαθυστόχαστες απόψεις για επίλυση του κοινωνικού προβλήματος. Μέσα σε αυτό το κλίμα γεννήθηκαν και αναπτύχθηκαν πολλές θεωρίες για τη συνεταιριστική οργάνωση της κοινωνίας, οι οποίες αποτέλεσαν το φιλοσοφικό υπόβαθρο πάνω στο οποίο θεμελιώθηκαν τα συνεργατικά κινήματα. Οι διάφορες θεωρίες, λόγω του πολυδιάστατου

χαρακτήρα του κοινωνικού προβλήματος, ήταν σε ένα βαθμό επηρεασμένες από το κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, το οποίο βίωνε ο κάθε μελετητής και από τις ιδεολογικοκοινωνικές αντιλήψεις τις οποίες πρέσβευε.

William King (1786-1865): Από το 1827 είχε ήδη ιδρύσει τον πρώτο καταναλωτικό συνεταιρισμό με τη βοήθεια της διαζευγμένης συζύγου του Λόρδου Βύρωνος.

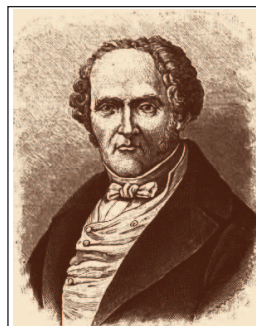
St. Simon (1760-1825): Γάλλος μεταρρυθμιστής κοινωνιολόγος που συνέδεε τις χριστιανικές με τις συνεργατικές αξίες.

Στην Αγγλία ο Robert Owen (1771– 1858), ο οποίος θεωρείται ο πατέρας του καταναλωτικού συνεταιρισμού στην πατρίδα του και ο βασικότερος ίσως πρόδρομος του συνεργατισμού διεθνώς, έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα στην κατάργηση των μεσαζόντων, οι οποίοι παρεμβάλλονταν μεταξύ των παραγωγών και των καταναλωτών. Ο γιατρός William King (1786 – 1865), μαθητής του Owen, επηρεασμένος από τις ιδέες του δασκάλου του, υπήρξε ο εμπνευστής της ίδρυσης 300 καταναλωτικών συνεταιρισμών και ήταν ο συντάκτης μιας εφημερίδας συνεργατικού περιεχομένου που έφερε το όνομα «Ο Συνεργατιστής».

Στη Γαλλία ο Charles Fourier (1772 –1837) με το έργο του έθεσε νέα διάσταση στην οργάνωση

Robert Owen (1771-1858): Θεωρείται ο πατέρας του καταναλωτικού συνεργατικού κινήματος στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Charles Fourier (1772-1837): Ο πρόδρομος του παραγωγικού συνεργατικού κινήματος στη Γαλλία.

της κοινωνίας και υπήρξε ο πρόδρομος του παραγωγικού συνεταιρισμού στη χώρα του. Ο Philippe Bushes (1796 –1865) ο οποίος θεωρείται ο ιδρυτής των επαγγελματικών συνεταιρισμών παραγωγής, υποστήριξε ότι το κοινωνικό πρόβλημα θα μπορούσε να αντιμετωπισθεί με τη δημιουργία παραγωγικών συνεταιρισμών, στους οποίους θα συμμετείχαν, τόσο οι εργάτες, όσο και οι ιδιοκτήτες των εργοστασίων. Ο Saint – Simon (1760–1825) και οι μαθητές του συνέδεαν τις χριστιανικές με τις συνεργατικές αξίες και διακήρυτταν ότι οι αρχές της αφιλокέρδειας και της δικαιοσύνης μπορούσαν να επιτευχθούν με τη συνεργασία και την αλληλοβοήθεια.

Στη Γερμανία ο F. W. Raiffeisen (1818–1888) με το εφευρετικό και ανήσυχο πνεύμα του, ανέπτυξε πρωτοβουλίες προσπαθώντας να απαλλάξει τους δεινοπαθούντες αγρότες από την εκμετάλλευση κυρίως των τοκογλόφων. Ίδρυσε τους πρώτους πιστωτικούς και αποταμιευτικούς συνεταιρισμούς και διατύπωσε τις αρχές λειτουργίας τους, οι οποίες σύντομα τέθηκαν σε εφαρμογή σε όλες σχεδόν τις αγροτικές χώρες του κόσμου. Στην ίδια χώρα ο Schulze–Delitzch (1808–1883) χαρακτηρίζεται ως απόστολος του αστικού πιστωτικού και του βιοτεχνικού συνεταιρισμού.

Schulze-Delitzch (1808-1883): Ο απόστολος του αστικού συνεργατικού κινήματος στη Γερμανία.

III. ΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ RAIFFEISEN ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

III.α. Σύντομη βιογραφία του Friedrich Wilhelm Raiffeisen

Ο Friedrich Wilhelm Raiffeisen γεννήθηκε το 1818 στη Γερμανία και ήταν το έβδομο από τα εννέα παιδιά μιας πολυμελούς, φτωχής αγροτικής οικογένειας. Ο πατέρας του ήταν αγρότης και για ένα χρονικό διάστημα υπηρέτησε την περιοχή του από τη θέση του δημάρχου. Ο Raiffeisen, στη νεαρή του ηλικία, επέλεξε να σταδιοδρομήσει στις ένοπλες δυνάμεις της χώρας του. Για να πραγματοποιήσει το όνειρο του, κατατάχθηκε στο στρατό, αλλά μια σοβαρή πάθηση στα μάτια τον ανάγκασε να διακόψει τη σταδιοδρομία του και να ενταχθεί στη δημόσια υπηρεσία, το 1843. Το 1845, ύστερα από σύντομη εκπαίδευση, έγινε δήμαρχος σε ένα σύμπλεγμα είκοσι πέντε αγροτικών κοινοτήτων.

Ο λιμός που ξέσπασε στη Γερμανία το 1846-1847 είχε πολύ έντονες επιπτώσεις

στην περιοχή που δημάρχευε ο Raiffeisen λόγω της μεγάλης φτώχειας που επικρατούσε. Η δεινή οικονομική κατάσταση των αγροτών τον ανάγκασε να εξεύρει τρόπους για ανακούφιση των πολιτών του από τις επιπτώσεις του λιμού. Για να αντιμετωπίσει άμεσα τα μεγάλα προβλήματα, ίδρυσε μια φιλανθρωπική οργάνωση με την επωνυμία, “Εταιρεία για τον εφοδιασμό ψωμιού και σιταριού”. Η εταιρεία λειτούργησε ένα αρτοποιείο για εφοδιασμό των αγροτών με ψωμί και σιτάρι και εργάστηκε με υποδειγματική επιτυχία. Ζώντας από κοντά τις τεράστιες δυσκολίες, ο Raiffeisen κατάληξε στην άποψη ότι η φιλανθρωπία δεν μπορούσε να επιλύσει τα προβλήματα των αγροτών και ότι εκείνο που χρειαζόταν ήταν η παροχή πιστώσεων σε αυτούς, για να μπορέσουν να αναπτύξουν παραγωγικά τις δυνάμεις που διέθεταν και να αντιμετωπίσουν μακροπρόθεσμα και μόνιμα τις δυσκολίες.

Ακολούθως, λόγω των μεγάλων επιτευγμάτων που κατάφερε, ανέλαβε ως δήμαρχος σε μεγαλύτερες αγροτικές περιοχές της χώρας. Το 1864, με όραμα την απαλλαγή των αγροτών από τους τοκογλύφους και την ικανοποίηση των πιστοληπτικών τους αναγκών, ίδρυσε την πρώτη συνεργατική πιστωτική εταιρεία. Κατά τα επόμενα οκτώ χρόνια, η επιτυχία των πρώτων προσπαθειών, συνέβαλε στην ίδρυση πολλών άλλων συνεργατικών εταιρειών. Το 1872, με στόχο τον συντονισμό του έργου των συνεργατικών εταιρειών που είχαν ιδρυθεί και τη διασφάλιση της βιωσιμότητάς τους, δημιούργησε τη πρώτη συνεργατική τράπεζα στη Γερμανία.

Ο Raiffeisen πέθανε το Μάρτιο του 1888, σε ηλικία εβδομήντα ετών.

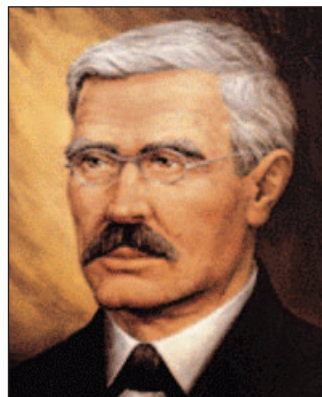
III.β. Οι βασικότερες κατευθύνσεις των συνεργατικών εταιρειών Raiffeisen

Οι συνεργατικές κατευθύνσεις που διατύπωσε ο Raiffeisen και το έργο που επιτέλεσε στη χώρα του έχουν ιδιαίτερη σημασία για την Κύπρο. Η ίδρυση του κυπριακού συνεργατικού κινήματος, στις αρχές του 20ου αιώνα, βασίστηκε στα γερμανικά πρότυπα και στις Αρχές του Raiffeisen. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά στοιχεία της συνεργατικής φιλοσοφίας του Raiffeisen συνοψίζονται ως ακολούθως:

1. Ο σκοπός ίδρυσης των συνεργατικών Raiffeisen είναι η εξυπηρέτηση των μικρών γεωργών.
2. Ως κύρια πηγή της δύναμης των εταιρειών είναι η αλληλοβοήθεια η οποία ενισχύεται από την αλληλέγγυα και απεριόριστη ευθύνη των μελών έναντι των υποχρεώσεων των συνεταιρισμών, χωρίς να αποκλείεται οποιαδήποτε

βοήθεια από άλλες πηγές και κυρίως από την κυβέρνηση.

3. Κάθε μέλος έχει μια ψήφο και όλα τα μέλη έχουν ίσα δικαιώματα.
4. Στην Εταιρεία πρέπει να γίνονται δεκτά ως μέλη πρόσωπα με ανεπίληπτο χαρακτήρα.
5. Η περιοχή των εργασιών της κάθε εταιρείας πρέπει να είναι περιορισμένη, για να καθίσταται δυνατή η αλληλογνωριμία των μελών και να ασκείται έτσι, ευχερέστερα, ο κοινωνικός έλεγχος των διοικητικών οργάνων από οικονομικής και ηθικής άποψης.
6. Για τη λειτουργία της εταιρείας δεν χρειάζεται μετοχικό κεφάλαιο.
7. Τα καθαρά κέρδη μεταφέρονται στο αποθεματικό, το οποίο δε διανέμεται στα μέλη. Σε περίπτωση διάλυσης της εταιρείας το αποθεματικό μεταφέρεται σε άλλη συνεργατική εταιρεία.
8. Κατά την παραχώρηση των δανείων, εξετάζεται η ωφελιμότητα του σκοπού για τον οποίο παραχωρείται η κάθε πίστωση και η διασφάλιση της αποπληρωμής της. Τα δάνεια παραχωρούνται για παραγωγικούς σκοπούς και όχι για την αγορά γαιών. Έτσι επιτρέπεται η χρησιμοποίηση του δανείου για τη βελτίωση της αποδοτικότητας των αγροτικών κλήρων, για την αγορά αρότρων, γεωργικών εργαλείων, σπόρων και λιπασμάτων.
9. Τα παραχωρούμενα δάνεια είναι έντοκα και είναι προθεσμίας τέτοιας που επιτρέπει την αποπληρωμή τους από το προϊόν της καλλιέργειας για την οποία χρησιμοποιήθηκαν.
10. Καταβάλλεται προσπάθεια για την καλλιέργεια αποταμιευτικού πνεύματος μεταξύ των μελών της εταιρείας και των κατοίκων της κάθε κοινότητας και ενθαρρύνεται η αποταμίευση για τη συγκέντρωση των απαιτούμενων χρηματικών κεφαλαίων.
11. Το αξίωμα του μέλους του διοικητικού συμβουλίου της εταιρείας είναι τιμητικό και τα συμμετέχοντα άτομα δεν παίρνουν αντιμισθία.

Friedrich Raiffeisen (1818-1888): Ίδρυσε τους πρώτους πιστωτικούς και αποταμιευτικούς συνεταιρισμούς στη Γερμανία και διατύπωσε τις Αρχές λειτουργίας τους.

12. Τόσο οι αγορές των ειδών γεωργικής χρήσης όσο και οι πωλήσεις των αγροτικών προϊόντων γίνονται σε ομαδική βάση για να εξασφαλίζονται καλύτερες τιμές.
13. Ενθαρρύνεται η ίδρυση περιφερειακών ενώσεων για σκοπούς συντονισμού της συνεργατικής δραστηριότητας, αλλά και για διάδοση της συνεργατικής φιλοσοφίας.

III.γ. Οι συνεργατικές Αρχές του Raiffeisen

Η λειτουργία των συνεργατικών εταιρειών του Raiffeisen βασιζόταν στις ακόλουθες βασικές αρχές που διατύπωσε ο ίδιος.

1. **Αυτοβοήθεια (Self-help):** Σύμφωνα με την αρχή αυτή, άνθρωποι που βρίσκονται στην ίδια ή παρόμοια οικονομική κατάσταση, συνενώνουν τις δυνάμεις τους, διαθέτουν την αναγκαία χρηματοδότηση για να συγκροτήσουν μια συνεργατική εταιρεία και ετοιμάζονται να υποστηρίξουν αμοιβαία, ο ένας τον άλλο. Αναμένουν ότι, ως μέλη της συνεργατικής εταιρείας, θα μπορέσουν να αντισταθμίσουν την αδυναμία τους να έχουν πρόσβαση στις ανταγωνιστικές αγορές και στο κεφάλαιο και ότι θα βελτιώσουν τη θέση τους στην αγορά και θα ικανοποιήσουν καλύτερα τις οικονομικές τους ανάγκες.
2. **Αυτοδιαχείριση (Self-administration):** Τα μέλη οργανώνουν τα ίδια τους εσωτερικούς κανονισμούς λειτουργίας της συνεργατικής εταιρείας. Με αυτό τον τρόπο η συνεργατική εταιρεία περιφρουρείται από εξωτερικές επιρροές. Αυτό σημαίνει ότι κανένας δεν μπορεί να δώσει στην εταιρεία οποιαδήποτε κατεύθυνση ή οδηγία. Οι αποφάσεις λαμβάνονται με δημοκρατικές διαδικασίες από τα εσωτερικά διοικητικά όργανα της εταιρείας.
3. **Αυτοευθύνη (Self-responsibility):** Τα ίδια τα μέλη είναι υπεύθυνα για την ίδρυση και τη διατήρηση της συνεργατικής εταιρείας και έχουν επίσης κοινή ευθύνη έναντι των τρίτων. Η αμοιβαία κοινή ευθύνη δημιουργεί εμπιστοσύνη προς τις άλλες οικονομικές οργανώσεις.
4. **Εθελοντική συμμετοχή (Voluntary participation):** Η συμμετοχή ενός ατόμου στη συνεργατική εταιρεία είναι εθελοντική. Ο καθένας έχει το δικαίωμα να ενταχθεί στην εταιρεία ως μέλος και μπορεί επίσης να αποχωρήσει από αυτή όποτε το θελήσει. Όμως εφόσον είναι μέλος, έχει καθήκον να συνεργάζεται με την εταιρεία.

5. **Προαγωγή του μέλους (Member's promotion):** Οι συνεργατικές εταιρείες εστιάζουν τις δραστηριότητες τους στα μέλη. Ο βασικός τους σκοπός είναι να προσφέρουν στα μέλη τις υπηρεσίες που αυτά χρειάζονται. Αυτός ο προσανατολισμός αποτελεί την πρώτη προτεραιότητα των συνεργατικών εταιρειών. Μακροπρόθεσμα ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται, αν η εταιρεία διαφυλάσσει και αυξάνει το μερίδιο της στην αγορά, αν αναπτύσσεται κανονικά και αν η αξία των περιουσιακών της στοιχείων και η φερεγγυότητα της είναι διασφαλισμένες. Επομένως οποιοσδήποτε κοινωνικοπολιτικός στόχος, έστω και αν ορίζεται από το κράτος, δεν μπορεί να είναι στόχος της εταιρείας.
6. **Ανοικτή είσοδος στα μέλη (Open membership):** Κάθε άτομο που θέλει να συμμετάσχει σε μια συνεργατική εταιρεία έχει τη δυνατότητα να το πράξει μέσα στα πλαίσια του νόμου και των κανονισμών. Οι συνεργατικές εταιρείες δεν βασίζονται σε περιορισμένο αριθμό μελών και έτσι η ύπαρξη τους δεν εξαρτάται από τα μέλη που εγγράφονται ή από τα μέλη που διαγράφονται.
7. **Αρχή ταυτότητας (Identity principle):** Η συνεργατική εταιρεία είναι ταυτόχρονα, ένωση προσώπων, ένωση κεφαλαίων και επιχείρηση. Η επιχείρηση κατέχεται και χρησιμοποιείται από κοινού. Υπάρχει επίσης τριπλή σχέση μεταξύ των μελών και της συνεργατικής εταιρείας. Το μέλος είναι ο ιδιοκτήτης, το μέλος κατέχει τη δύναμη των αποφάσεων και του ελέγχου και το μέλος επίσης, είναι ο παραλήπτης των υπηρεσιών που προσφέρει η εταιρεία. Οι επιχειρηματικές σχέσεις μεταξύ των μελών και οι σχέσεις τους ως μελών της ένωσης προσώπων είναι αλληλοεξαρτώμενες. Αν η συνεργατική εταιρεία σε επιχειρησιακό επίπεδο δεν λειτουργεί, δεν μπορεί να λειτουργήσει ούτε η ένωση προσώπων και αντίστροφα.
8. **Αρχή σύνδεσης (Linking-up Principle):** Οι συνεργατικές εταιρείες ενώνονται μεταξύ τους με ένα σύστημα σύνδεσης. Τούτο γίνεται για λόγους που οφείλονται στο μέγεθος των εταιρειών, στη διοικητική αποκέντρωση τους και συχνά για λόγους τοπικού προσανατολισμού. Το σύστημα σύνδεσης ενδυναμώνει την αυτοβοήθεια, δημιουργεί τις απαιτούμενες προϋποθέσεις σε κάθε συνεργατική εταιρεία να ανήκει στο σύστημα και ενισχύει την ανταγωνιστικότητά τους. Η κεντρική εταιρεία του συστήματος επιτελεί το έργο εκείνο που δεν μπορούν οι τοπικές συνεργατικές εταιρείες να αναλάβουν.
9. **Αποκέντρωση-Αρχή τοπικισμού (Comprehensiveness-The regionalism principle):** Η αρχή της αποκέντρωσης στις συνεργατικές εταιρείες βασίζε-

ται στο γεγονός ότι οι μικρότερες μονάδες διαθέτουν περισσότερη ευελιξία, προσεγγίζουν ευκολότερα την αγορά και τους πελάτες και επομένως έχουν ένα στρατηγικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Έχοντας ακριβή γνώση των συνθηκών που υπάρχουν σε ένα τόπο, διευκολύνονται στην επικοινωνία και λαμβάνουν ταχύτερα τις αναγκαίες αποφάσεις. Αυτή η στενή επαφή ενισχύει τις προσωπικές σχέσεις και συντηρεί τη συνοχή των μελών.

- 10. Η αρχή της ανεξαρτησίας των συνεταιρισμών από το κράτος (Principle of the independence of cooperatives from the State):** Οι συνεργατικές εταιρείες ανήκουν στα μέλη τους και είναι συνδεδεμένες με αυτά. Είναι ανεξάρτητες από το κράτος. Δεν είναι όργανα υλοποίησης της κοινωνικής, κοινωνικοπολιτικής ή οικονομικής πολιτικής του κράτους. Δεν μπορούν και δεν θέλουν να αντικαταστήσουν τη κυβερνητική δραστηριότητα. Οι συνεργατικές εταιρείες αναμένουν από την πολιτεία να έχουν ίσες ευκαιρίες, ισότητα στην ανταγωνιστική οικονομία και ένα σαφές θεσμικό πλαίσιο. Εκπληρώνουν κοινωνικές λειτουργίες μόνο με έμμεσο τρόπο. Βοηθούν τα μέλη τους με τη δημιουργία πλούτου, ενσωματώνουν στη δράση τους τις δημοκρατικές αρχές, ενισχύουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό κ.λπ.

Οι περισσότερες από τις πιο πάνω αρχές που διατύπωσε και εφάρμοσε ο Γερμανός Raiffeisen εφαρμόζονται και σήμερα στο κυπριακό συνεργατικό κίνημα, με μεγάλη μάλιστα επιτυχία. Η σημαντικότερη όμως αρχή, η εφαρμογή της οποίας επέτρεψε την ίδρυση συνεργατικών εταιρειών χωρίς την ύπαρξη σημαντικών κεφαλαίων, ήταν η αρχή της συλλογικής ευθύνης, που αναλάμβαναν τα μέλη έναντι των υποχρεώσεων της εταιρείας. Η αρχή αυτή, που αποτελούσε την έκφραση της αλληλοβοήθειας και της αλληλεγγύης των μελών, προσέλκυε καταθέσεις από το ευρύτερο κοινό, οι οποίες στη συνέχεια χρησιμοποιούνταν για τη χρηματοδότηση της γεωργικής δραστηριότητας, με αποτέλεσμα και το αγροτικό εισόδημα να ενισχύεται και η συνεργατική εταιρεία σταδιακά να αναπτύσσεται.

IV. Ο ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΚΑΠΑΝΕΩΝ ΤΟΥ ROCHDALE

Οι θεωρίες για τη συνεργατική οργάνωση της κοινωνίας που αναπτύχθηκαν κατά καιρούς στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης, παρά το γεγονός ότι απέτυχαν να εφαρμοσθούν στην εποχή που γεννήθηκαν, αποτέλεσαν το φιλοσοφικό υπόβαθρο και προετοίμασαν κατάλληλα το έδαφος για τη δημιουργία διάφορων οργανισμών με συνεργατική μορφή.

Το 1844 μια μικρή ομάδα αποτελούμενη από είκοσι οκτώ υφαντεργάτες, (κατά

μια εκδοχή, από είκοσι επτά άνδρες και μια γυναίκα), έχοντας ως στόχο την επίλυση των οικονομικών τους προβλημάτων, ίδρυσαν τον πρώτο καταναλωτικό συνεταιρισμό στο Rochdale του Ηνωμένου Βασιλείου, εφαρμόζοντας τις ιδέες του Robert Owen και του William King. Το μετοχικό κεφάλαιο του συνεταιρι-

Ιστορική φωτογραφία των δεκατριών από τους είκοσι οκτώ ιδρυτές του καταναλωτικού συνεταιρισμού του Rochdale του Ηνωμένου Βασιλείου.

σμού καθορίστηκε σε είκοσι οκτώ λίρες και ο κάθε ένας από τους συνεταίρους ανέλαβε να εξοφλήσει την αξία της συνεταιριστικής του μερίδας, που ανερχόταν σε μια λίρα, με εβδομαδιαίες δόσεις, το ύψος των οποίων καθορίστηκε σε δύο πέννες. Το αριθμητικό μέγεθος του μετοχικού κεφαλαίου και ο τρόπος καταβολής του από τα μέλη, αποδεικνύουν το υψηλό επίπεδο της φτώχειας που επικρατούσε. Σημειώνεται ότι, μια λίρα Αγγλίας της εποχής εκείνης ήταν ίση με 220 πέννες.

Ο συνεταιρισμός είχε ως αποστολή να προμηθεύσει τα μέλη, σε λογικές τιμές, με είδη διατροφής, είδη ένδυσης και υπόδησης και γενικά με οποιαδήποτε άλλα αγαθά κρίνονταν απαραίτητα για τη διαβίωση τους. Επίσης στους σκοπούς του οργανισμού περιλαμβάνονταν η αγορά οικοπέδων και η οικοδόμηση κατοικιών για ικανοποίηση των στεγαστικών αναγκών των μελών, η απασχόληση των ανέργων μελών, η μίσθωση ή η αγορά γεωργικών κλήρων και η διανομή τους στα μέλη ή η εκμετάλλευσή τους με στόχο την οικονομική ενίσχυση των μελών. Οι κανόνες συμπεριφοράς των συνεταίρων και οι κανόνες λειτουργίας του οργανισμού, που διατυπώθηκαν στο ιδρυτικό του έγγραφο, αποτέλεσαν υπόδειγμα για όλους τους καταναλωτικούς συνεταιρισμούς, που σταδιακά άρχισαν να ιδρύονται σε όλες τις χώρες του κόσμου.

Ο συνεταιρισμός του Rochdale, αναπτύχθηκε με πολύ γοργούς ρυθμούς και εξελίχθηκε σε τεράστια οικονομική δύναμη με πολύ θετικές επιδράσεις, όχι μόνο στην αγγλική κοινωνία, αλλά και στο διεθνή χώρο. Εκατόν έτη μετά την ίδρυση του, ο συνεταιρισμός είχε 11.100.000 μέλη (1952), 350 εκ. λίρες μετοχικό κεφάλαιο και 725 εκ. λίρες κεφάλαιο κίνησης. Το 1949 η τραπεζική κίνηση του συνεταιρισμού ανήλθε στα 9,4 δισεκατομμύρια λίρες. Οι ιδρυτές του συνε-

ταιρισμού παρέμειναν στην ιστορία ως “Οι Δίκαιοι Σκαπανείς του Rochdale” και οι κανόνες που διατύπωσαν ως “Οι Συνεργατικές Αρχές του Rochdale”.

V. Ο ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΜΠΕΛΑΚΙΩΝ

Κατά την περίοδο που στον ευρωπαϊκό χώρο και κυρίως στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης αναπτύσσονταν οι διάφορες συνεργατικές θεωρίες για αντιμετώπιση του κοινωνικού προβλήματος, στην Ελλάδα, η οποία βρισκόταν κάτω από τη στυγνή δουλεία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, λειτούργησε με μεγάλη επιτυχία η “Κοινή Συντροφία και Αδελφότητα των Αμπελακίων”, ένας οργανισμός με έντονα συνεργατικά χαρακτηριστικά.

Τα Αμπελάκια είναι κοινότητα που βρίσκεται στο Νομό Λάρισας και είναι κτισμένα στις πλαγιές του Κίσαβου κοντά στην κοιλάδα των Τεμπών. Η ίδρυση του πρώτου οικισμού, που στη συνέχεια αναπτύχθηκε σε κοινότητα, ανάγεται στο τέλος του 16ου αιώνα. Το χωριό γνώρισε μεγάλη ακμή στο τέλος του 18ου και στις αρχές του 19ου αιώνα, χάρη στα εξαιρετικής ποιότητας νήματα που κατασκεύαζαν οι κάτοικοι του, καθώς και στην άριστη βαφή και επιτυχή εμπορία τους.

Μέχρι τα μέσα του 18^{ου} αιώνα, η κοινότητα των Αμπελακίων ήταν σχεδόν άγνωστη και οι κάτοικοι του, που δεν ξεπερνούσαν τους 1500, ασχολούνταν βασικά με τη γεωργία και κυρίως με την αμπελουργία. Κατά το δεύτερο ήμισυ του 18^{ου} αιώνα, η κατάσταση άρχισε να μεταβάλλεται όταν οι μικρές οικιακές βιοτεχνίες κατασκευής και βαφής νημάτων αποφάσισαν να ενωθούν και να δημιουργήσουν τις λεγόμενες “Συντροφίες” με στόχο την αύξηση της παραγωγής, την αντιμετώπιση των οικονομικών δυσκολιών και την επέκταση των εμπορικών δραστηριοτήτων τους στον ευρωπαϊκό χώρο. Στις “Συντροφίες”, που αρχικά ήταν πέντε και αποτελούσαν ένα είδος ετερορρυθμών εταιρειών, συμμετείχαν όλοι σχεδόν οι κάτοικοι της κοινότητας.

Το 1778 οι πέντε “Συντροφίες” των Αμπελακίων συνενώθηκαν και όλες μαζί αποτέλεσαν την “Κοινή Συντροφία και Αδελφότητα των Αμπελακίων” στην οποία συμμετείχαν και άλλες κοινότητες της κοιλάδας των Τεμπών. Η Κοινή Συντροφία και Αδελφότητα των Αμπελακίων ήταν οργανισμός κεφαλαίου και εργασίας με συνεργατική προσέγγιση στη φιλοσοφία του, στην πρακτική που εφάρμοζε, στον τρόπο που λειτουργούσε, στους σκοπούς που έθετε και γενικά σε όλες τις πτυχές της δραστηριότητάς του.

Μέλη του συνεταιρισμού ήταν οι παραγωγοί βάμβακα και ερυθρόδανου καθώς

επίσης και το εργατικό δυναμικό το οποίο απασχολούσε ο οργανισμός στις δραστηριότητες που ασκούσε. Έδρα του οργανισμού παρέμεινε η κοινότητα των Αμπελακίων.

Σκοπός του συνεταιρισμού ήταν η οικονομική ενίσχυση των μελών του, αλλά και η πνευματική και ηθική καλλιέργεια και αναβάθμισή τους. Για την επίτευξη των σκοπών του παραλάμβανε, επεξεργάζονταν και εμπορευόταν τα προϊόντα της πρωτογενούς παραγωγής των μελών του, παρείχε σε αυτά εργασία στα σύγχρονα τότε εργαστήρια του, παραχωρούσε στα μέλη πιστωτικές διευκολύνσεις με ευνοϊκούς όρους και δεχόταν από αυτά καταθέσεις.

Το αρχοντικό Σβάρτς: Το Αρχοντικό άρχισε να κτίζεται το 1778 ως κατοικία του Προέδρου του Συνεταιρισμού των Αμπελακίων Γεωργίου Μαύρου Σβάρτς. Χρησιμοποιήθηκε ως έδρα του Συνεταιρισμού, σε όλη τη διάρκεια της σαραντάχρονης και πλέον λειτουργίας του (1778-1820). Το 1965 αγοράστηκε από το Ελληνικό Κράτος και έκτοτε λειτουργεί ως επισκέψιμο μνημείο.

Τα ετήσια κέρδη του συνεταιρισμού ύστερα από την αφαίρεση σημαντικών ποσών για έργα κοινής ωφέλειας και για φιλανθρωπικούς, πολιτιστικούς και άλλους παρεμφερείς σκοπούς, διαμοιράζονταν στα μέλη ανάλογα με τα κεφάλαια με τα οποία το κάθε ένα συμμετείχε στο συνεταιρισμό υπό μορφή σταθερού τόκου και ανάλογα με τη συνεργασία που κάθε μέλος είχε με το συνεταιρισμό. Ο τρόπος διάθεσης των καθαρών κερδών ικανοποιούσε την αρχή της δίκαιης κατανομής, σύμφωνα με την οποία φτωχοί και πλούσιοι εργάζονταν και απολάμβαναν τους καρπούς της προσωπικής τους εργασίας.

Η κύρια δραστηριότητα του συνεταιρισμού ήταν η αγορά βαμβακιού κυρίως από τη Θεσσαλία και τη Μακεδονία, η επεξεργασία και η μεταποίηση του σε νήματα, τα οποία στη συνέχεια βάφονταν με ανεξίτηλο κόκκινο χρώμα, περίφημο για τη στιλπνότητα και την αντοχή του. Τα χρώματα παράγονταν από το φυτό ερυθρόδανος, (Ριζάρι), το οποίο ευδοκίμωσε στην περιοχή των Αμπελακίων. Τα νήματα του συνεταιρισμού απέκτησαν γρήγορα μεγάλη φήμη για την ποιότητα τους και έγιναν περιζήτητα σε όλες σχεδόν τις μεγάλες ευρωπαϊκές πόλεις.

Ο οργανισμός είχε οργανώσει μεγάλο διεθνές δίκτυο διάθεσης των προϊόντων του και ίδρυσε δικά του υποκαταστήματα στη Βιέννη, στο Λονδίνο, στο Άμστερνταμ, στη Τεργέστη, στη Δρέσδη, στη Λειψία, στην Οδησό και στην Κωνσταντινούπολη. Πρωταρχικό ρόλο στην ανάπτυξη της συνεταιριστικής ιδέας στα Αμπελάκια διαδραμάτισε ο επίσκοπος Πλαταμόνα και Λυκοστομίου Διονύσιος πράγμα που επιβεβαιώνει το θετικό ρόλο που διαδραμάτισε η εκκλησία στην ίδρυση των συνεργατικών κινήματων.

Η κοινή “Συντροφία και Αδελφότητα των Αμπελακίων” με τη δραστηριότητα της αναζωογόνησε σύντομα ολόκληρη την περιοχή. Χαρακτηριστικά αναφέρεται πως μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα ο πληθυσμός των Αμπελακίων τετραπλασιάστηκε και η κωμόπολη αναδείχθηκε, εκτός από οικονομικό και σε πολιτιστικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής. Από τις έξι χιλιάδες που είχαν φθάσει οι κάτοικοι της κοινότητας, οι δύο χιλιάδες εργάζονταν στα βαφεία του συνεταιρισμού, ενώ οι υπόλοιποι ασχολούνταν με προπαρασκευαστικές ή βοηθητικές εργασίες. Την εποχή εκείνη λειτούργησε και η περίφημη σχολή “Ελληνομουσείο”, στην οποία δίδαξαν γνωστές προσωπικότητες των γραμμάτων, όπως ο Κωνσταντίνος Κούμας, ο Ευγένιος Βούλγαρης κ.α.

Τα ερυθρά νήματα του συνεταιρισμού των Αμπελακίων προορίζονταν κυρίως για την κατασκευή πολυτελών πορφύρων υφασμάτων που χρησιμοποιούνταν από αυτοκράτορες και ευγενείς της Ευρωπαϊκής Ηπείρου.

Από το 1808 άρχισε η βαθμιαία παρακμή του συνεταιρισμού που ολοκληρώθηκε το 1820, παραμονές της Ελληνικής Επανάστασης. Η παρακμή του οργανισμού οφειλόταν σε διάφορες αιτίες, οι κυριότερες από τις οποίες ήταν οι ακόλουθες:

- Εκτός από το βαρύ φόρο που η “Υψηλή Πύλη” επέβαλλε στη Συντροφία, ο Αλί Πασάς που παρακολουθούσε με ανησυχία την οικονομική και πνευματική πρόοδο που επιτυγχανόταν, εξωθούσε τους Τούρκους που κατοικούσαν στα γύρω χωριά να επιδίδονται σε επιδρομές και λεηλα-

σίες της περιοχής και να διασκορπίζουν τους κατοίκους της ενσπείρωτας τους την τρομοκρατία.

- Ο οξύς ανταγωνισμός της αγγλικής νηματοουργικής βιομηχανίας, η οποία προμηθευόταν τις πρώτες ύλες από τις αποικίες σε εξευτελιστικές τιμές.
- Η απώλεια δέκα εκατομμυρίων φράγκων που ο οργανισμός είχε συγκεντρωμένα σε τράπεζες της Βιέννης, ύστερα από την οικονομική κατάρρευση της Αυστρίας, που σημειώθηκε το 1811.
- Ορισμένες εσωτερικές αντιθέσεις που το γενικότερο κλίμα δημιούργησε μεταξύ των συνεταίρων.

Ο συνεταιρισμός των Αμπελακίων δεν είναι ο μόνος που αναπτύχθηκε στην Ελλάδα. Αναφέρουμε ενδεικτικά το συνεταιρισμό της Χίου για την παραγωγή μεταξιού και την κατασκευή μεταξωτών υφασμάτων, το συνεταιρισμό που ίδρυσαν τα Μαδεμοχώρια της Χαλκιδικής για εκμετάλλευση των μεταλλείων της περιοχής τους, τους ναυτικούς συνεταιρισμούς της Ύδρας, των Σπετσών και των Ψαρών και τους συνεταιρισμούς των κοινοτήτων του Πηλίου Όρους.

Πολλοί Έλληνες μελετητές του συνεργατικού κινήματος της Ελλάδας και ειδικότερα της συνεργατικής κίνησης που αναπτύχθηκε στην κοιλάδα των Τεμπών, υποστηρίζουν έντονα ότι ο συνεταιρισμός του Rochdale του Ηνωμένου Βασιλείου δεν ήταν η πρώτη στον κόσμο συνεργατική εταιρεία. Επιμένουν ότι η πρώτη συνεργατική εταιρεία ήταν η “Κοινή Συντροφία και Αδελφότητα των Αμπελακίων” και υπογραμμίζουν ότι η Ελλάδα είναι ιστορικά αδικημένη στο θέμα αυτό. Ορισμένοι μάλιστα έχουν προβεί σε διαβήματα προς το διεθνές συνεταιριστικό κίνημα για αποκατάσταση της ιστορικής αλήθειας.

Είναι γεγονός ότι χρονολογικά η Κοινή Συντροφία και Αδελφότητα των Αμπελακίων ιδρύθηκε το έτος 1778, ενώ ο συνεταιρισμός του Rochdale το 1844. Συνεπώς δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι τα “Αμπελάκια” προϋπήρξαν του “Rochdale” κατά επτά περίπου δεκαετίες. Ούτε μπορεί να αμφισβητηθεί ιστορικά ο συνεργατικός χαρακτήρας της Κοινής Συντροφίας κατά την άποψη των Ελλήνων μελετητών.

Παράλληλα όμως, θα πρέπει να επισημανθεί ότι ο συνεταιρισμός του “Rochdale” επέζησε πολύ περισσότερα χρόνια από εκείνο των Αμπελακίων και ότι το 1895, που ιδρύοταν η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση, ο μεν συνεταιρι-

σμός του “Rochdale” μεσουρανούσε και αποτελούσε παράδειγμα για μίμηση, ο δε συνεταιρισμός των Αμπελακίων είχε ήδη διαλυθεί από το 1820 και ουδείς αναφερόταν για την ύπαρξή του. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι, από το συνεταιρισμό του “Rochdale”, προέκυψαν οι συνεργατικές Αρχές και ότι αμέσως μετά την ίδρυση του συνεταιρισμού, το Ηνωμένο Βασίλειο προχώρησε στη δημιουργία του αντίστοιχου θεσμικού πλαισίου, ενώ στην Ελλάδα ο πρώτος νόμος για τους συνεταιρισμούς ψηφίστηκε κατά την δεύτερη δεκαετία του εικοστού αιώνα.

Παρά τις επισημάνσεις αυτές αποτελεί ιστορική πραγματικότητα ότι η κοινή Συντροφία και Αδελφότητα των Αμπελακίων προϋπήρξε αρκετά του καταναλωτικού συνεταιρισμού του Rochdale.

Στη μέση των αμπελώνων της περιοχής μεταξύ των κοινοτήτων Στρουμπίου και Πολεμίου τις επαρχίας Πάφου είναι εγκατεστημένο το νέο οινοποιείο του Συνεργατικού Οργανισμού Διαθέσεως Αμπελουργικών Προϊόντων (ΣΟΔΑΠ Λτδ). Το οινοποιείο στεγάζεται σε άνετες κτιριακές εγκαταστάσεις και διαθέτει την πλέον σύγχρονη τεχνολογία στον τομέα της οινοβιομηχανίας. Επεξεργάζεται τα οινοποιήσιμα σταφύλια της γύρω περιοχής και παράγει κρασιά εκλεκτής ποιότητας. Η γεινιάση του με τους χώρους παραγωγής των πρώτων υλών βοηθά στην παραγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας και στη μείωση του κόστους παραγωγής τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ ΑΞΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Τα κοινωνικά προβλήματα, που η βιομηχανική επανάσταση επισώρευσε στους λαούς της ευρωπαϊκής ηπείρου και ιδιαίτερα η κυριαρχία του κεφαλαίου και η στυγνή εκμετάλλευση του ανθρώπου από τον άνθρωπο, ήταν οι βασικοί λόγοι που ώθησαν πολλούς μελετητές να ασχοληθούν σοβαρά με τη συνεργατική οργάνωση της κοινωνίας. Ο κάθε μελετητής διαμόρφωνε τις θεωρίες του ανάλογα με τα δεδομένα και τις επικρατούσες ανάγκες που υπήρχαν στη δική του κοινωνία. Όλες οι θεωρίες που κατά καιρούς αναπτύχθηκαν αποτέλεσαν το αναγκαίο υπόβαθρο για την κωδικοποίηση των συνεργατικών Αρχών και ακολούθως για τη θεμελίωση και την ανάπτυξη των συνεργατικών κινήματων των διαφόρων χωρών της Ευρώπης αλλά και του υπόλοιπου κόσμου.

Ι. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Οι συνεργατικές Αρχές συγκεκριμενοποιήθηκαν και διατυπώθηκαν για πρώτη φορά το 1844 από τους Δίκαιους Σκαπανείς του Rochdale του Ηνωμένου Βασιλείου. Είναι όμως γεγονός ότι πριν από το 1844 παρουσιάστηκε συνεργατική κίνηση σε πολλές χώρες του κόσμου και ιδιαίτερα σε χώρες της ευρωπαϊκής ηπείρου. Η Κοινή Συντροφία και Αδελφότητα των Αμπελακίων, για παράδειγμα, που ιδρύθηκε το 1778 στην Ελλάδα, είχε συνεργατική προσέγγιση στη φιλοσοφία της, στις πρακτικές που εφαρμόζε και στον τρόπο που λειτουργούσε.

Οι πρωτοπόροι του Rochdale συνόψισαν και κωδικοποίησαν τη συνεργατική σκέψη δημιουργώντας ένα πλαίσιο οικονομικής και κοινωνικής συμπεριφοράς, που τους επέτρεπε να ελπίζουν ότι θα τους βοηθούσε να επιλύσουν τα οικονομικά, κυρίως, προβλήματα τους. Το πλαίσιο αυτό καθοριζόταν από τα ακόλουθα επτά σημεία, τα οποία παρέμειναν γνωστά στη συνεργατική ιστορία ως “Οι Αρχές του Rochdale” (The Rochdale Principles).

1. Ανοικτή συμμετοχή (Open membership).
2. Δημοκρατικός έλεγχος -Ένας άνθρωπος, μία ψήφος (Democratic control -one man, one vote).
3. Κατανομή των πλεονασμάτων ανάλογα με τις συναλλαγές (Distribution of surplus in proportion to trade).

4. Πληρωμή περιορισμένου επιτοκίου στο κεφάλαιο (Payment of limited interest on capital).
5. Πολιτική και θρησκευτική ουδετερότητα (Political and religious neutrality).
6. Εμπορικές συναλλαγές σε μετρητά (Cash trading).
7. Προώθηση της εκπαίδευσης (Promotion of education).

Οι πιο πάνω συνεργατικές Αρχές υιοθετήθηκαν από τη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση και παρέμειναν σε ισχύ μέχρι το 1937. Το 1935 το συνέδριο της Δ.Σ.Ε. όρισε μια επιτροπή με αποστολή να μελετήσει τις Αρχές του Rochdale και να παρουσιάσει εισηγητική έκθεση για τροποποίηση τους. Η τροποποίηση των Αρχών, που έγινε το 1937, υιοθέτησε τις Αρχές του Rochdale και τις εμπλούτισε με ορισμένα νέα στοιχεία στα οποία όμως δε δόθηκε ο χαρακτηρισμός “Αρχή”. Συγκεκριμένα οι Αρχές του Rochdale συμπληρώθηκαν ως ακολούθως:

1. Ανοικτή συμμετοχή.
2. Δημοκρατικός έλεγχος (ένα άτομο, μία ψήφος).
3. Κατανομή των πλεονασμάτων στα μέλη ανάλογα με τις συναλλαγές τους.
4. Πληρωμή περιορισμένου επιτοκίου στο κεφάλαιο.
5. Πολιτική και θρησκευτική ουδετερότητα.
6. Εμπορικές συναλλαγές σε μετρητά.
7. Προώθηση της εκπαίδευσης.
8. Οι εταιρείες να διεξάγουν εμπορικές πράξεις αποκλειστικά με τα μέλη.
9. Η ιδιότητα του μέλους να είναι εθελοντική.
10. Οι πωλήσεις να γίνονται στις τρέχουσες τιμές αγοράς.

Το 1966, η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση, στοχεύοντας στην πληρέστερη εναρμόνιση των συνεργατικών εταιρειών στα δεδομένα της τότε εποχής μέσα στα πλαίσια του πνεύματος του συνεργατισμού, συμπλήρωσε και διαμόρφωσε τις συνεργατικές Αρχές του 1937 ως εξής:

1. Η ιδιότητα του μέλους μιας συνεργατικής εταιρείας πρέπει να αποκτάται εθελοντικά χωρίς τεχνητούς περιορισμούς ή οποιοσδήποτε κοινωνικές, πολιτικές ή θρησκευτικές διακρίσεις, από όλα τα πρόσωπα που μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες της και είναι πρόθυμα να αποδεχθούν τις ευθύνες που απορρέουν από την ιδιότητα του μέλους.

2. Οι συνεργατικές εταιρείες είναι δημοκρατικές οργανώσεις. Η διαχείριση των υποθέσεων τους πρέπει να γίνεται από πρόσωπα που εκλέγονται ή που διορίζονται με έναν τρόπο που συμφωνείται από τα μέλη. Τα μέλη των συνεργατικών εταιρειών πρέπει να απολαμβάνουν ίσων εκλογικών δικαιωμάτων (ένα μέλος, μία ψήφος) και να συμμετέχουν στις αποφάσεις που τους επηρεάζουν.

3. Το κεφάλαιο πρέπει να λαμβάνει ως μερίδιο ένα αυστηρά περιορισμένο ποσοστό επιτοκίου.

4. Τα πλεονάσματα ή οι αποταμιεύσεις, που ενδεχομένως να δημιουργηθούν από τις εργασίες μιας εταιρείας, ανήκουν στα μέλη εκείνης της εταιρείας και πρέπει να διανέμονται με τέτοιο τρόπο που δεν θα επιτρέπει τη δυσμενή διάκριση μεταξύ των μελών.

Αυτό μπορεί να γίνει με απόφαση των μελών αφού ληφθούν υπόψη:

(α) Η προσφορά εκάστου μέλους στην ανάπτυξη της εταιρείας.

(β) Οι κοινές υπηρεσίες που πρόσφερε η εταιρεία στα μέλη.

(γ) Το ύψος των συναλλαγών που κάθε μέλος είχε με την εταιρεία.

5. Όλες οι συνεργατικές εταιρείες πρέπει να λαμβάνουν μέτρα για την εκπαίδευση των μελών, των διευθυντών, των υπαλλήλων τους και ευρύτερα του κοινού, στις αρχές και τις τεχνικές του συνεργατισμού, της οικονομίας και της δημοκρατίας.

6. Όλες οι συνεργατικές εταιρείες, προκειμένου να εξυπηρετήσουν καλύτερα τα συμφέροντα των μελών τους, πρέπει να συνεργάζονται ενεργά με κάθε πρακτικό τρόπο σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Οι συνεργατικές Αρχές σε αυτή τη μορφή ίσχυσαν μέχρι το 1995. Το 1995 οι συνεργατικές Αρχές τροποποιήθηκαν και συμπεριλήφθηκαν στη “Δήλωση Συνεργατικής Ταυτότητας” που υιοθέτησε το Συνέδριο της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης που έγινε στο Μάντσεστερ του Ηνωμένου Βασιλείου.

II. ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ ΑΞΙΕΣ (VALUES)

Οι συνεργατικές Αξίες και οι συνεργατικές Αρχές, όπως καθορίζονται στο καταστατικό της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης, συνθέτουν τη συνεργατική ταυτότητα που πρέπει να έχει κάθε συνεργατική εταιρεία. Κατά συνέπεια η μη τήρηση των συνεργατικών Αξιών ή η μη εφαρμογή των συνεργατικών Αρχών από ένα

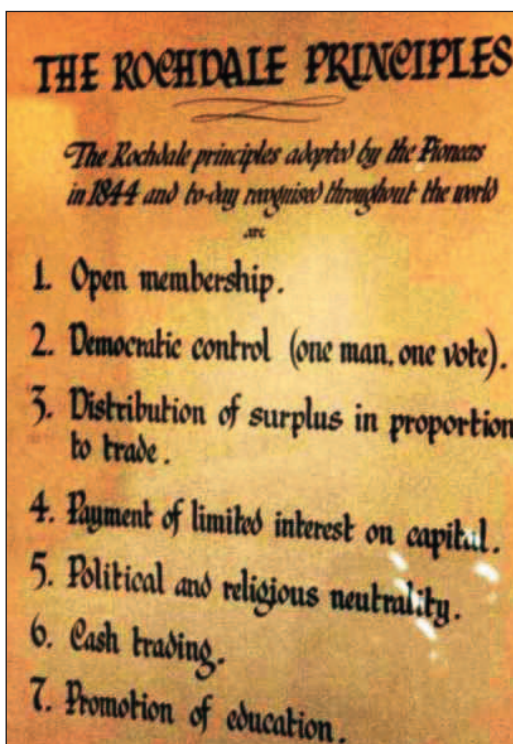
συνεργατικό ίδρυμα οδηγεί σε σοβαρά ελλείμματα και δημιουργεί αποστάσεις μεταξύ της συνεργατικής θεωρίας και της πρακτικής που εφαρμόζει.

Όπως αναφέρεται στο καταστατικό της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης,

“Οι συνεργατικές εταιρείες βασίζονται στις αξίες της αυτοβοήθειας, της αυτοευθύνης, της δημοκρατίας, της ισότητας, της δικαιοσύνης και της αλληλεγγύης. Σύμφωνα με τη συνεργατική παράδοση, τα μέλη των συνεργατικών εταιρειών πιστεύουν στις ηθικές αξίες της εντιμότητας, της ειλικρίνειας, της κοινωνικής ευθύνης και της μέριμνας για τους άλλους.”

Οι συνεργατικές Αξίες βρίσκονται πάντοτε στην επικαιρότητα και έχουν διαχρονικό χαρακτήρα. Στην πραγματικότητα επεκτείνονται πέρα από τα όρια της συνεργατικής πρακτικής και προσδιορίζουν το κοινωνικό “ιδεώδες” που επιδιώκεται από τις σύγχρονες κοινωνίες. Τα συνεργατικά κινήματα των διαφόρων χωρών, που θεμελιώθηκαν και λειτούργησαν βασιζόμενα σε αυτές τις αξίες, πέτυχαν απόλυτα στους στόχους που έθεσαν.

Οι συνεργατικές Αξίες καλύπτουν όλο το συνεργατικό οικοδόμημα. Προσδιορίζουν πρώτα την αυτοβοήθεια και την αυτοευθύνη ως τις μεθόδους εξασφάλισης και σωστής διαχείρισης των μέσων που απαιτούνται για την επιτέλεση του έργου των συνεργατικών εταιρειών. Καθορίζουν ακολούθως τις μεθοδολογίες λειτουργίας και προσέγγισης των μελών τους, που είναι η δημοκρατία, η ισονομία, η ισότητα και η αλληλεγγύη.

Οι συνεργατικές Αρχές του 1844 όπως εκτίθενται στο συνεργατικό μουσείο του Rochdale του Ηνωμένου Βασιλείου.

Παράλληλα, προσδιορίζονται οι ηθικές αξίες που πρέπει να χαρακτηρίζουν τη συμπεριφορά των μελών. Οι αξίες αυτές, που είναι η εντιμότητα, η ειλικρίνεια,

η κοινωνική ευθύνη και η μέριμνα για τους άλλους, καλλιεργούνται μεταξύ των μελών από τις ίδιες τις συνεργατικές εταιρείες. Ιστορικά παρατηρείται ότι η καλλιέργεια των συνεργατικών Αξιών στα μέλη αποτελούσε ένα από τα πρώτα καθήκοντα των συνεργατικών εταιρειών, οι οποίες διέθεταν σημαντικό μέρος των πλεονασμάτων τους για τη δημιουργία των υποδομών που απαιτούνταν για το σκοπό αυτό. Σε πολλές μάλιστα περιπτώσεις οι κανονισμοί λειτουργίας ορισμένων συνεργατικών εταιρειών περιλάμβαναν σχετική πρόνοια, η οποία πρόβλεπε ότι άτομα με χαμηλό ηθικό υπόβαθρο δεν μπορούσαν να αποκτήσουν την ιδιότητα του μέλους.

III. ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ (PRINCIPLES)

Οι συνεργατικές Αρχές δίδουν τις κατευθύνσεις με τις οποίες οι συνεργατικές εταιρείες εφαρμόζουν στην πράξη τις συνεργατικές Αξίες. Οι συνεργατικές Αρχές, όπως ήδη αναφέρθηκε, διατυπώθηκαν το 1844 από τους “Δίκαιους Σκαπανείς” του Rochdale του Ηνωμένου Βασιλείου που βασίσθηκαν στις ιδέες του Robert Owen. Οι Αρχές αυτές διαδόθηκαν γρήγορα σε ολόκληρο τον κόσμο και παρέμειναν σχεδόν αναλλοίωτες μέχρι σήμερα. Οι περιορισμένες μεταβολές στο περιεχόμενό τους, που έκτοτε μεσολάβησαν, οφείλονται στη διαφοροποίηση των συνθηκών της αγοράς και των κανόνων λειτουργίας της.

Για παράδειγμα, οι σκαπανείς του Rochdale υιοθέτησαν την Αρχή της πώλησης αγαθών μόνο τοις μετρητοίς, η οποία ασφαλώς δεν είναι δυνατόν να ισχύσει σήμερα. Οι περισσότερες όμως και οι βασικότερες συνεργατικές Αρχές, που διατυπώθηκαν το 1844 ισχύουν και εφαρμόζονται στα σύγχρονα συνεργατικά κινήματα με πολύ καλά αποτελέσματα.

III.α. ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΑΡΧΗ: Εθελοντική και ανοικτή συμμετοχή

Οι συνεργατικές εταιρείες είναι εθελοντικές οργανώσεις, ανοικτές σε όλα τα πρόσωπα, τα οποία είναι ικανά να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες τους και να αποδεχτούν με προθυμία τις ευθύνες των μελών, χωρίς εθνικές, κοινωνικές, φυλετικές, πολιτικές ή θρησκευτικές διακρίσεις.

Σύμφωνα με την Αρχή αυτή οι συνεργατικές εταιρείες είναι εθελοντικές οργανώσεις, δηλαδή, τα άτομα εγγράφονται ως μέλη, εκούσια και υπακούοντας μόνο στη συνείδηση τους. Ουδείς, συμπεριλαμβανομένου και του κράτους, έχει το δικαίωμα να υποχρεώσει ένα άτομο να γίνει μέλος σε μια συνεργατική εταιρεία ή να τερματίσει την ιδιότητα του μέλους την οποία κατέχει. Η διατήρηση της ιδιότητας του μέλους σε χρονική διάρκεια είναι επίσης εκούσια. Το μέλος μιας

συνεργατικής εταιρείας έχει τη δυνατότητα, αν το επιθυμεί, να αποχωρήσει στο χρόνο που το ίδιο θα επιλέξει, νοουμένου βέβαια ότι έχει τακτοποιήσει τις υποχρεώσεις του, που απορρέουν από το θεσμικό πλαίσιο.

Τα άτομα τα οποία εισέρχονται σε μια συνεργατική εταιρεία είναι ικανά να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες που η εταιρεία προσφέρει. Τούτο σημαίνει ότι έχουν κοινά οικονομικά συμφέροντα γιατί, όπως και πιο πάνω αναφέρθηκε, η κύρια υπηρεσία που προσφέρει μια συνεργατική εταιρεία στα μέλη της είναι η εξυπηρέτηση των οικονομικών τους συμφερόντων. Παράλληλα, τα άτομα που ενδιαφέρονται να γίνουν μέλη αποδέχονται τις ευθύνες των μελών. Οι ευθύνες των μελών καθορίζονται στη σχετική νομοθεσία και στους ειδικούς κανονισμούς λειτουργίας (καταστατικό) των συνεργατικών εταιρειών.

Η ελεύθερη είσοδος, η ελεύθερη αποχώρηση και η εξυπηρέτηση των μελών γίνονται χωρίς καμιά απολύτως διάκριση. Η εθνική καταγωγή του ατόμου, η κοινωνική του θέση, το φύλο του, οι πολιτικές του πεποιθήσεις και τα θρησκευτικά του “πιστεύω” είναι στοιχεία που αφορούν αποκλειστικά το ίδιο και δεν επηρεάζουν, ούτε θετικά ούτε αρνητικά, τη μεταχείριση του από τη συνεργατική εταιρεία.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, που επιβλήθηκε στον κυπριακό λαό από τους Βρετανούς το 1960, δεν σέβεται την Αρχή αυτή. Με βάση το Σύνταγμα, το συνεργατικό κίνημα της Κύπρου διαχωρίζεται σε ελληνοκυπριακό και τουρκοκυπριακό και οι πολίτες εγγράφονται ως μέλη στις αντίστοιχες συνεργατικές εταιρείες ανάλογα με την εθνική καταγωγή τους και τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις.

III.β. ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΑΡΧΗ: Δημοκρατικός έλεγχος των μελών

Οι συνεργατικές εταιρείες είναι δημοκρατικές οργανώσεις, οι οποί-

ες ελέγχονται από τα μέλη τους, τα οποία συμμετέχουν στη διαμόρφωση της πολιτικής και στη λήψη των αποφάσεων τους. Οι άνδρες και οι γυναίκες που προσφέρουν τις υπηρεσίες τους ως αιρετοί αντιπρόσωποι είναι υπόλογοι στα μέλη. Πρωτίστως τα μέλη των συνεργατικών εταιρειών έχουν ίσα εκλογικά δικαιώματα (ένα μέλος, μία ψήφος) και παράλληλα οι συνεργατικές εταιρείες είναι οργανωμένες με δημοκρατικό τρόπο.

Σύμφωνα με την Αρχή αυτή οι συνεργατικές εταιρείες είναι δημοκρατικοί οργανισμοί, δηλαδή, όλες οι εξουσίες της διοίκησης πηγάζουν από τα μέλη τους και τα μέλη είναι όλα ίσα απέναντι στη διοίκηση έχοντας τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις. Κυρίαρχο όργανο είναι η γενική συνέλευση στην οποία έχουν δικαίωμα συμμετοχής όλα τα μέλη. Η γενική συνέλευση συνέρχεται τακτικά, συνήθως μια φορά κάθε έτος και έκτακτα όταν παρουσιαστούν σοβαρά θέματα τα οποία ξεφεύγουν των αρμοδιοτήτων της διοίκησης ή όταν τούτο επιβάλλεται από το ισχύον θεσμικό πλαίσιο. Στις γενικές συνελεύσεις τα μέλη ελέγχουν όλες τις πράξεις ή και τις παραλήψεις της διοίκησης και συμμετέχουν στη διαμόρφωση της πολιτικής της συνεργατικής εταιρείας και στη λήψη των διαφόρων σοβαρών αποφάσεων.

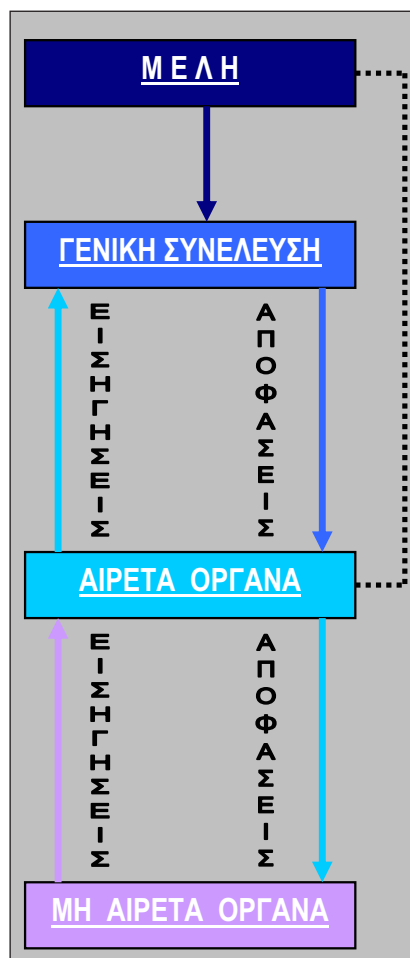
Πρακτικά ο έλεγχος της διοίκησης μιας συνεργατικής εταιρείας από τα μέλη αφορά συνήθως την εφαρμογή του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου και των συνεργατικών Αρχών, την οικονομική και λογιστική διαχείριση της εταιρείας, τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται για την ανάπτυξη της, την εφαρμογή των αποφάσεων που λήφθηκαν σε προηγούμενες γενικές συνελεύσεις των μελών κ.λπ. Στο συνεργατικό κίνημα της Κύπρου, η άσκηση του ελέγχου της διοίκησης από τα μέλη είναι θεσμικά κατοχυρωμένη, με πολλές σχετικές διατάξεις. Κυρίως όμως εκφράζεται ευκρινέστερα στη διάταξη της νομοθεσίας που καθορίζει, πολύ συγκεκριμένα, τα θέματα που η διοίκηση είναι υποχρεωμένη να θέσει για συζήτηση στις γενικές συνελεύσεις. Σε αντίθεση με τα άλλα νομικά πρόσωπα, που ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα, οι αποφάσεις στις γενικές συνελεύσεις των συνεργατικών εταιρειών λαμβάνονται από την πλειοψηφία των μελών τα οποία παρευρίσκονται, ανεξάρτητα από το ύψος του κεφαλαίου με το οποίο το κάθε μέλος συμμετέχει στο μετοχικό κεφάλαιο.

Σύμφωνα με την Αρχή αυτή, οι αιρετοί εκπρόσωποι μιας συνεργατικής εταιρείας είναι υπόλογοι στα μέλη και υπόκεινται στον άμεσο έλεγχο τους. Νοείται ότι τα μη αιρετά μέλη της διοίκησης δε λειτουργούν ανεξέλεγκτα. Υπόκεινται στον έλεγχο των αιρετών οργάνων και λογοδοτούν σε αυτά. Τα μέλη, δηλαδή, ασκούν έμμεσο έλεγχο στα μη αιρετά όργανα της διοίκησης μέσω των αιρετών οργάνων.

Τα εκλογικά δικαιώματα προβάλλονται με ιδιαίτερη έμφαση στην Αρχή αυτή. Τα μέλη, αναφέρεται, έχουν ίσα εκλογικά δικαιώματα και διευκρινίζεται ότι το κάθε μέλος έχει μια ψήφο. Με τον όρο εκλογικά δικαιώματα νοούνται τα δικαιώματα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι, που αποτελούν θεμελιώδη προϋπόθεση για τη δημοκρατική έκφραση μιας κοινωνικής ομάδας.

α. Το δικαίωμα του εκλέγειν: Τα μέλη έχουν το δικαίωμα να εκλέγουν τα αιρετά όργανα της διοίκησης της εταιρείας τους. Το σημαντικό είναι ότι το δικαίωμα αυτό δεν μεταβάλλεται ανάλογα με το ύψος του μετοχικού κεφαλαίου που κατέχεται από το κάθε μέλος όπως συμβαίνει στις εταιρείες κεφαλαίου. Κάθε μέλος έχει μια ψήφο. Αυτός ο κανόνας αναβαθμίζει την ανθρώπινη υπόσταση του μέλους και τοποθετεί τον άνθρωπο ψηλότερα από τον παράγοντα κεφάλαιο.

β. Το δικαίωμα του εκλέγεσθαι: Κάθε μέλος έχει το δικαίωμα να υποβάλει υποψηφιότητα και να διεκδικήσει θέση στα αιρετά σώματα της εταιρείας του. Το δικαίωμα είναι καθολικό και αναφαίρετο. Η σωστή άσκηση του με στόχο την επιλογή των αρίστων εξαρτάται αποκλειστικά από τα μέλη. Γι' αυτό τα μέλη πρέπει να είναι σωστά διαπαιδαγωγημένα και σωστά πληροφορημένα για να είναι σε θέση να παίρνουν και τις σωστές αποφάσεις. Η ανάγκη της διαπαιδαγώγησης και της πληροφόρησης των μελών ικανοποιείται με την εφαρμογή της πέμπτης συνεργατικής Αρχής, την οποία θα αναλύσουμε στη συνέχεια.

Εκλογικό σύστημα: Η εφαρμογή της Αρχής που μελετούμε ανέδειξε ένα σοβαρό ζήτημα το οποίο πολλές φορές οδήγησε σε διχογνωμίες και έντονες συζητήσεις. Τέθηκε το θέμα της επιλογής του εκλογικού συστήματος στα πλαίσια του οποίου εκλέγονται τα αιρετά όργανα των συνεργατικών εταιρειών. Η διχογνωμία αυτή που απασχόλησε τα συνεργατικά κινήματα πολλών χωρών έχει τις

ρίζες της στα φιλοσοφικά ρεύματα που αναπτύχθηκαν τον 19ο αιώνα στην Ευρώπη για τη συνεργατική οργάνωση της κοινωνίας. Οι οπαδοί της ρεαλιστικής σχολής τάχθηκαν υπέρ του ενιαίου ψηφοδελτίου. Οι οπαδοί της ουτοπιστικής και της σοσιαλιστικής σχολής τάχθηκαν υπέρ του ενιαίου ψηφοδελτίου όταν οι συνεργατικές εταιρείες λειτουργούν σε μια σοσιαλιστική κοινωνία και υπέρ των πολλών ψηφοδελτίων όταν λειτουργούν στα πλαίσια μιας καπιταλιστικής κοινωνίας. Θα πρέπει βέβαια να τονιστεί ότι οι απόψεις αυτές εξέφραζαν τα δεδομένα της εποχής εκείνης και τις τότε επικρατούσες κοινωνικοπολιτικές αντιλήψεις.

Στις σημερινές δημοκρατικές κοινωνίες, για τη λειτουργία των διαφόρων κοινωνικών θεσμών εφαρμόζεται ανάλογα με το επίπεδο της εκλογής και τα καλώς νοούμενα συμφέροντα του θεσμού για τον οποίο διεξάγεται η εκλογή, είτε το αναλογικό, είτε το πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα. Για παράδειγμα, σε επίπεδο κοινοβουλίου είναι σχεδόν αδιανόητο να εφαρμόζεται το πλειοψηφικό σύστημα. Αντίθετα, σε ένα κοινωφελές ίδρυμα είναι παράδοξο να εφαρμόζεται το αναλογικό σύστημα. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι και τα δύο συστήματα αποτελούν απαυγάσματα της δημοκρατικής σκέψης και εφαρμόζονται κατά περίπτωση με στόχο την καλύτερη λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών.

Τα συνεργατικά κινήματα των διαφόρων χωρών εφαρμόζουν σχεδόν καθολικά το ενιαίο ψηφοδέλτιο με τη χρησιμοποίηση του πλειοψηφικού εκλογικού συστήματος. Ο βασικότερος λόγος αυτής της επιλογής είναι η ανησυχία που υπάρχει για κομματικοποίηση των συνεργατικών εταιρειών και παραβίαση κυρίως της πρώτης συνεργατικής Αρχής με πολύ δυσμενείς επιπτώσεις. Η εφαρμογή του αναλογικού συστήματος σε ορισμένες χώρες δεν άφησε ενθαρρυντικές εμπειρίες, ούτε για τις ίδιες, ούτε για άλλες που προβληματίζονταν για την υιοθέτηση του.

Στο κυπριακό συνεργατικό κίνημα εφαρμόζεται το πλειοψηφικό σύστημα με βάση την ισχύουσα νομοθεσία. Κατά καιρούς το θέμα αυτό συζητήθηκε ευρέως στην κυπριακή κοινωνία και απασχόλησε επανειλημμένα τη Βουλή των Αντιπροσώπων. Η κυριαρχούσα άποψη των συνεργατικών φορέων είναι η διατήρηση της επιλογής του πλειοψηφικού συστήματος, του οποίου η εφαρμογή για πολλές δεκαετίες απέδωσε σημαντικά και συνέβαλε στην πρόοδο και την ανάπτυξη των συνεργατικών ιδρυμάτων.

III.γ. ΤΡΙΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΑΡΧΗ: Οικονομική συμμετοχή των μελών

Τα μέλη συμμετέχουν δίκαια στο κεφάλαιο της συνεργατικής τους εταιρείας και στον έλεγχο του με δημοκρατικές μεθόδους. Μέρος,

τουλάχιστον, αυτού του κεφαλαίου είναι συνήθως η κοινή περιουσία της συνεργατικής εταιρείας. Τα μέλη συνήθως λαμβάνουν περιορισμένη αποζημίωση για το κεφάλαιο το οποίο καταβάλλουν ως προϋπόθεση της συμμετοχής τους. Τα μέλη διαθέτουν τα πλεονάσματα για όλους ή για οποιονδήποτε από τους ακόλουθους σκοπούς: Για ανάπτυξη της συνεργατικής εταιρείας τους, πιθανόν με τη δημιουργία αποθεματικών, μέρος των οποίων τουλάχιστον θα πρέπει να είναι αδιαίρετο. Για την παραχώρηση ωφελημάτων στα μέλη, ανάλογα με τις συναλλαγές που είχαν με τη συνεργατική εταιρεία και για προώθηση άλλων δραστηριοτήτων που εγκρίνονται από τα μέλη.

Το ύψος του συνόλου του μετοχικού κεφαλαίου κάθε συνεργατικής εταιρείας καθορίζεται από τα μέλη, ανάλογα με τις ανάγκες που επιβάλλει η σωστή επιτέλεση του ρόλου της. Η συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο μιας συνεργατικής εταιρείας αποτελεί προϋπόθεση για όλα τα άτομα που επιθυμούν να γίνουν μέλη της. Το μετοχικό κεφάλαιο υποδιαιρείται σε μερίδες (μετοχές) οι οποίες έχουν ίση χρηματική αξία και δημιουργούν τα ίδια ακριβώς δικαιώματα στους κατόχους τους που είναι τα μέλη. Προνομιούχες μετοχές ή μετοχές που υποτάσσουν τον ανθρώπινο παράγοντα στον παράγοντα κεφάλαιο δεν υπάρχουν.

Σύμφωνα με την Αρχή αυτή, τα μέλη συμμετέχουν στο μετοχικό κεφάλαιο κατά τρόπο δίκαιο και ασκούν, με δημοκρατικές διαδικασίες, έλεγχο στη διαχείριση του. Ο έλεγχος των μεθόδων διαχείρισης του κεφαλαίου γίνεται μέσα στα πλαίσια των γενικών συνελεύσεων στις οποίες οι εντεταλμένες ελεγκτικές υπηρεσίες παρουσιάζουν τους ελεγμένους λογαριασμούς και τις συναφείς εκθέσεις.

Μέρος του μετοχικού κεφαλαίου ή και ολόκληρο το μετοχικό κεφάλαιο αποτελεί την περιουσία της εταιρείας και ανήκει από κοινού στα μέλη. Τα μέλη αμείβονται για τη συμμετοχή τους στο μετοχικό κεφάλαιο με χαμηλή, κατά κανόνα, αποζημίωση, ιδιαίτερα στις εταιρείες εκείνες που τα μέλη τους είναι όλα φυσικά πρόσωπα.

Είναι φυσιολογικό η συνεργατική δραστηριότητα να δημιουργεί ορισμένα πλεονάσματα. Η εξουσία της διανομής των πλεονασμάτων ανήκει στα ίδια τα μέλη. Τα μέλη διανέμουν τα πλεονάσματα για τους ακόλουθους σκοπούς:

α. Για τη δημιουργία αποθεματικών κεφαλαίων έτσι ώστε να διευρύνεται η οικονομική βάση της εταιρείας και να διασφαλίζονται η απρόσκοπτη λειτουργία και τα αναπτυξιακά προγράμματα της.

β. Για την παραχώρηση ωφελημάτων στα μέλη, ανάλογα με τις συναλλαγές που είχαν με την εταιρεία κατά τη διάρκεια της οικονομικής χρήσης που δημιουργήθηκαν τα πλεονάσματα.

γ. Για προώθηση άλλων δραστηριοτήτων που εγκρίνονται από τα μέλη, όπως είναι η χρηματοδότηση κοινωφελών, φιλανθρωπικών και άλλων δραστηριοτήτων.

Στο κυπριακό συνεργατικό κίνημα όλα τα θέματα που αφορούν το μετοχικό κεφάλαιο ρυθμίζονται λεπτομερώς από σχετικές διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας. Υπάρχει μάλιστα πρόνοια η οποία απαγορεύει σε ένα μέλος να κατέχει ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου πέραν του 20%, παρά το γεγονός ότι η αμοιβή του δεν είναι ιδιαίτερα ελκυστική, τουλάχιστον στις πρωτοβάθμιες συνεργατικές εταιρείες. Η διάθεση των πλεονασμάτων γίνεται επίσης από τα μέλη με βάση τις σχετικές ρυθμίσεις του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου, το οποίο δεν αφίσταται των πλαισίων που ορίζει αυτή η συνεργατική Αρχή.

III.δ. ΤΕΤΑΡΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΑΡΧΗ: Αυτονομία και ανεξαρτησία

Οι συνεργατικές εταιρείες είναι αυτόνομες, αυτοβοηθούμενες οργανώσεις, ελεγχόμενες από τα μέλη τους. Εάν θα συνάψουν συμφωνίες με άλλους οργανισμούς, συμπεριλαμβανομένων και των κυβερνήσεων, ή εάν θα εξασφαλίσουν κεφάλαια από εξωτερικές πηγές θα πρέπει να το κάνουν με όρους οι οποίοι διασφαλίζουν το δημοκρατικό έλεγχο που ασκείται από τα μέλη και συνάδουν με τη συνεργατική αυτονομία τους.

Στην Αρχή αυτή διευκρινίζεται κατά τρόπο απόλυτο ότι οι συνεργατικές εταιρείες είναι οργανισμοί αυτόνομοι που στηρίζονται στην αυτοβοήθεια και ελέγχονται από τα μέλη τους. Με την έννοια της αυτονομίας νοείται ότι οι συνεργατικές εταιρείες λειτουργούν με βάση το δικό τους θεσμικό πλαίσιο, λαμβάνουν αποφάσεις και υιοθετούν πολιτικές οι οποίες όμως δεν συγκρούονται με τις πρόνοιες του θεσμικού πλαισίου και τις συνεργατικές Αρχές και λειτουργούν ανεξάρτητα από τις επιδιώξεις οποιουδήποτε φυσικού ή νομικού προσώπου ή οποιουδήποτε άλλου ξένου παράγοντα.

Παράλληλα, οι συνεργατικές εταιρείες στηρίζονται μόνο στην υλική και ηθική βοήθεια των μελών τους. Τα μέλη συνεισφέρουν στο μετοχικό κεφάλαιο και δημιουργούν την αναγκαία οικονομική βάση για τη λειτουργία της εταιρείας. Αποφασίζουν τη δημιουργία αποθεματικών κεφαλαίων τα οποία ενισχύουν

συνεχώς με σημαντικό μέρος των πλεονασμάτων που επιτυγχάνονται. Συνεργάζονται στενά με την εταιρεία τους και συμβάλλουν στη δημιουργία των πλεονασμάτων. Το μέλος, πολλές φορές, παραμερίζει το βραχυπρόθεσμο ατομικό οικονομικό του συμφέρον προς όφελος των συμφερόντων της ολότητας των μελών και της εταιρείας του. Τα μέλη αναλαμβάνουν συχνά αλληλέγγυες ευθύνες προσθέτοντας έτσι στη δύναμη και στην αξιοπιστία του οργανισμού τους και γενικά συμπεριφέρονται κατά τρόπο που καθιστά, κατά κανόνα, αχρείαστη οποιαδήποτε εξωτερική βοήθεια. Είναι δεδομένο ότι όλες οι πράξεις της εταιρείας τελούν κάτω από το δημοκρατικό έλεγχο των μελών για τον οποίο έγινε εκτενέστερη αναφορά στη ανάλυση της δεύτερης συνεργατικής Αρχής.

Η Αρχή αυτή διασαφηνίζει, ταυτόχρονα, ότι σε περίπτωση που μια συνεργατική εταιρεία συνάψει συμφωνίες με τρίτους, συμπεριλαμβανομένης σε αυτούς και της κυβέρνησης, ή εξασφαλίσει κεφάλαια από εξωτερικές πηγές, θα πρέπει οι όροι που υπογράφονται να διασφαλίζουν την αυτονομία και τον έλεγχο της από τα μέλη.

III.ε. ΠΕΜΠΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΑΡΧΗ: Εκπαίδευση, κατάρτιση και πληροφόρηση

Οι συνεργατικές εταιρείες εξασφαλίζουν εκπαίδευση και κατάρτιση για τα μέλη, τους αιρετούς αντιπροσώπους, τους διευθυντές και τους υπαλλήλους τους, έτσι ώστε να μπορούν να συμμετέχουν ενεργά στην ανάπτυξη των συνεργατικών εταιρειών τους. Ενημερώνουν το κοινό, ειδικότερα τη νέα γενιά και τους ηγέτες της κοινής γνώμης, για τη φύση του συνεργατισμού και τα ωφελήματα που προσφέρει.

Ιστορικά το θέμα της εκπαίδευσης απασχόλησε πολύ σοβαρά τους πρώτους συνεργατιστές οι οποίοι έθεσαν σε εφαρμογή τη συνεργατική φιλοσοφία. Οι σκαπανείς του καταναλωτικού συνεταιρισμού του Rochdale στο Ηνωμένο Βασίλειο και οι ιδρυτές της Συντροφίας των Αμπελακίων στην Ελλάδα για παράδειγμα, ταυτόχρονα με την ίδρυση των εταιρειών τους, αποφάσισαν να διαθέτουν μέρος των πλεονασμάτων για σκοπούς εκπαίδευσης των μελών και του προσωπικού τους. Πρόσθετα, ίδρυσαν αναγνωστήρια για διευκόλυνση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και βιβλιοθήκες με εύκολη πρόσβαση για άντληση γνώσης και πληροφόρησης.

Σύμφωνα με τη Αρχή αυτή οι συνεργατικές εταιρείες εξασφαλίζουν εκπαίδευση και κατάρτιση στα μέλη τους, στους αιρετούς αντιπροσώπους τους, στους διευ-

θυντές και στους υπαλλήλους τους. Ο στόχος της εκπαίδευσης είναι η διέγερση των πνευματικών δυνατοτήτων των εκπαιδευομένων, για να είναι σε θέση να εφαρμόζουν τη συνεργατική θεωρία και να συμμετέχουν ενεργά και αποτελεσματικά στην ανάπτυξη των συνεργατικών εταιρειών τους. Η ίδια Αρχή αποδίδει τη δέουσα σημασία στην ανάγκη της διαφώτισης για τη φύση του συνεργατισμού και τα οφέλη που προσφέρει. Η διαφώτιση στρέφεται προς την κοινωνία και ιδιαίτερα προς τη νέα γενιά και τους ηγέτες της κοινής γνώμης.

Η Π.Σ. Συνομοσπονδία, εφαρμόζοντας τη πέμπτη συνεργατική Αρχή, διοργανώνει σε τακτική βάση, διάφορα σεμινάρια, με θέματα που αφορούν το συνεργατικό κίνημα και τις δραστηριότητες του.

Πρακτικά η Αρχή της εκπαίδευσης, κατάρτισης και πληροφόρησης υλοποιείται από τις συνεργατικές εταιρείες με διάφορους τρόπους όπως: με τη χρηματοδότηση συνεργατικών σπουδών ή τη λειτουργία σχολών συνεργατικής εκπαίδευσης, με τη διοργάνωση σεμιναρίων, διαλέξεων και άλλων εκδηλώσεων συνεργατικού περιεχομένου, με την έκδοση βιβλίων, εφημερίδων, περιοδικών, αφισών και άλλου έντυπου ή ηλεκτρονικού υλικού, με την αξιοποίηση των μέσων μαζικής ενημέρωσης για την προβολή θέσεων σε επίκαιρα συνεργατικά θέματα, τη δημοσίευση άρθρων, αναλύσεων και πληροφοριών που σχετίζονται με τις συνεργατικές εταιρείες κ.α.

Στην Κύπρο οι συνεργατικές εταιρείες συμπεριλαμβάνουν στους ειδικούς κανονισμούς λειτουργίας τους πρόνοια με την οποία τους δίνεται η δυνατότητα να χρησιμοποιούν μέρος των πλεονασμάτων για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Αρμόδιος φορέας για τη γενικότερη πληροφόρηση της κοινωνίας και τη διοργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι η Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία.

III.στ. ΕΚΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΑΡΧΗ: Συνεργασία μεταξύ των συνεργατικών εταιρειών

Οι συνεργατικές εταιρείες εξυπηρετούν τα μέλη τους περισσότερο αποτελεσματικά και ενδυναμώνουν το συνεργατικό κίνημα συνεργ-

γαζόμενες μεταξύ τους σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Η Αρχή αυτή καθορίζει τη συνεργασία μεταξύ των συνεργατικών ιδρυμάτων σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο, ως παράγοντα αποτελεσματικής εξυπηρέτησης των μελών και ενδυνάμωσης του συνεργατικού κινήματος. Όπως τα μέλη κάθε πρωτοβάθμιας συνεργατικής εταιρείας συνεργάζονται μεταξύ τους με στόχο την προώθηση των κοινών συμφερόντων τους, έτσι και τα συνεργατικά ιδρύματα επιβάλλεται να προωθούν τη συνεργασία μεταξύ τους, τόσο για την ενίσχυση του συνεργατικού κινήματος γενικά, όσο και για την καλύτερη εξυπηρέτηση των ιδίων και των μελών τους.

Εμπειρικά αποδεικνύεται ότι η συνεργασία μεταξύ συνεργατικών εταιρειών που διεξάγουν συμπληρωματικές εργασίες είναι ευκολότερη, παρά η συνεργασία μεταξύ εταιρειών που έχουν το ίδιο αντικείμενο δραστηριότητας. Για παράδειγμα, η συνεργασία είναι ευκολότερη μεταξύ μιας πιστωτικής εταιρείας που χρηματοδοτεί τη γεωργική παραγωγή και των εταιρειών που αναλαμβάνουν να εμπορευθούν ή να μεταποιήσουν τα γεωργικά προϊόντα. Στην προκείμενη περίπτωση ο στόχος είναι η εξυπηρέτηση του αγρότη και είναι κοινός.

Αντίθετα, η συνεργασία μιας πιστωτικής εταιρείας με άλλες πιστωτικές εταιρείες που ασκούν τις ίδιες δραστηριότητες είναι δυσκολότερη. Τούτο οφείλεται κυρίως στον ανταγωνισμό που αναπτύσσεται μεταξύ τους, ο οποίος τείνει πολλές φορές να λειτουργήσει σε βάρος της ευγενούς άμιλλας και να επισκιάσει τη συνεργατική αλληλεγγύη. Η γενεσιουργός αιτία είναι προφανής. Τα οικονομικά συμφέροντα των μελών της κάθε συνεργατικής εταιρείας δεν συμπίπτουν με τα οικονομικά συμφέροντα των μελών των άλλων εταιρειών, που ασκούν την ίδια δραστηριότητα.

Ανεξάρτητα όμως από τις δυσκολίες που αναφύονται, με βάση αυτή τη συνεργατική Αρχή, η συνεργασία μεταξύ των συνεργατικών ιδρυμάτων επιβάλλεται να είναι στενή, συνεχής και ειλικρινής. Τα θετικά αποτελέσματα της συνεργασίας είναι πολλά και ποικίλα. Αντιμετωπίζονται κοινά προβλήματα, ανταλλάσσονται εμπειρίες, προωθείται η καλύτερη εξυπηρέτηση των μελών, αλληλοσυμπληρώνονται τα συστήματα λειτουργίας, επιτυγχάνεται ευκολότερα ο εκσυγχρονισμός και η προσαρμογή σε νέα δεδομένα, η φωνή του συνεργατικού κινήματος και των οργάνων του γίνεται περισσότερο αποτελεσματική κ.λπ.

Στην Κύπρο, το συνεργατικό κίνημα διέρχεται μια δύσκολη φάση. Η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και οι υποχρεώσεις που ανέλαβε, επιβάλλουν

στενή συνεργασία μεταξύ των συνεργατικών εταιρειών. Η πλήρης εναρμόνιση του κινήματος με το “ευρωπαϊκό κεκτημένο” και η επιτυχής αντιμετώπιση του απαιτητικού ευρωπαϊκού περιβάλλοντος σε πρακτικό επίπεδο προϋποθέτουν την αгаσθή συνεργασία όλων των συνεργατικών δυνάμεων.

Θεσμοθετημένα πεδία συνεργασίας υπάρχουν ήδη πολλά. Είναι η Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία, η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα, ο “κεντρικός φορέας” που αναμένεται να λειτουργήσει σύντομα, όλες οι δευτεροβάθμιες και τριτοβάθμιες συνεργατικές εταιρείες και άλλα.

III.ζ. ΕΒΔΟΜΗ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΑΡΧΗ: Κοινωνικό ενδιαφέρον

Οι συνεργατικές εταιρείες εργάζονται για σταθερή ανάπτυξη των κοινωνιών τους εφαρμόζοντας την πολιτική που αποφασίζεται από τα μέλη τους.

Παρά το γεγονός ότι οι συνεργατικές εταιρείες έχουν στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος τους την εξυπηρέτηση του ατόμου, εργάζονται παράλληλα για την ανάπτυξη της κοινωνίας σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Η πολιτική που εφαρμόζεται πηγάζει από τις ανάγκες της ίδιας της κοινωνίας και αποφασίζεται από τα μέλη. Οι βασικότεροι άξονες της συνεργατικής κοινωνικής πολιτικής, με την ευρύτερη έννοια του όρου, είναι η αύξηση του εθνικού προϊόντος, η αναδιανομή του εισοδήματος και του πλούτου, η περιφερειακή ανάπτυξη και η προώθηση προγραμμάτων κοινωνικού χαρακτήρα.

α. Αύξηση του εθνικού προϊόντος: Οι συνεργατικές εταιρείες, με την οικονομική δραστηριότητα που αναπτύσσουν, συμβάλλουν στην αύξηση του εθνικού προϊόντος και στη βελτίωση των άλλων οικονομικών δεικτών της χώρας. Για παράδειγμα, η χρηματοδότηση της γεωργίας συμβάλλει στην αύξηση της γεωργικής παραγωγής, η διάθεση των αγροτικών προϊόντων σε αγορές του εξωτερικού στη βελτίωση του ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών και του ισοζυγίου πληρωμών, η απασχόληση εργατικού δυναμικού στη μείωση της ανεργίας, η συνεργατική παρέμβαση στον καταναλωτικό τομέα στη συγκράτηση των τιμών και συνεπώς στη μείωση του ρυθμού αύξησης του πληθωρισμού κ.λπ.

β. Αναδιανομή του εισοδήματος και του πλούτου: Τα κέρδη των ιδιωτικών επιχειρήσεων διανέμονται στους μετόχους, ανάλογα με το ποσό που επενδύουν στην επιχείρηση, οι οποίοι συνήθως, είναι αριθμητικά ελάχιστοι. Στις συνεργατικές εταιρείες τα πλεονάσματα που πραγματοποιούνται επιστρέφονται στα μέλη, είτε με τη μορφή χρημάτων, είτε με τη μορφή άλλων ωφελημάτων, ανά-

λογα με το μέγεθος της συνεργασίας τους με αυτές. Παράλληλα, οι συνεργατικές εταιρείες ανακόπτουν τις μονοπωλιακές ή μονοψωνιακές τάσεις που αναπτύσσονται στην αγορά ακόμα και σε συνθήκες ελεύθερου ανταγωνισμού. Επίσης, οι συνεργατικές εταιρείες διαθέτουν τα χρηματικά μέσα που έχουν στη διάθεση τους για την ικανοποίηση των αναγκών των μελών τους χωρίς καμιά διάκριση. Τούτο έχει ως αποτέλεσμα τη βελτίωση των εισοδημάτων των μελών και κυρίως εκείνων με τη χαμηλότερη οικονομική επιφάνεια.

γ. Περιφερειακή ανάπτυξη: Η συμβολή των συνεργατικών κινημάτων στην περιφερειακή ανάπτυξη είναι μεγάλης σημασίας. Η ιδιωτική επιχείρηση επιλέγει τον τόπο δραστηριότητας της με μόνο κριτήριο την απόδοση των επενδύσεων στις οποίες θα προβεί. Συνεπώς, η εγκατάσταση στην περιφέρεια είναι συνήθως αντικοινωνική για τις ίδιες. Οι συνεργατικές εταιρείες αντίθετα ιδρύονται τοπικά για να εξυπηρετήσουν τα μέλη τους, ή επιλέγουν τον τόπο εγκατάστασης τους με κριτήριο το οικονομικό συμφέρον των μελών τους. Οι συνεργατικές εταιρείες έχουν από τη φύση τους τοπικό χαρακτήρα. Αναζητούν ευκαιρίες επένδυσης μόνο στη περιοχή τους και όχι σε όλη τη χώρα ή στο εξωτερικό. Κατά συνέπεια, τα κεφάλαια τους επενδύονται στην περιφέρεια και συμβάλλουν έτσι στην τοπική ανάπτυξη. Ορθά έχει διαπιστωθεί ότι οι συνεργατικές εταιρείες αποτελούν τους οικονομικούς και κοινωνικούς πνεύμονες της υπαίθρου.

δ. Προώθηση προγραμμάτων κοινωνικού χαρακτήρα: Οι συνεργατικές εταιρείες υιοθετούν προτάσεις των μελών τους ή εγκρίνουν πρωτοβουλίες της διοίκησης, οι οποίες έχουν έντονα κοινωνικό χαρακτήρα με τη στενότερη έννοια του όρου. Η προστασία του περιβάλλοντος, η ανάπτυξη πολιτιστικών δραστηριοτήτων, η στήριξη του αθλητισμού, η καλλιέργεια των ηθικών αξιών στη νέα γενιά, η συμπαράσταση στους ανθρώπους της τρίτης ηλικίας, η οικονομική και ηθική ενίσχυση αναξιοπαθούντων ατόμων κ.λπ. είναι μερικές από τις κατευθύνσεις της συνεργατικής κοινωνικής δραστηριότητας.

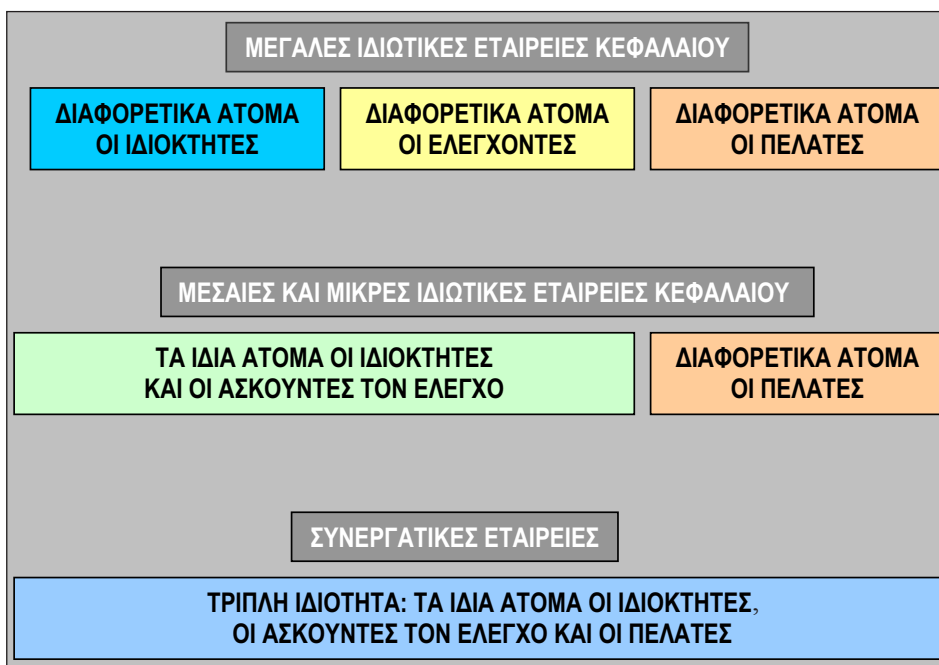
IV. Η ΤΡΙΠΛΗ ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΜΕΛΟΥΣ

Από τις συνεργατικές Αρχές απορρέει η τριπλή ιδιότητα του μέλους μιας συνεργατικής εταιρείας. Πρώτον, το μέλος έχει την ιδιότητα του ιδιοκτήτη υπό την έννοια ότι συμμετέχει υποχρεωτικά στο μετοχικό κεφάλαιο της συνεργατικής εταιρείας. Δεύτερον, το μέλος είναι το άτομο που έχει την αρμοδιότητα να ασκεί έλεγχο στη διοίκηση και να εγκρίνει ή να απορρίπτει τις πράξεις της και τρίτον, το μέλος είναι το άτομο το οποίο χρησιμοποιεί την εταιρεία ως πελάτης. Επιγραμματικά μπορεί να λεχθεί ότι το μέλος συγκεντρώνει ταυτόχρονα την ιδιότητα του ιδιοκτήτη, του πελάτη και του ελέγχοντος-διευθύνοντος προσώπου.

Στις εταιρείες κεφαλαίου η σχέση είναι διαφορετική. Στις μεγάλες εταιρείες η ιδιότητα του ιδιοκτήτη υπό την έννοια του μετόχου, η ιδιότητα του πελάτη και η ιδιότητα του ελέγχοντος ατόμου δεν συμπίπτουν κατά κανόνα ή εάν συμπίπτουν δεν αποτελούν στοιχείο που μπορεί να επηρεάσει την εταιρική δραστηριότητα. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι μέτοχοι των μεγάλων εταιρειών αναμένουν απλώς την απόδοση του κεφαλαίου που επένδυσαν και συνήθως δεν έχουν καμία αρμοδιότητα στα εταιρικά δρώμενα.

Στις μεσαίες και μικρές εταιρείες κεφαλαίου οι ιδιότητες του ιδιοκτήτη και του ελέγχοντος προσώπου συμπίπτουν στα ίδια άτομα, αλλά το πελατολόγιο της επιχείρησης αντλείται από το ευρύτερο κοινό.

V. ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

Η εφαρμογή των συνεργατικών Αξιών και των συνεργατικών Αρχών δεν αφορά μόνο τις συνεργατικές εταιρείες. Αφορά παράλληλα και τα μέλη των συνεργατικών εταιρειών. Ο συνεργατισμός δεν αποτελεί μονόδρομο ούτε έχει μονοδιάστατο χαρακτήρα. Οι συνεργατικές εταιρείες και τα μέλη τους λειτουργούν ως συγκοινωνούντα δοχεία. Αμφότεροι δίνουν και παίρνουν. Οι συνεργατικές εταιρείες αντλούν τη δύναμη τους από τα μέλη και επιστρέφουν σε αυτά αγαθά και

υπηρεσίες. Τα μέλη στηρίζουν θεωρητικά και έμπρακτα την εταιρεία τους και απολαμβάνουν τα ωφελήματα που τους προσφέρει.

Συνοπτικά η συμπεριφορά των μελών πρέπει να διέπεται από τα ακόλουθα βασικά χαρακτηριστικά.

α. Κατανόηση της σχέσης αμοιβαιότητας μέλους και συνεργατικής εταιρείας: Έχει παρατηρηθεί ότι στα αρχικά στάδια της ίδρυσης ενός συνεργατικού οργανισμού, το ενδιαφέρον των μελών είναι αυξημένο και βρίσκεται σε ικανοποιητικά επίπεδα. Σταδιακά το ενδιαφέρον μειώνεται και η σχέση μέλους και συνεργατικής εταιρείας καθίσταται ετεροβαρής. Η αμοιβαιότητα που πρέπει να κυριαρχεί στις σχέσεις μέλους και εταιρείας εξασθενίζει. Ανεξάρτητα από τους λόγους που οδηγούν σε αυτή την κατάσταση, τα μέλη, για το δικό τους συμφέρον, δεν πρέπει να ξεχνούν ότι για να πάρουν τα μέγιστα πρέπει να δώσουν τα ελάχιστα. Η αμοιβαιότητα στις σχέσεις μέλους και συνεργατικής εταιρείας είναι κρίσιμης σημασίας και τούτο πρέπει να γίνεται πλήρως κατανοητό από όλους. Ιδιαίτερα πρέπει να γίνεται κατανοητό από τα μέλη.

β. Συνεχές και έμπρακτο ενδιαφέρον: Η πρόοδος μιας συνεργατικής εταιρείας τελεί σε άμεση συνάρτηση με την ικανοποίηση των αναγκών των μελών. Κατά συνέπεια το κάθε μέλος έχει υποχρέωση να ενδιαφέρεται αδιάλειπτα και να συμμετέχει ενεργά στις διεργασίες που λαμβάνουν χώρα στην εταιρεία του. Η υποβολή εισηγήσεων, η παρουσίαση νέων ιδεών και προτάσεων, η άσκηση εποικοδομητικής κριτικής στις περιπτώσεις που χρειάζεται, η αναζήτηση πληροφορόρησης κ.λπ. συνθέτουν την εκδήλωση του ενδιαφέροντος των μελών προς την εταιρεία τους.

γ. Προθυμία για ανάληψη διοικητικών ευθυνών: Τα μέλη πρέπει να είναι έτοιμα να επωμισθούν διοικητικές ευθύνες, κυρίως με τη συμμετοχή τους στα αιρετά όργανα της εταιρείας τους. Θα πρέπει όμως το μέλος να επιμετρά τις δυνάμεις και τις δυνατότητες του σε σχέση με τις απαιτήσεις της θέσης την οποία φιλοδοξεί να καταλάβει.

δ. Επιλογή των αρίστων στα αιρετά διοικητικά όργανα: Η επιλογή των αρίστων στα αιρετά διοικητικά όργανα μιας συνεργατικής εταιρείας διασφαλίζει τη χρηστή διοίκηση και την πρόοδο της προς όφελος του συνόλου των μελών. Συνεπώς, το κάθε μέλος κατά την άσκηση του εκλογικού δικαιώματος του έχει καθήκον να συμπεριφέρεται με ευθυκρισία και μακριά από οποιαδήποτε επιρροή ή σκοπιμότητα που είναι ξένη προς τα καλώς νοούμενα συμφέροντα της εταιρείας και των μελών.

ε. Συλλογικό πνεύμα και σεβασμός της αντίθετης άποψης: Το μέλος, κατά την άσκηση της συνεργατικής δραστηριότητας του, πρέπει να συμπεριφέρεται με πνεύμα συνεργασίας και να προωθεί έμπρακτα τη συλλογική δράση. Ο σεβασμός της αντίθετης άποψης και ο προβληματισμός στο περιεχόμενο της, συνιστά αξιοποίηση του πνευματικού πλούτου των μελών και λειτουργεί προς όφελος όλων. Οι εγωιστικές τάσεις και ο ατομικισμός πρέπει να παραμερίζονται και σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να κυριαρχούν στη συνεργατική δράση των μελών.

στ. Οι υποχρεώσεις των μελών που πηγάζουν από την τριπλή ιδιότητα τους: Τα μέλη μιας συνεργατικής εταιρείας, όπως έχει αναφερθεί, έχουν τριπλή ιδιότητα. Είναι ταυτόχρονα πελάτες, ιδιοκτήτες και ελέγχοντα πρόσωπα. Η ορθή συνεργατική συμπεριφορά επιβάλλει στο μέλος, σε ορισμένες περιπτώσεις, να παραμερίζει το προσωπικό του συμφέρον και να συμπεριφέρεται ως ιδιοκτήτης, προωθώντας έτσι τα γενικότερα συμφέροντα της εταιρείας και των μελών.

ζ. Οικονομικές θυσίες: Τα μέλη των συνεργατικών εταιρειών έχουν υποχρέωση να συνεισφέρουν οικονομικά στο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας τους όταν τούτο είναι αναγκαίο. Ιδιαίτερα όταν η συνεργατική εταιρεία διανύει τα πρώτα στάδια της ζωής της, που οι ανάγκες εξεύρεσης χρηματικών κεφαλαίων είναι πιεστικές. Επίσης, τα μέλη πρέπει να είναι πρόθυμα να προσφέρουν δωρεάν εργασία όταν οι ανάγκες το απαιτούν. Οι οικονομικές θυσίες των μελών, διασφαλίζουν την ομαλή λειτουργία της εταιρείας τους και την καθιστούν ικανή να τους επιστρέψει στο πολλαπλάσιο όσα της πρόσφεραν.

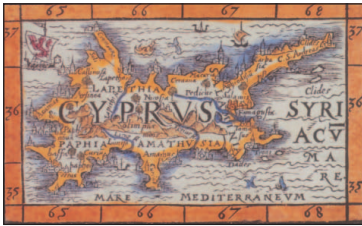

Τα ζώα ήταν τα βασικά μέσα με τα οποία ο κύριος γεωργός διεκπεραίωνε τις αγροτικές του δραστηριότητες προσπαθώντας να εξασφαλίσει το οικογενειακό του εισόδημα. Η εργασία ήταν σκληρή και το παραγωγικό αποτέλεσμα αφηνόταν στην τύχη. Τα στάδια της παραγωγής παρουσιάζονται πολύ παραστατικά από τις πιο πάνω φωτογραφίες, που ευγενώς έθεσε στη διάθεση της έκδοσης το Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος. Η καλλιέργεια των αγρών γινόταν με τα βόδια και το ξύλινο αλέτρι. Ακολουθούσε η συγκομιδή των σιτηρών, που άρχιζε πριν από την ανατολή και τέλειωνε ύστερα από τη δύση του ήλιου. Στην αρχή γινόταν ο θερισμός με το παραδοσιακό δρεπάνι. Ακολουθούσε το δέσιμο των δεματιών και η μεταφορά τους στο αλώνι. Εκεί γινόταν το αλώνισμα με τη χρησιμοποίηση των ζώων και στο τέλος με τη βοήθεια του ανέμου διαχωριζόταν το καθαρό προϊόν από τα άχυρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Α. Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Η ίδρυση του συνεργατικού κινήματος της Κύπρου ήταν η πιο ουσιαστική αντίδραση της κοινωνίας ενάντια στην οικονομική και κοινωνική καταπίεση του ατόμου και κυρίως ενάντια στο φαινόμενο της τοκογλυφίας. Η μακρόχρονη παραμονή της Κύπρου κάτω από το ζυγό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και ο σκοταδισμός που επιβλήθηκε στο νησί, επέφεραν ιδιαίτερα σκληρές επιπτώσεις στην κυπριακή κοινωνία. Το κοινωνικό σύστημα, που επιβλήθηκε στο λαό της Κύπρου, ανέκοπτε κάθε φιλοπρόοδη προσπάθεια και αναχαίτιζε κάθε ατομική πρωτοβουλία.

Οι Κύπριοι, που αιώνες πριν, ανέπτυξαν σπουδαίους πολιτισμούς, παραδόθηκαν στη μοίρα τους και έγιναν αντικείμενα εκμετάλλευσης των κατακτητών. Η αγγλική αποικιοκρατία που διαδέχθηκε την Οθωμανική Αυτοκρατορία δεν διαφοροποίησε τα δεδομένα.

Μέσα σε αυτές τις δύσκολες συνθήκες τέθηκε σε εφαρμογή ο συνεργατικός θεσμός στις αρχές του εικοστού αιώνα. Η κτηνοτροφία αποτελούσε τη συνήθη συμπληρωματική ενασχόληση των γεωργών (Φωτ. Υπ. Γεωργίας)

1.Η Βρετανική κυριαρχία και η κοινωνική πραγματικότητα

Στις 12 Ιουλίου του 1878, όταν η Αγγλοκρατία διαδέχθηκε την οθωμανική κυριαρχία που κράτησε τρεις ολόκληρους αιώνες, η Κύπρος έφερε τα χαρακτη-

ριστικά μιας καθυστερημένης χώρας. Οι περιορισμένες μεταρρυθμίσεις που εισήγαγαν οι Βρετανοί δεν ήταν αρκετές για να αναζωογονήσουν την ύπαιθρο, να εξυγιάνουν τις κοινωνικοοικονομικές σχέσεις, να βελτιώσουν τους επικρατούντες θεσμούς και να οδηγήσουν τους κατοίκους στην ευημερία και στην κοινωνική πρόοδο.

Ο σημαντικότερος παράγοντας που εμπόδιζε την οικονομική ανάπτυξη ήταν οι αυξημένοι φόροι που οι νέοι κατακτητές επέβαλλαν στους Κυπρίους. Σκοπός της βαριάς φορολογίας ήταν η εξασφάλιση του “φόρου υποτελείας” που οι Άγγλοι ήταν υποχρεωμένοι να καταβάλλουν στην Τουρκία σύμφωνα με τη σχετική συνθήκη που υπέγραψαν με τους Τούρκους το 1878. Ο “φόρος υποτελείας” ανερχόταν σε 92.800 λίρες ετησίως, που για τα δεδομένα της εποχής εκείνης, το ποσό αυτό ήταν τεράστιο και βρισκόταν έξω από τις οικονομικές δυνατότητες των Κυπρίων. Έτσι, ενώ συνέχισαν να ισχύουν αρκετές από τις φορολογικές επιβαρύνσεις που επέβαλλε η Οθωμανική Αυτοκρατορία όπως η δεκάτη, ο κτηματικός φόρος, ο στρατιωτικός φόρος, ο επαγγελματικός φόρος κ.λπ. προστέθηκαν και άλλες φορολογίες για να μπορούν οι Άγγλοι να ανταποκρίνονται στις συμβατικές υποχρεώσεις που ανέλαβαν απέναντι στην Τουρκία.

Κατά την περίοδο αυτή, η βασική ασχολία των κατοίκων ήταν η γεωργία, η οποία διεξαγόταν με πρωτόγονα μέσα και πανάρχαιες μεθόδους και συμπληρωματικά η κτηνοτροφία. Η συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων διέθετε πολύ μικρούς κλήρους, οι οποίοι επέφεραν στους κατόχους τους πενιχρά εισοδηματικά αποτελέσματα. Η κατάσταση επιδειωνόταν όταν οι κλιματολογικές συνθήκες δεν ήταν ευνοϊκές. Οι φτωχοί αγρότες ήταν υποχρεωμένοι τότε να προσφεύγουν στους τοκογλύφους και τους εμποροπαντοπώλες της εποχής εκείνης. Το φαινόμενο της αναγκαστικής πώλησης γαιών, σπιτιών και ζώων για εξόφληση δανείων ήταν συνηθισμένο.

Ο πλούτος του τόπου, τόσο σε κεφάλαια, όσο και σε γεωργικούς κλήρους, ήταν συσσω-

Η κύπρια γυναίκα, με τη χρησιμοποίηση των παραδοσιακών μέσων ύφανσης, προσπαθούσε, κυρίως κατά τις βραδινές ώρες, να προσθέσει στο οικογενειακό εισόδημα (Φωτ. Υπ. Γεωργίας).

ρευμένος σε μικρό αριθμό ατόμων, τα οποία διαδραμάτιζαν το ρόλο του δανειστή-τοκογλύφου και το ρόλο του εμπόρου. Οι τοκογλύφοι και οι έμποροι ποδηγετούσαν την οικονομική και κοινωνική ζωή του τόπου, ενώ οι περισσότεροι γεωργοί μετατρέπονταν σε “γεωργικούς εργάτες”, δηλαδή, εργάτες που εργάζονταν στα κτήματα των μεγαλοϊδιοκτητών. Οι συνθήκες εργασίας των γεωργικών εργατών ήταν επαχθείς και η αμοιβή τους αρνητικά δυσανάλογη σε σχέση με την εργασία που πρόσφεραν. Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα παρουσιάστηκε περιορισμένη ανάπτυξη στον τομέα της βιοτεχνίας και κυρίως στην υφαντουργία, στη χαλκουργία, στην κατασκευή οικιακών ειδών και στην υποδηματοποιία. Οι δομές όμως και οι μηχανισμοί του κοινωνικού συστήματος δεν επέτρεπαν τη διαφοροποίηση της θέσης των γεωργών και των γεωργικών εργατών.

Η είσοδος της Κύπρου στον εικοστό αιώνα ουδόλως διαφοροποίησε τις επικρατούσες συνθήκες. Η οικονομική κατάσταση των γεωργών, που ξεπερνούσαν το 80% του πληθυσμού, παρέμεινε άθλια και η κοινωνική τους θέση έντονα υποβαθμισμένη. Το τοκογλυφικό σύστημα δανειοδότησης των γεωργών, στα πλαίσια του οποίου ο δανειστής εκμεταλλευόταν στυγνά και παράνομα το δανειολήπτη, άκμασε ακόμα περισσότερο και εφαρμόστηκε για αρκετές ακόμα δεκαετίες. Ο Κύπριος γεωργός ήταν κατά κανόνα, φτωχός και χρεωμένος για διάφορους λόγους, οι κυριότεροι από τους οποίους ήταν οι ακόλουθοι:

- Το αγροτικό εισόδημα ήταν απόλυτα εξαρτημένο από τις καιρικές συνθήκες και συνήθως επηρεαζόταν αρνητικά από τις ανομβρίες, που σε πολλές περιπτώσεις ήταν παρατεταμένες και καταστροφικές.
- Οι συχνές διακυμάνσεις των τιμών των αγροτικών προϊόντων συνήθως έπλητταν την οικονομική θέση των γεωργών γιατί οι ίδιοι, ούτε τις στοιχειώδεις γνώσεις διέθεταν, ούτε τις οικονομικές δυνατότητες είχαν, για να τις χειρισθούν προς όφελος τους.
- Οι πολύ μικροί κλήροι των γεωργών και η μεγάλη διασπορά τους δεν επέτρεπαν τη συστηματική αξιοποίηση τους στις δύσκολες κυρίως περιόδους.
- Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και ο αναλφαβητισμός που κυριαρχούσε, κρατούσαν τους γεωργούς προσκολλημένους σε πρωτόγονες και μη αποδοτικές καλλιεργητικές μεθόδους. Παράλληλα τους καθιστούσαν αδύναμους να περιφρουρήσουν το πενιχρό εισόδημα που εξασφάλιζαν και να το αξιοποιήσουν με τον επωφελέστερο για τους ίδιους τρόπο.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες ο γεωργός ήταν συχνά υποχρεωμένος να συνάπτει δάνεια για να συντηρήσει την οικογένεια του, να συνεχίσει την καλλιέργεια των αγρών του και να εξασφαλίσει την απαιτούμενη τροφή για τα ζώα του. Η μόνη πηγή χρηματοδότησης που υπήρχε ήταν οι τοκογλύφοι, στους οποίους ο αγρότης συχνά κατέφευγε. Οι τοκογλύφοι βρισκόμενοι σε θέση ισχύος, επέβαλλαν στο δανειζόμενο τους όρους που επιθυμούσαν, οι οποίοι ήταν τόσο επαχθείς, που κατά κανόνα, οδηγούσαν το δανειζόμενο στη χρεοκοπία και στην απώλεια της περιουσίας του. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, ενώ το επίσημο δανειστικό επιτόκιο ήταν 12% επί του δανείου, ο πραγματικός τόκος που εισέπρατταν οι τοκογλύφοι έφθανε μέχρι το 600%. Το τοκογλυφικό σύστημα της εποχής εκείνης, το οποίο ίσχυσε μέχρι και την πέμπτη δεκαετία περίπου του 20ου αιώνα, ήταν προϊόν του ίδιου του κοινωνικού συστήματος. Οι θεσμοί που ίσχυαν μεταμόρφωναν τον άνθρωπο σε αδίστακτο τοκογλύφο και στυγνό εκμεταλλευτή και καταπατητή κάθε δικαιώματος του συνάνθρωπου του.

II. Εκδήλωση των πρώτων συνεργατικών προσπαθειών στην Κύπρο

Ενώ στις χώρες της Ευρώπης, κατά το δεύτερο ήμισυ του 19^{ου} αιώνα, η συνεργατική δραστηριότητα προσλάμβανε μεγάλες διαστάσεις, στην Κύπρο οι πρώτες συνεργατικές κινήσεις εκδηλώθηκαν κατά την πρώτη δεκαετία του εικοστού αιώνα. Διάφορες δραστηριότητες συνεργατικής πρακτικής με τη μορφή εθίμου, εμφανίζονται βέβαια από αρχαιοτάτων χρόνων, αρκετές μάλιστα από τις οποίες διατηρούνται ακόμα και σήμερα, κυρίως στις κοινότητες της υπαίθρου. Επίσης, πολλά από τα ταμειωτήρια που λειτουργούσαν την εποχή εκείνη δεν ήταν εντελώς ξένα με τη συνεργατική φιλοσοφία.

Το 1904, ο τότε Διευθυντής Γεωργίας, W. Bevan, δημοσίευσε μια μελέτη, με τίτλο “Γεωργικές Τράπεζες”, στην οποία περιέγραφε τη δραστηριότητα των αγροτικών τραπεζών που ιδρύθηκαν σε πολλές χώρες της Ευρώπης, κυρίως στη Γερμανία, με βάση τις αρχές που διατύπωσε το 1866 ο Γερμανός Raiffeisen στο βιβλίο του “Οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί ως μέσο καταπολέμησης της αθλιότητας των αγροτικών μαζών”. Πέραν από το πληροφοριακό χαρακτήρα που είχε η μελέτη του W. Bevan, προσπάθησε ο ίδιος να κεντρίσει το ενδιαφέρον των αγροτικών μαζών, για να προχωρήσουν στην ίδρυση συνεργατικών εταιρειών. Επισκέφθηκε μάλιστα διάφορα μέρη της Κύπρου όπου παρουσίασε και ανέλυσε το περιεχόμενο της μελέτης, καταβάλλοντας ενθουσιώδεις προσπάθειες με στόχο να εμφυτεύσει στη συνείδηση των γεωργών τις συνεργατικές αξίες.

Παρά τη μεγάλη απήχηση που είχαν οι απόψεις του W. Bevan, οι προσπάθειες του δεν οδήγησαν σε κανένα ουσιαστικό αποτέλεσμα. Οι πρώτες συνεργατικές

εταιρείες που πρόχειρα συγκροτήθηκαν, διαλύθηκαν σε σύντομο χρονικό διάστημα. Οι λόγοι της αποτυχίας του συμπίπτουν σε μεγάλο βαθμό με τους λόγους που οδήγησαν στην καθυστέρηση της εφαρμογής του συνεργατικού θεσμού στην Κύπρο και εστιάζονται στις ακόλουθες αιτίες:

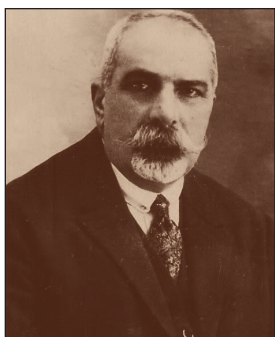
- Δεν ήταν εύκολο να εξασφαλισθούν τα πρώτα κεφάλαια με τα οποία θα άρχιζε η συνεργατική δραστηριότητα. Η χρηματική συνεισφορά των αγροτών ήταν εκ των πραγμάτων αδύνατη και η σύναψη των αναγκαίων δανείων εντελώς ασύμφορη.
- Η απογοήτευση και η μοιρολατρία που γέννησε και έθρεψε το τοκογλυφικό σύστημα, οδήγησαν στην απώλεια της αυτοπεποίθησης των αγροτών και στην έλλειψη από μέρους τους της ανάλογης διάθεσης για προώθηση οποιωνδήποτε μέτρων, τα οποία θα διατάρασσαν την “κοινωνική τάξη” που τότε επικρατούσε.
- Ο φόβος που διακατείχε τους αγρότες δημιούργησε στους ίδιους αναστολές και επιφυλάξεις, που τους απέτρεπαν να προβούν σε ενέργειες που θα ήταν ή θα ερμηνεύονταν ως πράξεις αντίθετες με τα συμφέροντα των τοκογλύφων.
- Ο αναλφαβητισμός και η αμάθεια που κυριαρχούσαν, καθιστούσαν δύσκολη την κατανόηση της συνεργατικής θεωρίας και της συνεργατικής πρακτικής. Παράλληλα, η έλλειψη μορφωμένων και φωτισμένων στελεχών μεταξύ των αγροτών, δυσκόλευε ακόμα περισσότερο τη διάδοση τους.
- Η απροθυμία της τότε αποικιοκρατικής κυβέρνησης να βοηθήσει τον αγροτικό κόσμο και η σύνταξη της με τα συμφέροντα του οικονομικού κατεστημένου της εποχής εκείνης.
- Η γεωγραφική θέση της Κύπρου σε συνάρτηση με τα περιορισμένα μέσα επικοινωνίας που υπήρχαν, καθιστούσαν στους Κυπρίους αδύνατη την παρακολούθηση των κοινωνικών και οικονομικών εξελίξεων που συντελούνταν στη Ευρώπη.

III. Η συνεργατική κίνηση στο Λευκόνοικο

Το τοκογλυφικό σύστημα, το οποίο αποτελούσε το βασικό άξονα του οικονομικού και κοινωνικού συστήματος, κυριαρχούσε σε ολόκληρη την Κύπρο με ιδιαίτερα σκληρές επιπτώσεις στους κατοίκους των κοινοτήτων της υπαίθρου, οι

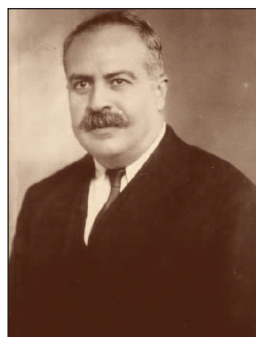
οποίοι είχαν ως βασική ενασχόληση τη γεωργία. Σε αυτό το γεγονός επικεντρώνονται οι λόγοι της εμφάνισης των πρώτων συνεργατικών κινήσεων, αλλά και η ίδρυση των πρώτων συνεργατικών εταιρειών στην ύπαιθρο και όχι στις πόλεις, όπου το βιοτικό επίπεδο ήταν συγκριτικά ψηλότερο και η εξασφάλιση των μέσων διαβίωσης ευκολότερη.

Η πρώτη άρτια οργανωμένη και με μεγάλη διάρκεια συνεργατική εταιρεία ιδρύθηκε στο κατεχόμενο Λευκόνειο, στις 22 Νοεμβρίου 1909, με την επωνυμία “Χωρική Τράπεζα Λευκονοϊκού”. Ήδη όμως, από τον Απρίλιο του 1909, είχε ιδρυθεί, στην ίδια κοινότητα, το Ταμειυτήριο Λευκονοϊκού κατά τα πρότυπα του Ταμειυτηρίου Λευκωσίας, το οποίο μετεξελίχθηκε στη συνέχεια στη σημερινή

Ο αείμνηστος Ιωάννης Οικονομίδης, πρόεδρος του συμβουλίου των εφόρων της Χωρικής Τράπεζας Λευκονοϊκού.

Τράπεζα Κύπρου. Ο σκοπός του Ταμειυτηρίου Λευκονοϊκού ήταν η ικανοποίηση των δανειοληπτικών αναγκών των κατοίκων της κοινότητας και των κατοίκων της γύρω περιοχής με ευνοϊκούς όρους. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι ιδρυτές και οι διαχειριστές του Ταμειυτηρίου ήταν τα ίδια πρόσωπα τα οποία, λίγους μήνες αργότερα, ίδρυσαν τη “Χωρική Τράπεζα Λευκονοϊκού” σύμφωνα με τη φιλοσοφία και τις ιδέες του Raiffeisen.

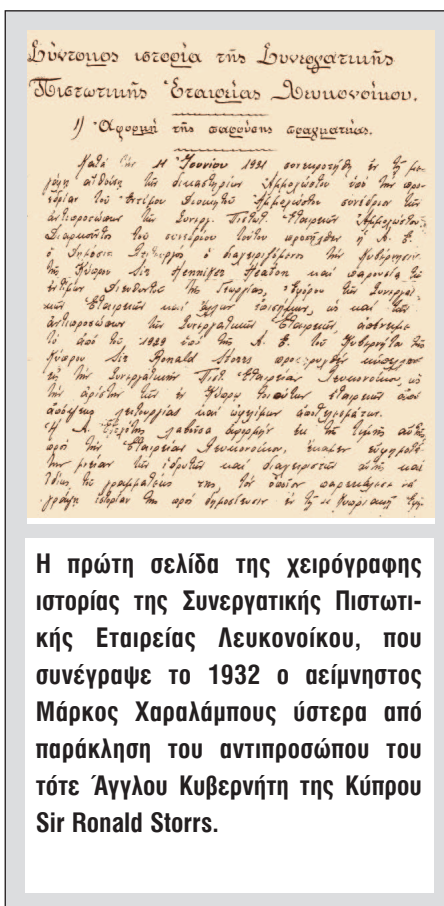
Ο αείμνηστος Μάρκος Χαρολάμπους, γραμματέας και ταμίας της Χωρικής Τράπεζας Λευκονοϊκού.

Το Ταμειυτήριο Λευκονοϊκού το οποίο περιβλήθηκε με την αγάπη και την εμπιστοσύνη των προκρίτων της κοινότητας, παρά το περιορισμένο μέγεθος του και τα προβλήματα που είχε να αντιμετωπίσει στα αρχικά στάδια του, κατόρθωσε με την εργασία του και τη συστηματική δουλειά εκείνων που το στήριζαν, να διαλύσει ταχύτατα τους φόβους, την καχυποψία και τη δυσπιστία του αγροτικού κόσμου και να προετοιμάσει το έδαφος για την ίδρυση, ύστερα από λίγους μήνες, της “Χωρικής Τράπεζας”. Δίκαια λοιπόν θεωρείται ότι το Ταμειυτήριο αποτέλεσε τον πρόδρομο της ίδρυσης της πρώτης οργανωμένης συνεργατικής εταιρείας και επομένως ολόκληρης της συνεργατικής κίνησης του τόπου.

Η ιδρυτική γενική συνέλευση της “Χωρικής Τράπεζας Λευκονοϊκού” έγινε στις 22 Νοεμβρίου 1909. Στη συνέλευση συμμετείχαν συνολικά είκοσι τρία άτομα, τα οποία εκπροσωπούσαν όλη την “κοινωνικοταξική ιεραρχία” της κοινότητας.

Στα είκοσι τρία άτομα συμπεριλαμβάνονταν ένας γιατρός, δύο ιερείς, δύο δάσκαλοι, ο διευθυντής του Ταμειτηρίου Λευκωσίας που καταγόταν από το Λευκόνοικο και δεκαεπτά γεωργοί.

Παρά το γεγονός ότι η τιμή της ίδρυσης της “Χωρικής Τράπεζας Λευκονοίκου” ανήκει και στα 23 άτομα, είναι ορθό να μνημονεύσουμε ότι η ιδέα της ίδρυσης της εταιρείας και η σύνταξη του καταστατικού της ανήκουν στον αείμνηστο Ιωάννη Οικονομίδη, διευθυντή του Ταμειτηρίου Λευκωσίας. Βασικός συντελεστής για την υλοποίηση της ιδέας ήταν ο αείμνηστος δάσκαλος Μάρκος Χαραλάμπους. Ο Μάρκος Χαραλάμπους, με την αμέριστη βοήθεια των υπολοίπων, με τις σπάνιες αρετές που διέθετε και τη συστηματική εργασία του, έδωσε σάρκα και οστά στο συνεργατικό όραμα. Η “Χωρική Τράπεζα Λευκονοίκου”, σε σύντομο σχετικά χρονικό διάστημα, κατέστη ικανή και επιτέλεσε πλήρως τους σκοπούς για τους οποίους ιδρύθηκε.

Στη συνέλευση εγκρίθηκε και υπογράφηκε το καταστατικό της εταιρείας, το οποίο περιλάμβανε 11 κεφάλαια και συνολικά 31 άρθρα. Με τις πρόνοιες του καταστατικού καθοριζόταν η συνεργατική ταυτότητα της εταιρείας και προβλέπονταν οι τρόποι, οι διαδικασίες και οι μηχανισμοί που η εφαρμογή τους θα διασφάλιζε την ομαλή και απρόσκοπτη λειτουργία της.

Στο πρώτο κεφάλαιο αναφέρονταν η απόφαση για τη σύσταση της εταιρείας, η επωνυμία, η έδρα, η διάρκεια και ο σκοπός της. Στο δεύτερο καθορίζονταν τα κριτήρια εγγραφής και διαγραφής μελών, στο τρίτο τα δικαιώματα και τα καθήκοντα των μελών, στο τέταρτο οι τρόποι δημιουργίας αποθεματικών κεφαλαίων και ο τρόπος χρησιμοποίησής τους. Το πέμπτο κεφάλαιο προέβλεπε τα όργανα διοίκησης της εταιρείας που ήταν η γενική συνέλευση, το διοικητικό συμβούλιο και το συμβούλιο των εφόρων και τα επόμενα τρία κεφάλαια κάλυπταν αναλυ-

Ύστερα από την επιτυχημένη λειτουργία της Σ.Π.Ε. Λευκονοίκου, ιδρύθηκε το Συνεργατικό Παντοπωλείο Λευκονοίκου το έτος 1933. Στη φωτογραφία που είναι της δεκαετίας του 1950 φαίνεται η πρόσοψη του Παντοπωλείου.

τικά τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των διοικητικών οργάνων. Το ένατο κεφάλαιο αναφερόταν στον τρόπο παροχής των δανείων, το δέκατο στον έλεγχο των λογαριασμών και το τελευταίο περιλάμβανε ορισμένες γενικές διατάξεις.

Η γενική συνέλευση, παρά το γεγονός ότι ήταν ιδρυτική και είχε πανηγυρικό χαρακτήρα, για να επιστεύσει τις διαδικασίες εξυπηρέτησης των μελών, πήρε και τις αναγκαίες αποφάσεις για τη δανειοδοτική πολιτική που θα ακολουθούσε η εταιρεία. Σύμφωνα με τις αποφάσεις αυτές, η εταιρεία μπορούσε να δανεισθεί ποσό μέχρι £300 και να παραχωρήσει δάνειο σε κάθε μέλος μέχρι £10 συνολικά. Το δανειστικό επιτόκιο με το οποίο θα επιβαρύνονταν τα μέλη, καθορίστηκε στο 10% και τελούσε σε συνάρτηση με τον τόκο που θα κατέβαλλε η εταιρεία στους δανειστές της. Καθόρισε επίσης το επιτόκιο για καταθέσεις όψεως στο 3%, για καταθέσεις τρίμη-

νης προθεσμίας στο 4% και για καταθέσεις προθεσμίας ενός έτους στο 5%. Η μεγάλη διαφορά μεταξύ του δανειστικού επιτοκίου και του επιτοκίου καταθέσεων οφειλόταν στους εξής δύο λόγους:

- Οι καταθέσεις που θα εξασφάλιζε η εταιρεία, στα πρώτα τουλάχιστον στάδια της ζωής της, ήταν αβέβαιες ενώ οι ανάγκες για δανειοδότηση των μελών της ήταν πειστικές.
- Η εξασφάλιση δανειακών κεφαλαίων για ικανοποίηση των δανειοληπτικών αναγκών των μελών ήταν αναγκαία και το επιτόκιο που θα κατέβαλλε η εταιρεία στους δανειστές της υπολογιζόταν ότι θα πλησίαζε το 10%.

Η ιδρυτική συνέλευση της εταιρείας εξέλεξε και τα δύο διοικητικά σώματα που προβλέπονταν από το καταστατικό, δηλαδή, το διοικητικό συμβούλιο και το συμβούλιο των εφόρων. Ως πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου εξελέγη ο γιατρός Μιχαήλ Παπαπέτρου και ως γραμματέας και ταμίας ο δάσκαλος Μάρ-

κος Χαραλάμπους. Στη θέση του προέδρου του συμβουλίου των εφόρων εξελέγη ο Ιωάννης Οικονομίδης, διευθυντής του Ταμειυτηρίου Λευκωσίας.

Οι αποθήκες που η Σ.Π.Ε. Λευκονοίκου απόκτησε σε μεταγενέστερο στάδιο για να συγκεντρώνει τα σιτηρά της κοινότητας και να διευκολύνει τους γεωργούς.

Τα πρώτα κεφάλαια με τα οποία τέθηκε σε λειτουργία η εταιρεία, ήταν δάνειο ύψους £300, το οποίο εξασφαλίστηκε από το Ταμειυτήριο Λευ-

κωσίας με παρέμβαση του προέδρου του συμβουλίου των εφόρων Ιωάννη Οικονομίδη. Το δάνειο παραχωρήθηκε στην εταιρεία υπό μορφή τρεχούμενου λογαριασμού, με επιτόκιο 9%. Παράλληλα, τα μέλη της εύπορης οικογένειας του Ιωάννη Οικονομίδη, καθώς και άλλα εύπορα μέλη της κοινότητας κατέθεσαν στην εταιρεία μέρος των χρηματικών τους πλεονασμάτων. Το δάνειο που εξασφαλίστηκε και οι καταθέσεις που έγιναν, κατέστησαν την εταιρεία ικανή να αρχίσει χωρίς πιεστικά οικονομικά προβλήματα τις εργασίες της και να ανταποκριθεί στις προσδοκίες των μελών της.

Η επιτυχής ίδρυση της Χωρικής Τράπεζας Λευκονοίκου, η ομαλή και αποτελεσματική λειτουργία της και η καλή φήμη που γρήγορα απόκτησε, επηρέασαν γενικότερα το κοινωνικό σύστημα και οδήγησαν σε αλλαγές που ωφέλησαν τον αγροτικό πληθυσμό και την κοινωνία γενικότερα. Πρώτη αλλαγή ήταν η κατάργηση του μύθου που καλλιεργούσε η άρχουσα τάξη ότι οι γεωργοί διακατέχονταν μόνο από έντονο ατομικισμό και δεν μπορούσαν να αναλάβουν συλλογική δραστηριότητα. Αποδείχθηκε περίτρανα ότι οι γεωργοί διέθεταν τις απαραίτητες ψυχικές δυνάμεις και, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, μπορούσαν να ασκήσουν κοινωνική δραστηριότητα και να παραγάγουν πολύ σημαντικό έργο. Δεύτερη

Η ανατολική πλευρά της κοινότητας του Λευκονοίκου

αλλαγή ήταν το ρήγμα που επήλθε στο ιστό του κοινωνικού συστήματος. Η Χωρική Τράπεζα έδωσε το εναρκτήριο λάκτισμα. Οι αγρότες άρχισαν σταδιακά να αφυπνίζονται, να εγκαταλείπουν τη μοιρολατρική προσέγγιση της ζωής και να αναπτύσσουν πρωτοβουλίες ανάλογες με εκείνη του Λευκονοίκου. Η αντίστροφη μέτρηση για το τοκογλυφικό σύστημα είχε ήδη αρχίσει και εκείνο που απέμενε ήταν ο χρόνος που θα οδηγούσε στην κατάρρευση του.

Στη συνέχεια, αφού οι συνθήκες ωρίμασαν και οι γεωργοί απέδειξαν το απόθεμα των ψυχικών δυνάμεων που διέθεταν, η αποικιοκρατική πολιτική απέναντι στο κοινωνικό σύστημα και ειδικότερα απέναντι στις συνεργατικές εταιρείες διαφοροποιήθηκε. Έτσι, το Δεκέμβριο του 1923, η αγγλική διοίκηση, μέσω του Δανειστικού Ταμείου, παραχώρησε στις συνεργατικές εταιρείες που είχαν δημιουργηθεί δάνειο ύψους £20.000 χωρίς υποθήκες και με επιτόκιο 5%. “Η Χωρική Τράπεζα Λευκονοίκου”, που το 1917 μετονομάστηκε σε ΣΠΕ Λευκονοίκου, πήρε £1.500 που ήταν για την εποχή εκείνη πολύ σημαντικό ποσό. Το ευεργετικό αυτό δάνειο συνέβαλε στη μείωση του δανειστικού επιτοκίου και στην περαιτέρω ανάπτυξη της εταιρείας.

B. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Στην ιστορία του συνεργατικού κινήματος της Κύπρου έχουν καταγραφεί διάφορα σημαντικά γεγονότα, τα οποία θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν ως γεγονότα-σταθμοί. Η ίδρυση της πρώτης συνεργατικής εταιρείας, η ψήφιση του πρώτου νόμου, η ίδρυση της Γεωργικής Τράπεζας, η ίδρυση του Τμήματος Συνεργατικής Ανάπτυξης, η ίδρυση της Συνεργατικής Τράπεζας, η εγκαθίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας και η εφαρμογή του Κυπριακού Συντάγματος, οι συνέπειες της τουρκικής εισβολής του 1974 και η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι τα σημαντικότερα γεγονότα τα οποία επηρέασαν αποφασιστικά την πορεία του συνεργατικού κινήματος. Με βάση τα γεγονότα αυτά, η εκατονταετής διαδρομή του συνεργατικού κινήματος μπορεί, χρονολογικά, να διαχωριστεί σε αντίστοιχες με το κάθε γεγονός ιστορικές περιόδους.

I. ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ: 1909–1914 - ΨΗΦΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

Η λειτουργία της “Χωρικής Τράπεζας Λευκονοίκου” και η αργή μεν, αλλά σταθερή ανάπτυξη της, έδωσαν το έναυσμα σε διάφορες κοινότητες να αρχίσουν να προβληματίζονται σοβαρά για την ίδρυση παρόμοιων εταιρειών. Η συντηρητικότητα όμως που επικρατούσε, ο φόβος προς τους τοκογλύφους, η έλλειψη στε-

λεχών και κεφαλαίων και κυρίως η έλλειψη σχετικής νομοθεσίας, συνέχιζαν να δημιουργούν αναστολές στον αγροτικό πληθυσμό, ο οποίος δίσταζε να προχωρήσει και να ακολουθήσει το παράδειγμα του Λευκονοίκου.

Οι παράγοντες της “Χωρικής Τράπεζας Λευκονοίκου”, αφού εκτίμησαν τις δυσκολίες που υπήρχαν και τη σημασία της θέσπισης σχετικής νομοθεσίας για επέκταση της συνεργατικής κίνησης, κατέβαλαν μεγάλες προσπάθειες για πλήρωση του κενού. Με διάφορες εκθέσεις που υπέβαλλαν στη αποικιοκρατική διοίκηση, αλλά και με ανάλογα δημοσιεύματα στον κυπριακό τύπο, πρόβαλλαν την απαίτηση για σύσταση ειδικού νόμου στα πλαίσια του οποίου να ρυθμίζονται όλα τα θέματα των συνεργατικών εταιρειών.

Το φθινόπωρο του 1913, η “κυβέρνηση” απέστειλε στο Λευκόνικο ανώτερο υπάλληλο της, ο οποίος, αφού αντάλλαξε απόψεις με τους παράγοντες της εταιρείας και εκτίμησε την όλη κατάσταση, της υπέβαλε σχετική έκθεση, στην οποία φαίνεται να ευνοούσε τη σύσταση ειδικής νομοθεσίας ρύθμισης των θεμάτων των συνεργατικών εταιρειών. Παράλληλα ο πρόεδρος του συμβουλίου των εφόρων Ιωάννης Οικονομίδης που ήταν και Βουλευτής Λάρνακας-Αμμοχώστου, με τη γνώση και το κύρος που διέθετε, εργάστηκε συστηματικά προς την ίδια κατεύθυνση. Οι συνθήκες είχαν πλέον ωριμάσει και το Νομοθετικό Σώμα στην επόμενη σύνοδο του, που έγινε το 1914, ψήφισε το “Νόμο 13 Περί Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών”. Η ψήφιση του Νόμου και οι σχετικές διευκολύνσεις που μέσω αυτού παραχωρούνταν στους γεωργούς επισημοποίησαν τη διαφοροποίηση της θέσης με την οποία η βρετανική διοίκηση προσέγγιζε γενικότερα το κοινωνικό σύστημα.

II. ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ: 1914–1925 - Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

Παρά τη σύσταση του Νόμου περί Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών, η συνεργατική κίνηση στα επόμενα χρόνια ήταν περιορισμένη. Το 1920 συγκλήθηκε στο Λευκόνικο το πρώτο αγροτικό συνέδριο, το οποίο εισηγήθηκε στην αγγλική διοίκηση να επιδείξει μεγαλύτερο ενδιαφέρον και να προωθήσει την ίδρυση συνεργατικών εταιρειών. Παράλληλα παρατηρούσε ότι τα κύρια προβλήματα, τα οποία εμπόδιζαν την ίδρυση τέτοιων εταιρειών ήταν η έλλειψη των πρώτων αναγκαίων κεφαλαίων και η απουσία προσώπων που είχαν την απαιτούμενη μόρφωση για να αναλάβουν τη θέση του γραμματέα.

Οι υποδείξεις του συνεδρίου προβλημάτισαν την αγγλική διοίκηση, με αποτέλεσμα, το 1923, να παραχωρήσει στις συνεργατικές εταιρείες δάνεια συνολικού

ύψους £20.000. Για την εκπαίδευση των γραμματέων, το Γεωργικό Τμήμα που λειτουργούσε τότε, διοργάνωσε δεκαήμερο σεμινάριο στη Γεωργική Σχολή που έδρευε στη Λευκωσία, στο οποίο ο γραμματέας της ΣΠΕ Λευκονοίκου, Μάρκος Χαραλάμπους, δίδαξε την απαιτούμενη λογιστική πρακτική. Επιπρόσθετα, για συμπλήρωση της ισχύουσας νομοθεσίας, το 1923, θεσπίστηκε ξεχωριστός νόμος, ο οποίος προέβλεπε την ίδρυση συνεργατικών εταιρειών μη πιστωτικού χαρακτήρα. Στα πλαίσια αυτού του νόμου ιδρύθηκαν, μεταγενέστερα, τα συνεργατικά παντοπωλεία, οι διάφορες συνεργατικές ενώσεις κ.λπ.

Κατά την περίοδο όμως αυτή σημειώθηκε η έκρηξη του πρώτου παγκοσμίου πολέμου, του οποίου οι συνέπειες οδήγησαν το κοινωνικό σύστημα της Κύπρου σε εκτράχυνση και επιδείνωσαν απίστευτα τη θέση των γεωργών στα μεταπολεμικά χρόνια. Η αποχή της Κύπρου από τον πόλεμο και η συγκέντρωση πολυάριθμων στρατευμάτων στις χώρες της Μέσης Ανατολής, είχαν ως συνέπεια την κατακόρυφη αύξηση της ζήτησης των γεωργικών προϊόντων που παράγονταν στην Κύπρο. Η αύξηση της ζήτησης των γεωργικών προϊόντων οδήγησε στην αύξηση των τιμών τους με αποτέλεσμα το αγροτικό εισόδημα να βελτιωθεί σημαντικά.

Η απότομη όμως αύξηση της ποσότητας του κυκλοφορούντος χρήματος, η ευκολία διάθεσης των προϊόντων σε απροσδόκητα ψηλές τιμές σε συνάρτηση με τον αναλφαβητισμό που επικρατούσε και την έλλειψη στοιχειώδους ικανότητας για πρόβλεψη των οικονομικών εξελίξεων, δημιούργησαν ένα κλίμα ευφορίας με καταστρεπτικά στο τέλος αποτελέσματα. Οι γεωργοί, που για αιώνες ολόκληρους, βρισκόνταν κάτω από οικονομική εξαθλίωση, πίστεψαν ότι οι εποχές της οικονομικής στενότητας είχαν περάσει οριστικά. Έτσι, στερούμενοι της αναγκαίας διορατικότητας, προέβησαν σε διάφορες δραστηριότητες που τελικά τους οδήγησαν σε οικονομικά αδιέξοδα και επιδείνωσαν την οικονομική τους κατάσταση.

Η αύξηση του αγροτικού εισοδήματος ενθάρρυνε τους γεωργούς στη σύναψη δανείων με την προσδοκία της εξόφλησής τους σε μεταγενέστερο στάδιο και στη διενέργεια αχρείαστων δαπανών και ζημιολογών τοποθετήσεων. Τα δάνεια που συνάπτονταν από τους τοκογλύφους, για την αγορά γαιών και άλλων αγαθών, παραχωρούνταν με τους σκληρούς και επαχθείς όρους που υπαγόρευαν οι δανειστές. Μετά το τέλος του πολέμου, η οικονομική κατάσταση διαφοροποιήθηκε δραματικά. Η ζήτηση των αγροτικών προϊόντων μειώθηκε κατακόρυφα, οι τιμές ακολούθησαν την πορεία της ζήτησης και το εισόδημα των γεωργών και η δυνατότητα τους να εξοφλήσουν τα δάνεια που πήραν, επανήλθαν στα προπολεμικά επίπεδα. Η μεταβολή που επήλθε είχε οδυνηρές επιπτώσεις τόσο στις

οικογένειες των αγροτών όσο και στο ίδιο το κοινωνικό σύστημα, το οποίο, ας σημειωθεί ότι, στα χρόνια της ευμάρειας, παρουσίαζε διαφορετικό πρόσωπο.

Οι κατασχέσεις και οι πωλήσεις της κινητής περιουσίας των αγροτών, αποτελούσαν πλέον καθημερινό φαινόμενο, ενώ πολύ συχνές ήταν οι αποφάσεις των δικαστηρίων για εκποίηση ακίνητων περιουσιών. Τα κτήματα πωλούνταν με δημόσιο πλειστηριασμό, αλλά λόγω της στενότητας του χρήματος και της έλλειψης αγοραστών, περιέρχονταν στην κυριότητα των δανειστών, σε εξευτελιστικές τιμές. Παράλληλα, τα χρέη των αγροτών δεν αποσβένονταν με την εκποίηση των κτημάτων τους, αλλά παρέμεναν ισχύοντα για να έχει τη δυνατότητα ο δανειστής να τα διεκδικήσει, όταν ο χρεώστης κατόρθωνε να αποκτήσει οποιονδήποτε περιουσιακό στοιχείο. Αυτή η πολύ δυσάρεστη κατάσταση ταλάσισε την κυπριακή κοινωνία για δύο περίπου δεκαετίες.

Η αγγλική διοίκηση, που παρακολουθούσε με ανησυχία τις εξελίξεις, αποφάσισε να πάρει ορισμένα μέτρα με στόχο την ανάσχεση της κατάστασης που είχε διαμορφωθεί. Τα δύο σημαντικότερα μέτρα που αποφασίσθηκε να ληφθούν ήταν η ίδρυση της Γεωργικής Τράπεζας και η προώθηση νομοθεσίας για ρύθμιση των αγροτικών χρεών. Έτσι το 1925 προχώρησε στην ίδρυση της Γεωργικής Τράπεζας, με την προσδοκία ότι η λειτουργία της θα συνέβαλλε στην επίλυση των προβλημάτων.

Τα αρχικά κεφάλαια με τα οποία η Γεωργική Τράπεζα άρχισε τη λειτουργία της, ήταν το μετοχικό κεφάλαιο, το οποίο ανερχόταν στις £50.000 και το ποσό των £200.000, το οποίο προήλθε από την έκδοση ομολογιών, που διατέθηκαν στην αγορά του Λονδίνου και ήταν εγγυημένες από την αγγλική διοίκηση του νησιού. Σκοπός της Γεωργικής Τράπεζας ήταν η αποδέσμευση των γεωργών από τους τοκογλύφους, με την παραχώρηση σε αυτούς μακροπρόθεσμων πιστώσεων και γενικότερα, ο περιορισμός και η σταδιακή επίλυση του μεγάλου προβλήματος των αγροτικών χρεών.

III. ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1925–1936 - ΤΜΗΜΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η περίοδος αυτή κρίνεται ως πολύ σημαντική για το συνεργατικό κίνημα γιατί οι εξελίξεις που σημειώθηκαν οδήγησαν στην ταχύτατη επέκταση του σε ολόκληρη την Κύπρο. Παρά τα προβλήματα και τις δυσκολίες που οφείλονταν σε ενδογενείς και εξωγενείς παράγοντες, θεμελιώθηκαν σχεδόν όλα τα απαιτούμενα στοιχεία για να τεθεί το συνεργατικό κίνημα σε τροχιά ανάπτυξης. Η Γεωργική Τράπεζα παραχωρούσε μακροπρόθεσμα δάνεια στους γεωργούς, προθε-

σμίας έξι ετών, εξοφλητέων με ισάριθμες ετήσιες δόσεις. Τα δάνεια παραχωρούνταν μέσω των συνεργατικών εταιρειών έναντι υποθήκης, η οποία εγγραφόταν στο όνομα της εταιρείας και μεταβιβαζόταν αμέσως στη Γεωργική Τράπεζα. Ο τόκος που κατέβαλλαν οι συνεργατικές εταιρείες στην Γεωργική Τράπεζα ανερχόταν στο 8% και ο τόκος που πλήρωναν οι δανειζόμενοι σε αυτές κυμαινόταν μεταξύ 9% και 10%. Το πιο ψηλό ποσό που μπορούσε η Τράπεζα να παραχωρήσει σε κάθε άτομο ανερχόταν στις 100 λίρες.

Η δανειοδοτική πολιτική που άσκησε η Γεωργική Τράπεζα δεν οδήγησε ούτε στην απαλλαγή των γεωργών από τους τοκογλύφους, ούτε στην επίλυση του προβλήματος των αγροτικών χρεών. Τα κεφάλαια που είχε η Τράπεζα στην διάθεση της ήταν περιορισμένα και δεν μπορούσε να ικανοποιήσει τις δανειοληπτικές ανάγκες των γεωργών. Τα βασικότερα όμως προβλήματα ανέκυψαν επειδή η Τράπεζα άσκησε μόνο μακροπρόθεσμη πιστωτική πολιτική και δεν έλαβε καθόλου υπόψη τις βραχυπρόθεσμες ανάγκες του αγροτικού κόσμου.

Όσοι από τους γεωργούς κατόρθωναν να εξασφαλίσουν δάνειο από τη Γεωργική Τράπεζα μέσω των συνεργατικών εταιρειών, κατέβαλλαν το ποσό που δανείζονταν στους τοκογλύφους, για να αποπληρώσουν τα δάνεια που είχαν συνάψει από αυτούς στο παρελθόν και να απαλλαγούν από τους επαχθείς όρους τους. Οι απαλλαγή όμως των γεωργών από τους τοκογλύφους δε διαρκούσε πολύ. Οι τρέχουσες οικογενειακές και καλλιεργητικές ανάγκες, τους ανάγκαζαν να επαναπροσφύγουν σε αυτούς για σύναψη νέων τοκογλυφικών δανείων. Έτσι, μέσα σε πολύ λίγα χρόνια, οι γεωργοί βρέθηκαν εκ νέου εξαρτημένοι από τους τοκογλύφους και επιπρόσθετα να οφείλουν τα δάνεια που τους παραχώρησε η Γεωργική Τράπεζα.

Παρά το γεγονός ότι η Γεωργική Τράπεζα, κατά γενική εκτίμηση, δεν μπόρεσε να πετύχει τους σκοπούς για τους οποίους ιδρύθηκε, η διαδικασία δανειοδότησης που εφάρμοσε επηρέασε πολύ θετικά την επέκταση του συνεργατικού κινήματος. Η παρεμβολή των συνεργατικών εταιρειών στη δανειοδοτική διαδικασία, ώθησε τους κατοίκους των κοινοτήτων να προχωρήσουν στην ίδρυση συνεργατικών εταιρειών, για να αποκτήσουν τη δυνατότητα εξασφάλισης δανείων από τη Γεωργική Τράπεζα. Είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί ότι, ενώ το 1925 λειτουργούσαν 29 συνεργατικές εταιρείες με παραχωρημένα δάνεια 7 χιλ. λίρες, το 1930 λειτουργούσαν 326 συνεργατικές εταιρείες με παραχωρημένα δάνεια 267 χιλ. λίρες.

Κατά την περίοδο από το 1925 μέχρι το 1929, η Γεωργική Τράπεζα παραχωρούσε δάνεια με σχετική ευκολία. Τούτο επενεργούσε πολύ θετικά στην επέ-

κταση της εφαρμογής του συνεργατικού θεσμού και στην ανάπτυξη των συνεργατικών εταιρειών. Η εκδήλωση όμως της διεθνούς οικονομικής κρίσης του 1930 και η παρατεταμένη ανομβρία η οποία έπληξε την Κύπρο το 1931 και 1932, ανέκοψαν την πρόοδο του συνεργατικού κινήματος και μείωσαν τις δυνατότητες των γεωργών να εξοφλήσουν τα δάνεια τους, με αποτέλεσμα το πρόβλημα των αγροτικών χρεών να επιδεινωθεί ακόμα περισσότερο.

Το άλεσμα των ελιών και η παραγωγή ελαιολάδου με τον παραδοσιακό ελιόμυλο αποτελούσε έκφραση αλληλοβοήθειας μεταξύ των γεωργών μέχρι που τα χειροκίνητα μέσα παραγωγής αντικαταστάθηκαν με σύγχρονα μηχανήματα (Φωτ. Υπ. Γεωργίας).

Μέχρι το 1936 δεν υπήρχε “κυβερνητικό τμήμα” το οποίο να ασχολείται με τα συνεργατικά θέματα και να μεριμνά για την ανάπτυξη του συνεργατικού κινήματος. Κατά το 1928 και 1929 είχε διορισθεί Έφορος Συνεργατικών Εταιρειών, καθώς επίσης και τρεις επιθεωρητές, που ήταν υπάλληλοι του Γεωργικού Τμήματος. Οι διορισθέντες όμως επιθεωρητές, ουδεμία γνώση είχαν για τα συνεργατικά θέματα και συνεπώς οι δυνατότητες τους να βοηθήσουν το συνεργατικό κίνημα ήταν περιορισμένες. Παράλληλα, ο Έφορος ήταν συγχρόνως και επιθεωρητής της Γεωργικής Τράπεζας και λόγω της ιδιότητας του αυτής, βρισκόταν σε συνεχή αντιπαράθεση με τους γεωργούς. Οι προσπάθειες του εξατλούνταν στην είσπραξη των δανείων που είχε παραχωρήσει η Τράπεζα.

Μέσα στις συνθήκες αυτές, το 1936, ιδρύθηκε το Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης. Το Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης διαδραμάτισε αποφασιστικό ρόλο στη διάδοση των συνεργατικών αρχών και στην ανάπτυξη του συνεργατικού κινήματος.

IV. ΤΕΤΑΡΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1936–1960 - ΙΔΡΥΣΗ Σ.Κ.ΤΡΑΠΕΖΑΣ

Κατά την περίοδο αυτή η συνεργατική δραστηριότητα επεκτάθηκε ραγδαία και η συνεργατική ανάπτυξη τοποθετήθηκε σε υγιείς βάσεις. Το Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης, κατάλληλα επανδρωμένο, μελέτησε σφαιρικά τα συνεργατικά θέματα και για πρώτη φορά από της ίδρυσης της πρώτης συνεργατικής εταιρείας, διαμόρφωσε “κυβερνητική συνεργατική πολιτική”, η οποία μάλιστα έφερε

τη βαρύτητα και το κύρος της αποικιοκρατικής εξουσίας. Η “κυβερνητική συνεργατική πολιτική” κινήθηκε σε τέσσερις βασικούς άξονες.

Ο πρώτος άξονας στόχευε στον αυτοκαθορισμό του ατόμου, τον οποίο ο Κύπριος είχε απολέσει εξαιτίας του άδικου κοινωνικού συστήματος που λειτουργούσε για πολλές δεκαετίες, στην εγκατάλειψη του μοιρολατρικού τρόπου προσέγγισης της ζωής από μέρους του και στη διαπαιδαγώγησή του στις συνεργατικές αξίες. Καταβλήθηκαν πολλές και συντονισμένες προσπάθειες για να εξηγηθεί στους αγρότες η συνεργατική φιλοσοφία και ιδιαίτερα η σημασία που θα είχαν η αυτοβοήθεια, η αλληλοβοήθεια και η αλληλεγγύη στην ευημερία του καθενός και στην προαγωγή του κοινωνικού συνόλου γενικότερα.

Παράλληλα, καλλιεργήθηκε επιτυχώς το αποταμιευτικό πνεύμα στα ευρύτερα στρώματα του πληθυσμού, με αποτέλεσμα να εισρεύσουν στα ταμεία των συνεργατικών εταιρειών πολύ σημαντικά, για την εποχή εκείνη, χρηματικά ποσά. Η αύξηση της αποταμίευσης έλυσε το πρόβλημα της στενότητας χρηματικών κεφαλαίων που αντιμετώπιζαν οι συνεργατικές εταιρείες και δημιούργησε την

απαιτούμενη δυναμική για αναβάθμιση και επέκταση της συνεργατικής δραστηριότητας. Οι αποταμιεύσεις που συσσωρεύονταν στα ταμεία των συνεργατικών εταιρειών, χρησιμοποιούνταν για τις βραχυπρόθεσμες ανάγκες των γεωργών, με αποτέλεσμα το μεγαλύτερο μέρος τους να διατίθεται για παραγωγικούς σκοπούς, δηλαδή, για συνέχιση και βελτίωση της καλλιεργητικής δραστηριότητας των αγροτών.

Οι αλεσμένες ελιές κατέληγαν στο χειροκίνητο πιεστήριο που ήταν το τελευταίο στάδιο παραγωγής ελαιολάδου με παραδοσιακά μέσα (Φωτ. Υπ. Γεωργίας).

Ο δεύτερος άξονας στόχευε να ευαισθητοποιήσει τους συνεργατικούς αξιωματούχους για να επιδεικνύουν τη δέουσα προσοχή κατά την παραχώρηση των δανείων και να μεριμνούν για την κανονική είσπραξη τους. Η πολιτική αυτή, σε συνδυασμό με τη διεύρυνση των αποταμιευτών με οικονομικά αδύνατα άτομα, υποχρέωσε τις επιτροπείες να χρησιμοποιούν τις αποταμιεύσεις του κοινού με μεγάλη προσοχή.

Ο στόχος του τρίτου άξονα ήταν η εξυγίανση ορισμένων συνεργατικών εταιρειών και κυρίως εκείνων που ιδρύθηκαν με μόνο σκοπό να εξυ-

πηρετούν τη μακροπρόθεσμη πίστη της Γεωργικής Τράπεζας. Οι εταιρείες αυτές τέθηκαν υπό εκκαθάριση και διαλύθηκαν, ενώ παράλληλα ιδρύθηκαν άλλες, τόσο πιστωτικού, όσο και μη πιστωτικού χαρακτήρα.

Τέλος, ο τέταρτος άξονας είχε ως στόχο να διασφαλίσει την αναγκαία ισορροπία μεταξύ της μακροπρόθεσμης και της βραχυπρόθεσμης γεωργικής πίστης, ώστε να αποφευχθούν τα λάθη της δανειοδοτικής πολιτικής που ασκούσε η Γεωργική Τράπεζα. Σε λίγα χρόνια επήλθε η δέουσα ισορροπία και άρχισε η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών και η απεξάρτησή τους από το τοκογλυφικό σύστημα.

Σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα παρουσιάστηκε η ανάγκη ενός κεντρικού συνεργατικού ιδρύματος, το οποίο θα εξυπηρετούσε όλες τις συνεργατικές εταιρείες. Έτσι, το 1938 ιδρύθηκε η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα, η οποία συμπλήρωσε το συνεργατικό οικοδόμημα. Η ίδρυση της Σ.Κ. Τράπεζας αποτέλεσε σημαντικό σταθμό στην ιστορία του συνεργατικού κινήματος. Κύριος στόχος της ίδρυσης της ήταν η επίτευξη της αυτοχρηματοδότησης του συνεργατικού κινήματος, στόχος που σε λίγα χρόνια από την ίδρυση της Τράπεζας υλοποιήθηκε πλήρως. Η Τράπεζα δεχόταν ως καταθέσεις τα πλεονάσματα των εύπορων συνεργατικών εταιρειών και παραχωρούσε στις πτωχότερες δάνεια με ευνοϊκούς όρους, τα οποία οι συνεργατικές εταιρείες στη συνέχεια, παραχωρούσαν στα μέλη τους υπό μορφή βραχυπροθέσμων πιστώσεων. Με τον τρόπο αυτό επιτεύχθηκε η αυτοχρηματοδότηση του συνεργατικού κινήματος και άρχισε η ανάπτυξη του.

Πέρα από την αποδοχή καταθέσεων και την παραχώρηση δανείων, η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα προμήθευε τους αγρότες με διάφορα γεωργικά χρειάδη, ενεργούσε ως αντιπρόσωπος της διοίκησης για τη χρηματοδότηση διαφόρων αναπτυξιακών γεωργικών προγραμμάτων και γενικά ασκούσε δραστηριότητες που αναβάθμιζαν τη ζωή των γεωργών και ενίσχυαν το εισόδημα τους.

Η έντονη δραστηριότητα του Τμήματος Συνεργατικής Ανάπτυξης και ο αναδιανεμητικός και ενισχυτικός ρόλος που άσκησε η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα, έθεσαν το συνεργατικό κίνημα στις ορθές του βάσεις και δημιούργησαν τις προοπτικές για ανάπτυξη του. Παράλληλα με τις συνεργατικές πιστωτικές εταιρείες, άρχισαν να ιδρύονται και να λειτουργούν επιτυχώς τα συνεργατικά ταμειυτήρια, κυρίως μετά το 1935. Πριν από το 1935, υπήρχαν μόνο δύο συνεργατικά ταμειυτήρια, το Συνεργατικό Ταμειυτήριο Αμιάντου το οποίο βρισκόταν σε αδράνεια και το Συνεργατικό Ταμειυτήριο Κάμπου το οποίο, είχε ιδρυθεί πρόσφατα και ουδεμία σχεδόν δραστηριότητα είχε αναπτύξει. Η ίδρυση των συνεργατικών

ταμειυτηρίων είχε κύριο σκοπό την αποταμίευση παρά την παραχώρηση πιστώσεων στα μέλη τους. Το 1941 λειτουργούσαν 36 ταμειυτήρια και μεταξύ αυτών το Συνεργατικό Ταμειυτήριο Δασκάλων, το Συνεργατικό Ταμειυτήριο Λεμεσού, το Συνεργατικό Ταμειυτήριο Πάφου και το Συνεργατικό Ταμειυτήριο Δημοσίων Υπαλλήλων Λευκωσίας.

Το φύτεμα των αμπελιών αποτελούσε συνήθη έκφραση αλληλοβοήθειας μεταξύ των κατοίκων των κραιοπαραγωγικών κοινοτήτων. Συνήθως γινόταν Κυριακή, μετά τη Θεία Λειτουργία και στην εργασία αυτή συμμετείχαν οι περισσότεροι κάτοικοι της κοινότητας. Το φύτεμα των αμπελιών ακολουθούσε διασκέδαση για το καλό της “φυθκιάς” -όπως έλεγαν- και για γρήγορη καρποφορία (Φωτ. Υπ. Γεωργίας).

Το 1938, μια σοβαρή εξέλιξη που αφορούσε τα δάνεια της Γεωργικής Τράπεζας και γενικότερα τα αγροτικά χρέη, βοήθησε σημαντικά τις συνεργατικές πιστωτικές εταιρείες. Η αγγλική διοίκηση αποφάσισε να διαχωρίσει τα δάνεια που παραχώρησε η Γεωργική Τράπεζα από τις συνεργατικές εταιρείες. Τα δάνεια μετατράπηκαν σε ατομικά, οφειλόμενα απευθείας από τους χρεώστες στην Τράπεζα. Ο κάθε χρεώστης ευθυνόταν μόνο για το δικό του δάνειο. Με αυτή τη διευθέτηση οι συνεργατικές εταιρείες απαλλάγηκαν από οποιαδήποτε ευθύνη και κατά συνέπεια τα μέλη τους αποδεσμεύτηκαν από την αλληλέγγυα ευθύνη που έφεραν έναντι των άλλων μελών κάθε εταιρείας.

Είναι επίσης σημαντικό να αναφερθεί ότι κατά την πρώτη δεκαετία της περιόδου αυτής, ιδρύθηκαν πολλές συνεργατικές εταιρείες μη πιστωτικού χαρακτήρα με βάση το Νόμο περί Συνεργατικών (μη πιστωτικών) Εταιρειών που ψηφίστηκε το 1923. Πριν από το 1935 ιδρύθηκαν συνολικά οκτώ τέτοιες εταιρείες στις οποίες συμπεριλαμβάνονταν δύο παντοπωλεία, τέσσερις οινοποιητικές, μία εταιρεία αμπελουργών και μία δεντροφύτευσης.

Το 1941 ο αριθμός των εταιρειών αυτών αυξήθηκε στις σαράντα εννέα. Λειτουργούσαν δεκαέξι παντοπωλεία, πέντε εταιρείες πώλησης, δεκαεπτά οινοποιητικές, τρεις βιομηχανικές, έξι εκμίσθωσης και αγοράς γαιών, μία μεταφορών και μία δεντροφύτευσης. Η πορεία ανάπτυξης του συνεργατικού κινήματος συνεχίστηκε και μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και κάλυψε σχεδόν όλους τους τομείς που αφορούσαν τον αγροτικό κυρίως πληθυσμό.

Η δεκαετία του 1950 σφραγίσθηκε με την έναρξη και τη λήξη του αντιαποικιακού αγώνα του κυπριακού λαού ενάντια στη βρετανική αποικιοκρατία. Τα προβλήματα τα οποία δημιούργησε η αποικιοκρατική διοίκηση μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων δεν επηρέασαν σημαντικά την ενότητα του συνεργατικού κινήματος. Οι συνεργατικές εταιρείες εξυπηρετούσαν αδιάκριτα όλο το λαό τηρώντας την αρχή της πολιτικής και θρησκευτικής ουδετερότητας. Σε πολλές κοινότητες λειτουργούσαν μεικτές συνεργατικές εταιρείες, οι οποίες, χωρίς προσκόμματα και αιτιάσεις, εξυπηρετούσαν όλα τα μέλη τους, ανεξάρτητα από το θρήσκευμα ή την εθνική καταγωγή τους.

Ύστερα από το τέλος του αντιαποικιακού αγώνα, οι Άγγλοι εφαρμόζοντας την πολιτική “τού διαίρει και βασίλευε”, μερίμνησαν και συμπεριέλαβαν στο Σύνταγμα της νεοσύστατης Κυπριακής Δημοκρατίας διαιρετικά στοιχεία και στο συνεργατικό κίνημα, του οποίου τη βαρύτητα και το ρόλο για την ενότητα του λαού φαίνεται να αντιλαμβάνονταν πλήρως. Με τα άρθρα 87 και 89 του Συντάγματος έθεσαν τις προϋποθέσεις για διαχωρισμό του συνεργατικού κινήματος σε ελληνοκυπριακό και τουρκοκυπριακό, δίδοντας σχετικές αρμοδιότητες στις αντίστοιχες Κοινοτικές Συνελεύσεις.

V. ΠΕΜΠΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ: 1960–1974 - ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΚΤΟΠΙΣΜΟΣ

Με την εγκαθίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας και την εφαρμογή του Συντάγματος, τα διχοτομικά στοιχεία που εισήγαγαν σε αυτό οι Βρετανοί, ενεργοποιήθηκαν πλήρως. Το συνεργατικό κίνημα διαχωρίστηκε, με βάση φυλετικά και θρησκευτικά κριτήρια, σε δύο τμήματα, το ελληνοκυπριακό συνεργατικό κίνημα και το τουρκοκυπριακό συνεργατικό κίνημα.

Κατά την περίοδο της αποικιοκρατίας και μέχρι το 1960, η εγγραφή, ο έλεγχος και η εποπτεία των συνεργατικών ιδρυμάτων, ανεξάρτητα από την εθνική καταγωγή της πλειοψηφίας των μελών τους, βρίσκονταν στην αρμοδιότητα του Διοικητή, ο οποίος ασκούσε κοινή διοίκηση χρησιμοποιώντας Έλληνες και Τούρκους λειτουργούς. Οι ελληνικές συνεργατικές εταιρείες ελέγχονταν από Έλληνες ελεγκτές και οι τούρκικες από Τούρκους ελεγκτές. Η εποπτεία και ο έλεγχος σε τίποτε δεν διέφεραν εκτός από τη γλώσσα που χρησιμοποιούσαν οι αρμόδιοι κατά τη σύνταξη των λογαριασμών και την τήρηση των βιβλίων, που ανάλογα με την περίπτωση, ήταν η ελληνική και η τουρκική.

Με την εφαρμογή του Συντάγματος και τις σχετικές τροποποιήσεις του Νόμου Περί Συνεργατικών Εταιρειών, το συνεργατικό κίνημα πέρασε από την ενότητα

στο διαχωρισμό. Τα αποτελέσματα, που ήταν άμεσα, μπορούν να συνοψισθούν ως ακολούθως:

- Για κάθε εθνική κοινότητα δημιουργήθηκαν χωριστά Γραφεία Συνεργατικής Ανάπτυξης και διορίστηκαν Έλληνας και Τούρκος Διοικητής για τα αντίστοιχα τμήματα του συνεργατικού κινήματος.
- Στα χωριά που είχαν μεικτό πληθυσμό και μεικτά συνεργατικά ιδρύματα, ιδρύθηκαν ξεχωριστές εταιρείες για κάθε κοινότητα.
- Ιδρύθηκε ξεχωριστή Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα για το τουρκοκυπριακό συνεργατικό κίνημα.

Τα αποτελέσματα αυτά που εδραιώθηκαν σύντομα, ικανοποιούσαν τα συναισθήματα και τα οικονομικά συμφέροντα των Ελληνοκυπρίων, αλλά ταυτόχρονα ευνοούσαν τις διχοτομικές βλέψεις της Τουρκίας και τους διαιρετικούς προσανατολισμούς της βρετανικής πολιτικής.

Κατά το διαχωρισμό του συνεργατικού κινήματος, η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα είχε εγγεγραμμένα μέλη 469 συνεργατικές εταιρείες διαφόρων τύπων. Από αυτές οι 341 ήταν αμιγώς ελληνικές, οι 115 τουρκικές και οι 13 μεικτές. Οι καταθέσεις των συνεργατικών ιδρυμάτων στη Σ. Κ. Τράπεζα, ανέρχονταν σε 2,2 εκ λίρες. Το 93,5% των καταθέσεων προέρχονταν από τις ελληνικές και τις μεικτές συνεργατικές εταιρείες και το υπόλοιπο 6,5% από τις τουρκικές. Τα οφειλόμενα δάνεια προς την Τράπεζα ανέρχονταν σε 996,3 χιλ. λίρες, από τις οποίες ποσοστό 58% οφειλόταν από ελληνικές συνεργατικές εταιρείες και 42% από τουρκικές.

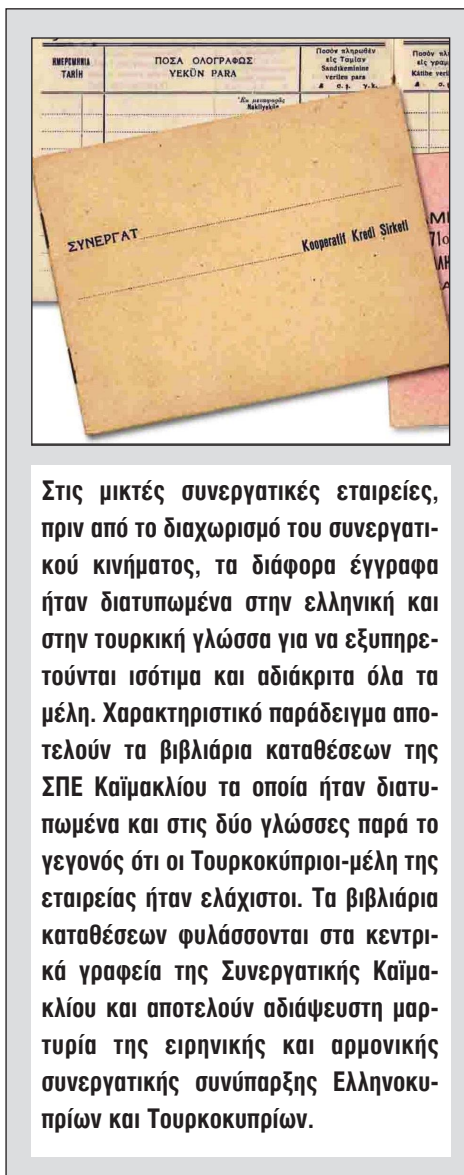
Από αυτά τα στοιχεία και από άλλες μαρτυρίες φαίνεται ότι, πριν από το διαχωρισμό του συνεργατικού κινήματος, οι τουρκοκυπριακές συνεργατικές εταιρείες απολάμβαναν ευνοϊκής μεταχείρισης από τη Σ. Κ. Τράπεζα. Τούτο όμως δεν δυσκόλευε καθόλου την ομαλή λειτουργία του κινήματος. Η συνεργατική δραστηριότητα διευρυνόταν συνεχώς και οι συνεργατικές υπηρεσίες προσφέρονταν αδιάκριτα σε όλους τους πολίτες.

Παρά τη διάσπαση που επήλθε στο Συνεργατικό Κίνημα και τα προβλήματα που άρχισαν να εκδηλώνονται με την τουρκοκυπριακή ανταρσία του 1963, η ανάπτυξη συνεχιζόταν ραγδαία σε όλους τους συνεργατικούς τομείς. Στον πιστωτικό τομέα, αξιοσημείωτο γεγονός ήταν η διάλυση της Γεωργικής Τράπεζας, το 1962, ύστερα από απόφαση της κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας και η ενσωμάτωση της στη Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα. Με την πράξη αυτή, το

συνεργατικό κίνημα ανάλαβε εξολοκλήρου τη δανειοδότηση των γεωργών, βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Κατά την περίοδο που μελετούμε οι καταθέσεις στα συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα και τα δάνεια που παραχωρούνταν από αυτά, αυξάνονταν σταδιακά για να φθάσουν κατά την 31.12.1973 οι μεν καταθέσεις στα 51,9 εκ. λίρες, τα δε δάνεια στα 44,2 εκ. λίρες, σε σύγκριση με 6,3 και 7,3 εκ. λίρες αντίστοιχα που ήταν το 1961.

Ο καταναλωτικός τομέας του συνεργατικού κινήματος, βασισμένος στις επιτυχίες που σημειώθηκαν κατά την προηγούμενη δεκαετία, συνέχισε την ανοδική του πορεία. Τα συνεργατικά παντοπωλεία κάλυψαν όλες τις πόλεις και όλες σχεδόν τις κοινότητες της Κύπρου. Λειτουργώντας με υποδειγματικά συνεργατικό τρόπο, ανταποκρίθηκαν πλήρως στις ανάγκες των πολιτών και περιφρούρησαν το οικογενειακό εισόδημα των χαμηλά αμειβομένων από την εκμετάλλευση. Κατά την 31.12.1961, οι αγορές του καταναλωτικού τομέα ανέρχονταν στα 3,1 εκ. λίρες και οι πωλήσεις στα 3,4 εκ. λίρες, ενώ κατά την αντίστοιχη ημερομηνία του 1973, οι αγορές έφθασαν στα 11,7 εκ. λίρες και οι πωλήσεις στα 12,9 εκ. λίρες.

Παράλληλα με τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν για την ανάπτυξη του πιστωτικού και του καταναλωτικού τομέα του συνεργατικού κινήματος, δόθηκε προσοχή στη συνεργατική οργάνωση της εμπορίας και μεταποίησης της γεωργικής παραγωγής. Τα αποτελέσματα ήταν σημαντικά και πολύ επωφελή για τον αγροτικό πληθυσμό αλλά και την οικονομία του τόπου γενικότερα.

Στις μικτές συνεργατικές εταιρείες, πριν από το διαχωρισμό του συνεργατικού κινήματος, τα διάφορα έγγραφα ήταν διατυπωμένα στην ελληνική και στην τουρκική γλώσσα για να εξυπηρετούνται ισότιμα και αδιάκριτα όλα τα μέλη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα βιβλιάρια καταθέσεων της ΣΠΕ Καϊμακλίου τα οποία ήταν διατυπωμένα και στις δύο γλώσσες παρά το γεγονός ότι οι Τουρκοκύπριοι-μέλη της εταιρείας ήταν ελάχιστοι. Τα βιβλιάρια καταθέσεων φυλάσσονται στα κεντρικά γραφεία της Συνεργατικής Καϊμακλίου και αποτελούν αδιάψευστη μαρτυρία της ειρηνικής και αρμονικής συνεργατικής συνύπαρξης Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων.

Η συνεργατική ανάπτυξη ανακόπηκε το 1974 ύστερα από την κατάληψη του βορείου τμήματος της Κύπρου από τις τουρκικές κατοχικές δυνάμεις. Συνολικά 225 Συνεργατικές Εταιρείες εκτοπίστηκαν και συνεργατικές περιουσίες δεκάδων εκατομμυρίων λιρών χάθηκαν. Η οικονομική καταστροφή που επέφερε στο συνεργατικό κίνημα η τουρκική εισβολή και οι αλυσιδωτές επιπτώσεις που είχε, δημιούργησαν τεράστια προβλήματα και καθόρισαν τις συνεργατικές εξελίξεις για τα επόμενα χρόνια.

VI. ΕΚΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ: 1975–2004 - ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ-ΑΝΑΠΤΥΞΗ-ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ

Τα προβλήματα τα οποία επισώρευσε στο συνεργατικό κίνημα η τουρκική εισβολή και η κατοχή του 38% της Κύπρου, δεν περιορίζονταν μόνο στις ζημιές τις οποίες είχαν υποστεί άμεσα οι συνεργατικές εταιρείες. Το συνεργατικό κίνημα είχε να αντιμετωπίσει και σειρά άλλων παρεπόμενων προβλημάτων, τα οποία έπρεπε να αντιμετωπίζονται προσεκτικά και σε καθημερινή βάση, τόσο από τις συνεργατικές εταιρείες, όσο και από το Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης και τους υπόλοιπους φορείς.

Τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια σημαδέυτηκαν από τα μεγαλεπήβολα σχέδια για ίδρυση μεγάλων βιομηχανικών συνεργατικών μονάδων. Ένα μεγάλο συνεργατικό βιομηχανικό συγκρότημα αποτελούμενο από οκτώ συνεργατικές βιομηχανικές μονάδες με την επωνυμία “Συνεργατικός Κεντρικός Οργανισμός Εμπορικών και Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Κύπρου Λτδ”, ιδρύθηκε στην επαρχία Πάφου. Το συγκρότημα περιλάμβανε μια βιομηχανία χάρτου, μια χαρτοκιβωτίων, μια σπορέλαιων, μια μονωτικών υλικών, μια αλουμινίου, μια μεταλλικών κτιτίων, μια μπουλονιών και μια κατασκευής τούβλων.

Ολόκληρη σχεδόν η χρηματοδότηση του βιομηχανικού συγκροτήματος, που υπολογίσθηκε σε 35 εκ. λίρες, αναλήφθηκε από τη Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα. Το μεγάλο αυτό χρηματοδοτικό άνοιγμα, μαζί με άλλα 15 εκ. λίρες τα οποία παραχωρήθηκαν ως δάνεια σε ορισμένες μεγάλες συνεργατικές εταιρείες, καθώς και οι ζημιές που επέφερε η τουρκική εισβολή, οδήγησαν τη Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα σε τεράστιες δυσκολίες. Το 1990 η Κυβέρνηση, ύστερα από ψήφιση σχετικού νόμου, παραχώρησε στη Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα μακροπρόθεσμο ειδικό χαμηλότοκο δάνειο, γνωστό ως “Subordinated Loan”, ύψους 66,5 εκ. λιρών, για να μπορέσει να αντιμετωπίσει τις συνέπειες του κεφαλαιουχικού ελλείμματος που παρουσίαζαν οι λογαριασμοί της.

Πέραν από τα σοβαρά οικονομικά προβλήματα που έχουν αναφερθεί, τα κυριό-

τερα γεγονότα που άφησαν έντονα τα αποτυπώματα τους στην περίοδο από το 1975 μέχρι το 2004 συνοψίζονται ως ακολούθως:

- Εκδημοκρατισμός της περί Συνεργατικών Εταιρειών Νομοθεσίας.
- Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και εκσυγχρονισμός της υλικοτεχνικής υποδομής των συνεργατικών εταιρειών.
- Διάλυση των προβληματικών εταιρειών και ίδρυση άλλων συνεργατικών ιδρυμάτων.
- Ραγδαία ανάπτυξη του πιστωτικού τομέα.
- Αναδιάρθρωση των εταιρειών του καταναλωτικού τομέα.
- Όξυνση των προβλημάτων των εταιρειών που ασχολούνταν με την εμπορία και τη μεταποίηση των προβληματικών γεωργικών προϊόντων λόγω των δυσκολιών που αντιμετώπισε γενικότερα η γεωργία και αναβάθμιση των εταιρειών που προσφέρουν υπηρεσίες.
- Εκπόνηση μελετών για όλα τα θέματα του Συνεργατικού Κινήματος.
- Εναρμόνιση της περί Συνεργατικών Εταιρειών Νομοθεσίας με το “ευρωπαϊκό κεκτημένο” και προσαρμογή του συνεργατικού κινήματος στα δεδομένα της Ευρώπης.

VI.α. Η προσπάθεια εναρμόνισης με το “κοινοτικό κεκτημένο”

Το 2001, το Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης και το συνεργατικό κίνημα εκπροσωπούμενο από την Π.Σ. Συνομοσπονδία, διαμόρφωσαν από κοινού την τελική θέση για εναρμόνιση του συνεργατικού πιστωτικού τομέα με το “κοινοτικό κεκτημένο”. Η κοινή θέση, που ήταν αποτέλεσμα πολλών επιμέρους μελετών και προϊόν βαθύτατου προβληματισμού, υποβλήθηκε στην Κυπριακή Κυβέρνηση. Η Κυβέρνηση, αφού τη μελέτησε και την υιοθέτησε, την υπέβαλε επίσημα στην Ευρωπαϊκή Ένωση το Μάρτιο του 2001 και η Ένωση ακολούθως την έκανε αποδεκτή. Με την υποβολή της θέσης του κινήματος από την Κυπριακή Κυβέρνηση και την αποδοχή της από την Ευρωπαϊκή Ένωση, τέθηκαν οι βάσεις για την έναρξη των απαιτούμενων μεταρρυθμίσεων, προκειμένου ο συνεργατικός πιστωτικός τομέας να εκσυγχρονισθεί και να εναρμονισθεί με το “κοινοτικό κεκτημένο”.

Με βάση τα συμφωνηθέντα μεταξύ της Κύπρου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η εναρμόνιση του συνεργατικού πιστωτικού τομέα με το “κοινοτικό κεκτημένο”, περιλάμβανε μεταρρυθμίσεις και αλλαγές στους πιο κάτω τομείς:

● Εναρμόνιση της Νομοθεσίας περί Συνεργατικών Εταιρειών με τις Κοινοτικές Οδηγίες που αφορούσαν τα πιστωτικά ιδρύματα. Ήδη, με την ψήφιση του περί Συνεργατικών Εταιρειών (Τροποποιητικού) Νόμου του 2003, (Ν.123(1)/2003), είχε υιοθετηθεί η βασική κοινοτική οδηγία για τα πιστωτικά ιδρύματα (2000/12/ΕΚ). Ορισμένες άλλες κοινοτικές οδηγίες θα υιοθετούνταν μέχρι την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. και μερικές σε ημερομηνία που είχε συμφωνηθεί, αν η ημερομηνία αυτή ήταν μεταγενέστερη της ημερομηνίας ένταξης.

● Μεταρρυθμίσεις στα ίδια τα συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα με διαρθρωτικές και οργανωτικές αλλαγές, περιλαμβανομένων συγχωνεύσεων ή άλλων ομαδοποιήσεων σε γεωγραφική ή λειτουργική βάση. Επίσης, εκσυγχρονισμός των λειτουργιών των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων με ορθολογικές και τεχνολογικές αναβαθμίσεις των δραστηριοτήτων τους, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις των μικρών συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων στα οποία ο εκσυγχρονισμός θα βοηθούσε στη βελτίωση της διοικητικής και λειτουργικής αποδοτικότητας τους.

● Εγκαθίδρυση διευθετήσεων μόνιμης σύνδεσης (permanent affiliation) αριθμού συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων με την Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα Λτδ (“κεντρικός φορέας”), βάσει της Κοινοτικής Οδηγίας 2000/12/ΕΚ, μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2007.

● Ενδυνάμωση της εποπτικής ικανότητας της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών (πρώην Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης), ως της αρμόδιας εποπτικής αρχής, με την ουσιαστική αναβάθμιση και επαρκή στελέχωσή της, την εκπαίδευση του προσωπικού, την ενδυνάμωση των ηλεκτρονικών συστημάτων εποπτείας καθώς και την επανεξέταση και αναθεώρηση της διοικητικής, λειτουργικής και οργανωτικής της δομής.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση παραχώρησε στα συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα μεταβατική περίοδο μέχρι το τέλος τους 2007, για πλήρη συμμόρφωση τους με το “κοινοτικό κεκτημένο”. Με βάση τη συμφωνία ένταξης, τα συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα θα αποκτήσουν μέχρι το τέλος του 2007 το “ευρωπαϊκό διαβατήριο” (European Passport) για άσκηση διασυννοριακών δραστηριοτήτων σε όλη την επικράτεια της Ε.Ε., είτε ως αυτοδύναμοι οργανισμοί (stand alone) είτε μέσω του “κεντρικού φορέα” (Σ.Κ. Τράπεζα).

Αξίζει να σημειωθεί ότι είχε ήδη επιτευχθεί η εναρμόνιση σε σχέση με την Κοι-

νοτική Οδηγία 94/19/EK περί των συστημάτων εγγύησης των καταθέσεων, με την έναρξη της λειτουργίας σχεδίου προστασίας καταθέσεων για τα συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα τον Σεπτέμβριο του 2000. Η κάλυψη των καταθέσεων σε ευρώ ή άλλο νόμισμα κράτους-μέλους της Ε.Ε. υιοθετήθηκε με την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Επίσης η Κύπρος συμπεριλαμβανομένου και του συνεργατικού πιστωτικού τομέα έχει εναρμονισθεί με την Κοινοτική Οδηγία 91/308/ΕΟΚ για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (money laundering) από το 1996 που τέθηκε σε ισχύ ο Περί Συγκάλυψης, Έρευνας και Δήμευσης Εσόδων από Ορισμένες Εγκληματικές Πράξεις Νόμος του 1996.

Πέραν από την εναρμόνιση με το “ευρωπαϊκό κεκτημένο” στα πλαίσια των Κεφαλαίων 3 (Ελευθερία Παροχής Υπηρεσιών) και 4 (Ελεύθερη Διακίνηση Κεφαλαίων) που έχει αναφερθεί πιο πάνω, είχε συμφωνηθεί με την Ευρωπαϊκή Ένωση και ο τρόπος εναρμόνισης του συνεργατικού κινήματος με το “ευρωπαϊκό κεκτημένο” στα πλαίσια του Κεφαλαίου 6 που αφορά την Πολιτική Ανταγωνισμού και ειδικότερα του τομέα των Κρατικών Ενισχύσεων (State Aid). Συγκεκριμένα συμφωνήθηκε όπως:

- Τα κέρδη των συνεργατικών εταιρειών που προέρχονται από δραστηριότητες με μέλη να συνεχίσουν να εξαιρούνται του φόρου εισοδήματος, ενώ τα κέρδη που προέρχονται από δραστηριότητες με μη μέλη να υπόκεινται σε φορολογία εισοδήματος, από την 1 Ιανουαρίου 2003, σύμφωνα με τους ισχύοντες συντελεστές φορολόγησης των εταιρειών.
- Αντικατασταθεί το υφιστάμενο σχέδιο σχετικά με τα τέλη υποθήκευσης ώστε η εξαίρεση να αφορά τους δανειολήπτες όλων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων περιλαμβανομένων και εκείνων των εμπορικών τραπεζών. Ήδη οι σχετικές αλλαγές έχουν υιοθετηθεί από τον Ιούλιο του 2003.

Όσον αφορά τον γεωργικό τομέα του συνεργατικού κινήματος και τις ευκαιρίες και τις δυνατότητες που δημιουργούνται με την εφαρμογή στην Κύπρο του “κοινοτικού κεκτημένου”, η Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών ανέλαβε την ευθύνη να ενθαρρύνει και να συμβάλει στη μετατροπή συνεργατικών εταιρειών (φρέσκα φρούτα και λαχανικά, εσπεριδοειδή, χαρούπια κλπ) του γεωργικού τομέα σε οργανώσεις παραγωγών, όπως προβλέπεται από το υφιστάμενο “κοινοτικό κεκτημένο”, προκειμένου να διασφαλισθεί η βιωσιμότητα και η ανάπτυξή τους.

Η Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών σε συνεργασία με το Υπουργείο Εμπορίου Βιομηχανίας και Τουρισμού και το συνεργατικό κίνημα, καταβάλλουν τεράστιες προσπάθειες για να ολοκληρώσουν το έργο της πλήρους εναρμόνισης με τα ευρωπαϊκά δεδομένα και να ανταποκριθούν στις σχετικές υποχρεώσεις που ανέλαβε η Κυπριακή Δημοκρατία. Υπόβαθρο των προσπαθειών που καταβάλλονται είναι τα αποτελέσματα της πολιτικής που εφαρμόστηκε κατά την περίοδο που ακολούθησε την τούρκικη εισβολή καθώς και τα συμπεράσματα των διαφόρων μελετών που έγιναν για το σκοπό αυτό.

Γενικά κατά την περίοδο αυτή, παρά τις δυσκολίες και τα σοβαρά προβλήματα που εμφανίστηκαν, το συνεργατικό έργο κρίνεται ως πολύ σημαντικό. Το συνεργατικό κίνημα ενισχύθηκε καταφανώς και οι υπηρεσίες που πρόσφερε στα μέλη του και στην κοινωνία γενικότερα, αναβαθμίστηκαν σε ικανοποιητικά επίπεδα.

VII. ΕΒΔΟΜΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ: Οι εξελίξεις μετά την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η περίοδος που ακολουθεί την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση φαίνεται ότι θα αποτελέσει σημαντική καμπή για το συνεργατικό κίνημα. Η εναρμόνιση των συνεργατικών εταιρειών με το “ευρωπαϊκό κεκτημένο”, σε πρακτικό πλέον επίπεδο, τοποθετείται στο επίκεντρο των συνεργατικών επιδιώξεων. Τα γεγονότα που αναμένονται είναι ύψιστης σημασίας και θα επηρεάσουν αποφασιστικά την πορεία του κινήματος, τόσο σε εταιρικό, όσο και σε συνολικό επίπεδο.

Στον πιστωτικό τομέα αναμένεται να λειτουργήσει ο “κεντρικός φορέας”. Με τη λειτουργία του “κεντρικού φορέα” θα διαφανεί κατά πόσο το συνεργατικό κίνημα θα προχωρήσει ενωμένο ή αν ορισμένες εταιρείες θα επιλέξουν το διαχωρισμό και την αυτόνομη πορεία. Στον καταναλωτικό τομέα, αλλά και στους υπόλοιπους τομείς θα διαφανεί, αν τα πλεονεκτήματα των συνεργατικών εταιρειών, όπως θα διαμορφωθούν, είναι αρκετά για να αντέξουν στις πολύ ισχυρές πιέσεις του ανταγωνιστικού περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κατά την ίδια περίοδο αναμένεται να ολοκληρωθούν οι απαιτούμενες μεταρρυθμίσεις του συνεργατικού κινήματος, από τις οποίες άλλες βρίσκονται σε εξέλιξη και άλλες θα επιχειρηθούν σύντομα. Ειδικότερα αναμένεται να ολοκληρωθούν οι συγχωνεύσεις των μικρών συνεργατικών εταιρειών και η συγκρότηση μεγαλύτερων, οι οποίες θα μπορούν να επιβιώσουν ως οικονομικές μονάδες, αλλά πρωτίστως θα μπορούν να εξυπηρετήσουν τα μέλη τους. Οι συγχωνεύσεις αφορούν κυρίως τον πιστωτικό τομέα και των τομέα εμπορίας γεωργικών προϊόντων.

Πέρα από τις συγχωνεύσεις θα φανούν τα αποτελέσματα των διερευνήσεων που γίνονται για νέες συνεργατικές δραστηριότητες σε άλλους τομείς της οικονομίας και κυρίως στον τομέα των υπηρεσιών. Παράλληλα θα διαφανούν τα αποτελέσματα της γενικότερης προσπάθειας που καταβάλλεται για αναδιοργάνωση και εκσυγχρονισμό των συνεργατικών εταιρειών. Όλα αυτά τα θέματα και πολλά άλλα θα καθορίσουν την περαιτέρω πορεία του συνεργατικού κινήματος και ενδεχομένως θα αποτελέσουν γεγονότα-σταθμούς στην ιστορική διαδρομή του.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΕΣ

- 1909:** Ιδρύεται η Χωρική Τράπεζα Λευκονοίκου.
- 1914:** Ψηφίζεται ο πρώτος Νόμος περί Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών.
- 1923:** Ψηφίζεται ο Νόμος περί Συνεργατικών μη Πιστωτικών Εταιρειών.
- 1925:** Ιδρύεται η Γεωργική Τράπεζα.
- 1936:** Ιδρύεται το Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης.
- 1937:** Ιδρύεται η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα.
- 1960:** Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας τίθεται σε εφαρμογή και το συνεργατικό κίνημα διαχωρίζεται σε ελληνοκυπριακό και τουρκοκυπριακό.
- 1962:** Διαλύεται η Γεωργική Τράπεζα ύστερα από απόφαση της Κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας.
- 1962:** Ιδρύεται η Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία.
- 1974:** Μεγάλος αριθμός συνεργατικών εταιρειών εκτοπίζονται από τις τουρκικές κατοχικές δυνάμεις.
- 1987:** Εκσυγχρονίζεται η Νομοθεσία και τίθεται σε εφαρμογή ο Νόμος 22/1985.
- 1987:** Διαλύεται το Ταμείο Εξελέγξεως και Επιθεωρήσεως και ιδρύεται η Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών.
- 2003:** Εφαρμόζεται η νέα νομοθεσία στα πλαίσια της οποίας το θεσμικό πλαίσιο του συνεργατικού κινήματος εναρμονίζεται με το "ευρωπαϊκό κερτημένο".
- 2003:** Εγκαθιδρύεται η Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών και διαλύεται το Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης.
- 2004:** Η Κύπρος εντάσσεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση και αρχίζει η προσπάθεια μεταρρύθμισης του συνεργατικού κινήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Οι τομείς στους οποίους δραστηριοποιείται σήμερα ο συνεργατισμός, έχουν διαμορφωθεί διαχρονικά, ανάλογα με τις ανάγκες των μελών του και της κοινωνίας ευρύτερα. Το συνεργατικό κίνημα, στην αρχή της ίδρυσης του, ασχολήθηκε σχεδόν αποκλειστικά με την αγροτική πίστη. Ο πρωταρχικός σκοπός του ήταν η απαλλαγή των γεωργών από το τοκογλυφικό σύστημα και η προστασία του εισοδήματός τους.

Σταδιακά και αφού ο συνεργατικός θεσμός, με την εφαρμογή του στον πιστωτικό τομέα, επέφερε πολύ θετικά αποτελέσματα, θεωρήθηκε ότι η συνεργατική οργάνωση θα μπορούσε να αντιμετωπίσει με την ίδια επιτυχία τα προβλήματα που παρουσιάζονταν στους άλλους τομείς της οικονομίας. Με την πάροδο του χρόνου ιδρύθηκαν διάφορες συνεργατικές εταιρείες ποικίλων δραστηριοτήτων, για να ικανοποιήσουν συγκεκριμένες ανάγκες του πληθυσμού, είτε σε τοπικό, είτε σε παγκύπριο επίπεδο. Η εξειδίκευση των συνεργατικών εταιρειών στην προσφορά συγκεκριμένων υπηρεσιών, οδήγησε στη διαμόρφωση των τομέων δραστηριότητας του συνεργατικού κινήματος. Η συνεργατική δραστηριότητα κατανέμεται σήμερα στους ακόλουθους πέντε τομείς:

- Πιστωτικός τομέας.
- Καταναλωτικός τομέας.
- Τομέας εμπορίας γεωργικών προϊόντων.
- Τομέας μεταποίησης.
- Τομέας υπηρεσιών.

Ι. ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Στον πιστωτικό τομέα υπάγονται οι συνεργατικές εταιρείες που ασχολούνται με τραπεζικής φύσεως εργασίες, κυρίως με την αποδοχή καταθέσεων και την παραχώρηση δανείων. Οι εταιρείες αυτές διακρίνονται στις συνεργατικές πιστωτικές εταιρείες, στις οποίες η ευθύνη των μελών είναι απεριόριστη (unlimited) και στα

συνεργατικά ταμειυτήρια στα οποία η ευθύνη των μελών είναι περιορισμένη (limited). Τα συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα προσφέρουν τραπεζικές υπηρεσίες, σε όλη την ελεύθερη επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας και δραστηριοποιούνται, τόσο στην ύπαιθρο, όσο και στις πόλεις.

Ο συνεργατικός πιστωτικός τομέας αποτελεί το πλέον εύρωστο τμήμα του συνεργατικού κινήματος. Η ευρωστία του τομέα εκφράζεται κυρίως με τη ραγδαία αύξηση των καταθέσεων, την οικονομική δυνατότητα των συνεργατικών εταιρειών να ανταποκρίνονται με άνεση στις δανειοληπτικές ανάγκες των μελών τους, στη συνεχώς διευρυνόμενη κοινωνική προσφορά τους, καθώς επίσης και στη συνεχή βελτίωση των αποθεματικών κεφαλαίων και της κεφαλαιουχικής τους βάσης.

Η συνεχής αύξηση του κύκλου εργασιών των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων, η συνεχής διεύρυνση των αναγκών των μελών τους και οι γενικότερες συν-

Ένα νεοκλασικό ιστορικό κτίριο, χτισμένο στην καρδιά της Πάφου, στεγάζει τις κεντρικές υπηρεσίες του Ελληνικού Συνεργατικού Ταμειυτηρίου Πάφου.

θήκες της οικονομικής και κοινωνικής πραγματικότητας που επικράτησαν στην Κύπρο κατά τα τελευταία τριάντα περίπου χρόνια, οδήγησαν τις συνεργατικές εταιρείες στην υιοθέτηση εκσυγχρονιστικών προγραμμάτων με πολύ ευεργετικά αποτελέσματα. Μεταξύ άλλων αξιοποιήθηκε η σύγχρονη τεχνολογία σε σημαντικό βαθμό, αναβαθμίσθηκε και ενισχύθηκε το εργασιακό δυναμικό κατά τρόπο που να συνδυάζε-

ται η εμπειρία με την επιστημονική γνώση, βελτιώθηκε το εργασιακό περιβάλλον και οι χώροι εξυπηρέτησης του κοινού με την ανέγερση πολλών νέων κτιριακών εγκαταστάσεων και τον εκσυγχρονισμό των παλαιότερων και προσφέρθηκαν, στο μέτρο του δυνατού, νέα προϊόντα.

Στις ελεύθερες περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας, στο τέλος του 2005, λειτουργούσαν 347 συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα. Από αυτά, τα 281 ήταν συνεργατικές πιστωτικές εταιρείες με απεριόριστη ευθύνη και τα υπόλοιπα 66 συνεργατικά ταμειυτήρια με περιορισμένη ευθύνη.

Στα μεγάλα συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα και κυρίως σε αυτά που ανήκουν στα αστικά κέντρα, λειτουργούν υποκαταστήματα για καλύτερη εξυπηρέτηση των μελών τους. Έτσι, το δίκτυο του συνεργατικού πιστωτικού τομέα, που αποτελείται από 477 καταστήματα και 2.101 συνεργατικούς υπαλλήλους, διακλαδώνεται σε όλες τις κοινότητες της υπαίθρου και τις συνοικίες των πόλεων και προσφέρει με ευχέρεια υπηρεσίες στα μέλη και τους πελάτες του.

Δεσπόζουσα θέση στο συνεργατικό πιστωτικό τομέα κατέχει η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα, για την ταυτότητα και το ρόλο της οποίας γίνεται εκτενής αναφορά στο κεφάλαιο, “Οι Θεσμικοί Φορείς του Συνεργατικού Κινήματος.”

Η Σ.Π.Ε. Μακράσουκας είναι μια από τις πλέον επιτυχημένες εταιρείες του συνεργατικού πιστωτικού τομέα.

1.α. Καταθέσεις-Αποταμιεύσεις

Τα συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα, από την αρχή της ίδρυσης τους, ενεργώντας μέσα στα πλαίσια που καθόριζαν οι συνεργατικές Αρχές, προσπάθησαν και κατάφεραν να προωθήσουν την αποταμίευση και να καλλιεργήσουν αποταμιευτικό πνεύμα στα ευρύτερα στρώματα της κυπριακής κοινωνίας. Η αυτοβοήθεια, η αλληλοβοήθεια και η διαχρονικότητα που επεδίωκαν, προϋπέθεταν τη συγκέντρωση σημαντικών χρηματικών κεφαλαίων. Η προώθηση της αποταμίευσης και η εμπιστοσύνη του κοινού που αναπτύχθηκε, οδήγησαν σταδιακά τα συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα σε αυτάρκεια οικονομικών πόρων. Η οικονομική αυτάρκεια τους έδωσε τη δυνατότητα να ικανοποιούν τις δανειοληπτικές ανάγκες των μελών τους και ταυτόχρονα να βρίσκονται μέσα στα πλαίσια της επίσημης νομισματικής πολιτικής του Κράτους, τηρώντας τις εκάστοτε οδηγίες των αρμοδίων Αρχών.

Η ενίσχυση της αποταμίευσης, η άμεση εξυπηρέτηση των μελών, το χαμηλό κόστος των προσφερομένων υπηρεσιών, η ανθρώπινη προσέγγιση των πελατών και η ευρεία κοινωνική δραστηριότητα που ανέπτυξαν τα συνεργατικά πιστω-

τικά ιδρύματα, είχαν ως αποτέλεσμα τη συγκέντρωση του ενός τρίτου των εγχώριων καταθέσεων ολόκληρης της οικονομίας. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, το σύνολο των καταθέσεων, στις 31 Δεκεμβρίου 2005, έφθασε στα 4.635,3 εκ. λίρες, σε σύγκριση με 902,9 εκ. λίρες που ήταν την αντίστοιχη ημερομηνία του 1990.

Δείγμα αξιολογής αρχιτεκτονικής και άρτιας λειτουργικότητας είναι το κτιριακό συγκρότημα της Σ.Π.Ε. Κυπερούνας.

Ι.β. Δάνεια-Χρηματοδοτήσεις

Η παραχώρηση πιστωτικών διευκολύνσεων σε άτομα και σε οργανισμούς, δημόσιους και ιδιωτικούς, αποτελεί ουσιαστικά την οικονομική αξιοποίηση των καταθέσεων του κοινού, που συσσωρεύονται στα ταμεία των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Η πραγματικότητα αυτή δημιούργησε την ανάγκη καθορισμού ορισμένων βασικών κριτηρίων, τα οποία εφαρμόζονται κατά την εξέταση των αιτήσεων για παραχώρηση δανείων. Τα κυριότερα κριτήρια είναι ο σκοπός για τον οποίο παραχωρείται το δάνειο, η εγγύηση που προσφέρεται για την ασφάλεια του δανείου και η οικονομική δυνατότητα του δανειολήπτη να ανταποκρίνεται στις υποχρεώσεις που αναλαμβάνει με τη σύναψη του.

Τα δάνεια που παραχωρούνται από τα συνεργατικά ιδρύματα διακρίνονται, με βάση το χρόνο εξόφλησής τους, σε βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Παραχωρούνται επίσης δάνεια σε τρεχούμενο λογαριασμό υπό μορφή δικαιώματος παρατραβήγματος και δάνεια για προκαταβολές έναντι της αξίας γεωργικών προϊόντων.

Με βάση τον σκοπό για τον οποίο εκδίδονται, τα δάνεια χωρίζονται σε γεωργικά, οικιστικά-οικοδομικά, προσωπικά-επαγγελματικά και δάνεια σε δημόσιες και τοπικές Αρχές.

Γεωργικά δάνεια: Τα γεωργικά δάνεια παραχωρούνται στους γεωργούς με σκοπό τον εκσυγχρονισμό των μεθόδων παραγωγής, την απόκτηση από τους γεωργούς της απαιτούμενης υλικοτεχνικής υποδομής, την ενίσχυση και τον εκσυγχρονισμό της παραγωγικής διαδικασίας και την οικονομική κάλυψη των γεωργών μέχρι να παραχθούν τα προϊόντα τους και να διατεθούν στην αγορά.

Συνεργατική Πιστωτική Εταιρεία Παραλιμνίου: Ένας από τους σημαντικότερους αναπτυξιακούς φορείς της ελεύθερης Αμμοχώστου. Εξυπηρετεί υποδειγματικά τα μέλη της και χιλιάδες ξένους περιηγητές.

Το κτιριακό συγκρότημα των κεντρικών γραφείων του Συνεργατικού Ταμειοτηρίου Λεμεσού. Το Σ.Τ. Λεμεσού είναι μια από τις μεγαλύτερες συνεργατικές εταιρείες του πιστωτικού τομέα του συνεργατικού κινήματος.

Το σύνολο των γεωργικών δανείων, τα οποία παραχωρούνται από τις τοπικές συνεργατικές εταιρείες και τη Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα, καλύπτουν περίπου το 47% του συνόλου των δανείων που παραχωρούνται για γεωργικούς σκοπούς από όλους τους χρηματοδοτικούς οργανισμούς, σε όλη την κυπριακή επικράτεια που ελέγχεται από την Κυπριακή Κυβέρνηση και με το 2,8% περίπου των δανείων που το συνεργατικό κίνημα παραχωρεί για όλους τους σκοπούς. Παλαιότερα που η γεωργία συμμετείχε στο εθνικό προϊόν με ποσοστό γύρω στο 25%, τα γεωργικά δάνεια που παραχωρούσαν οι συνεργατικές εταιρείες για γεωργικούς σκοπούς κάλυπταν ποσοστό γύρω στο 70%.

Οικιστικά-Οικοδομικά Δάνεια: Η χρηματοδότηση της κυπριακής οικογένειας, με σκοπό την απόκτηση ιδιόκτητης οικογενειακής στέγης, θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα του κυπριακού συνεργατικού κινήματος. Η μακρόχρονη συνεργατική δραστηριότητα στον τομέα αυτό, απάλλαξε την πολιτεία από το σοβαρό πρόβλημα της στέγασης, που αντιμετωπίζουν πολλές άλλες χώρες και συνέβαλε στην ενίσχυση της οικογένειας, που αποτελεί το βασικό κύτταρο της κυπριακής κοινωνίας. Είναι σημαντικό και υπογραμμίζεται έντονα, ότι η απόκτηση οικογενειακής στέγης, δεν έλυσε απλώς το πρόβλημα στέγασης της οικογένειας. Δημιούργησε πολλά παρεπόμενα ωφελήματα. Η οικογενειακή στέγη αξιοποιήθηκε δεόντως, για να ικανοποιηθούν πολλές άλλες ανάγκες, όπως είναι η ανάγκη για σπουδές των παιδιών, η ανάγκη για απόκτηση διαφόρων κινητών και ακινήτων περιουσιακών στοιχείων, οι ανάγκες που δημιουργούνται από λόγους υγείας κ.λπ.

Τα οικιστικά δάνεια που παραχωρούνται σήμερα από τις συνεργατικές εταιρείες, πλησιάζουν το 38% του συνόλου των δανείων, που παραχωρούνται από όλα τα συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα και καλύπτουν περίπου το 42% του συνόλου των οικιστικών δανείων, που παραχωρούν μαζί όλοι οι χρηματοδοτικοί οργανισμοί της Κύπρου. Πριν από μερικά χρόνια το τελευταίο ποσοστό ξεπερνούσε το 70%.

Προσωπικά-Επαγγελματικά Δάνεια: Τα προσωπικά δάνεια παραχωρούνται για ικανοποίηση προσωπικών αναγκών, όπως είναι τα δάνεια για κάλυψη ιατρικών δαπανών, για εκπαιδευτικούς σκοπούς, για αγορά οικοσκευής, αυτοκινήτου κλπ. Τα προσωπικά δάνεια που παραχωρούν οι συνεργατικές εταιρείες δε θα πρέπει να συγχέονται με τα καταναλωτικά δάνεια που προορίζονται να ικανοποιήσουν δευτερεύουσες ανάγκες, όπως είναι οι ανάγκες κοινωνικής επίδειξης, οι ανάγκες για διασκέδαση, οι ανάγκες για προσαρμογή στη μόδα κ.λπ. Λαμβάνεται όμως υπόψη ότι πολλές από τις ανθρώπινες ανάγκες, που πριν από μερικά χρόνια είχαν δευτερεύουσα σημασία, σήμερα έχουν μεταπηδήσει στις ανάγκες άμεσης ικανοποίησης. Για παράδειγμα οι ανάγκες εκσυγχρονισμού του οικιακού εξοπλισμού, η ανάγκη για απόκτηση αυτοκινήτου, η ανάγκη για διακοπές και πολλές άλλες, χρήζουν σήμερα άμεσης ικανοποίησης, ενώ στο παρελθόν ενδεχομένως να θεωρούνταν ανάγκες επίδειξης ή περιττής πολυτέλειας.

Τα επαγγελματικά δάνεια έχουν σκοπό, είτε την ενίσχυση της επαγγελματικής δραστηριότητας του ατόμου, είτε τη χρηματοδότηση νέων επαγγελματικών δραστηριοτήτων, με στόχο την επιτυχή επαγγελματική σταδιοδρομία των δανειζομένων. Τα επαγγελματικά δάνεια είναι άμεσα συνδεδεμένα με την ανάπτυξη της οικονομίας του τόπου και συμβάλλουν στη βελτίωση των διαφόρων οικονομικών δεικτών, όπως στην αύξηση του εθνικού εισοδήματος, στη μείωση της ανεργίας κ.λπ. Τα δάνεια αυτής της κατηγορίας έχουν αποδειχθεί ιδιαίτερα χρήσιμα στη νέα γενιά και ειδικότερα σε εκείνους που επιθυμούν να αξιοποιήσουν τις επιστημονικές τους γνώσεις και να ασκήσουν αυτόνομα τη δική τους επιχειρηματική δραστηριότητα.

Το σύνολο των δανείων που παραχωρούνται για προσωπικούς και επαγγελματικούς σκοπούς ανέρχεται γύρω στο 57% του συνόλου των δανείων που παραχωρεί το συνεργατικό κίνημα.

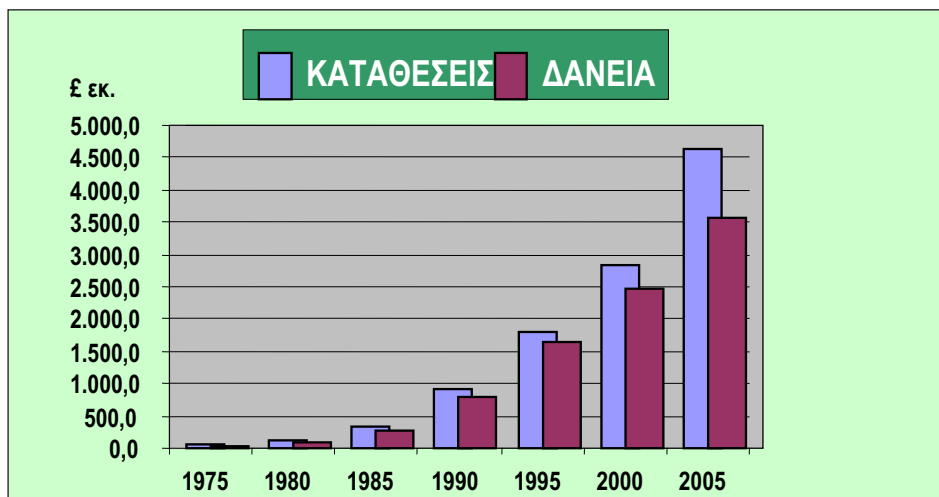
Δάνεια σε Δημόσιες και Τοπικές Αρχές: Τα δάνεια που υπάγονται στην κατηγορία αυτή, έχουν σκοπό τη χρηματοδότηση έργων κοινής ωφέλειας, που εκτελούνται από Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Δημοτικά Συμβούλια και Συμβούλια Βελτιώσεως), από Κοινοτικές Αρχές, Σχολικές Εφορίες και από κρα-

τικούς ή ημικρατικούς φορείς. Τα δάνεια σε Δημόσιες και Τοπικές Αρχές, αναλογούν με το 2,5% περίπου του συνόλου των δανείων που παραχωρούν οι συνεργατικές εταιρείες.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί ο πιστωτικός τομέας αποτελεί το πλέον ανεπτυγμένο τμήμα του συνεργατικού κινήματος. Η διαχρονική ανάπτυξη του πιστωτικού τομέα παρουσιάζεται στους δύο πίνακες που ακολουθούν. Στον πρώτο συγκριτικό πίνακα, παρουσιάζονται συνοπτικά οι καταθέσεις και τα δάνεια κατά πενταετία, για την περίοδο από την τούρκικη εισβολή μέχρι σήμερα και στο δεύτερο πίνακα το σύνολο του ενεργητικού και των αποθεματικών κεφαλαίων ανά διετία κατά τα τελευταία δέκα χρόνια.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΑ 1975-2005

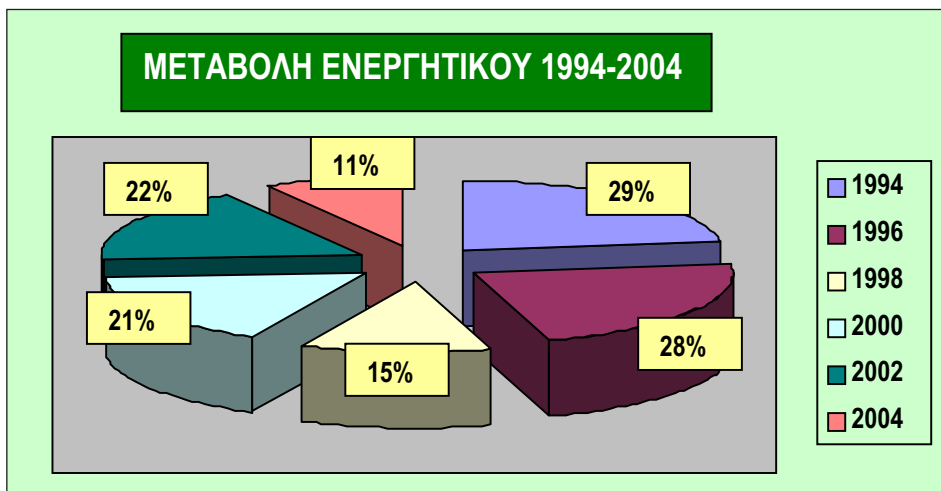
ΕΤΟΣ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ		ΔΑΝΕΙΑ	
	£ εκ.	ΜΕΤΑΒΟΛΗ %	£ εκ.	ΜΕΤΑΒΟΛΗ %
1975	49,7	—	37,0	—
1980	124,6	151	96,2	160
1985	335,9	169	288,4	200
1990	902,9	169	788,0	173
1995	1.800,4	99	1.651,4	110
2000	2.821,6	57	2.483,9	50
2005	4.635,3	64	3.580,3	44

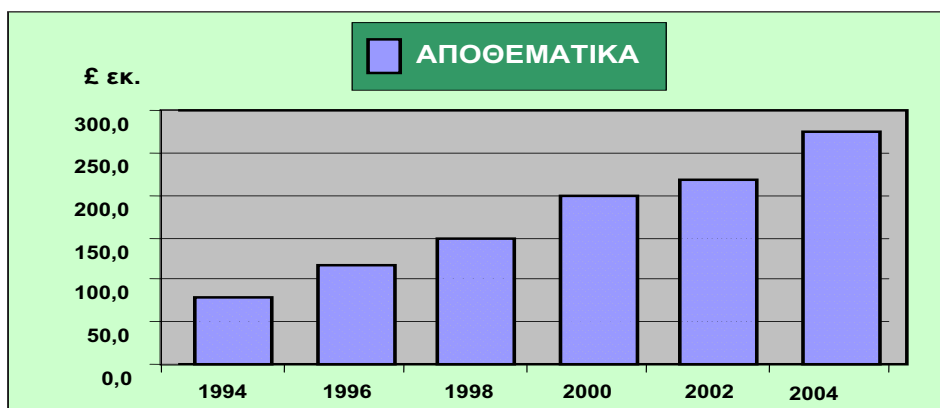

Η φθίνουσα ποσοστιαία μεταβολή που παρατηρείται κατά τα τελευταία χρόνια, τόσο στις καταθέσεις, όσο και στα δάνεια, οφείλεται στο περιορισμένο μέγεθος της οικονομίας και στον κορεσμό που φυσιολογικά επήλθε στα διάφορα οικονομικά μεγέθη ολόκληρου του πιστωτικού τομέα της Κύπρου καθώς επίσης και στις εξελίξεις των τελευταίων ετών που επηρέασαν σημαντικά το χρηματοπιστωτικό σύστημα του τόπου και γενικότερα την οικονομία. Η σημαντική αύξηση όμως των καταθέσεων σε απόλυτους αριθμούς που οδηγεί και στην αύξηση των δανείων, ανέρχεται σε επίπεδα που εξασφαλίζουν την αυτάρκεια των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων και διασφαλίζουν τη δανειοδοτική ικανότητά τους.

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ ΚΑΙ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ 1992-2005

ΕΤΟΣ	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ ΜΕΤΑΒΟΛΗ		ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ	
	£ εκ	%	£ εκ	%
1992	1.378,7	—	56,0	—
1994	1.776,2	29	80,0	42
1996	2.280,5	28	117,0	46
1998	2.634,0	15	147,0	26
2000	3.198,5	21	199,0	35
2002	3.901,3	22	219,0	18
2004	4.317,4	11	273,7	25
2005	4.962,3		326,5	

Στα πλαίσια της παρούσας έκδοσης, είναι αδύνατο να γίνει αναφορά στο έργο που επιτελεί ξεχωριστά το κάθε ένα συνεργατικό πιστωτικό ίδρυμα ή στη συμμετοχή που έχει στις ευρύτερες δραστηριότητες του συνεργατικού κινήματος. Είναι όμως βέβαιο, ότι ο ρόλος όλων των συνεργατικών πιστωτικών εταιρειών είναι σημαντικός για τα μέλη τους και την κοινωνία, ανεξάρτητα από το επίπεδο στο οποίο βρίσκονται οι οικονομικοί τους δείκτες. Είναι φυσικό, οι εταιρείες που έχουν μεγαλύτερη οικονομική ευχέρεια, να προσφέρουν μεγαλύτερο και πλουσιότερο έργο από εκείνες που έχουν περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες.

Για σκοπούς στατιστικής αναφοράς παρατίθενται πιο κάτω οι πρώτες δέκα συνεργατικές πιστωτικές εταιρείες που σύμφωνα με τα στοιχεία της 31 Δεκεμβρίου 2005 συγκέντρωναν τις ψηλότερες καταθέσεις.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ

(€ εκ.)

1. Συνεργατική Πιστωτική Εταιρεία Στροβόλου.	368,5
2. Συνεργατικό Ταμιευτήριο Λεμεσού Ατδ.	357,9
3. Συνεργατική Πιστωτική Εταιρεία Μακράσucas.	203,1
4. Συνεργατικό Ταμιευτήριο Δασκάλων Ατδ.	145,9
5. Συνεργατικό Ταμιευτήριο Αστυνομικών Ατδ.	139,8
6. Συνεργατική Οικοδομική Εταιρεία Δημοσίων Υπαλλήλων Ατδ.	128,4
7. Συνεργατική Πιστωτική Εταιρεία Καιμακλίου.	112,8
8. Συνεργατική Πιστωτική Εταιρεία Λατσιών.	111,0
9. Συνεργατική Πιστωτική Εταιρεία Λακατάμιας.	96,5
10. Συνεργατικό Ταμιευτήριο Ελλήνων Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης Ατδ.	94,1

Σημειώνεται πρόσθετα ότι η μεγαλύτερη συνεργατική πιστωτική εταιρεία στην επαρχία Πάφου είναι το Ελληνικό Συνεργατικό Ταμειυτήριο Πάφου και στην ελεύθερη περιοχή της επαρχίας Αμμοχώστου η Συνεργατική Πιστωτική Εταιρεία Παραλιμνίου, με καταθέσεις που ανέρχονταν στις 31 Δεκεμβρίου 2005 στα 71,3 και 64,0 εκ. λίρες αντίστοιχα.

1.γ. Σχολικά ταμειυτήρια

Λόγω της πολύπλευρης σημασίας που έχει για την κυπριακή κοινωνία η λειτουργία των σχολικών ταμειυτηρίων, αξίζει ιδιαίτερης αναφοράς. Ο θεσμός των σχολικών ταμειυτηρίων εφαρμόστηκε πρώτα στη δημοτική και ακολούθως στη μέση εκπαίδευση. Το 1950 άρχισαν τη λειτουργία τους τα σχολικά ταμειυτήρια των δημοτικών σχολείων και από το σχολικό έτος 1963-1964 ο θεσμός επεκτάθηκε και στα σχολεία της μέσης εκπαίδευσης. Ο ρόλος που διαδραμάτισε ο διδασκαλικός κόσμος της Κύπρου για την επιτυχή εφαρμογή του θεσμού, ήταν θεμελιακής σημασίας.

Τα σχολικά ταμειυτήρια δεν έχουν νομική προσωπικότητα, διότι οι μαθητές που συμμετέχουν σε αυτά είναι ανήλικοι. Η λειτουργία τους είναι απλοποιημένη και απαλλαγμένη από ιδιαίτερες γραφειοκρατικές διαδικασίες. Ο εκπαιδευτικός παραχωρεί στους μαθητές από ένα βιβλιάριο καταθέσεων, εξηγεί τα πλεονεκτήματα της εφαρμογής του θεσμού και καθορίζει την ημέρα και την ώρα κάθε βδομάδας, που οι μαθητές θα μπορούν να κάνουν τις καταθέσεις τους. Οι καταθέσεις των μαθητών που συγκεντρώνονται στα σχολεία της υπαίθρου, κατατίθενται στις τοπικές συνεργατικές πιστωτικές εταιρείες. Οι καταθέσεις που γίνονται στα σχολεία των αστικών κέντρων κατατίθενται, είτε στο Συνεργατικό Ταμειυτήριο των Δασκάλων, αν προέρχονται από τη δημο-

“Φασούλι...Φασούλι... γεμίζει το σακούλι!...” Με αυτό το απλοϊκό απόφθεγμα, τα παιδιά κατανοούν, με το δικό τους ξεχωριστό τρόπο, τη σημασία που έχει η αποταμίευση και η εφαρμογή του συνεργατικού θεσμού στον τόπο μας.

τική εκπαίδευση, είτε στο Συνεργατικό Ταμειστήριο των Καθηγητών, αν προέρχονται από γυμνάσια ή λύκεια. Τα χρήματα που εισπράττονται από κάθε μαθητή είναι κατατεθειμένα στο όνομα του και αποσύρονται μόνο ύστερα από την αποφοίτηση του.

Ο θεσμός των σχολικών ταμειστηρίων έχει ευρύτερη κοινωνική σημασία και εξυπηρετεί τρεις σημαντικούς στόχους. Ο πρώτος στόχος είναι η καλλιέργεια και η εξύψωση της αποταμιευτικής συνείδησης των νέων. Ο δεύτερος είναι η είσοδος τους στο κόσμο των συνεργατικών ιδεωδών και ο τρίτος η συσσώρευση ενός χρηματικού ποσού, το οποίο θα δημιουργήσει στο νέο τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει τις πρώτες ανάγκες ύστερα από την αποφοίτηση του.

Οι καταθέσεις που έγιναν από τους μαθητές στα σχολικά ταμειστήρια κατά το σχολικό έτος 2003-2004 ανήλθαν σε 7,312 εκ. λίρες και κατά το 2004-2005 σε 7,416 εκ. λίρες. Οι συνολικές καταθέσεις, όψεως και προθεσμίας, κατά την 31^η Δεκεμβρίου των τεσσάρων τελευταίων ετών παρουσίαζαν την πιο κάτω εικόνα:

ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΟΨΕΩΣ ΚΑΙ ΠΡΟΘΕΣΜΙΑΣ 2002-2005

31.12.2002	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005
£εκ.	£εκ.	£εκ.	£εκ.
24,822	27,067	28,756	31,771

II. ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζαν, κυρίως τα οικονομικά αδύνατα στρώματα του καταναλωτικού κοινού της Κύπρου, από τις αρχές του εικοστού αιώνα, ήταν το ψηλό επίπεδο των τιμών και οι διακυμάνσεις τους που διαμορφώνονταν ανάλογα με τα υποκειμενικά συμφέροντα των παντοπωλών. Επιπρόσθετα, οι εμποροπαντοπώλες αξιοποιούσαν προς όφελος τους την πώληση εμπορευμάτων επί πιστώσει, που ήταν ο συνήθης τρόπος με τον οποίο η κυπριακή οικογένεια προμηθευόταν τα είδη πρώτης ανάγκης. Η ανάγκη για αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών, που αφαιμάσσαν σημαντικά το πενιχρό βάλαντιο των Κυπρίων, οδήγησε στην ίδρυση του καταναλωτικού τομέα του συνεργατικού κινήματος.

Ο συνεργατικός καταναλωτικός τομέας διήλθε από διάφορες φάσεις και στάδια, τα οποία τελούσαν σε συνάρτηση με τις συνθήκες που εκάστοτε παρουσιάζο-

νταν στο ευρύτερο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον. Κατά την περίοδο που μεσολάβησε μεταξύ του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου και της τουρκικής εισβολής του 1974, ο καταναλωτικός τομέας αναπτύχθηκε ραγδαία. Σχεδόν σε όλες τις κοινότητες της υπαίθρου και τις συνοικίες των πόλεων, λειτούργησαν συνεργατικά παντοπωλεία, με πολύ ευεργετικά αποτελέσματα για το καταναλωτικό κοινό.

Η συγκράτηση των τιμών σε χαμηλά επίπεδα, οι πωλήσεις αγαθών πρώτης ανάγκης επί πιστώσει μεν, αλλά χωρίς στρεβλώσεις και υποκειμενικές αλλοιώσεις των αντίστοιχων λογαριασμών, η επαρκής προσφορά καταναλωτικών και άλλων αγαθών, η ακριβής ζύγιση, η καλή ποιότητα των προϊόντων που προ-

Οι άρτια οργανωμένοι και άνετοι χώροι διάθεσης των διαφόρων αγαθών, που διαθέτουν οι υπεραγορές της E&S, καθιστούν εύκολη την πρόσβαση του κοινού στα αναζητούμενα αγαθά και διευκολύνουν τις επιλογές των καταναλωτών.

σφέρονταν, η παραχώρηση επιμερίσματος στο αγοραστικό κοινό, η αναζήτηση από τους καταναλωτές των καλύτερων τιμών και η λελογισμένη διαχείριση του χαμηλού επιπέδου του διαθέσιμου οικογενειακού εισοδήματος, ήταν οι σημαντικότεροι λόγοι που συνέβαλαν στην ανάπτυξη του συνεργατικού καταναλωτικού τομέα.

Ο εκτοπισμός του ενός τρίτου των Ελληνοκυπρίων και η μετακίνηση των Τουρκοκυπρίων στο βόρειο τμήμα της Κύπρου, που επέβαλαν οι κατοχικές δυνάμεις το 1974, καθώς επίσης και η διαφοροποίηση των οικονομικών και κοινωνικών δεδομένων που ακολούθησαν, επέφεραν σοβαρές υλικές απώλειες στον καταναλωτικό τομέα και αποσυντόνισαν το άρτια οργανωμένο δίκτυο λειτουργίας του. Το Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης, για να αντιμετωπίσει τα προβλήματα, προώθησε την εφαρμογή της επιβαλλόμενης από τις περιστάσεις πολιτικής, για ανασυγκρότηση του τομέα. Η πολιτική ανασυγκρότησης κινήθηκε σε δύο βασικούς άξονες.

Ο πρώτος βασικός άξονας στόχευε στον περιορισμό των εξόδων και στην αποφυγή συσσώρευσης μεγάλων ζημιών στα καταναλωτικά ιδρύματα. Για υλοποίηση αυτού του στόχου, προωθήθηκε η συγχώνευση αρκετών συνεργατικών παντοπωλείων πολλών κοινοτήτων, με τις τοπικές συνεργατικές πιστωτικές εταιρείες και τέθηκαν υπό εκκαθάριση τα ιδρύματα εκείνα, των οποίων τα περιθώρια οικονομικής επιβίωσης ήταν πλήρως εξαντλημένα.

Ο δεύτερος άξονας στόχευε στην εξυγίανση και στον εκσυγχρονισμό του συνεργατικού καταναλωτικού τομέα, με την εκπόνηση και την εφαρμογή αξιόπιστων οικονομικών μελετών, οι οποίες θα αναλαμβάνονταν από εξειδικευμένους οίκους που διέθεταν βαθιά γνώση του αντικειμένου και μεγάλη πείρα. Για υλοποίηση αυτού του στόχου, μετακλήθηκαν εμπειρογνώμονες του καταναλωτικού κινήματος της Σουηδίας και μελέτησαν επιτόπου όλα τα δεδομένα. Οι εμπειρογνώμονες συνέταξαν και υπέβαλαν στους αρμοδίους φορείς τις κατάλληλες οικονομικές μελέτες. Τα πορίσματα και οι κατευθύνσεις των εμπειρογνώμωνων, άρχισαν να εφαρμόζονται σταδιακά.

II.α. Συνεργατικά παντοπωλεία και υπεραγορές

Ο συνεργατικός καταναλωτικός τομέας αποτελείται σήμερα από 36 συνεργατικά παντοπωλεία, που λειτουργούν ως αυτόνομες συνεργατικές εταιρείες, 70 παντοπωλεία που αποτελούν τμήματα συνεργατικών πιστωτικών εταιρειών και τρεις κεντρικούς προμηθευτικούς οργανισμούς.

Τα συνεργατικά παντοπωλεία, που είναι πρωτοβάθμιες συνεργατικές εταιρείες περιορισμένης ευθύνης και τα παντοπωλεία των συνεργατικών πιστωτικών εταιρειών, ασχολούνται με τη λιανική πώληση αγαθών (είδη παντοπωλείου). Οι κεντρικοί προμηθευτικοί οργανισμοί τροφοδοτούν τα παντοπωλεία με τα απαραίτητα εμπορεύματα σε τιμές χονδρικής πώλησης.

Στην κεντρική λεωφόρο που ενώνει την πόλη της Πάφου με το γραφικό λιμανάκι βρίσκεται η σύγχρονη υπεραγορά της ΕΣΕΛ - ΣΠΟΛΠ. Η υπεραγορά εξυπηρετεί το καταναλωτικό κοινό της πόλης και της επαρχίας Πάφου αλλά και χιλιάδες ξένους περιηγητές.

Οι κεντρικοί προμηθευτικοί οργανισμοί είναι ο Συνεργατικός Προμηθευτικός

Οργανισμός Λεμεσού Πάφου (ΣΠΟΛΠ Λτδ.), ο οποίος ενοποιήθηκε με την Ένωση Συνεργατικών Εταιρειών Λεμεσού (ΕΣΕΛ Λτδ.) και αποτέλεσαν το δευτεροβάθμιο ενιαίο οργανισμό ΕΣΕΛ-ΣΠΟΛΠ ΛΤΔ, που εξυπηρετεί τις επαρχίες Λεμεσού, Λευκωσίας και Πάφου, η Συνεργατική Προμηθευτική Ένωση Αμμοχώστου-Λάρνακας (ΣΠΕΑΛ Λτδ), που είναι δευτεροβάθμια συνεργατική εταιρεία περιορισμένης ευθύνης και είχε σκοπό την εξυπηρέτηση των επαρχιών Λάρνακας και Αμμοχώστου και η Συνεργατική Εταιρεία Εμφιαλώσεως Υγραερίου (ΣΥΝΕΡΓΚΑΖ Λτδ), που είναι τριτοβάθμια εταιρεία με περιορισμένη ευθύνη.

ΕΣΕΛ-ΣΠΟΛΠ ΛΤΔ: Η ΕΣΕΛ-ΣΠΟΛΠ Λτδ είναι το μεγαλύτερο συνεργατικό καταναλωτικό ίδρυμα της Κύπρου. Έχει την έδρα της στη Λεμεσό και λειτουργεί, τόσο ως προμηθευτικός οργανισμός, όσο και ως συνεργατική εταιρεία λιανικής πώλησης εμπορευμάτων. Διαθέτει τέσσερις μεγάλες και σύγχρονες υπεραγορές, δύο στη Λεμεσό, μια στη Λευκωσία και μια στη Πάφο. Διαθέτει επίσης τρεις μικρότερες υπεραγορές στη Λεμεσό, μια στην Πόλη Χρυσοχούς και μια στη Μεσόγη της Πάφου. Οι ετήσιες πωλήσεις της εταιρείας κυμαίνονται γύρω στα 35 εκατομμύρια λίρες. Η ΕΣΕΛ-ΣΠΟΛΠ Λτδ είναι γνωστότερη με την εμπορική επωνυμία E&S.

ΣΠΕΑΛ ΛΤΔ: Η τουρκική εισβολή του 1974 και η συνεχιζόμενη κατοχή, έπληξαν καίρια την εταιρεία αυτή. Μεγάλο μέρος της περιουσίας της χάθηκε και το μεγαλύτερο ποσοστό του πελατολογίου της απωλέσθηκε. Η εταιρεία που εδρεύει στη Λάρνακα, έχει σήμερα περιορισμένη δραστηριότητα και ο κύκλος εργασιών της βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα.

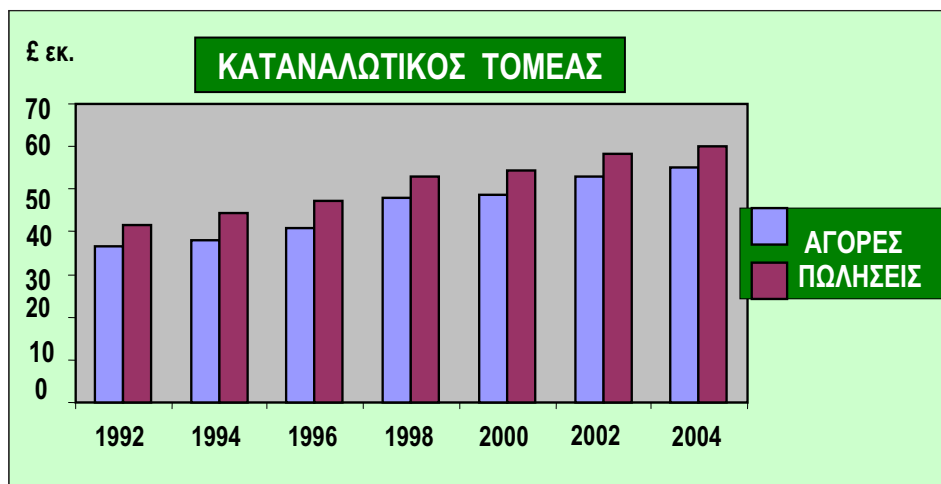
Συνεργατική Εταιρεία Εμφιαλώσεως Υγραερίου (ΣΥΝΕΡΓΚΑΖ ΛΤΔ): Η Συνεργατική Εταιρεία Εμφιαλώσεως Υγραερίου είναι εταιρεία περιορισμένης ευθύνης και εδρεύει στη Λάρνακα. Έχει σκοπό την εμφιάλωση υγραερίου και την προώθηση του για πώληση στα συνεργατικά παντοπωλεία όλης της Κύπρου. Οι πωλήσεις της εταιρείας καλύπτουν περίπου το 12% της αγοράς και κυμαίνονται γύρω στα 2,7 εκ. λίρες.

II.β. Συνολικές αγορές και πωλήσεις

Σύμφωνα με τα στοιχεία της 31 Δεκεμβρίου 2005 το σύνολο των αγορών του καταναλωτικού τομέα ανήλθε στα 55,0 εκ. λίρες και των πωλήσεων στα 60,0 εκ. λίρες. Στον πίνακα που παρατίθεται πιο κάτω παρουσιάζονται το σύνολο των αγορών και των πωλήσεων ανά διετία κατά τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια καθώς και οι σχετικές αντίστοιχες μεταβολές.

ΑΓΟΡΕΣ-ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ 1992-2005

ΕΤΟΣ	ΑΓΟΡΕΣ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ	ΠΩΛΗΣΕΙΣ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ
	£ εκ.	%	£ εκ.	%
1992	36,5	—	41,5	—
1994	38,1	4,3	44,5	7,3
1996	40,9	7,3	47,4	6,5
1998	48,0	17,4	53,0	11,7
2000	48,8	1,6	54,5	2,8
2002	52,9	8,4	58,4	7,16
2004	55,0	4,0	60,0	2,74
2005	58,0		63,0	

Πέραν από τις αγορές και τις πωλήσεις του καταναλωτικού τομέα που έχουν αναφερθεί, 5 συνεργατικά παντοπωλεία και 225 πρατήρια τοπικών συνεργατικών πιστωτικών εταιρειών αγοράζουν και προμηθεύουν τα μέλη τους με διάφορα γεωργικά χρειώδη όπως λιπάσματα, φυτοφάρμακα, σπόρους, γεωργικά εργαλεία κ.α. Το σύνολο των αγορών και των πωλήσεων κατά το 2005 ανήλθαν γύρω στα 17 και 18 εκ. λίρες αντίστοιχα.

III. ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Το Συνεργατικό Κίνημα διέγινωσε έγκαιρα ότι η χρηματοδότηση της αγροτικής παραγωγής, δεν ήταν αρκετή για τη δέουσα ενίσχυση και διασφάλιση του εισοδήματος των αγροτών. Θα έπρεπε να εξευρεθούν τρόποι συγκέντρωσης των αγροτικών προϊόντων και διάθεσης τους στην αγορά, σε συμφέρουσες τιμές για τον παραγωγό. Η αναγκαιότητα αυτή, οδήγησε στην ίδρυση πολλών συνεργατικών εταιρειών, που είχαν κύριο σκοπό τη συγκέντρωση και την εμπορία διαφόρων αγροτικών προϊόντων.

Παρά τα προβλήματα που κατά περιόδους παρουσιάζει η μπανανοκαλλιέργεια, οι συνεργατικές εταιρείες της περιοχής Πέγαιας και Χλώρακας της επαρχίας Πάφου διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη συγκέντρωση και διάθεση των μπανανών στην εσωτερική αγορά.

Η εμπορία της γεωργικής παραγωγής διεξάγεται σήμερα από είκοσι οκτώ πρωτοβάθμιες συνεργατικές εταιρείες, από δύο δευτεροβάθμιες και από τέσσερις συνεργατικές πιστωτικές εταιρείες στις οποίες λειτουργούν τμήματα εμπορίας φθαρτών.

III.α. Πρωτοβάθμιες Συνεργατικές Εταιρείες Διαθέσεως Γεωργικών Προϊόντων (ΣΕΔΙΓΕΠ)

Οι εταιρείες αυτές ανέρχονται στις είκοσι οκτώ και ασχολούνται με τη συγκέντρωση και διάθεση κυρίως φρούτων και λαχανικών. Έχουν τοπικό ή περιφερειακό χαρακτήρα και διαθέτουν τα προϊόντα των μελών τους, κυρίως στην εσωτερική αγορά. Το σύνολο των πωλήσεων των εταιρειών αυτών κατά τα τελευταία πέντε χρόνια έχει ως ακολούθως:

2001	2002	2003	2004	2005
£ εκ	£ εκ.	£ εκ.	£ εκ.	£ εκ.
13,0	12,1	13	14	15

Ο Συνεργατικός Οργανισμός Διαθέσεως Εσπεριδοειδών Αμμοχώστου (ΣΟΔΕΑ) Λτδ, ύστερα από μια επιτυχημένη πορεία στον τομέα της εμπορίας εσπεριδοει-

δών, ανέστειλε τις εργασίες του, κυρίως λόγω του εκτοπισμού του και των πολλών προβλημάτων που του δημιούργησε η τούρκικη κατοχή.

III.β. Δευτεροβάθμιες Συνεργατικές Εταιρείες Διαθέσεως Γεωργικών Προϊόντων

Συνεργατική Ένωση Διαθέσεως Γεωργικών Προϊόντων (ΣΕΔΙΓΕΠ) Λτδ: Η ΣΕΔΙΓΕΠ Λτδ ιδρύθηκε το 1964 από τους παραγωγούς, ως περιφερειακή συνεργατική εταιρεία. Είναι εταιρεία περιορισμένης ευθύνης και έχει έδρα τη Λεμεσό. Σήμερα έχει εξελιχθεί σε παγκύπρια συνεργατική εταιρεία και ασχολείται με τη συγκέντρωση, τη συσκευασία και τη διάθεση εσπεριδοειδών, επιτραπέζιων σταφυλιών, πεπονοειδών κ.α. τόσο στην εσωτερική αγορά, όσο και στο εξωτερικό.

Η ΣΕΔΙΓΕΠ Λτδ, με τα άρτια εξοπλισμένα συσκευαστήρια που διαθέτει βοηθά τους παραγωγούς στη διάθεση των προϊόντων τους

Η ΣΕΔΙΓΕΠ Λτδ είναι ο μεγαλύτερος οργανισμός εξαγωγής γεωργικών προϊόντων της Κύπρου και συνεργάζεται με γνωστές υπεραγορές της δυτικής και κεντρικής Ευρώπης και της Σκανδιναβίας και με πελάτες στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης, της Άπω Ανατολής και του Αραβικού Κόλπου. Διαθέτει ιδιόκτητα τοπικά συσκευαστήρια, απασχολεί περί τα 300 άτομα σε μόνιμο και εργατικό προσωπικό συσκευασίας και χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες 800 περίπου εποχιακών εργατών για τη συγκομιδή και τη μεταφορά των γεωργικών προϊόντων.

Σε παγκύπρια βάση, η ΣΕΔΙΓΕΠ Λτδ εξάγει περίπου το 30% των εσπεριδοειδών και το 57% των επιτραπέζιων σταφυλιών. Το έργο που επιτελεί η Εταιρεία είναι πολύ σημαντικό, τόσο για τον αγροτικό κόσμο της Κύπρου, όσο και για την κυπριακή οικονομία ευρύτερα.

Η αξία των εξαγθέντων από την εταιρεία αγροτικών προϊόντων κατά τα τελευταία πέντε παρουσιάζει την πιο κάτω εικόνα:

2001	2002	2003	2004	2005
£ εκ	£ εκ.	£ εκ.	£ εκ.	£ εκ.
9,3	8,3	8,9	7,8	7,9

Τμήματα φθαρτών Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών: Πέντε συνεργατικές πιστωτικές εταιρείες διατηρούν τμήματα εμπορίας φθαρτών και εμπορεύονται τα αγροτικά προϊόντα της τοπικής παραγωγής. Οι πωλήσεις όλων των συνεργατικών πιστωτικών εταιρειών, που ασχολούνται με την εμπορία των αγροτικών προϊόντων, ξεπερνούν τα 4 εκ. λίρες ετησίως.

Οι πωλήσεις όλων των συνεργατικών εταιρειών, που ασχολούνται με την εμπορία γεωργικών προϊόντων, κατά τα τελευταία πέντε χρόνια παρουσιάζονται συνοπτικά στον πίνακα που ακολουθεί:

ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΤΟΜΕΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ

2001	2002	2003	2004	2005
£ εκ	£ εκ.	£ εκ.	£ εκ.	£ εκ.
26,0	24,1	25,0	25,0	26,0

IV. ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ

Στο συνεργατικό μεταποιητικό τομέα, υπάγονται δεκαπέντε συνεργατικές εταιρείες, οι οποίες επεξεργάζονται και διαθέτουν στην αγορά, διάφορα προϊόντα και κυρίως προϊόντα της γεωργικής παραγωγής. Ειδικότερα συμπεριλαμβάνονται τέσσερις οινοποιητικές εταιρείες, μια βιομηχανικής επεξεργασίας γεωργικής παραγωγής, δύο εταιρείες καπνοπαραγωγών, μια παρασκευής ζωοτροφών, τρεις που ασχολούνται με τη συγκέντρωση και διάθεση χαρουπιών, δύο εταιρείες των τριανταφυλλοπαραγωγών, μια επεξεργασίας δασικών προϊόντων και μια κατασκευής επίπλων.

IV.α. Οινοποιητικές συνεργατικές εταιρείες

Συνεργατικός Οργανισμός Διαθέσεως Αμπελουργικών Προϊόντων (ΣΟΔΑΠ) Λτδ: Η κυριότερη από τις οινοποιητικές συνεργατικές εταιρείες είναι ο Συνεργατικός Οργανισμός Διαθέσεως Αμπελουργικών Προϊόντων (ΣΟΔΑΠ) Λτδ. Ο ΣΟΔΑΠ Λτδ ιδρύθηκε το 1947, είναι δευτεροβάθμια συνεργατική εταιρεία περιορισμένης ευθύνης και έχει έδρα τη Λεμεσό. Σκοπός της εταιρείας είναι η παραλαβή και η βιομηχανική επε-

Τμήμα του σύγχρονου εμφιαλωτηρίου του εργοστασίου του ΣΟΔΑΠ, που βρίσκεται στη Λεμεσό.

ξεργασία των σταφυλιών και η διάθεση των τελικών προϊόντων στην εσωτερική και τη διεθνή αγορά. Παράγει κυρίως κρασιά, οινόπνευμα, κουμανταρία και άλλα. Είναι η μεγαλύτερη οινοβιομηχανία της Κύπρου και παραλαμβάνει το 30%-35% της συνολικής παραγωγής σταφυλιών που προορίζονται για βιομηχανική επεξεργασία. Οι επενδύσεις του Οργανισμού σε κτιριακές εγκαταστάσεις και μηχανικό εξοπλισμό ξεπερνούν τα 5 εκ. λίρες. Οι συνολικές πωλήσεις της εταιρείας κατά το 2005 ανήλθαν στα 5,7 εκ. λίρες.

Η εταιρεία με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση των παραγωγών, αλλά και τη βελτίωση της ποιότητας των παραγομένων προϊόντων, τα τελευταία χρόνια, προέβηκε σε σημαντικές επενδύσεις δημιουργώντας στην Πάφο ένα σύγχρονο τοπικό οινοποιείο. Το οινοποιείο είναι κτισμένο στο μέσο των μεγαλύτερων αμπελώνων της Πάφου και εφάπτεται του δρόμου που ενώνει τις κοινότητες Στρουμπίου και Πολεμίου. Διαθέτει σύγχρονες εγκαταστάσεις και έχει τη δυνατότητα να παράγει κρασιά υψηλής ποιότητας. Παραλαμβάνει και μεταποιεί τα οινοποιήσιμα σταφύλια της γύρω περιοχής και ευρύτερα όλης της επαρχίας. Η γειτνίαση του εργοστασίου με τον τόπο παραγωγής των πρώτων υλών, επενεργεί πολύ θετικά στην ποιότητα των τελικών προϊόντων και στη μείωση του κόστους παραγωγής τους.

IV.β. Συνεργατικές εταιρείες βιομηχανικής επεξεργασίας γεωργικών προϊόντων

Νέα Συνεργατική Εταιρεία Βιομηχανικής Επεξεργασίας Γεωργικής Παραγωγής (Νέα ΣΕΒΕΓΕΠ) Λτδ: Η μεταποίηση των γεωργικών προϊόντων καλύπτεται πλήρως από τη Νέα Συνεργατική Εταιρεία Βιομηχανικής Επεξεργασίας Γεωργικής Παραγωγής (Νέα ΣΕΒΕΓΕΠ) Λτδ. Η Νέα ΣΕΒΕΓΕΠ Λτδ είναι τριτοβάθμιος συνεργατικός οργανισμός περιορισμένης ευθύνης. Ιδρύθηκε το 1990 και αντικατέστησε τη ΣΕΒΕΓΕΠ Λτδ αγοράζοντας τα περιουσιακά της στοιχεία και αναλαμβάνοντας τις εργασίες της. Έχει παγκύπριο χαρακτήρα και η έδρα της βρίσκεται στην περιοχή Αστρομερίτη, στην επαρχία Λευκωσίας. Σκοπός της εταιρείας

Το εργοστάσιο της Νέας ΣΕΒΕΓΕΠ παραλαμβάνει και μεταποιεί διάφορα αγροτικά προϊόντα. Στη φωτογραφία, τμήμα του εργοστασίου σε ώρα εργασίας.

είναι η βιομηχανική επεξεργασία, χυμοποίηση και εγκυτίωση, των αγροτικών προϊόντων, τα οποία δεν είναι δυνατό να απορροφηθούν από την εγχώρια ή την εξωτερική αγορά. Ειδικότερα εκχυμοποιεί εσπεριδοειδή και φρούτα, επεξεργάζεται τη ντομάτα και παρασκευάζει τοματοπολτό, κατασκευάζει κομπόστα από διάφορα φρούτα, εγκυτιώνει αγκινάρες, συσκευάζει φρέσκα λαχανικά τα οποία διατηρεί σε ψυκτικούς θαλάμους και τα διαθέτει στην αγορά κλπ.

Η εταιρεία διαθέτει σύγχρονες εγκαταστάσεις, υψηλή τεχνολογία, άρτια καταρτισμένο και εξειδικευμένο προσωπικό και άνετους εργοστασιακούς χώρους. Τα δεδομένα αυτά επιτρέπουν στην εταιρεία, πέραν από το κύριο αντικείμενο δραστηριότητας της, να προσφέρει παρεμφερείς υπηρεσίες σε διάφορες ομοειδείς επιχειρήσεις της Κύπρου.

Τα προϊόντα της εταιρείας διατίθενται στην εγχώρια αγορά και στο εξωτερικό. Οι συνολικές πωλήσεις κατά το 2005 ανήλθαν στα 5,3 εκ. λίρες.

IV.γ. Συνεργατικές Εταιρείες Καπνοπαραγωγών.

Ο Συνεργατικός Οργανισμός Καπνοπαραγωγών, ύστερα από την τούρκικη εισβολή του 1974, επαναδραστηριοποιήθηκε στην Πάφο. Στη φωτογραφία, η επιλογή των φύλλων του καπνού και η τοποθέτησή τους στον αποξηραντήρα.

Μετά την τουρκική εισβολή του 1974 και την κατάληψη της Καρπασίας από τα τουρκικά στρατεύματα, η Κυβέρνηση της Δημοκρατίας παραχώρησε άδεια για καλλιέργεια καπνού σε ορισμένες περιοχές της επαρχίας Πάφου. Ο Σ.Ο.Κ. Λτδ, για καλύτερη εξυπηρέτηση των παραγωγών, επαναδραστηριοποιήθηκε στην Πάφο ανεγείροντας καινούριες εγκαταστάσεις.

Σήμερα η Εταιρεία παραλαμβάνει ολόκληρη την παραγωγή καπνού, την οποία επεξεργάζεται κατάλληλα και ακολούθως τη διαθέτει στις καπνοβιομηχανίες του τόπου. Οι πωλήσεις του οργανισμού κατά το 2005 ανήλθαν στις 104 χιλ. λίρες.

IV.δ. Συνεργατικές εταιρείες παρασκευής ζωοτροφών

Ένα μεγάλο τμήμα της αγοράς ζωοτροφών καλύπτεται από το συνεργατικό κίνημα. Οι συνεργατικές εταιρείες που παρασκευάζουν ζωοτροφές είναι ο Συνεργατικός Οργανισμός Παραγωγής Ζωοτροφών (ΣΟΠΑΖ) Λτδ και τέσσερις συνεργατικές πιστωτικές εταιρείες που διαθέτουν βιομηχανικές μονάδες παραγωγής ζωοτροφών.

Το εργοστάσιο του Συνεργατικού Οργανισμού Παρασκευής Ζωοτροφών στη Λευκωσία. Παρασκευάζει ζωοτροφές για αγελάδες, χοίρους, πουλερικά κ.α.

Συνεργατικός Οργανισμός Παραγωγής Ζωοτροφών (ΣΟΠΑΖ) Λτδ: Ο ΣΟΠΑΖ Λτδ είναι τριτοβάθμια συνεργατική εταιρεία περιορισμένης ευθύνης και έχει έδρα τη Λευκωσία. Ιδρύθηκε το 1961 από τρεις συνεργατικές προμηθευτικές ενώσεις και τη Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα, που είναι και ο βασικός μέτοχος. Παράγει όλων των ειδών τις ζωοτροφές για αγελάδες, αιγοπρόβατα, χοίρους και πουλερικά. Ο Οργανισμός καλύπτει περίπου το 13% της κυπριακής αγοράς και οι ετήσιες πωλήσεις του κυμαίνονται γύρω στα 4 εκ. λίρες.

Μονάδες παραγωγής ζωοτροφών Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών: Οι συνεργατικές πιστωτικές εταιρείες των κοινοτήτων Αραδίππου, Αθηαίνου, Ιδαλίου και Λυμπιών έχουν ιδρύσει τις δικές τους αυτόνομες βιοτεχνίες παρασκευής ζωοτροφών, για εξυπηρέτηση των κτηνοτρόφων, που δραστηριοποιούνται στις περιοχές τους. Οι συνολικές πωλήσεις των μονάδων παρασκευής ζωοτροφών των τεσσάρων συνεργατικών πιστωτικών εταιρειών, ανέρχονται γύρω στα 12 εκ. λίρες.

Όλες οι συνεργατικές εταιρείες που παράγουν ζωοτροφές καλύπτουν πέραν του 60% των αναγκών της κτηνοτροφίας της Κύπρου.

IV.ε. Συνεργατικές εταιρείες συγκέντρωσης και διάθεσης χαρουπιών

Στα μέσα της δεκαετίας του 1940, που τα χαρούπια αποτελούσαν ένα από τα βασικότερα προϊόντα της Κύπρου, οι τοπικές συνεργατικές εταιρείες των χαρουποπαραγωγικών περιοχών, ίδρυσαν πέντε Συνεργατικές Ενώσεις Διαθέσε-

ως Χαρουπιών, ανά μια στις επαρχίες Λεμεσού, Λάρνακας, Αμμοχώστου, Πάφου και Κερύνειας. Οι εταιρείες αυτές είναι τριτοβάθμιες συνεργατικές εταιρείες, με περιορισμένη ευθύνη και έχουν σκοπό τη συγκέντρωση και διάθεση χαρουπιών, αμυγδάλων, οσπρίων, φιστικιών κλπ.

Οι Συνεργατικές Ενώσεις Χαρουπιών, εφοδιασμένες με σύγχρονα μηχανικά μέσα, παραλαμβάνουν τα χαρούπια, τα αμύγδαλα, τα φιστίκια κ.λπ, τα επεξεργάζονται δεόντως και τα διαθέτουν στην αγορά.

Το 1953, οι πέντε Συνεργατικές Ενώσεις Διαθέσεως Χαρουπιών, ίδρυσαν την Ομοσπονδία Διαθέσεως Χαρουπιών. Η Ομοσπονδία είναι τριτοβάθμια συνεργατική εταιρεία περιορισμένης ευθύνης και έχει έδρα τη Λεμεσό. Σκοπός της ίδρυσης της είναι η επεξεργασία και η μεταποίηση των χαρουπιών και των άλλων αγροτικών προϊόντων, που παραλαμβάνουν οι επαρχιακές ενώσεις των χαρουποπαραγωγών και ο συντονισμός της διάθεσης των προϊόντων σε αγορές του εξωτερικού. Οι Ενώσεις Διαθέσεως Χαρουπιών της Αμμοχώστου και της Κερύνειας ανέστειλαν τις εργασίες τους από το 1974, λόγω της τουρκικής κατοχής.

Ο κύκλος εργασιών των τριών Ενώσεων που απέμειναν ανήλθε κατά το 2005 στο 1,6 εκ. λίρες και της Ομοσπονδίας στις 899 χιλ. λίρες.

IV.στ. Συνεργατικές Εταιρείες κατασκευής επίπλων

Συνεργατική Εταιρεία Κωφών Λτδ: Στον τομέα κατασκευής επίπλων λειτουργεί μία συνεργατική εταιρεία, η οποία, παρά το περιορισμένο μέγεθος της, αξίζει ξεχωριστής αναφοράς λόγω της ιδιαιτερότητάς της. Είναι η Συνεργατική Εταιρεία Κωφών Λτδ, που είναι πρωτοβάθμια εταιρεία περιορισμένης ευθύνης και έχει την έδρα της στη Λευκωσία. Τα μέλη της εταιρείας καθώς και οι εργαζόμενοι στην παραγωγική της μονάδα είναι όλοι κωφοί. Η εταιρεία κατασκευάζει έπιπλα, κυρίως με παραδοσιακή κυπριακή γραμμή.

Περίπτερο της Συνεργατικής Εταιρείας Κωφών, στη Διεθνή Έκθεση Κύπρου.

Οι υπόλοιπες επτά εταιρείες του μεταποιητικού τομέα ασκούν διάφορες δραστηριότητες περιορισμένης έκτασης όπως η επεξεργασία τριαντάφυλλων, η συσκευασία μελιού, η επεξεργασία δασικών προϊόντων κ.λπ.

Το ύψος των συνολικών πωλήσεων του συνεργατικού μεταποιητικού τομέα κατά τα τελευταία πέντε χρόνια παρουσιάζει την πιο κάτω εικόνα:

2001	2002	2003	2004	2005
£ εκ	£ εκ.	£ εκ.	£ εκ.	£ εκ.
27,8	29,7	28,0	28,0	28,1

V. ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Δεκαεπτά συνολικά συνεργατικές εταιρείες ασχολούνται με την παροχή διαφόρων υπηρεσιών ικανοποιώντας σημαντικές ανάγκες του συνεργατικού κινήματος και της κοινωνίας γενικότερα. Οι σημαντικότερες από τις εταιρείες αυτές είναι η Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία Λτδ, για την οποία θα γίνει αναφορά στο κεφάλαιο “Οι Θεσμικοί Φορείς του Συνεργατικού Κινήματος”, η Συνεργατική Εταιρεία Μηχανογράφησης (ΣΕΜ) Λτδ, η Συνεργατική Εταιρεία Ναυτιλιακών Υπηρεσιών Κύπρου (COMARINE) Λτδ, η Συνεργατική

Η μηχανογράφηση του συνεργατικού κινήματος είναι ταυτισμένη με τη Συνεργατική Εταιρεία Μηχανογράφησης που πρωτοπορεί στον τομέα της. Τα σύγχρονα μηχανήματα που φαίνονται στη φωτογραφία προσφέρουν ταχύτατη εξυπηρέτηση και ασφάλεια στις συναλλαγές των συνεργατικών εταιρειών.

Ένωση Διακίνησης Σιτηρών (ΣΕΔΙΣ) Λτδ, η Παγκύπρια Συνεργατική Εταιρεία Ασφαλιστικών Υπηρεσιών Λτδ, το Παγκύπριο Συνεργατικό Ταμείο Υγείας Λτδ, η Παγκύπρια Συνεργατική Εταιρεία Κομμωτών Λτδ και η Συνεργατική Εταιρεία Λαχειοπωλών Λευκωσίας Λτδ. Οι υπόλοιπες εταιρείες που ανήκουν στον Τομέα αυτό προσφέρουν διάφορες υπηρεσίες και έχουν περιορισμένο κύκλο εργασιών.

Συνεργατική Εταιρεία Μηχανογράφησης (ΣΕΜ) Λτδ.

Η Συνεργατική Εταιρεία Μηχανογράφησης είναι τριτοβάθμια συνεργατική εταιρεία περιορισμένης ευθύνης και έχει την έδρα της στη Λευκωσία. Ιδρύθηκε το 1984 από δεκαπέντε μεγάλες συνεργατικές εταιρείες και τα μέλη της αυξήθηκαν σταδιακά στα πενήντα οκτώ.

Ο σκοπός της ίδρυσης της είναι η προσφορά εξειδικευμένων υπηρεσιών μηχανογράφησης στις συνεργατικές εταιρείες όλης της Κύπρου και η παραγωγή ολοκληρωμένων λύσεων στο τομέα της πληροφορικής για κάλυψη των αναγκών του Συνεργατικού Κινήματος. Από το 1996 επέλεξε και εφαρμόζει την τραπεζική εφαρμογή “ΔΕΛΤΑ” ανταποκρινόμενη πλήρως στις σημερινές απαιτήσεις, κυρίως του πιστωτικού τομέα. Οι υπηρεσίες του συστήματος “ΔΕΛΤΑ” χρησιμοποιούνται σήμερα από 212 συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα. Στόχος της εταιρείας είναι η σύνδεση του συστήματος με όλες τις εταιρείες του πιστωτικού τομέα πράγμα που θα οδηγήσει στον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση τους. Οι συνολικές πωλήσεις της εταιρείας κατά το 2005 έφθασαν τα 6,2 εκ. λίρες.

Συνεργατική Εταιρεία Ναυτιλιακών Υπηρεσιών Κύπρου Λτδ. (COMARINE Ltd.)

Η Συνεργατική Εταιρεία Ναυτιλιακών Υπηρεσιών Κύπρου Λτδ ιδρύθηκε το 1965 στην Αμμόχωστο από δεκατρείς συνεργατικές εταιρείες. Είναι τριτοβάθμια συνεργατική εταιρεία, περιορισμένης ευθύνης. Ύστερα από την τούρκικη εισβολή του 1974, η εταιρεία εκτοπίστηκε και επαναδραστηριοποιήθηκε στη Λεμεσό διατηρώντας τα υποκαταστήματα της στη Λευκωσία και τη Λάρνακα.

Οι τεχνικές εγκαταστάσεις των εξωτερικών χώρων του ξενοδοχείου “MIRAMARE” σε πλήρη αρμονία με το παραλιακό φυσικό περιβάλλον ικανοποιούν απόλυτα τις ψηλές απαιτήσεις των επισκεπτών.

Σκοπός της εταιρείας είναι η προσφορά υπηρεσιών στις χερσαίες, θαλάσσιες και αεροπορικές μεταφορές και η άσκηση δραστηριοτήτων στον τομέα της τουρι-

στικής βιομηχανίας. Τα μέλη της εταιρείας αυξήθηκαν σταδιακά στα είκοσι τέσσερα και τα περισσότερα είναι εταιρείες που ασχολούνται κυρίως με το εισαγωγικό και εξαγωγικό εμπόριο. Θεωρείται μια από τις πιο εύρωστες και δυναμικές συνεργατικές εταιρείες και διαθέτει ψηλά αποθεματικά και περιουσιακά στοιχεία πολλών εκατομμυρίων λιρών.

Οι τομείς δραστηριότητας της εταιρείας είναι οι εξής:

- Ο ναυτιλιακός τομέας που περιλαμβάνει την αντιπροσώπευση πλοίων, τις ναυλώσεις πλοίων, τις εκτελωνίσεις, τη διαμετακόμιση κ.λπ.
- Ο τομέας των αερομεταφορών.
- Ο τουριστικός τομέας.
- Ο τομέας διαχείρισης του ξενοδοχείου Miramare.

Το ξενοδοχείο Miramare είναι κτισμένο στην κύρια παραλιακή περιοχή της Λεμεσού και ανήκει στην ιδιωτική εταιρεία Plaza Ltd. της οποίας μοναδικός μέτοχος είναι η COMARINE Ltd. Είναι ξενοδοχείο τεσσάρων αστέρων και διαθέτει διακόσια ογδόντα δύο ευρύχωρα και άρτια επιπλωμένα δωμάτια, συνολικής χωρητικότητας πεντακόσιων πενήντα δύο κλινών. Διαθέτει επίσης άνετους και σύγχρονους χώρους και μπορεί να φιλοξενήσει συνέδρια, επιστημονικά σεμινάρια, διοργανώσεις κοινωνικού περιεχομένου κ.λπ.

Συνεργατική Ένωση Διακινήσεως Σιτηρών (ΣΕΔΙΣ) Ατδ.

Η Συνεργατική Ένωση Διακινήσεως Σιτηρών ιδρύθηκε το 1966 από τις τοπικές συνεργατικές εταιρείες των χωριών των σιτοπαραγωγικών περιοχών. Είναι τρίτοβάθμια συνεργατική εταιρεία περιορισμένης ευθύνης και έχει την έδρα της στη Λευκωσία. Μέλη της εταιρείας είναι 289 πρωτοβάθμιες συνεργατικές εταιρείες, στις οποίες είναι μέλη οι σιτοπαραγωγοί όλης της Κύπρου.

Η Συνεργατική Εταιρεία Διαθέσεως Σιτηρών συντονίζει τη συγκέντρωση των σιτηρών και μεριμνά για σωστή αποθήκευση και διάθεσή τους.

Η εταιρεία, από το 1966 που ιδρύθηκε μέχρι σήμερα, εργάστηκε συστηματικά και μέσα στα θεσμικά πλαίσια και το νομικό καθεστώς που ίσχυαν, πρόσφερε σημαντικές υπηρεσίες στον αγροτικό κόσμο του τόπου μας. Ο σκοπός ίδρυσης της εταιρείας είναι ο συντονισμός της παραλαβής και της συγκέντρωσης των σιτηρών, η κατάλληλη αποθήκευση και συντήρηση τους σε ειδικά κατασκευασμένους χώρους, η διακίνηση τους στις αποθήκες των αρμοδίων Αρχών του κράτους καθώς επίσης και η διεκπεραίωση των πληρωμών στους δικαιούχους παραγωγούς.

Η ΣΕΔΙΣ Λτδ, πολύ πριν από την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, συνεργαζόμενη με τις αγροτικές οργανώσεις της Κύπρου, την Πανελλήνια Συνεταιριστική Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ) της Ελλάδας και χρησιμοποιώντας τις υπηρεσίες ξένων εμπειρογνομόνων, προχώρησε στην εκπόνηση μελετών για ορθή αντιμετώπιση των επιπτώσεων που πιθανόν να επέφερε η εφαρμογή του “κοινοτικού κεκτημένου” στον τομέα των σιτηρών. Αναμένεται ότι η ΣΕΔΙΣ Λτδ θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στον τομέα της και γενικότερα στην υλοποίηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο κύκλος εργασιών της εταιρείας, όπως λειτουργεί σήμερα, βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με τον όγκο της παραγωγής και τις συνθήκες που την επηρεάζουν. Κατά το έτος 2005, διακινήθηκαν συνολικά 51.000 τόνοι σιτηρών αξίας 4 εκ. λιρών.

Παγκύπρια Συνεργατική Εταιρεία Ασφαλιστικών Υπηρεσιών Λτδ.

Η Παγκύπρια Συνεργατική Εταιρεία Ασφαλιστικών Υπηρεσιών Λτδ (Συνεργατική Ασφαλιστική) είναι τριτοβάθμια συνεργατική εταιρεία, με μέλη πεντακόσιες πενήντα συνεργατικές εταιρείες. Είναι εταιρεία περιορισμένης ευθύνης και έχει έδρα τη Λευκωσία. Ιδρύθηκε το 1982 και έχει σκοπό να συνεργάζεται με τις ασφαλιστικές εταιρείες του ιδιωτικού τομέα και να προωθεί τις ομαδικές ασφαλίσσεις των υπαλλήλων και των μελών των συνεργατικών ιδρυμάτων στον κλάδο ζωής.

Η εταιρεία εξυπηρετεί σήμερα γύρω στις τριάντα επτά χιλιάδες άτομα και οι εισφορές που συγκεντρώνει για αποπληρωμή των ασφαλιστρων κυμαίνονται γύρω στα 2,5 εκ. λίρες.

Παγκύπριο Συνεργατικό Ταμείο Υγείας Λτδ.

Το Παγκύπριο Συνεργατικό Ταμείο Υγείας Λτδ είναι πρωτοβάθμια συνεργατική εταιρεία περιορισμένης ευθύνης. Ιδρύθηκε το 1976, με σκοπό την προσφορά ομαδικής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στους συνεργατικούς υπαλλήλους και στα μέλη των οικογενειών τους, με την ορθή διαχείριση των εισφορών των υπαλλήλων και των εργοδοτών τους.

Δραστηριοποιείται παγκύπρια, έχει σήμερα 2.095 μέλη και θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα ταμεία υγείας που λειτουργούν στην Κύπρο. Το 2005 εισέπραξε συνολικά 1,05 εκ. λίρες και κατέβαλε για ιατρικά έξοδα των μελών του ποσό 986 χιλ. λιρών.

Παγκύπρια Συνεργατική Εταιρεία Κομμωτών Λτδ.

Η Παγκύπρια Συνεργατική Εταιρεία Κομμωτών Λτδ ιδρύθηκε το 1966 και έχει έδρα τη Λευκωσία. Είναι πρωτοβάθμια συνεργατική εταιρεία περιορισμένης ευθύνης και έχει παγκύπριο χαρακτήρα. Ο σκοπός της εταιρείας είναι η εισαγωγή και η προμήθεια των μελών της με είδη κομμωτικής τέχνης. Το 2005 οι πωλήσεις της εταιρείας έφθασαν τις 726 χιλ. λίρες.

Συνεργατική Εταιρεία Λαχειοπωλών Λευκωσίας Λτδ.

Η Συνεργατική Εταιρεία Λαχειοπωλών Λευκωσίας Λτδ είναι πρωτοβάθμια εταιρεία περιορισμένης ευθύνης. Ιδρύθηκε το 1979, με σκοπό να συντονίσει τους λαχειοπώλες της Λευκωσίας και να καταστήσει την εργασία τους πιο αποδοτική προς όφελος των ιδίων. Ο κύκλος εργασιών της εταιρείας ανέρχεται σήμερα γύρω στα 1,4 εκ. λίρες ετησίως.

Οι υπόλοιπες εταιρείες του συνεργατικού τομέα υπηρεσιών είναι μικρότερες και προσφέρουν στα μέλη τους διαφόρων ειδών υπηρεσίες, όπως είναι οι υπηρεσίες προς τους ράπτες, τους υποδηματοποιούς Λεμεσού, τους χειροτέχνες των Λευκάρων, τους αγγειοπλάστες του Κόρνου και άλλων.

Μέχρι το 1974 που η εσπεριδοκαλλιέργεια ανθούσε στην Κύπρο και ιδιαίτερα στην κατεχόμενη περιοχή, το συνεργατικό κίνημα διαδραμάτιζε πρωταγωνιστικό ρόλο στην εμπορία των προϊόντων και στη διασφάλιση του εισοδήματος των παραγωγών. Η Συνεργατική Εταιρεία Διαθέσεως Εσπεριδοειδών Μόρφου (ΣΟΔΕΜ ΛΤΔ), η Συνεργατική Ένωση Λεμονοπαραγωγών Κερύνειας (ΣΕΛΕΚ ΛΤΔ), ο Συνεργατισμός Οργανισμός Διαθέσεως Εσπεριδοειδών Αμμοχώστου (ΣΟΔΕΑ ΛΤΔ) και άλλες συνεργατικές εταιρείες, ασχολούνταν συστηματικά με την εμπορία των εσπεριδοειδών και πρόσφεραν στους καλλιεργητές πολύ σημαντικές υπηρεσίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΟΙ ΘΕΣΜΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Με τον όρο “θεσμικοί φορείς” του συνεργατικού κινήματος νοούνται οι φορείς εκείνοι που αναφέρονται ρητά στην Περί Συνεργατικών Εταιρειών Νομοθεσία και επιτελούν έργο, που αφορά όλες τις συνεργατικές εταιρείες. Στους “θεσμικούς φορείς” περιλαμβάνονται ο Έφορος της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, η Επιτροπή της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, η Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία Λτδ, η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα Λτδ και η Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών.

Ι. Έφορος της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών

Ο Έφορος της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών διορίζεται από το Υπουργικό Συμβούλιο, για περίοδο πέντε ετών και η θητεία του είναι ανανεώσιμη. Ο Έφορος, μεταξύ άλλων, έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

- Εγκρίνει τη σύσταση και αποφασίζει την εγγραφή νέων συνεργατικών εταιρειών και όταν συντρέχουν λόγοι, έχει εξουσία να διατάξει την εκκαθάριση και τη διάλυση ενός συνεργατικού ιδρύματος.
- Προΐσταται της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, διευθύνει και ελέγχει τις εργασίες της και ενεργεί για όλα τα ζητήματα που αφορούν την Υπηρεσία και δεν υπάγονται ρητά στην αρμοδιότητα της Επιτροπής, για την οποία θα γίνει σχετική αναφορά πιο κάτω.
- Εκπροσωπεί την Επιτροπή σε κάθε σχέση της με άλλα πρόσωπα, περιλαμβανομένης και της Κυπριακής Δημοκρατίας.
- Προεδρεύει των συνεδριάσεων της Επιτροπής.
- Έχει εξουσία να ζητά και να συλλέγει πληροφορίες, που είναι χρήσιμες για την άσκηση των αρμοδιοτήτων του και να επιβάλλει διοικητικές

κυρώσεις σε περίπτωση παράλειψης παροχής των πληροφοριών μέσα στα χρονικά περιθώρια που τίθενται, ή σε περίπτωση παροχής ανακριβών πληροφοριών.

- Έχει εξουσία να επιβάλλει διοικητικές κυρώσεις, σε περιπτώσεις παραβιάσεων της νομοθεσίας από συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα.
- Έχει εξουσία χορήγησης, τροποποίησης και ανάκλησης άδειας λειτουργίας και αρμοδιότητα εποπτείας των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων, εξουσία για συνεργασία με άλλες εποπτικές αρχές, αρμοδιότητα άσκησης ενοποιημένης εποπτείας του “κεντρικού φορέα” και των συνδεδεμένων συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων κλπ.

II. Επιτροπή Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών

Η Επιτροπή Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών είναι εντελώς νέος θεσμός που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της εφαρμογής της εναρμονιστικής νομοθεσίας. Η Επιτροπή απαρτίζεται από τον Έφορο, ο οποίος προεδρεύει και από τέσσερα μέλη, που διορίζονται με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, για περίοδο τριών ετών.

Εκτενέστερη αναφορά, τόσο για τον Έφορο, όσο και για την Επιτροπή της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, γίνεται στο όγδοο κεφάλαιο, που αναφέρεται στην περί συνεργατικών εταιρειών νομοθεσία. Ο Έφορος και η Επιτροπή της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών ασκούν τις αρμοδιότητες τους με τη βοήθεια υπηρεσιών, που εγκαθιδρύονται σύμφωνα με τις σχετικές πρόνοιες της νομοθεσίας.

II.α. Εγκαθίδρυση Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών

Η Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών εγκαθιδρύθηκε με την εφαρμογή της εναρμονιστικής νομοθεσίας των συνεργατικών εταιρειών με το “κοινοτικό κεκτημένο”. Η νομοθεσία δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας, στις 25 Ιουλίου 2003 και τέθηκε σε ισχύ από την ίδια ημερομηνία. Στην Υπηρεσία, που αντικατέστησε το Τμήμα Συνεργατικών Εταιρειών και Συνεργατικής Ανάπτυξης και ανέλαβε σχεδόν όλες τις ευθύνες που είχε, ανατέθηκαν πρόσθετα καθήκοντα, τα οποία κυρίως σχετίζονται με τη νομισματοπιστωτική εποπτεία των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων, για εφαρμογή των σχετικών οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι όμως χρήσιμο να γίνει μια συνοπτική αναφορά στο Τμήμα Συνεργατικής Ανά-

πτυξης και ιδιαίτερα στην πολιτική που εφάρμοσε κατά τα τελευταία είκοσι τουλάχιστον χρόνια.

II.β. Τμήμα Συνεργατικών Εταιρειών και Συνεργατικής Ανάπτυξης

Το Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης ιδρύθηκε το 1935 και λειτούργησε εντατικά και αδιάλειπτα για εξήντα οκτώ περίπου χρόνια. Οι πολυετείς υπηρεσίες που πρόσφερε είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τη διάδοση των συνεργατικών αρχών, την εμπιστοσύνη με την οποία η κοινωνία περιέβαλε το συνεργατικό θεσμό και την πρόοδο και την ανάπτυξη του συνεργατικού κινήματος. Η πολιτική που κατά καιρούς εφάρμοσε, τελούσε σε πλήρη αρμονία με τις ανάγκες του ανθρώπου και τις απαιτήσεις των καιρών και της κοινωνίας.

Η ραγδαία ανάπτυξη του συνεργατικού κινήματος ανακόπηκε από την τούρκικη εισβολή του 1974. Πολλές συνεργατικές εταιρείες εκτοπίστηκαν και απώλεσαν όλα τα περιουσιακά τους στοιχεία. Ο μηχανισμός του συνεργατικού κινήματος τέθηκε εκτός λειτουργίας στις κατεχόμενες περιοχές. Η σύνθεση των τοπικών κοινωνιών στις ελεύθερες περιοχές άλλαξε. Η ιεράρχηση των ανθρωπίνων αναγκών διαφοροποιήθηκε. Οι δυνατότητες των συνεργατικών εταιρειών για εξυπηρέτηση των μελών τους περιορίστηκαν. Στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, η πολιτική που ασκήθηκε από το Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης αποσκοπούσε, κυρίως στην αντιμετώπιση των τρεχόντων προβλημάτων και αποτελούσε, στην πραγματικότητα, συμπλήρωμα της πολιτικής του κράτους, που αποσκοπούσε στην άμβλυνση των πιεστικών επιπτώσεων της εισβολής και της κατοχής.

Το Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης σε επόμενο στάδιο, συνεργαζόμενο πλήρως με τους άλλους συνεργατικούς φορείς και τις συνεργατικές εταιρείες, διαμόρφωσε και προώθησε μακροπρόθεσμη πολιτική ανασυγκρότησης και εκσυγχρονισμού του συνεργατικού κινήματος. Τα αποτελέσματα της πολιτικής αυτής διαφάνηκαν γρήγορα και αποτέλεσαν μεταγενέστερα το υπόβαθρο στο οποίο στηρίχθηκε η προσπάθεια εναρμόνισης του κινήματος με το “ευρωπαϊκό κεκτημένο”.

Οι βασικότεροι άξονες της πολιτικής ανασυγκρότησης και εκσυγχρονισμού του συνεργατικού κινήματος ήταν οι ακόλουθοι:

- Η τροποποίηση και ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας, κατά τρόπο που θα βοηθούσε τις συνεργατικές εταιρείες να εισέλθουν στην τροχιά ανάπτυξης της προπολεμικής περιόδου και θα βελτίωνε τους μηχανισμούς διοίκησης και ελέγχου.

- Η προσήλωση των συνεργατικών αξιωματούχων στις συνεργατικές Αρχές και η ενίσχυση και διεύρυνση της συνεργατικής αλληλεγγύης μεταξύ όλων των συνεργατιστών.
- Η αντιμετώπιση των οικονομικών προβλημάτων που δημιούργησε η τουρκική κατοχή και κυρίως των οικονομικών προβλημάτων που είχε να αντιμετωπίσει η Σ. Κ. Τράπεζα.
- Η αποτροπή συσσώρευσης πρόσθετων ζημιών σε συνεργατικές εταιρείες, με την προώθηση συγχωνεύσεων ή εκκαθαρίσεων.
- Η επαναδραστηριοποίηση ορισμένων εκτοπισμένων συνεργατικών εταιρειών, για τις οποίες υπήρχαν τα περιθώρια επαναλειτουργίας, επιβίωσης και ανάπτυξης τους.
- Η επιμόρφωση και η ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού των συνεργατικών ιδρυμάτων, κατά τρόπο που να συνδυάζεται η πείρα με την επιστημονική γνώση.
- Η απόκτηση σύγχρονης τεχνολογίας και η δημιουργία των αναγκαίων προϋποθέσεων για την αρτιότερη αξιοποίηση της.
- Η ανέγερση σύγχρονων κτιριακών εγκαταστάσεων και η ανακαίνιση παλαιότερων, για καλύτερη εξυπηρέτηση του κοινού και βελτίωση των συνθηκών εργασίας.
- Η εκπόνηση εξειδικευμένων μελετών και η εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων, για όλα τα σοβαρά θέματα τα οποία αφορούσαν, είτε ολόκληρο το συνεργατικό κίνημα, είτε ένα τομέα, είτε μεμονωμένες συνεργατικές εταιρείες.

Η πολιτική που το Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης προώθησε σε συνεργασία με τους άλλους συνεργατικούς φορείς και τις συνεργατικές εταιρείες, επέφερε αξιοσημείωτα αποτελέσματα. Η εικόνα του κινήματος βελτιώθηκε σημαντικά, η εμπιστοσύνη του κοινού ενισχύθηκε, ο κύκλος εργασιών των συνεργατικών ιδρυμάτων διευρύνθηκε και γενικά οι δυνατότητες των συνεργατικών εταιρειών για εξυπηρέτηση των μελών τους αναβαθμίσθηκαν.

Π.γ. Οργάνωση και διάρθρωση της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών

Από τις 25 Ιουλίου 2003 που τέθηκε σε ισχύ η εναρμονιστική νομοθεσία, όλες οι υπηρεσίες, οι μηχανισμοί λειτουργίας, η υπάρχουσα υποδομή και το προσω-

πικό του Τμήματος Συνεργατικής Ανάπτυξης τέθηκαν στη διάθεση της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών. Η οργανωτική δομή και η διάρθρωση της Υπηρεσίας, που βρίσκονται κάτω από συνεχή και συστηματική μελέτη, θα ανταποκρίνονται στις θεσμικές αλλαγές που έγιναν και θα δημιουργούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για απρόσκοπτη λειτουργία της Υπηρεσίας.

Της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών προϊστάται ο Έφορος. Τα μέλη του προσωπικού της είναι μέλη της Δημόσιας Υπηρεσίας, τα οποία διορίζονται σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στον Περί Δημόσιας Υπηρεσίας Νόμο και υπηρετούν, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στους Θεσμούς, στα σχέδια υπηρεσίας και στο σχετικό οργανόγραμμα. Των διαφόρων υπηρεσιών προϊστάνται διευθυντές, από τους οποίους ο αρχαιότερος έχει εξουσία να αντικαθιστά τον Έφορο, σε περίπτωση απουσίας ή κωλύματος.

Η εποπτεία της Υπηρεσίας έχει ανατεθεί στην Επιτροπή Υπηρεσίας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, που εγκαθιδρύθηκε με τον ίδιο νόμο. Η Επιτροπή απαρτίζεται από τον Έφορο ή τον αντικαταστάτη του, οι οποίοι προεδρεύουν ανάλογα της Επιτροπής και από τέσσερα άλλα μέλη, τα οποία διορίζονται από το Υπουργικό Συμβούλιο. Δύο από τα μέλη που διορίζει το Υπουργικό Συμβούλιο επιλέγονται από κατάλογο που υποβάλλει η Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία, με διπλάσιο τουλάχιστο αριθμό προσώπων.

Τα κεντρικά γραφεία της Υπηρεσίας βρίσκονται στη Λευκωσία. Διατηρεί επίσης επαρχιακά γραφεία σε όλες τις πόλεις της ελεύθερης Κύπρου.

II.δ. Πολιτική μεταρρύθμισης και εκσυγχρονισμού του συνεργατικού κινήματος

Η πολιτική της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, ύστερα από την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, έχει προσανατολιστεί σε δύο βασικούς στόχους. Ο πρώτος στόχος είναι η πλήρης εναρμόνιση του συνεργατικού κινήματος με το “ευρωπαϊκό κεκτημένο”, μέσα στα χρονοδιαγράμματα που έχουν καθοριστεί κατά τις προενταξιακές διαπραγματεύσεις της Κύπρου με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο δεύτερος στόχος, που είναι άμεσα συνδεδεμένος με τον πρώτο, αφορά τις μεταρρυθμίσεις που επιβάλλεται να γίνουν για να διασφαλιστεί και να ενισχυθεί ακόμα περισσότερο η δυνατότητα των συνεργατικών εταιρειών να εξυπηρετούν απρόσκοπτα τα μέλη τους και την κοινωνία.

Ως προς τον πρώτο στόχο, το συνεργατικό κίνημα έχει ήδη καλύψει σημαντική

απόσταση και αναμένεται ότι μέχρι την 31 Δεκεμβρίου 2007, που λήγουν τα σχετικά χρονοδιαγράμματα, θα ανταποκριθεί πλήρως στις υποχρεώσεις του. Έτσι, η πολιτική της Υπηρεσίας είναι προσανατολισμένη στην επιτυχή κατάληξη των θεμάτων εκείνων που βρίσκονται σε εξέλιξη, αλλά δεν έχουν ακόμα ολοκληρωθεί. Τα σημαντικότερα από τα θέματα αυτά είναι τα ακόλουθα:

- Η περαιτέρω ενίσχυση της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών κατά τρόπο που θα της εξασφαλίζει τη δυνατότητα να ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στο ρόλο της, ως εποπτεύουσα αρχής των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων.
- Η επιτυχής προώθηση της λειτουργίας του “κεντρικού φορέα” και η παροχή βοήθειας σε όσα από τα συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα αποφασίσουν να ενταχθούν σε αυτό.
- Η αναδιάρθρωση και ο εκσυγχρονισμός των συνεργατικών εταιρειών για να καταστεί η λειτουργία τους συμβατή με τα ευρωπαϊκά δεδομένα και την ενιαία ευρωπαϊκή αγορά.

Για την επίτευξη του δεύτερου στόχου, που είναι η μεταρρύθμιση και ο εκσυγχρονισμός του συνεργατικού κινήματος για αναβαθμισμένη εξυπηρέτηση των μελών του, η πολιτική της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών κινείται σε δύο συνιστώσες. Η πρώτη συνιστώσα αφορά την πολιτική που απευθύνεται σε όλα τα συνεργατικά ιδρύματα και η δεύτερη την πολιτική που απευθύνεται στις συνεργατικές εταιρείες κατά τομέα συνεργατικής δραστηριότητας. Οι δύο συνιστώσες πολιτικές είναι αλληλένδετες, αλληλοσυμπληρούμενες και κινούνται ταυτόχρονα και παράλληλα.

Η πολιτική που απευθύνεται καθολικά σε όλες τις συνεργατικές εταιρείες, διακλαδώνεται σε πολλές κατευθύνσεις οι κυριότερες από τις οποίες είναι οι εξής:

- Η συνεχής εκπαίδευση και ο εμπλουτισμός του έμψυχου δυναμικού των συνεργατικών εταιρειών, κατά τρόπο που να εναρμονίζεται η επιστημονική γνώση του σήμερα με την πείρα του παρελθόντος.
- Η τεχνολογική αναβάθμιση των μέσων επιτέλεσης των διαφόρων λειτουργιών των συνεργατικών εταιρειών και η προσαρμογή του ανθρώπινου δυναμικού στις νέες τεχνολογίες.
- Η βελτίωση της υλικοτεχνικής και κτιριακής υποδομής όλων των συνεργατικών εταιρειών και κυρίως η αναβάθμιση των χώρων από τους οποίους προσφέρονται στα μέλη και στο κοινό αγαθά και υπηρεσίες.

- Η συγκράτηση του κόστους παραγωγής των προσφερομένων προϊόντων και υπηρεσιών, η αύξηση της παραγωγικότητας και η ενίσχυση της ανταγωνιστικής θέσης των συνεργατικών εταιρειών.
- Ο επαναπροσδιορισμός των στόχων κάθε συνεργατικής εταιρείας, έτσι ώστε η κάθε μια από αυτές να μπορεί, με τη δραστηριότητα της να εξυπηρετεί στο ακέραιο τα μέλη της και την κοινωνία προσφέροντας τους αναβαθμισμένες υπηρεσίες, στα πλαίσια της συνεργατικής αλληλεγγύης η οποία θα διευρύνεται και θα αναβαθμίζεται συνεχώς.
- Η ενίσχυση των μηχανισμών ελέγχου των συνεργατικών εταιρειών, για να προλαμβάνονται εκούσια ή ακούσια σφάλματα και πράξεις που δε συνάδουν με το θεσμικό πλαίσιο.
- Η αναζήτηση νέων τομέων στους οποίους είναι δυνατή η ανάληψη πρωτοβουλιών και η ανάπτυξη συνεργατικής δραστηριότητας.
- Ο πλήρης εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου κατά τρόπο που θα επιτρέπει στις συνεργατικές εταιρείες να ανταποκρίνονται στις σημερινές απαιτήσεις της αγοράς με τη δέουσα ευελιξία, αλλά πάντοτε μέσα στα πλαίσια των νόμων και των κανονισμών.
- Η συνεχής προσπάθεια για διάδοση και εφαρμογή των συνεργατικών Αρχών και Αξιών.

Παράλληλα με τη γενική πολιτική που αφορά το συνεργατικό κίνημα στο σύνολο του, η Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών μελετώντας τα δεδομένα της κάθε συνεργατικής δραστηριότητας, έχει επεξεργαστεί και προωθεί την κατάλληλη κατά τομέα πολιτική.

Στο συνεργατικό πιστωτικό τομέα η πολιτική ανασυγκρότησης και εκσυγχρονισμού των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων είναι προσανατολισμένη στους πιο κάτω στόχους:

- Στη σύνδεση με τον “κεντρικό φορέα” όσων συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων αποφασίσουν να συνδεθούν με αυτό, για να διασφαλιστεί η συνέχιση της εξυπηρέτησης των μελών τους και η επιβίωση και η ανάπτυξη τους ως οικονομικών οργανισμών.
- Στην ομαλή λειτουργία όλων των συνεργατικών πιστωτικών εταιρειών που πληρούν τα προβλεπόμενα κριτήρια και θα επιλέξουν να μην συνδεθούν με τον “κεντρικό φορέα”, αλλά να ακολουθήσουν αυτόνομη πορεία.

- Στην προώθηση συγχωνεύσεων μικρών συνεργατικών εταιρειών, σε γεωγραφική ή λειτουργική βάση, έτσι ώστε να δημιουργηθούν μεγαλύτερες εταιρείες, που θα συγκεντρώνουν τις αναγκαίες προϋποθέσεις για να ασκούν πιστωτικές εργασίες, να συμμετέχουν στον “κεντρικό φορέα” διαθέτοντας τις αναγκαίες λειτουργικές και οργανωτικές δυνατότητες και να μπορούν να αντέξουν στον ανταγωνισμό της ελεύθερης αγοράς αξιοποιώντας, μεταξύ άλλων, τις νέες δυνατότητες που προσφέρει το ευρωπαϊκό περιβάλλον, τις οικονομίες κλίμακας που σίγουρα θα εμφανιστούν κ.λπ.
- Στην ορθή αξιοποίηση, προς όφελος των μελών, όλων των πλεονεκτημάτων που θα προκύψουν από τις συγχωνεύσεις των εταιρειών. Ο κεντρικός στόχος του συνεργατικού κινήματος είναι η εξυπηρέτηση του ανθρώπου και όχι η συντήρηση μεγάλου αριθμού συνεργατικών εταιρειών με περιορισμένες δυνατότητες εξυπηρέτησης των μελών τους και ευρύτερα του κοινού, στο σύγχρονο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον.

Πέραν από τον στόχο για πλήρη εναρμόνιση του συνεργατικού πιστωτικού τομέα με το ευρωπαϊκό κεκτημένο, η πολιτική της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών είναι προσανατολισμένη στη γενική αναδιάρθρωση και ανασυγκρότηση των άλλων Συνεργατικών Εταιρειών που δραστηριοποιούνται στους υπόλοιπους τομείς. Στους τομείς αυτούς το συνεργατικό κίνημα πρέπει να ανασυνταχθεί και να αναπροσαρμοσθεί στις νέες συνθήκες της αγοράς ανεξάρτητα αν τούτο υπαγορεύεται ή όχι από το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο. Η εφαρμογή των κατάλληλων διοικητικών συστημάτων και η επαρκής στελέχωση των συνεργατικών εταιρειών, η αναβάθμιση των συστημάτων εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, η βελτίωση των προσφερομένων προϊόντων και υπηρεσιών, η απόκτηση των αναγκαίων δυνατοτήτων για αξιοποίηση των ευκαιριών που προσφέρει το ευρωπαϊκό περιβάλλον είναι θέματα υψίστης προτεραιότητας.

Ειδικότερα στους τομείς που συνδέονται με τη γεωργική παραγωγή και κυρίως με την εμπορία των γεωργικών προϊόντων, η πολιτική στρέφεται στην κατά περιοχή συγχώνευση των συνεργατικών εταιρειών διάθεσης γεωργικών προϊόντων που λειτουργούν σήμερα. Στόχος της πολιτικής είναι η δημιουργία ισχυρών συνεργατικών εταιρειών, που θα είναι σε θέση να εξυπηρετούν καλύτερα τον παραγωγό, να εργάζονται με χαμηλότερο κόστος και να αξιοποιούν προς όφελος των μελών τα πλεονεκτήματα που θα απορρέουν από το μεγάλο μέγεθος τους.

Στο μεταποιητικό τομέα όπως και στον τομέα υπηρεσιών, η πολιτική ποικίλει ανάλογα με την περίπτωση και τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει η κάθε συνεργατική εταιρεία.

Στον καταναλωτικό τομέα η πολιτική της Υπηρεσίας στρέφεται προς δύο κατευθύνσεις. Η πρώτη κατεύθυνση αφορά τη διασφάλιση της δυνατότητας των συνεργατικών καταναλωτικών ιδρυμάτων να εξυπηρετούν το καταναλωτικό κοινό κατά τρόπο εφάμιλλο με τον ιδιωτικό τομέα. Η δεύτερη κατεύθυνση, που αποτελεί προϋπόθεση της πρώτης, είναι η προσαρμογή των εταιρειών του καταναλωτικού τομέα στις συνθήκες και στις ιδιομορφίες που παρουσιάζει εκάστοτε η αγορά.

Για προώθηση και υλοποίηση της πολιτικής που καταγράφηκε πολύ περιληπτικά, η Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών συνεργάζεται στενά με τους άλλους φορείς του συνεργατικού κινήματος και ιδιαίτερα με την Π.Σ. Συνομοσπονδία και τη Σ.Κ. Τράπεζα, αλλά και με τις συνεργατικές εταιρείες όλων των τομέων, τόσο σε επίπεδο επιτροπειών όσο και σε επίπεδο γραμματέων.

III. Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία Λτδ.

Η Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία ιδρύθηκε το 1962. Είναι τριτοβάθμια συνεργατική εταιρεία περιορισμένης ευθύνης, έχει παγκύπρια εμβέλεια συνεργατικής δραστηριότητας και εδρεύει στη Λευκωσία. Τα μέλη της εταιρείας ανέρχονται σε 233 συνεργατικά ιδρύματα και οι υπηρεσίες της προσφέρονται καθολικά σε όλες τις συνεργατικές εταιρείες.

Η Συνομοσπονδία συμμετέχει στη διαμόρφωση της γενικότερης πολιτικής που αφορά το συνεργατικό κίνημα συνεργαζόμενη με τους άλλους συνεργατικούς φορείς και είναι ο κύριος εκφραστής της πολιτικής αυτής, από της πλευράς των συνεργατικών εταιρειών. Εκπροσωπεί το

Με την ευκαιρία της Διεθνούς Μέρας Συνεργατισμού, που εορτάζεται κάθε χρόνο, το πρώτο Σάββατο του Ιούλη, η Π.Σ. Συνομοσπονδία διοργανώνει αιμοδοσίες, σε όλες τις επαρχίες με σκοπό την ενίσχυση των τραπεζών αίματος των νοσοκομείων.

συνεργατικό κίνημα και ομιλεί εξ ονόματος του, για όλα τα συνεργατικά θέματα που μελετούνται από την Εκτελεστική και τη Νομοθετική Εξουσία.

Ειδικότερα, η Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία ασκεί τις ακόλουθες δραστηριότητες:

- Προβάλλει τις θέσεις, τις απόψεις, τις αρχές και το έργο του συνεργατικού κινήματος με την αξιοποίηση των μέσων μαζικής ενημέρωσης και την έκδοση διαφόρων εντύπων πάνω σε τακτική ή έκτακτη βάση.
- Διοργανώνει επιμορφωτικά σεμινάρια, που στοχεύουν στον εμπλουτισμό της γνώσης των εργαζομένων στις συνεργατικές εταιρείες και στην αναβάθμιση των επαγγελματικών τους δεξιοτήτων.
- Παρακολουθεί στενά όλα τα επίκαιρα θέματα που απασχολούν το συνεργατικό κίνημα και προωθεί την αποτελεσματική αντιμετώπιση τους, με την ανάθεση σε εμπειρογνώμονες εξειδικευμένων μελετών, με τη διοργάνωση τοπικών, επαρχιακών ή παγκυπρίων συσκέψεων εργασίας, με τη δημιουργία υποεπιτροπών και την ανάθεση σε αυτές συγκεκριμένου έργου κ.λπ.
- Προωθεί τη συνεργατική αλληλεγγύη με τη διοργάνωση διαφόρων εκδηλώσεων και την αξιοποίηση για το σκοπό αυτό, του υπόλοιπου φάσματος των δραστηριοτήτων της.
- Εκπροσωπεί το συνεργατικό κίνημα στις διεθνείς συνεργατικές συναντήσεις και είναι μέλος της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης [ICA].
- Διαχειρίζεται το ταμείο εκπόνησης μελετών και προβολής του έργου του συνεργατικού κινήματος.
- Συμμετέχει στο διορισμό της Επιτροπής της Ελεγκτικής Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών και στο διορισμό της Επιτροπής της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, με τον τρόπο που καθορίζεται από την ισχύουσα νομοθεσία.

Γενικά το έργο που επιτελεί η εταιρεία είναι πολυδιάστατο και πολύ σημαντικό για το συνεργατικό κίνημα. Ιδιαίτερης μνείας αξίζουν η δραστηριότητα που ανέπτυξε και οι πρωτοβουλίες που πήρε σε όλα τα θέματα που αφορούσαν την εναρμόνιση του κινήματος με το “ευρωπαϊκό κεκτημένο”. Οι απαιτούμενοι χρηματικοί πόροι για την επιτέλεση του έργου της, αντλούνται από συνδρομές και εισφορές των μελών της και από ορισμένες υπηρεσίες που προσφέρει, κυρίως εκπαιδευτικού περιεχομένου.

IV. Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα Λτδ.

Η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα Λτδ ιδρύθηκε το 1937. Είναι τριτοβάθμιος συνεργατικός οργανισμός περιορισμένης ευθύνης και έχει εγγεγραμμένα ως μέλη, όλες τις συνεργατικές εταιρείες. Έχει έδρα τη Λευκωσία και λειτουργεί υποκαταστήματα σε όλες τις πόλεις της ελεύθερης Κύπρου. Είναι άμεσα συνδεδεμένη με όλους τους τομείς δραστηριότητας του συνεργατικού κινήματος και παρέχει υπηρεσίες σε όλα τα συνεργατικά ιδρύματα.

Διοικητικά η τράπεζα χωρίζεται σε διάφορα τμήματα και κάθε τμήμα χειρίζεται και διεκπεραιώνει συγκεκριμένα θέματα. Ειδικότερα, οι εργασίες της Τράπεζας διεξάγονται από το τμήμα που ασχολείται με τα καθαρώς τραπεζικά θέματα, από το τμήμα εμπορικών εργασιών και από το τμήμα ασφαλιστικών υπηρεσιών. Λειτουργούν επίσης διάφορες υπηρεσίες, με πολύ εξειδικευμένα αντικείμενα δραστηριοτήτων, για καλύτερη μελέτη και επιτυχέστερη αντιμετώπιση επιμέρους θεμάτων.

IV.α. Τμήμα Τραπεζικών Εργασιών

Καταθέσεις: Η Σ.Κ. Τράπεζα δέχεται καταθέσεις από τις συνεργατικές εταιρείες και από το κοινό. Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία όλες οι συνεργατικές εταιρείες είναι υποχρεωμένες να καταθέτουν τα πλεονάσματα τους στη Σ.Κ. Τράπεζα. Οι καταθέσεις στην Σ.Κ. Τράπεζα κατά τα τελευταία δέκα χρόνια είχαν ως ακολούθως:

1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
ξεκ.	ξεκ.	ξεκ.	ξεκ.	ξεκ.	ξεκ.	ξεκ.	ξεκ.	ξεκ.	ξεκ.
393,7	481,1	547,7	465,5	598,7	876,2	1.102,1	1.308	1.268	1.374

Δάνεια: Η Σ.Κ. Τράπεζα χρησιμοποιεί τις καταθέσεις που έχει στη διάθεση της, για τη χρηματοδότηση των συνεργατικών εταιρειών που έχουν ανάγκη χρηματικών κεφαλαίων για επιτέλεση του έργου τους, για τη δανειοδότηση διάφορων δημοσίων και άλλων οργανισμών, για τη χρηματοδότηση της γεωργίας, για τη χρηματοδότηση διαφόρων άλλων τομέων της οικονομίας και το υπόλοιπο επενδύεται σε κυβερνητικά χρεόγραφα ή τοποθετείται κατά τρόπο που ευνοεί τα συμφέροντα της Τράπεζας και των άλλων συνεργατικών ιδρυμάτων. Η κατανο-

μή του συνόλου των χορηγήσεων στους διάφορους κλάδους της οικονομίας κατά το 2005 είχε ως ακολούθως:

Δάνεια σε δημόσιους οργανισμούς	£253.377.000
Δάνεια για εμπορικούς και βιομηχανικούς σκοπούς	£82.656.000
Δάνεια για ακίνητα και κατασκευές	£18.214.000
Δάνεια για γεωργικούς σκοπούς	£19.425.000
Δάνεια για διάφορους άλλους σκοπούς	£68.051.000

Η Σ. Κ. Τράπεζα από το 1963 ενεργεί ως αντιπρόσωπος της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας, για την παραχώρηση μακροπρόθεσμων χαμηλότοκων δανείων για ανάπτυξη της γεωργίας και της κτηνοτροφίας και για την εφαρμογή διαφόρων προγραμμάτων, τα οποία στοχεύουν κυρίως στην επαναδραστηριοποίηση των εκτοπισθέντων γεωργών και κτηνοτρόφων. Τα προγράμματα αυτά αποσκοπούν στη βελτίωση της καλλιέργειας λαχανικών, στην ενθάρρυνση της καλλιέργειας αρωματικών φυτών, στην ορθή χρήση του ύδατος, στην ανάπτυξη της ανθοκομίας, στην ανάπτυξη της γεωργίας και γενικά στην αναζωογόνηση της υπαίθρου και την ενίσχυση του αγροτικού πληθυσμού.

Η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα προσαρμόστηκε γρήγορα στα νέα δεδομένα της χρηματοπιστωτικής αγοράς.

Από το 1984, που η Τράπεζα εξασφάλισε άδεια για να διεξάγει όλα τα είδη τραπεζικών εργασιών, δημιούργησε ειδική υπηρεσία στον τομέα των εξωτερικών συναλλαγών η οποία ασχολείται με όλες τις δραστηριότητες του τομέα όπως, με το άνοιγμα πιστώσεων, με την είσπραξη εγγράφων, με τη διεκπεραίωση εμβασμάτων από και προς το εξωτερικό, με την αγορά και πώληση ξένου συναλλάγματος κ.λπ.

Η Σ.Κ. Τράπεζα μέσα στα πλαίσια αναβάθμισης των υπηρεσιών που προσφέρει,

εφάρμοσε πρώτη στην Κύπρο το σύστημα αυτόματης επεξεργασίας επιταγών που αποτελεί εκσυγχρονιστικό βήμα για την ίδια, αλλά και ένα σημαντικό μέσο άρτιας εξυπηρέτησης των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων που εκδίδουν βιβλιάρια επιταγών. Μέσα στα ίδια πλαίσια προχώρησε στον τομέα του λογιστικού χρήματος και στους σύγχρονους τρόπους δοσοληψιών με την έκδοση πιστωτικών καρτών και την εγκατάσταση των αναγκαίων μηχανημάτων, για εξυπηρέτηση του κοινού.

IV.β. Τμήμα Εμπορικών Εργασιών

Μια από τις σημαντικότερες δραστηριότητες της Σ. Κ. Τράπεζας είναι η εξυπηρέτηση του αγροτικού κόσμου της Κύπρου με τη βοήθεια των κατά τόπους συνεργατικών εταιρειών. Από της ίδρυσης της, η Τράπεζα μεριμνά για την προμήθεια των γεωργών με όλα τα γεωργικά χρειώδη όπως λιπάσματα, φυτοφάρμακα, πατατόσπορο, γεωργικά εργαλεία και άλλα. Παράλληλα παρέχει δωρεάν συμβουλές στους γεωργούς με το έμπειρο και επιστημονικά καταρτισμένο προσωπικό που διαθέτει, για αύξηση της παραγωγής και βελτίωση της ποιότητας των αγροτικών προϊόντων. Οι συνολικές πωλήσεις του τμήματος εμπορικών εργασιών κυμαίνονται γύρω στα 7,4 εκ. λίρες ετησίως.

Τα κεντρικά γραφεία της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας, στη Λευκωσία.

IV.γ. Τμήμα Ασφαλιστικών Εργασιών

Η Σ. Κ. Τράπεζα συνεργάζεται με ασφαλιστικές εταιρείες του εξωτερικού και προσφέρει ασφαλιστικές υπηρεσίες σε όλους τους κλάδους, εξυπηρετώντας τις συνεργατικές εταιρείες, τα μέλη τους και ευρύτερα το κοινό. Τα συνολικά ετήσια ασφάλιστρα που εισπράττει από ασφαλιστικές εργασίες ανέρχονται γύρω στα 9,6 εκ. λίρες. Στον τομέα των ομαδικών συμβολαίων ασφαλίσεως ζωής συνεργάζεται με την Παγκύπρια Συνεργατική Εταιρεία Ασφαλιστικών Υπηρεσιών.

IV.δ. Ο νέος ρόλος της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας

Η νέα περί συνεργατικών εταιρειών νομοθεσία, στα πλαίσια της οποίας το συνεργατικό κίνημα εναρμονίζεται με το ευρωπαϊκό κεκτημένο, δίδει στην Τράπεζα το ρόλο του “κεντρικού φορέα”, που αποτελεί μια από τις σημαντικότερες καινοτομίες που περιέχει η εναρμονιστική νομοθεσία. Στον “κεντρικό φορέα” θα ενταχθούν όλα τα συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία δεν πληρούν τα απαιτούμενα κριτήρια που προβλέπονται από τις σχετικές οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς επίσης και τα συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα που πληρούν τα απαιτούμενα κριτήρια, αλλά δεν επιθυμούν από μόνα τους να ακολουθήσουν αυτόνομη πορεία και να λειτουργήσουν στην πραγματικότητα, ως αυτοτελείς τραπεζικές μονάδες.

Η μόνιμη σύνδεση των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων με τον “κεντρικό φορέα” προβλέπεται από τις παραγράφους 5 και 6 της ευρωπαϊκής οδηγίας 2000/12/ΕΕ. Συγκεκριμένα καταγράφονται συνοπτικά τα ακόλουθα:

- Οι διευθετήσεις αναφέρονται σε πιστωτικά ιδρύματα, που βρίσκονται στο ίδιο κράτος-μέλος και είναι μόνιμα συνδεδεμένα με ένα “κεντρικό φορέα”, ο οποίος τα εποπτεύει και βρίσκεται στο ίδιο κράτος-μέλος.
- Η κρατική νομοθεσία του κράτους-μέλους πρέπει να προνοεί ότι:

I. Οι υποχρεώσεις του κεντρικού οργανισμού και των συνδεδεμένων ιδρυμάτων αποτελούν αλληλέγγυες υποχρεώσεις, ή ότι οι υποχρεώσεις των ιδρυμάτων που συνδέονται με αυτό τον κεντρικό οργανισμό, καλύπτονται πλήρως από τις εγγυήσεις του κεντρικού οργανισμού.

II. Η φερεγγυότητα και η ρευστότητα του κεντρικού οργανισμού (σ.σ. του “κεντρικού φορέα”) και όλων των ιδρυμάτων που συνδέονται με αυτόν, υπόκεινται στο σύνολο τους σε εποπτεία βάσει ενοποιημένων λογαριασμών. Η διοίκηση του κεντρικού οργανισμού (σ.σ. του “κεντρικού φορέα”) έχει την δυνατότητα να εκδίδει οδηγίες στα ιδρύματα που συνδέονται με αυτόν.

IV.ε. Χρηματοπιστηριακή δραστηριότητα

Ύστερα από τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν στην εταιρεία “Λευκόνοικο Χρηματοπιστηριακή Λτδ” και την αναστολή της λειτουργίας της, η Σ.Κ. Τράπεζα προχώρησε, στα πλαίσια της ισχύουσας νομοθεσίας, στην ίδρυση εξειδικευμένου φορέα, με σκοπό την πλήρη εξυπηρέτηση των χρηματοπιστηριακών αναγκών των μελών των συνεργατικών ιδρυμάτων. Ο φορέας που λειτουργήσε σε πολύ

σύντομο χρονικό διάστημα, εργάζεται κανονικά και ανταποκρίνεται πλήρως στις προσδοκίες των συνεργατικών εταιρειών.

V. Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών

Η Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών ιδρύθηκε το 1987 ύστερα από την τροποποίηση του Νόμου Περί Συνεργατικών Εταιρειών για να αναλάβει το ρόλο που επιτελούσε μέχρι τότε το Ταμείο Εξελέγγξεως και Επιθεωρήσεως που υπαγόταν στο Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης. Η ίδρυση της Ελεγκτικής Υπηρεσίας αποσκοπούσε στην επαγγελματική διενέργεια και την πλήρη ανεξαρτητοποίηση του λογιστικού και διαχειριστικού ελέγχου των συνεργατικών εταιρειών.

Σύμφωνα με τη νομοθεσία, η Ελεγκτική Υπηρεσία έχει εξουσία να διενεργεί τον έλεγχο των λογαριασμών και της οικονομικής διαχείρισης των συνεργατικών εταιρειών. Διοικείται από επιτροπή που διορίζεται από το Υπουργικό Συμβούλιο, για περίοδο τριών ετών. Η επιτροπή αποτελείται από πέντε μέλη. Τα δύο από αυτά επιλέγονται από κατάλογο τεσσάρων ατόμων, τον οποίο υποβάλλει η Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία. Ένα από τα μέλη διορίζεται ταυτόχρονα ως πρόεδρος της επιτροπής. Της Υπηρεσίας προϊστάται διευθυντής, ο οποίος πρέπει να κατέχει τα προσόντα που προβλέπονται από τον Περί Εταιρειών Νόμο, για πρόσωπο που ασκεί έλεγχο σε δημόσιες εταιρείες.

Η Ελεγκτική Υπηρεσία είναι σήμερα στελεχωμένη με προσοντούχους ελεγκτές, λειτουργεί με απόλυτη ανεξαρτησία και με το μηχανισμό και τα ανεξάρτητα γραφεία που διαθέτει σε όλες τις πόλεις της ελεύθερης Κύπρου, έχει όλες τις προϋποθέσεις, για να επιτελεί στο ακέραιο την αποστολή της.

Πανοραμική φωτογραφία του ξενοδοχείου “Miramare” που βρίσκεται σε μια από τις πιο όμορφες τοποθεσίες της τουριστικής περιοχής της Λεμεσού. Το ξενοδοχείο ανήκει στην ιδιωτική εταιρεία “Plaza Ltd”, της οποίας μοναδικός μέτοχος είναι ο Συνεργατικός Οργανισμός Ναυτιλιακών Υπηρεσιών Κύπρου (COMARIN Ltd). Το ξενοδοχείο διαθέτει 280 ανακαινισμένα δωμάτια, συνολικής χωρητικότητας 552 κλινών. Τα πλήρως εξοπλισμένα δωμάτια του ξενοδοχείου, οι φιλόξενοι και άνετοι κοινόχρηστοι χώροι του και οι υψηλής στάθμης υπηρεσίες που προσφέρει κάνουν ευχάριστη την παραμονή των χιλιάδων ξένων και Κυπρίων τουριστών που φιλοξενεί κάθε χρόνο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΩΝ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ

Η ορθή λογιστική απεικόνιση της δραστηριότητας μιας συνεργατικής εταιρείας και η συνετή διαχείριση των περιουσιακών της στοιχείων, αποτελούν θεμελιώδεις προϋποθέσεις για την επιτυχή έκβαση των στόχων της. Τούτο, άλλωστε, δεν ισχύει μόνο στις συνεργατικές εταιρείες, αλλά σε όλα τα νομικά πρόσωπα, που ανεξάρτητα από τη μορφή τους, επιδιώκουν να επιτύχουν ένα οικονομικό αποτέλεσμα. Η ορθότητα της λογιστικής απεικόνισης από τα αρμόδια πρόσωπα και το λελογισμένο της διαχείρισης των περιουσιακών στοιχείων του οργανισμού στον οποίο υπηρετούν, τίθενται στο μικροσκόπιο των υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου, αλλά κυρίως ελέγχονται συστηματικά από τους εξωτερικούς ελεγκτές.

Ο έλεγχος των συνεργατικών εταιρειών είναι ταυτισμένος με την ίδια την ύπαρξη τους και προβλέπεται από το νομικό πλαίσιο που ισχύει σε κάθε χώρα. Είναι σημαντικό και υπογραμμίζεται το γεγονός ότι, το συνεργατικό κίνημα από της ίδρυσης του, προσέδιδε μεγάλη σημασία στο λογιστικό και διαχειριστικό έλεγχο των συνεργατικών εταιρειών, γιατί πέραν από την αξιοποίηση των διαφόρων οικονομικών στοιχείων και ευρημάτων, θεωρούσε ότι τα καλά αποτελέσματα του ελέγχου, αποτελούσαν ένα “πιστοποιητικό”, το οποίο αποδείκνυε την άριστη ηθική υπόσταση, την εργατικότητα, την υπευθυνότητα και τη διορατικότητα των μελών των διοικητικών οργάνων.

I. Η γέννηση και η εξέλιξη του θεσμού του ελέγχου-Ιστορική προσέγγιση

Η εργασία του λογιστή και το λειτούργημα του ελεγκτή ανάγονται ιστορικά, σε πολλούς αιώνες πριν από τη γέννηση του Χριστού. Όπως αναφέρουν οι διάφοροι ιστορικοί, τα πρώτα ίχνη για την ύπαρξη λογιστών και ελεγκτών, παρουσιάζονται στη αρχαία Βαβυλώνα και παραπέμπουν στο 3000 π.χ. Συγκεκριμένα, οι Νινευίτες της Βαβυλώνας εφάρμοζαν εμπορικούς νόμους και συνέτασσαν λογιστικές εκθέσεις. Από τις ανακαλύψεις που έφεραν στο φως οι αρχαιολόγοι, διαπιστώνεται ότι οι σημαντικές συναλλαγές καταχωρούνταν πάνω σε μεγάλες πλάκες από το γραμματέα. Ο γραμματέας νομιμοποιούσε τις καταχωρήσεις με την υπογραφή του, λειτουργώντας, με τον τρόπο αυτό, ως πραγματογνώμονας - λογιστής.

Στην αρχαία Αίγυπτο, οι Φαραώ αντλούσαν τα περισσότερα έσοδα του κράτους, κυρίως από τη φορολόγηση των σιτηρών, τα οποία παράγονταν στη χώρα σε μεγάλες ποσότητες. Για τον έλεγχο της φορολογητέας ύλης, διόριζαν τους λεγόμενους “Επιστάτες” για τα σιτηρά. Οι “Επιστάτες” επιτελούσαν ρόλο ελεγκτή, θεωρούνταν σημαίνοντα πρόσωπα της τότε αιγυπτιακής κοινωνίας, απολάμβαναν εξέχουσας τιμής από τους Φαραώ και έφθαναν στα υψηλότερα αξιώματα του κράτους. Εκπαιδεύονταν στους ναούς και κατέγραφαν την παραγωγή των σιτηρών και τις εξαγωγές που γίνονταν, προσδιορίζοντας έτσι τη φορολογητέα ύλη και τους φόρους που αναλογούσαν για κάθε συγκομιδή.

Στην Αθήνα λειτουργούσε ως θεσμός το “Συνέδριο των Ελεγκτών”, πριν από το 300 π.χ. και είχε αποστολή τον έλεγχο των οικονομικών του κράτους. Το “Συνέδριο των Ελεγκτών” έλεγχε τους ταμίες του Κράτους (“Άρχοντες” “Υπόλογοι”) και παράπεμπε στη δικαιοσύνη εκείνους που παρανομούσαν. Λειτουργούσε, δηλαδή, ως σώμα ελεγκτών. Το Αθηναϊκό κράτος δημιούργησε επίσης ένα άλλο σώμα, το οποίο αποτελείτο από δέκα Αθηναίους Εφόρους, οι οποίοι εκλέγονταν από την Εκκλησία του Δήμου και ονομάζονταν “Εύθυνοι”. Οι “Εύθυνοι” έλεγχαν εκείνους που κατείχαν δημόσια αξιώματα και διαχειρίζονταν δημόσιο χρήμα, πριν αποχωρήσουν από την υπηρεσία τους. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η Αθηναϊκή Πολιτεία επέβαλλε στις εταιρείες που λειτουργούσαν τότε, να δημοσιεύουν τους λογαριασμούς τους. Παρόμοιους ελεγκτικούς μηχανισμούς συναντούμε και στην υπόλοιπη Αρχαία Ελλάδα. Στην Αχαϊκή Συμπολιτεία υπήρξαν οι “εξεταστές”, οι “Συνήγοροι” και οι “Δοκιμαστήρες”, στη Βοιωτία οι “Κατόπτες”, στη Φθιώτιδα οι “Αρχησκόποι” και στη Θάσο οι “Απολόγοι”.

Στην αρχαία Ρώμη, ο έλεγχος των δημοσίων οικονομικών ανατέθηκε διαδοχικά στους “Υπατους”, στους “Κήνσορες”, ή “Τιμητές” και στους “Ταμίες”. Αυτοί είχαν αρμοδιότητα να ελέγχουν τους λογαριασμούς των επαρχιών της αυτοκρατορίας και ακολούθως να υποβάλλουν στη Σύγκλητο το σύνολο των λογαριασμών για έγκριση.

Υπάρχουν μαρτυρίες ότι κατά την πρόιμη εποχή της Αναγέννησης αναπτύχθηκε σοβαρός έλεγχος στην Ιταλία, που θεωρείται η πατρίδα της λογιστικής. Η Πίζα, από τις αρχές του 13ου αιώνα, είχε τον επίσημο ελεγκτή της. Κατά την περίοδο αυτή ασχολούνταν με τον έλεγχο δύο πρόσωπα, των οποίων τα σχετικά κατάστιχα, θα έπρεπε αντιπαραβαλλόμενα να συμφωνούν. Κατά την ίδια περίοδο, το υπουργείο οικονομικών της Αγγλίας χρησιμοποιούσε παρόμοιες μεθόδους ελέγχου, με εκείνες που εφαρμόζονταν στην Ιταλία. Συντελεστές του ελέγχου ήταν ο “Θησαυροφύλακας”, ο “Γραμματέας” και ένας εκπρόσωπος του Βασι-

λιά. Οι τρεις συντελεστές του ελέγχου τηρούσαν από ένα ξεχωριστό κατάστιχο, αλλά το κατάστιχο του καθενός, θα έπρεπε να συμφωνεί με εκείνα των δύο άλλων.

Στα τέλη του 17ου αιώνα, στη Γαλλία, στο Ελεγκτικό Συνέδριο του Παρισιού υπήρχε ένας ελεγκτής με αρμοδιότητα την επαλήθευση όλων των λογαριασμών. Για πολλά χρόνια η εργασία αυτή διεκπεραιωνόταν από τον πολύ γνωστό αριθμητικόλόγο Bertrand – Francois Bareme, ο οποίος συνέγραψε και ένα έργο με αντικείμενο τη διπλογραφική λογιστική μέθοδο.

Είναι σαφές ότι στην ιστορία της ανθρωπότητας, η λογιστική και η ελεγκτική γεννήθηκαν και αναπτύχθηκαν σε εκείνες τις περιοχές της γης, που ευημερούσαν οικονομικά και γενικότερα που δημιουργούσαν και ανέπτυσαν πολιτισμό.

Ο νεώτερος λογιστικός έλεγχος ξεκίνησε από την Αγγλία στις αρχές του 19ου αιώνα. Ο έλεγχος των λογαριασμών γινόταν από άτομα πλήρως καταρτισμένα, με εξειδικευμένα επαγγελματικά προσόντα. Τα άτομα αυτά έφεραν τον τίτλο του “Chartered Accountant”, που στο περιεχόμενο του είναι ανάλογος με τον τίτλο του “Ορκωτού Λογιστή” της Ελλάδας.

Στην ανάπτυξη του θεσμού του ελεγκτή στην Αγγλία συνέβαλαν οι οικονομικές συγκυρίες της εποχής εκείνης και τα διάφορα σχετικά νομοθετήματα, όπως ήταν για παράδειγμα, ο νόμος για τη συγχώνευση των σιδηροδρομικών εταιρειών, ο οποίος προέβλεπε ότι ο ετήσιος ισολογισμός της νέας εταιρείας θα έπρεπε να επιθεωρείται από ελεγκτές. Γενικότερα η ανάπτυξη του θεσμού του ελεγκτή στην Αγγλία είναι συνδεδεμένη με την ανάπτυξη της βιομηχανίας και τη δημιουργία πολλών εταιρειών, οι οποίες αναζητούσαν τον έλεγχο των λογαριασμών τους από εξειδικευμένα προς τούτο άτομα.

Μέσα σε αυτά τα δεδομένα η νεότερη ελεγκτική αναπτύχθηκε ραγδαία, καθιερώθηκε θεσμικά και οι λειτουργοί της κατέλαβαν περίοπτη θέση στην κλίμακα της αγγλικής κοινωνίας. Σταδιακά όμως εμφιλοχώρησαν στο επάγγελμα του ελεγκτή άτομα που δεν διέθεταν την αναγκαία επαγγελματική κατάρτιση, ή που στερούνταν της απαραίτητης επαγγελματικής συνείδησης, με αποτέλεσμα να διαπράττονται λάθη, να σημειώνονται παραλήψεις και να γίνονται απάτες. Η κατάσταση αυτή και το κλίμα που δημιουργήθηκε, οδήγησαν το επάγγελμα του ελεγκτή σε κρίση, για μεγάλο χρονικό διάστημα. Οι επαγγελματίες ελεγκτές, με στόχο την αντιμετώπιση της κρίσης και την αποκατάσταση του επαγγέλματος τους, άρχισαν να συνασπίζονται και να ιδρύουν διάφορες ενώσεις επαγγελματιών ελεγκτών.

Η πρώτη όμως ένωση επαγγελματιών ελεγκτών ιδρύθηκε το 1581 στη Βενετία με την επωνυμία Coliegio dei Raxonati. Η ένωση αυτή, που ήταν κρατικός φορέας, ρύθμιζε με αυστηρότητα τις δραστηριότητες των μελών της και απόκτησε μεγάλη επιρροή. Ο θεσμός αυτός επεκτάθηκε αργότερα στο Μιλάνο και στη Μπολόνια με τη δημιουργία της Academia dei Regionieri, το 1658.

Ο θεσμός του ελεγκτή εφαρμόζεται σήμερα σε όλο τον κόσμο και είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος στις προοδευμένες χώρες. Στη διεθνή ελεγκτική ορολογία η έννοια του ελεγκτή αποδίδεται με τον αγγλικό όρο “auditor”. Η εμφάνιση του όρου “auditor” ανάγεται στο έτος 1285 στην εποχή του Εδουάρδου του Α΄. Κατά την περίοδο αυτή όλοι οι υπηρέτες, οι θαλαμηπόλοι, οι διοικητές, οι ταμίες και όλοι όσοι εισέπρατταν χρήματα του δημοσίου, ήταν υποχρεωμένοι να τηρούν λογαριασμούς. Όλοι αυτοί ελέγχονταν από ελεγκτές, οι οποίοι ονομάζονταν “auditors”. Η μαρτυρία των “auditors” ήταν αρκετή για να καταδικαστεί οποιοσδήποτε, σε περίπτωση που διαπιστωνόταν ότι διέπραξε κατάχρηση σε βάρος του δημοσίου. Επίσης, το 1298, ο δήμαρχος και οι δημοτικοί άρχοντες (Σκαβίνοι) του Λονδίνου ονομάστηκαν επίσημα “auditors”.

II. Υποκείμενο του ελέγχου των συνεργατικών εταιρειών

Υποκείμενο του ελέγχου είναι το πρόσωπο ή τα πρόσωπα που είναι επιφορτισμένα με τη διεξαγωγή του ελέγχου σε μια συνεργατική εταιρεία, δηλαδή, οι ελεγκτές. Οι ελεγκτές πρέπει να καλύπτουν πλήρως τα προβλεπόμενα επαγγελματικά προσόντα και να διαθέτουν ψηλή επαγγελματική συνείδηση. Τα υποκείμενα του ελέγχου, ανάλογα με το είδος της εργασίας που επιτελούν, τους σκοπούς που επιδιώκουν και τη σχέση που έχουν με την ελεγχόμενη εταιρεία, διακρίνονται σε εσωτερικούς και εξωτερικούς ελεγκτές.

II.α. Εσωτερικός έλεγχος

Με την έννοια εσωτερικός έλεγχος, νοείται η παρακολούθηση των λογιστικών καταχωρήσεων και των διαχειριστικών πράξεων, με σκοπό την άμεση επισήμανση εκούσιων ή ακούσιων λαθών ή παραλήψεων ή αντικανονικών και παράνομων ενεργειών. Ο εσωτερικός έλεγχος έχει από τη φύση του προληπτικό χαρακτήρα, δηλαδή διενεργείται ταυτόχρονα με τις λογιστικές και διαχειριστικές πράξεις σε καθημερινή βάση, για να προλαβαίνει οποιανδήποτε λογιστική ή διαχειριστική παρατυπία, σκόπιμη ή μη. Υπάρχουν βέβαια και ορισμένες περιπτώσεις, που ο εσωτερικός έλεγχος δεν συμβαδίζει χρονικά με τις λειτουργίες της εταιρείας, όπως είναι για παράδειγμα, ο εσωτερικός έλεγχος των υποκαταστημάτων που βρίσκονται, είτε στην ίδια τη χώρα που εδρεύει η εταιρεία, είτε

στο εξωτερικό. Στις περιπτώσεις αυτές ο εσωτερικός έλεγχος δεν είναι συνεχής, διενεργείται σε μεταγενέστερο χρόνο από το χρόνο που λαμβάνονται οι διαχειριστικές αποφάσεις ή απεικονίζονται λογιστικά οι εταιρικές πράξεις και έχει στην πραγματικότητα κατασταλατικό χαρακτήρα.

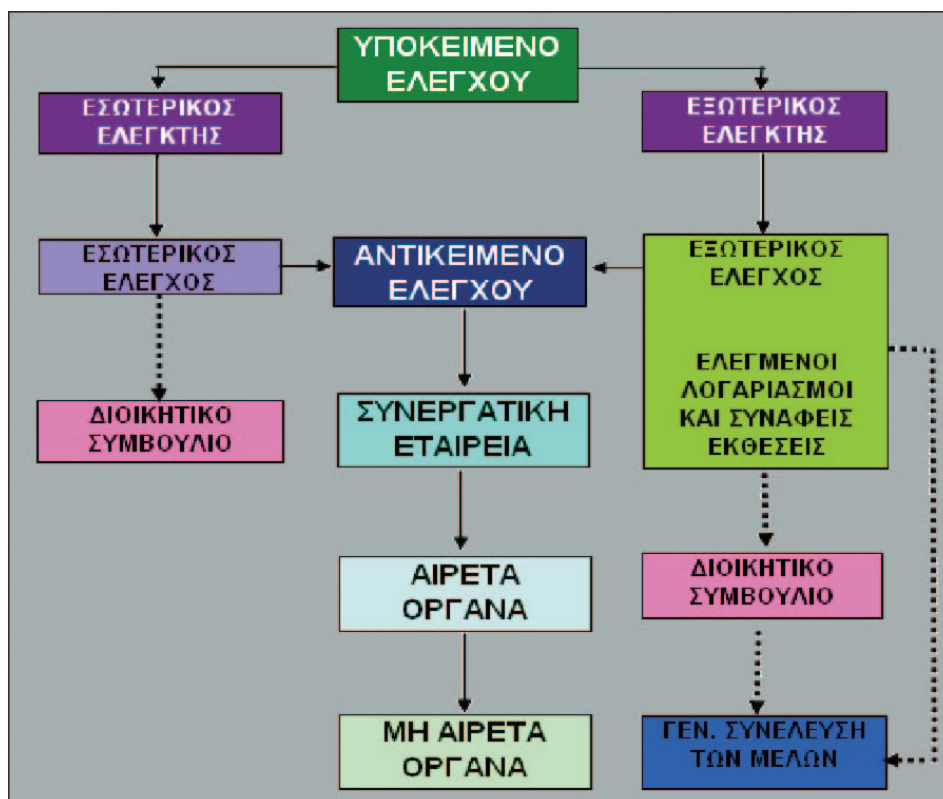
Η μορφή του εσωτερικού ελέγχου στις συνεργατικές εταιρείες, με την έννοια των προσώπων που τον διενεργούν, εξαρτάται κυρίως από το μέγεθος της εταιρείας και από την πληρότητα των μηχανισμών της οργανωτικής διάθρωσης της. Γενικά, η σύγχρονη αντίληψη επιβάλλει τη λειτουργία εσωτερικού ελέγχου σε κάθε συνεργατική εταιρεία. Στην καθημερινή πρακτική η έκφραση της μορφής του εσωτερικού ελέγχου θα μπορούσε, εντελώς σχηματικά, να διαχωριστεί ως ακολούθως:

Στις μεγάλες συνεργατικές εταιρείες, ο εσωτερικός έλεγχος διενεργείται από πρόσωπο το οποίο ονομάζεται εσωτερικός ελεγκτής. Ο εσωτερικός ελεγκτής διορίζεται από το διοικητικό συμβούλιο και συνήθως έχει άμεση πρόσβαση και λογοδοτεί άμεσα σε αυτό. Στις περιπτώσεις που η έκταση των αναγκών το επιβάλλει, δημιουργείται ειδική υπηρεσία, που είναι γνωστή ως υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου.

Στις μεσαίες συνεργατικές εταιρείες, ο ρόλος του εσωτερικού ελεγκτή ασκείται από τους προϊσταμένους των επιμέρους τμημάτων και από το ανώτατο εκτελεστικό όργανο της εταιρείας.

Στις μικρές και πολύ μικρές συνεργατικές εταιρείες, οι οποίες διαθέτουν ένα ή δύο υπαλλήλους παρουσιάζεται σοβαρό πρόβλημα λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου διότι εκ των πραγμάτων, ούτε υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου, ούτε εσωτερικός ελεγκτής είναι δυνατόν να υπάρξουν, ούτε υπάρχουν τμήματα και συνεπώς ούτε τμηματάρχες-προϊστάμενοι, για να επιτελούν και το ρόλο του εσωτερικού ελεγκτή. Ο ένας ή οι δύο υπάλληλοι διεκπεραιώνουν όλες τις λειτουργίες της εταιρείας και έτσι ο εσωτερικός έλεγχος είναι, είτε ανύπαρκτος, είτε εντελώς αντιπαραγωγικός διότι οι υπάλληλοι καλούνται να ασκήσουν εσωτερικό έλεγχο στις πράξεις στις οποίες οι ίδιοι προβαίνουν. Σε αυτές τις περιπτώσεις το πρόβλημα μπορεί να αντιμετωπισθεί με τη διενέργεια έκτακτων και απροειδοποίητων εξωτερικών ελέγχων, με τη στενή παρακολούθηση των λειτουργιών της εταιρείας από το διοικητικό συμβούλιο, με την σωστή επιλογή των υπαλλήλων κ.λπ.

Ο διορισμός του εσωτερικού ελεγκτή πρέπει να γίνεται με ιδιαίτερη προσοχή και χωρίς οποιανδήποτε σκοπιμότητα ξένη προς τα καθήκοντα που απορρέουν

Ο ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ

Υποκείμενο του ελέγχου είναι οι ελεγκτές οι οποίοι διακρίνονται στους εσωτερικούς και εξωτερικούς ελεγκτές. Ο εσωτερικός ελεγκτής διενεργεί τον εσωτερικό έλεγχο στο αντικείμενο του ελέγχου που είναι η συνεργατική εταιρεία, δηλαδή, ελέγχει τις πράξεις των αιρετών και μη αιρετών οργάνων της εταιρείας και αναφέρει στο διοικητικό συμβούλιο τα αποτελέσματα του ελέγχου του. Ο εξωτερικός ελεγκτής προβαίνει στον εξωτερικό έλεγχο της συνεργατικής εταιρείας. Ελέγχει τη διαχείριση και τους λογαριασμούς της εταιρείας και συντάσσει ανάλογα τις συναφείς εκθέσεις. Ενημερώνει λεπτομερώς τα αιρετά όργανα για τα αποτελέσματα του ελέγχου του και συζητά μαζί τους όλα τα θέματα που προκύπτουν με σκοπό την πληρέστερη πληροφόρηση του ίδιου αλλά και την έγκαιρη ανάληψη από μέρους των διοικητικών οργάνων όλων των επιβαλλομένων ενεργειών. Σε μεταγενέστερο στάδιο ενημερώνει τη γενική συνέλευση για να μπορούν τα μέλη να ασκήσουν τον προβλεπόμενο από τις συνεργατικές Αρχές έλεγχο στα όργανα της διοίκησης.

από τη θέση του. Ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να διακρίνεται για τα υψηλά επαγγελματικά του προσόντα, για τη μόρφωση και την πείρα του. Να είναι άτομο με εγνωσμένο ήθος, εξαιρετικά έξυπνο, διερευνητικό και δραστήριο και να αντιλαμβάνεται εύκολα τα γεγονότα που εξελίσσονται μέσα στον οργανισμό τον οποίο ελέγχει. Αυτές οι ιδιαίτερες ικανότητες του εσωτερικού ελεγκτή είναι αναγκαίες, γιατί ο ρόλος που διαδραματίζει είναι πολύ σημαντικός και πολλές φορές είναι συνυφασμένος με την ίδια την ύπαρξη της συνεργατικής εταιρείας.

Παρά τη μεγάλη σπουδαιότητα του έργου που επιτελεί ο εσωτερικός ελεγκτής, επιβάλλεται να επισημανθούν ορισμένα μειονεκτήματα, τα οποία αναφέρονται από την υπαλληλική σχέση που έχει με την εταιρεία την οποία ελέγχει. Τα σημαντικότερα από αυτά είναι τα εξής:

- Ο εσωτερικός ελεγκτής εργάζεται μέσα στα πλαίσια των κανόνων και των όρων που θεσπίζουν τα όργανα της διοίκησης και όχι μέσα στα πλαίσια των κανόνων της ελεγκτικής.
- Συχνά ο εσωτερικός ελεγκτής δεν ενημερώνεται για τις αποφάσεις και τις πράξεις των διοικητικών οργάνων, ή των ιεραρχικά ανωτέρων του, με αποτέλεσμα ο έλεγχος του, να είναι περιορισμένος και σε πολλές περιπτώσεις να καθίσταται εντελώς τυπικός.
- Λόγω της υπαλληλικής σχέσης που έχει με την εταιρεία ο εσωτερικός ελεγκτής, είναι πολύ πιθανόν, η συναδελφική αλληλεγγύη να επηρεάσει αρνητικά την αντικειμενικότητα και την αμεροληψία του ελέγχου του. Η αδυναμία αυτή οξύνεται με το πέρασμα του χρόνου και την καλλιέργεια στενότερων φιλικών σχέσεων μεταξύ του ελεγκτή και των ελεγχόμενων.
- Συνήθως η επαγρύπνηση και η διερευνητικότητα του εσωτερικού ελεγκτή εξασθενούν σταδιακά, επειδή ασχολείται συνεχώς με τα ίδια θέματα, χρησιμοποιώντας τις ίδιες τεχνικές και εφαρμόζοντας τις ίδιες μεθόδους.

Με στόχο τον περιορισμό των πιο πάνω αδυναμιών, πολλές συνεργατικές εταιρείες προβαίνουν στις απαιτούμενες ενέργειες και προσδίδουν στη θέση του εσωτερικού ελεγκτή ιδιαίτερο κύρος. Πρώτα απ' όλα, επιλέγουν για τη θέση του εσωτερικού ελεγκτή, πρόσωπο με υψηλά ακαδημαϊκά προσόντα και άριστο ηθικό υπόβαθρο. Ακολούθως αποφασίζουν ότι ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να υπάγεται άμεσα στα αιρετά όργανα της διοίκησης και να λειτουργεί κατά το δυνατόν αυτόνομα από τη δομή της εταιρείας. Τέλος, πολλές συνεργατικές εταιρείες επιτρέπουν στον εσωτερικό ελεγκτή να παρακάθεται στις συνεδριάσεις

των διοικητικών οργάνων, για να λαμβάνει την αναγκαία πληροφόρηση με άμεσο τρόπο και να επιτελεί έτσι ευχερέστερα το έργο του.

II.β. Εξωτερικός έλεγχος

Ο εξωτερικός έλεγχος είναι ο έλεγχος ο οποίος διενεργείται από άτομα, με ειδικά προς τούτο επαγγελματικά προσόντα, με άρτια επιστημονική κατάρτιση και ειδική πείρα, με ακέραιο χαρακτήρα και ανεπίληπτο ήθος, τα οποία δεν έχουν καμιά απολύτως υποβλητική σχέση ή εξάρτηση με τη συνεργατική εταιρεία που ελέγχουν. Ο εξωτερικός έλεγχος διενεργείται από τον εξωτερικό ελεγκτή ή από υπηρεσία που αποτελείται από εξωτερικούς ελεγκτές.

Με τον όρο “εξωτερικός” που προσδίδεται στον ελεγκτή, νοείται ότι ο ελεγκτής δεν έχει καμιά σχέση με την εταιρεία που ελέγχει, η οποία είναι ενδεχόμενο να επηρεάσει την αντικειμενικότητα και την αμεροληψία του. Έτσι δεν διατηρεί καμιά υπαλληλική σχέση με την εταιρεία, ούτε είναι μέλος των αιρετών διοικητικών της οργάνων, ούτε έχει οποιαδήποτε άλλη εξάρτηση που να καταλήγει σε υποβλητική σχέση με την εταιρεία την οποία καλείται να ελέγξει.

Αυτή ακριβώς η σχέση απαλλάσσει τον εξωτερικό ελεγκτή από τα μειονεκτήματα που παρεμβάλλονται και αποτελούν σοβαρά εμπόδια στην πορεία του έργου του εσωτερικού ελεγκτή. Κατά συνέπεια, είναι απόλυτα αδέσμευτος και ενεργεί εντελώς ανεξάρτητα, χωρίς να επηρεάζεται από τη διοίκηση ή από το υπαλληλικό προσωπικό της ελεγχόμενης εταιρείας. Αυτά τα δεδομένα αποτελούν τη δικλείδα ασφαλείας, για τη διενέργεια ανεπηρέαστου και αντικειμενικού ελέγχου, με αποτέλεσμα το έργο του εξωτερικού ελεγκτή να περιβάλλεται με ιδιαίτερο κύρος και τα πορίσματα του να γίνονται σεβαστά και να χρησιμοποιούνται ποικιλοτρόπως.

Συναντούμε βέβαια και περιπτώσεις συνεργατικών εταιρειών, όπου ο εξωτερικός ελεγκτής είναι υποχρεωμένος να διεκπεραιώσει πρώτα τη λογιστική εργασία της εταιρείας, να ενημερώσει κατάλληλα τα λογιστικά της βιβλία και ακολούθως να προχωρήσει στη διενέργεια του ελέγχου του. Οι περιπτώσεις αυτές αφορούν πολύ μικρές συνεργατικές εταιρείες, που δραστηριοποιούνται κυρίως στην ύπαιθρο και δεν διαθέτουν την υποδομή που απαιτείται για τη διεκπεραίωση της λογιστικής τους εργασίας. Οι διαδικασίες αυτές είναι ανορθόδοξες, αλλά στις περισσότερες περιπτώσεις, είναι εκ των πραγμάτων επιβεβλημένες. Θα ήταν ίσως σοφότερο, αν εξευρίσκονταν άλλοι τρόποι αντιμετώπισης των αδυναμιών, για να αποφεύγεται η συνταύτιση της ιδιότητας του ελεγχοντος και του ελεγχόμενου στο ίδιο πρόσωπο.

Ο εξωτερικός ελεγκτής, σε αντίθεση με τον εσωτερικό ελεγκτή, του οποίου η δραστηριότητα εξαντλείται μέσα στα στενά πλαίσια της εταιρείας στην οποία είναι υπάλληλος, έχει πολλά πεδία δράσης. Προκειμένου να ελέγξει την ακρίβεια και να διαπιστώσει την αλήθεια των οικονομικών καταστάσεων, έχει την ευχέρεια, αλλά και το καθήκον, να επεκτείνει τον έλεγχο του και πέραν των στενών ορίων της επιχείρησης. Για παράδειγμα μπορεί να επιβεβαιώσει τα χρεωστικά και πιστωτικά υπόλοιπα που παρουσιάζουν οι λογαριασμοί, να διασταυρώσει τα εντάλματα πληρωμών, να μελετήσει τις συμφωνίες με τρίτους και να διαπιστώσει αν αυτές είναι διαχειριστικά ορθές και συνάδουν με το θεσμικό πλαίσιο κ.λπ. Όλη αυτή η πολύ σοβαρή εργασία δημιούργησε, στις ανεπτυγμένες χώρες, την ανάγκη της θεσμικής αναγνώρισης του ρόλου του εξωτερικού ελεγκτή.

Για να είναι σε θέση να διαδραματίσει σωστά το ρόλο του, ο εξωτερικός ελεγκτής πρέπει να διαθέτει και τα ανάλογα προσόντα, τα οποία αφορούν, τόσο την επαγγελματική του συγκρότηση, όσο και το χαρακτήρα και γενικά την προσωπικότητα του. Ως προς την επαγγελματική συγκρότηση του πρέπει να είναι άτομο με άρτια επιστημονική κατάρτιση και εξειδικευμένη πείρα σύμφωνα με τα κριτήρια που θέτουν τα διεθνή σώματα ελεγκτών. Ως προς την προσωπικότητα του πρέπει να είναι άτομο προικισμένο με ανεπίληπτο ήθος και ακέραιο χαρακτήρα, να διαθέτει ικανότητα ταχείας αντίληψης και να έχει σωστή κρίση, να διακρίνεται για την επινοητικότητα, την επιμέλεια, την εργατικότητα και την αυτοπεποίθησή του, να χαρακτηρίζεται για τη λεπτότητα του όταν ασκεί έλεγχο στην εργασία άλλων και να μπορεί εύκολα να χειρίζεται τον προφορικό και γραπτό λόγο, για να διατυπώνει με τρόπο εύληπτο τις απόψεις και τα σχόλια του και να συντάσσει με επαγγελματική σαφήνεια τις εκθέσεις του.

Π.β.α. Λογιστικός και διαχειριστικός έλεγχος των συνεργατικών εταιρειών της Κύπρου

Σύμφωνα με την Περί Συνεργατικών Εταιρειών Νομοθεσία αρμόδιος φορέας για την άσκηση του λογιστικού και διαχειριστικού ελέγχου του συνεργατικού τομέα είναι η Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών. Ο έλεγχος διεκπεραιώνεται από προσοντούχους ελεγκτές που ανήκουν στο προσωπικό της Υπηρεσίας. Μπορεί όμως, με τη σύσταση του Εφόρου της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών και την έγκριση του Υπουργού Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, να διορίσει προσοντούχους ελεγκτές, που δεν ανήκουν στο προσωπικό της για τη διεξαγωγή του ελέγχου σε οποιανδήποτε συνεργατική εταιρεία.

Η Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών ιδρύθηκε το 1987 ύστερα από την τροποποίηση του Νόμου Περί Συνεργατικών Εταιρειών, για να αναλάβει το ρόλο που επιτελούσε μέχρι τότε το Ταμείο Εξελέγγεως και Επιθεωρήσεως, που υπαγόταν στο Τμήμα Συνεργατικής Ανάπτυξης, το οποίο μετεξελίχθηκε και μετονομάστηκε, με την εφαρμογή μεταγενέστερου νόμου, σε Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών. Η ίδρυση της Ελεγκτικής Υπηρεσίας αποσκοπούσε στην επαγγελματική διενέργεια και την πλήρη ανεξαρτητοποίηση του λογιστικού και διαχειριστικού ελέγχου των συνεργατικών εταιρειών. Έτσι, ο νομοθέτης έδωσε στον επιφορτισμένο με τον έλεγχο μιας συνεργατικής εταιρείας ελεγκτή, τις ίδιες εξουσίες και τα ίδια δικαιώματα, που ο Περί Εταιρειών Νόμος δίδει στους ελεγκτές που αναλαμβάνουν τον έλεγχο των δημοσίων εταιρειών.

Σύμφωνα με τη νομοθεσία, η Ελεγκτική Υπηρεσία είναι νομικό πρόσωπο που δημιουργήθηκε μέσα στα πλαίσια της εφαρμογής του άρθρου 21 του Νόμου περί Συνεργατικών Εταιρειών. Διοικείται από επιτροπή που διορίζεται από το Υπουργικό Συμβούλιο για περίοδο τριών ετών. Της Υπηρεσίας προϊστάται διευθυντής, ο οποίος πρέπει να έχει τα προσόντα που προβλέπονται στον Περί Εταιρειών Νόμο, για πρόσωπο που ασκεί έλεγχο σε δημόσιες εταιρείες.

Η λειτουργία της υπηρεσίας ρυθμίζεται από κανονισμούς, τους οποίους εκδίδει το Υπουργικό Συμβούλιο και εγκρίνει η Βουλή των Αντιπροσώπων. Οι Κανονισμοί, μεταξύ άλλων, προβλέπουν ότι το κόστος συντήρησης και λειτουργίας της Υπηρεσίας, καταβάλλεται από τις συνεργατικές εταιρείες και καθορίζουν τα κριτήρια επιβολής της ελεγκτικής επιβάρυνσης σε κάθε μια από αυτές. Κατά την εφαρμογή του Κανονισμού για τον καθορισμό του ελεγκτικού κόστους κατά εταιρεία, εφαρμόζεται η συνεργατική πρακτική της επιδότησης του κόστους του ελέγχου των οικονομικά αδύνατων συνεργατικών εταιρειών από τις οικονομικά ισχυρές.

Παρά την ευρύτητα του έργου που επιτελεί η Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών, κατά καιρούς παρουσιάστηκαν προβλήματα στις σχέσεις της με τις συνεργατικές εταιρείες, κυρίως λόγω του ύψους του ελεγκτικού κόστους. Επίσης η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση φαίνεται να δημιουργεί ερωτηματικά ως προς τη συμβατότητα της με το ευρωπαϊκό κεκτημένο. Ιστορικά πάντως, είναι απόλυτα τεκμηριωμένο ότι το ελεγκτικό τμήμα του συνεργατικού κινήματος, ανεξάρτητα από τη μορφή που κατά περιόδους είχε, αποτέλεσε ένα από τους σημαντικότερους παράγοντες ορθής διαχείρισης των συνεργατικών εταιρειών και συνέβαλε με τον τρόπο αυτό στην πρόοδο και στην ανάπτυξη τους.

II.β.β. Ο έλεγχος των συνεργατικών εταιρειών διεθνώς

Σύμφωνα με τη διεθνή πρακτική, οι συνεργατικές εταιρείες σε διεθνές επίπεδο, ελέγχονται κάθε χρόνο από εξωτερικούς ελεγκτές, με βάση την ισχύουσα νομοθεσία σε κάθε χώρα, ή και τους κανονισμούς λειτουργίας των εταιρειών. Οι ελεγκτικές υπηρεσίες προσφέρονται στις συνεργατικές εταιρείες από ιδιώτες επαγγελματίες εξωτερικούς ελεγκτές, οι οποίοι εκλέγονται από τη γενική συνέλευση των μελών, ή από τις συνεργατικές ομοσπονδίες.

Πολλές συνεργατικές εταιρείες, εκτός από τους εξωτερικούς ελεγκτές, εκλέγουν στις γενικές τους συνελεύσεις πρόσθετους ελεγκτές από τα μέλη τους, οι οποίοι αναλαμβάνουν να παρακολουθούν τους εξωτερικούς ελεγκτές, για να διασφαλίζουν ότι τα αποτελέσματα του εξωτερικού ελέγχου και οι αποφάσεις που λαμβάνονται, είναι εναρμονισμένες με τα συμφέροντα των μελών. Οι εξωτερικοί ελεγκτές υποβάλλουν τις εκθέσεις τους στα διοικητικά όργανα για μελέτη και ανάληψη όλων των επιβαλλόμενων ενεργειών. Στις γενικές συνελεύσεις των μελών παρουσιάζεται περίληψη του ελέγχου, συμπεριλαμβανομένης και μιας σύντομης δήλωσης για την ακρίβεια των στοιχείων του ισολογισμού και των λογαριασμών.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο ο διορισμός των εξωτερικών ελεγκτών γίνεται από το διοικητικό συμβούλιο, ύστερα από απόφαση της γενικής συνέλευσης των μελών. Ο έλεγχος των συνεργατικών εταιρειών διενεργείται από προσοντούχους ελεγκτές, οι οποίοι πρέπει να είναι κανονικά μέλη εγκεκριμένων επαγγελματικών σωμάτων. Στο παρελθόν οι συνεργατικές εταιρείες γενικού εμπορίου ελέγχονταν από δικές τους ελεγκτικές εταιρείες, αλλά σήμερα αυτό έχει εγκαταλειφθεί και ο έλεγχος όλων των συνεργατικών εταιρειών του Ηνωμένου Βασιλείου αναλαμβάνεται από ιδιώτες ελεγκτές.

Γενικότερα στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο έλεγχος των συνεργατικών εταιρειών αναλαμβάνεται από ιδιώτες ελεγκτές. Υπάρχουν βεβαίως και ορισμένες εξαιρέσεις, όπως για παράδειγμα στη Γερμανία, όπου ο έλεγχος διενεργείται από συνεργατικές ελεγκτικές ενώσεις, οι οποίες προσφέρουν στα μέλη τους διοικητικές υπηρεσίες και υπηρεσίες διοικητικού ελέγχου. Στην Κύπρο επίσης ο έλεγχος διενεργείται από νομικό πρόσωπο που συστάθηκε για να επιτελεί ειδικά αυτό το ρόλο.

II.β.γ. Ενημέρωση των μελών

Όπως έχει λεχθεί, οι εξωτερικοί ελεγκτές έχουν καθήκον να ενημερώνουν τα

μέλη στις ετήσιες γενικές συνελεύσεις τους για τα αποτελέσματα του ελέγχου. Τίθεται όμως συχνά το ερώτημα, μέχρι ποιού σημείου μπορεί να επεκτείνεται η ενημέρωση αυτή και σε ποίο βάθος είναι ορθό να προχωρεί; Θα μπορούσε εύκολα να προβληθεί η άποψη ότι η ενημέρωση πρέπει να είναι λεπτομερής, υπό την έννοια της εξάντλησης όλου του βάθους και όλου του πλάτους της κάθε πτυχής των λογαριασμών και της διαχείρισης της συνεργατικής εταιρείας. Είναι όμως τούτο ορθό και πραγματικά περιφρουρεί και προάγει τα συμφέροντα της εταιρείας και των μελών; Ή μήπως με τον τρόπο αυτό γίνεται κατάχρηση της έννοιας της διαφάνειας με αποτέλεσμα να βλάπτεται η εταιρεία και να ζημιώνονται τα μέλη;

Για να δοθούν απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά θα πρέπει πρώτα να διευκρινισθούν πλήρως οι σκοποί για τους οποίους γίνεται η ενημέρωση των μελών. Τα μέλη ενημερώνονται για τα αποτελέσματα του ελέγχου που διενεργούν οι εξωτερικοί ελεγκτές, για να είναι σε θέση, μέσα στα πλαίσια των δικαιωμάτων που τους παρέχει η δεύτερη συνεργατική Αρχή, να ασκήσουν το δικό τους έλεγχο στα διοικητικά όργανα της εταιρείας τους. Με βάση την πληροφόρηση που έχουν τα μέλη θα αξιολογήσουν την οικονομική κατάσταση και το γενικότερο έργο που επιτελεί η εταιρεία και θα εκτιμήσουν ανάλογα τις προοπτικές που υπάρχουν. Σε τελευταία ανάλυση σκοπός της ενημέρωσης είναι να βοηθήσει τα μέλη να αποκρυσταλλώσουν σωστή άποψη για τα εταιρικά δρώμενα και να πάρουν τις εκάστοτε ενδεικνυόμενες αποφάσεις.

Όταν η ενημέρωση των μελών ικανοποιεί τους σκοπούς αυτούς, θα πρέπει να θεωρείται πλήρης και ενδεδειγμένη. Οι αναφορές σε λεπτομέρειες, που κατά γενική εκτίμηση θεωρούνται αχρείαστες, είναι ενδεχόμενο να ζημιώσουν την εταιρεία και να πλήξουν τα καλώς νοούμενα συμφέροντα των μελών. Το γεγονός ότι στις πλείστες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και διεθνώς, η ενημέρωση των μελών γίνεται με την κατάθεση μιας περίληψης των λογαριασμών και μιας σύντομης δήλωσης των ελεγκτών για την ακρίβεια των στοιχείων τους δεν είναι τυχαίο. Άλλωστε τα μέλη δεν αξιολογούν το έργο που επιτελείται από τα διοικητικά όργανα μόνο από την ενημέρωση που θα έχουν από τους εξωτερικούς ελεγκτές, αλλά και από τις προσωπικές εμπειρίες, που το κάθε ένα αποκομίζει από τις σχέσεις και τη συχνή επαφή που διατηρεί με την εταιρεία.

Ο συνεργατικός τομέας δεν είναι αποκομμένος από τους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας μιας χώρας. Αποτελεί μέρος του οικονομικού συστήματος και επηρεάζεται, όπως και οι υπόλοιποι τομείς, από το ευρύτερο οικονομικό περιβάλλον. Κατά συνέπεια οι διαδικασίες του εξωτερικού ελέγχου των συνεργατικών εταιρειών, σε όλα τα στάδια του, δεν είναι ορθό να υστερούν από τις αντίστοι-

χες διαδικασίες του ιδιωτικού τομέα. Ταυτόχρονα όμως δε θα πρέπει στο συνεργατικό τομέα να εφαρμόζονται πρακτικές, που να οδηγούν τις συνεργατικές εταιρείες σε μειονεκτική θέση έναντι των εταιρειών του ιδιωτικού τομέα. Για παράδειγμα, αν δεν υπάρχουν σοβαροί λόγοι, δεν είναι ορθό να δημοσιοποιούνται στοιχεία τα οποία είναι ενδεχόμενο να θέσουν σε κίνδυνο τα οικονομικά συμφέροντα της εταιρείας ή να γίνονται ανακοινώσεις οι οποίες τείνουν να κλονίσουν την εμπιστοσύνη των μελών απέναντι στην εταιρεία τους.

Στις δημόσιες εταιρείες του ιδιωτικού τομέα, η ενημέρωση των μετόχων που γίνεται από τους εξωτερικούς ελεγκτές, κατά κανόνα περιορίζεται αυστηρά στο επίπεδο που προβλέπεται από το ισχύουσα νομοθεσία και περιλαμβάνει τα αποτελέσματα του λογιστικού ελέγχου (έκθεση ελεγκτών, ισολογισμός, λογαριασμός αποτελεσμάτων και συναφείς σημειώσεις επί των λογαριασμών). Για τα υπόλοιπα θέματα γίνεται ενημέρωση με την ανάγνωση της έκθεσης του διοικητικού συμβουλίου, με τον τρόπο και στην έκταση που το ίδιο το διοικητικό συμβούλιο θα κρίνει ότι εξυπηρετούνται καλύτερα τα συμφέροντα της εταιρείας. Ανάλογες διαδικασίες εφαρμόζονται και στις συνεργατικές εταιρείες στις περισσότερες χώρες και ιδιαίτερα στις ανεπτυγμένες χώρες της Ευρώπης αλλά και του υπόλοιπου κόσμου.

III. Αντικείμενο και σκοποί του ελέγχου των συνεργατικών εταιρειών

Όπως συμβαίνει σε όλους τους οργανισμούς, έτσι και στις συνεργατικές εταιρείες, αντικείμενο του ελέγχου είναι η οικονομική διαχείριση ξένης περιουσίας η οποία απεικονίζεται λογιστικά. Ήτοι, για να έχει ο έλεγχος αντικείμενο θα πρέπει,

- α. Η οικονομική διαχείριση να αφορά ξένη περιουσία και,**
- β. Η οικονομική διαχείριση της ξένης περιουσίας να απεικονίζεται λογιστικά.**

Παρά το γεγονός ότι τα αιρετά διοικητικά όργανα και συνήθως και τα μη αιρετά διοικητικά όργανα μιας συνεργατικής εταιρείας είναι μέλη της και συμμετέχουν στο μετοχικό της κεφάλαιο, η εταιρική περιουσία είναι ξένη προς αυτά. Κανένα απολύτως προσωπικό δικαίωμα έχουν στην περιουσία της εταιρείας, η οποία ανήκει συλλογικά στα μέλη. Απλώς, τα διοικητικά όργανα λαμβάνουν εντολή από τα μέλη, να διαχειρίζονται, με τον καλύτερο τρόπο, την περιουσία της εταιρείας προς όφελος της ίδιας και του συνόλου των μελών. Κατά συνέπεια τα διοικητικά όργανα μιας συνεργατικής εταιρείας ασκούν οικονομική διαχείρι-

ση σε ξένη περιουσία και έτσι πληρείται η πρώτη προϋπόθεση για να έχει αντικείμενο ο έλεγχος.

Παράλληλα οι συνεργατικές εταιρείες, σε διεθνές επίπεδο, χρησιμοποιούν τη λογιστική για την απεικόνιση της οικονομικής διαχείρισης της εταιρικής περιουσίας. Στις περισσότερες μάλιστα χώρες και ιδιαίτερα στις ανεπτυγμένες, η λογιστική απεικόνιση γίνεται με βάση τα διεθνή λογιστικά πρότυπα. Η τήρηση της λογιστικής από τις συνεργατικές εταιρείες πληροί και τη δεύτερη προϋπόθεση και προσφέρει στον έλεγχο πλήρες και ξεκάθαρο αντικείμενο.

Οι κυριότεροι σκοποί του λογιστικού και διαχειριστικού ελέγχου μιας συνεργατικής εταιρείας συνοψίζονται ως ακολούθως:

- Πρώτα είναι η πρόληψη κάθε εκούσιου ή ακούσιου λάθους ή οποιασδήποτε κακόβουλης ενέργειας που βλάπτει τα συμφέροντα της εταιρείας ή συγκρούεται με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο. Στις περιπτώσεις αυτές ο έλεγχος έχει προληπτικό χαρακτήρα και διενεργείται κυρίως από τους εσωτερικούς ελεγκτές.
- Ακολούθως είναι η αποκάλυψη και η καταστολή εκούσιων ή ακούσιων σφαλμάτων, απατών κ.λπ. Ο έλεγχος αυτός έχει κατασταλακτικό χαρακτήρα και διενεργείται κυρίως από τους εξωτερικούς ελεγκτές.
- Είναι τέλος η πιστοποίηση της ακρίβειας και της αλήθειας των οικονομικών καταστάσεων και πρωτίστως του ισολογισμού και του λογαριασμού αποτελεσμάτων και η εξαγωγή διαφόρων οικονομικών δεικτών, τους οποίους η εταιρεία μπορεί να αξιοποιήσει ποικιλοτρόπως.

Τα αποτελέσματα του ελέγχου αποτελούν στην πραγματικότητα τον καθρέφτη της συνεργατικής εταιρείας και παρουσιάζουν ενδιαφέρον το οποίο εκδηλώνεται και πέραν από τα στενά όρια της. Γενικά, τα αποτελέσματα του ελέγχου, προσελκύουν την προσοχή πολλών παραγόντων από τους οποίους οι κυριότεροι είναι οι εξής:

α. Τα αποτελέσματα του ελέγχου ενδιαφέρουν πρωτίστως τα μέλη της εταιρείας γιατί με βάση αυτά, θα ασκήσουν τον επιβαλλόμενο από τις συνεργατικές Αρχές έλεγχο στις πράξεις ή τις παραλήψεις των αιρετών διοικητικών οργάνων. Επίσης τα μέλη, με βάση τα αποτελέσματα, θα κάμουν τις παρεμβάσεις τους στα αναπτυξιακά προγράμματα, τα οποία η εταιρεία προτίθεται να εφαρμόσει ή στα κοινωνικά ανοίγματα, τα οποία σκοπεύει να υιοθετήσει.

Το ενδιαφέρον των μελών είναι συνδεδεμένο με τη μορφή που έχει η συνεργα-

τική τους εταιρεία αναφορικά με την ευθύνη που φέρουν απέναντι της. Είναι φυσικό στις συνεργατικές εταιρείες όπου η ευθύνη των μελών είναι απεριόριστη, το ενδιαφέρον να είναι μεγαλύτερο γιατί στη ψυχολογική διάθεση του μέλους εισάγεται εντονότερα το στοιχείο του προσωπικού οικονομικού συμφέροντος.

β. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν τα αποτελέσματα για τα αιρετά όργανα της εταιρείας. Το διοικητικό συμβούλιο θα παρουσιάσει τα αποτελέσματα του ελέγχου, αν είναι ικανοποιητικά, ως επιβεβαίωση της παραγωγικής διοίκησης που άσκησε στην εταιρεία και θα προσπαθήσει να τα αξιοποιήσει προς όφελος της εταιρείας και των μελών. Σε περίπτωση που τα αποτελέσματα δεν είναι ικανοποιητικά, η διοίκηση θα τα αναλύσει ενώπιον της γενικής συνέλευσης για σκοπούς ενημέρωσης και θα ζητήσει από τα μέλη την υιοθέτηση της επιβαλλόμενης από τις περιστάσεις διορθωτικής πολιτικής.

γ. Τα μη αιρετά όργανα και γενικά το υπαλληλικό προσωπικό, ενδιαφέρεται για τα αποτελέσματα του ελέγχου γιατί αυτά αποτελούν ταυτόχρονα και τα αποτελέσματα της εργασίας του. Επιπρόσθετα, με βάση αυτά, τα μη αιρετά όργανα και το προσωπικό θα διαμορφώσουν και θα υποβάλουν τις εισηγήσεις τους στα αιρετά διοικητικά όργανα.

δ. Τα κοινωνικοοικονομικά συστήματα που λειτουργούν στις σύγχρονες κοινωνίες αποτελούνται από το δημόσιο, τον ιδιωτικό και το συνεργατικό τομέα. Αυτή η πραγματικότητα επιβάλλει στο ίδιο το κράτος, να ενδιαφέρεται για τα αποτελέσματα του ελέγχου των συνεργατικών εταιρειών και να παρεμβαίνει με τους μηχανισμούς που το θεσμικό πλαίσιο του παρέχει, με στόχο τη διασφάλιση της οικονομικής σταθερότητας και της κοινωνικής συνοχής.

ε. Οι πιστωτές της συνεργατικής εταιρείας έχουν έντονο ενδιαφέρον για τα αποτελέσματα του ελέγχου γιατί με βάση αυτά, θα καθορίσουν την πολιτική είσπραξης των χρημάτων τους και θα υπολογίσουν το μέγεθος των πιστωτικών διευκολύνσεων, που θα παρέχουν στην εταιρεία στο μέλλον.

στ. Σύμφωνα με την πρώτη συνεργατική Αρχή, οι συνεργατικές εταιρείες είναι ανοικτές σε όλα τα πρόσωπα, δηλαδή το κάθε άτομο που πληροί τα προβλεπόμενα από το θεσμικό πλαίσιο κριτήρια, κατέχει τη θέση του “εν δυνάμει μέλους”. Είναι λογικό για ένα άτομο, πριν αποφασίσει να ενταχθεί σε μια συνεργατική εταιρεία, να ενδιαφερθεί για την οικονομική και διαχειριστική της κατάσταση. Ο ενδιαφερόμενος θα αντλήσει τις αναγκαίες πληροφορίες από τους εξελεγεμένους λογαριασμούς και τις συναφείς εκθέσεις.

ζ. Σε περίπτωση που η συνεργατική εταιρεία είναι πιστωτικό ίδρυμα, είναι φυσιολογικό, οι καταθέτες να έχουν έντονα αυξημένο ενδιαφέρον για τα αποτελέσματα του ελέγχου. Η καλή οικονομική κατάσταση και η συνετή διαχείριση της εταιρείας, που διαπιστώνονται επίσημα με τα αποτελέσματα του ελέγχου, διασφαλίζουν τις καταθέσεις. Η κακή οικονομική κατάσταση και η κακή διαχείριση θέτουν σε κίνδυνο τις καταθέσεις και είναι δυνατόν να οδηγήσουν τους καταθέτες σε περιπέτειες. Είτε βέβαια συμβαίνει το πρώτο, είτε συμβαίνει το δεύτερο, είναι λογικό οι καταθέτες να έχουν αυξημένο ενδιαφέρον για τα αποτελέσματα του ελέγχου.

IV. Γενικά συμπεράσματα

Το πολύπλοκο και πολύ ανταγωνιστικό περιβάλλον, στο οποίο εισήλθε η Κύπρος το 2004, διαφοροποίησε τους τρόπους προσέγγισης και χειρισμού των διαφόρων οικονομικών θεμάτων. Οι διαφοροποιήσεις αυτές επήλθαν, είτε λόγω των αλλαγών που έγιναν στο θεσμικό πλαίσιο κάθε τομέα, είτε λόγω των γενικότερων συνθηκών που διαμορφώθηκαν. Το νέο περιβάλλον, επηρέασε, και θα συνεχίσει να επηρεάζει και το συνεργατικό τομέα, σε πολλά επιμέρους ζητήματα. Ένας από τους τομείς που φαίνεται να επηρεάζεται έντονα, κυρίως κατά έμμεσο τρόπο, είναι ο τομέας που αφορά τον έλεγχο των συνεργατικών εταιρειών. Λαμβάνοντας υπόψη τη θεωρητική προσέγγιση του θέματος, που αναπτύσσεται στο κεφάλαιο αυτό, καθώς επίσης και την καθημερινή εμπειρία που συσσωρεύεται και εμπλουτίζεται συνεχώς, θα μπορούσαμε να καταλήξουμε σε ορισμένα συμπεράσματα, κρίσιμης σημασίας.

● **Εσωτερικός έλεγχος:** Παρά τα μειονεκτήματα που παρουσιάζει ο εσωτερικός έλεγχος, προσφέρει πολύ σημαντικά οφέλη στις συνεργατικές εταιρείες. Έχει αποδειχθεί ότι, σε περίπτωση που ο εσωτερικός ελεγκτής αφηθεί να επιτελέσει απερίσπαστος το ρόλο του, οι πιθανότητες διάπραξης ακούσιων ή εκούσιων σφαλμάτων, περιορίζονται δραστικά. Το γεγονός αυτό επιβάλλει στις συνεργατικές εταιρείες να μεριμνούν για τη συνεχή ενίσχυση και αναβάθμιση των μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου που διαθέτουν. Τα διοικητικά όργανα των συνεργατικών εταιρειών, που δεν διαθέτουν τέτοιους μηχανισμούς, ή έχουν υποτυπώδεις εσωτερικούς ελεγκτικούς μηχανισμούς, επιβάλλεται να πάρουν τις αναγκαίες αποφάσεις για κάλυψη του κενού. Άλλωστε, η καλή λειτουργία μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου, διευκολύνει το έργο των εποπτικών αρχών και των αρχών εξωτερικού ελέγχου και στην περίπτωση των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων, βοηθά τον “κεντρικό φορέα” να επιτελέσει καλύτερα και ευχερέστερα το έργο του.

● **Σχέσεις ελέγχοντος και ελεγχόμενου:** Σε καμιά περίπτωση ο ελεγκτής, εσω-

τερικός ή εξωτερικός και τα διοικητικά όργανα της ελεγχόμενης εταιρείας, δεν πρέπει να βρίσκονται σε αντιπαράθεση. Ο τελικός σκοπός των διοικητικών οργάνων είναι η ανάπτυξη της εταιρείας και η περιφρούρηση και η προαγωγή των συμφερόντων των μελών. Ο τελικός σκοπός των ελεγκτικών οργάνων δεν είναι διαφορετικός. Απλώς ο ελεγκτής επιτελεί συμπληρωματικό, αλλά απαραίτητο έργο, μέσα στα πλαίσια της ευρύτερης λειτουργίας της συνεργατικής εταιρείας. Συνεπώς, η σχέση ελέγχοντος και ελεγχόμενου πρέπει να είναι σχέση συνεργασίας και όχι αντιπαράθεσης.

● **Ενημέρωση των μελών:** Οι συνεργατικές εταιρείες λειτουργούν σε συνθήκες ελεύθερου ανταγωνισμού και εδράζουν την επιτυχία τους στην εμπιστοσύνη, με την οποία τα μέλη τους και το ευρύτερο κοινό τις περιβάλλει. Το γεγονός αυτό είναι σημαντικό και δεν είναι ορθό να αγνοείται όταν οι ελεγκτικές αρχές παρουσιάζουν τα αποτελέσματα του ελέγχου τους στις γενικές συνελεύσεις. Βεβαίως η ενημέρωση των μελών πρέπει να χαρακτηρίζεται για την ακρίβεια και την πληρότητα της. Είναι όμως πολύ ζημιογόνο για την εταιρεία και τα μέλη της, όταν με την ευκαιρία της παρουσίασης των αποτελεσμάτων του ελέγχου, δημοσιοποιούνται στοιχεία τα οποία δημιουργούν το ενδεχόμενο να πληγεί η ανταγωνιστική θέση της εταιρείας, ή να κλονισθεί η εμπιστοσύνη, με την οποία περιβάλλεται από τα μέλη της. Είναι βέβαιο ότι η ενημέρωση αυτού του είδους δεν είναι επιθυμητή ούτε από τα ίδια τα μέλη. Η “διαχωριστική γραμμή” μεταξύ των στοιχείων ή και των ευρημάτων του ελέγχου και της ενημέρωσης των μελών, πρέπει να χαράσσεται ύστερα από βαθύτατο προβληματισμό και ανταλλαγή απόψεων, τόσο με την ίδια την εταιρεία, όσο και με την εποπτική αρχή, αν τούτο είναι επιβεβλημένο.

● **Λογιστική εργασία:** Η ελεγκτική αρχή είναι αναγκαίο να απαλλαγεί εντελώς από την ηθική, έστω, υποχρέωση διεκπεραίωσης λογιστικής εργασίας στις ελεγχόμενες συνεργατικές εταιρείες. Τούτο θα καταστήσει τα αποτελέσματα του ελέγχου περισσότερο αξιόπιστα και θα προσθέσει κύρος, τόσο στην εργασία της ελεγχόμενης εταιρείας, όσο και στον ίδιο τον ελεγκτή που διεξάγει τον έλεγχο.

● **Σημασία των αποτελεσμάτων του ελέγχου:** Παρατηρείται γενικά ότι τα μέλη των εταιρειών που συμμετέχουν στις γενικές συνελεύσεις, δε δίδουν τη δέουσα σημασία στα αποτελέσματα του ελέγχου. Οι λόγοι είναι διάφοροι και δεν είναι σκόπιμη η λεπτομερής αναφορά τους στα πλαίσια της παρούσας μελέτης. Τα αποτελέσματα του ελέγχου αποτελούν ουσιαστικά τον καθρέφτη της εταιρείας και κατά συνέπεια θα ήταν πολύ χρήσιμο να μελετούνται επισταμένα, για να αποκτά το κάθε μέλος τη δυνατότητα να προβαίνει σε σοβαρές εισηγήσεις ή παρεμβάσεις στο έργο που επιτελούν τα διοικητικά όργανα.

● **Σύγκριση με τον ιδιωτικό τομέα:** Οι συνεργατικές εταιρείες ανήκουν συλλογικά σε μεγάλες ομάδες πολιτών, που είναι τα μέλη τους. Κανένα μέλος, ως άτομο, δεν έχει οποιαδήποτε ιδιοκτησιακή σχέση με την περιουσία της εταιρείας. Το γεγονός αυτό επιβάλλει όπως ο έλεγχος που διενεργείται στις συνεργατικές εταιρείες είναι εφάμιλλος σε ποιότητα και αξία με τους ελέγχους που διεξάγονται στις αντίστοιχες εταιρείες του ιδιωτικού τομέα. Με τον ίδιο τρόπο επιβάλλεται όμως, να γίνεται και η διαχείριση των αποτελεσμάτων του ελέγχου, τόσο από τους ελεγκτές, όσο και από τα διοικητικά όργανα της εταιρείας.

● **Ετεροχρονισμένοι έλεγχοι:** Στις περιπτώσεις που μεσολαβεί μεγάλο χρονικό διάστημα, μεταξύ της ημερομηνίας που συμπληρώνεται το οικονομικό έτος μιας εταιρείας και της ημερομηνίας που ολοκληρώνεται ο έλεγχος της, τα αποτελέσματα του ελέγχου χάνουν σημαντικά από την αξία τους. Τα αιρετά διοικητικά όργανα δεν έχουν τα δεδομένα ενώπιον τους στον κατάλληλο χρόνο και συνεπώς αδυνατούν να πάρουν έγκαιρα τις ενδεδειγμένες αποφάσεις. Η εποπτική αρχή επίσης, χωρίς τα αποτελέσματα του ελέγχου είναι αδύνατο να ασκήσει τον εποπτικό ρόλο της και να αντιμετωπίσει προβλήματα που ενδεχομένως να υπάρχουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ, ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση εισήγαγε το συνεργατικό κίνημα σε ένα εντελώς νέο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον. Η εναρμόνιση της Νομοθεσίας με το ευρωπαϊκό κεκτημένο έχει προ πολλού ολοκληρωθεί. Η ομαλή λειτουργία των διαφόρων θεσμικών οργάνων και υπηρεσιών που προβλέπονται και η διασφάλιση της λειτουργίας τους, αποτελούν το ένα σκέλος των προσπαθειών που επιβάλλουν οι καινούριες συνθήκες. Το άλλο σκέλος αφορά τις μεθόδους αντιμετώπισης των νέων δεδομένων, κατά τρόπο που να διασφαλίζεται απόλυτα ο ανθρωποκεντρικός χαρακτήρας, η συνέχεια και η ανάπτυξη του συνεργατικού κινήματος, μέσα στα πλαίσια που καθορίζουν οι θεσμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ι. ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΕΝΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Το συνεργατικό κίνημα της Κύπρου ιδρύθηκε θέτοντας στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος του τον άνθρωπο, τις ανάγκες και τα προβλήματα του. Αποτελεί κοινό τόπο όλων όσων υπηρετούν το κίνημα, ότι αυτός ο προσανατολισμός, που εδράζεται στις συνεργατικές Αρχές και τα συνεργατικά ιδεώδη, θα παραμείνει σταθερός και αναλλοίωτος. Οι προσδοκίες όλων είναι ότι οι προκλήσεις της ελεύθερης αγοράς της Ευρώπης, οι ευκαιρίες που προσφέρονται και οι ανταγωνισμοί που λειτουργούν, δε θα αποπροσανατολίσουν τις συνεργατικές εταιρείες, ούτε θα επηρεάσουν αρνητικά τη συνεργατική ταυτότητα τους.

Η δομή του συνεργατικού κινήματος, τα μέσα που διαθέτει σε υλικό και ανθρώπινο κεφάλαιο και η εμπιστοσύνη με την οποία το κοινό περιβάλλει τα συνεργατικά ιδρύματα συναποτελούν το απαιτούμενο υπόβαθρο και εγγυώνται τη συνέχεια, τη σταθερότητα, την ανάπτυξη και τη διεύρυνση της εφαρμογής του συνεργατικού θεσμού. Με αυτά τα δεδομένα, το συνεργατικό κίνημα είναι σε θέση να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά όλες τις δυσκολίες και να επιλύσει όλα τα προβλήματα, που θα παρουσιασθούν, ως επακόλουθο της εναρμόνισης του με το “ευρωπαϊκό κεκτημένο”. Άλλωστε, το κίνημα έχει αποδείξει πολλές φορές, ότι έχει τη δυνατότητα να διαχειρίζεται τις εκάστοτε εξελίξεις με τον

καταλληλότερο τρόπο και να προσαρμόζεται σχετικά εύκολα, στις μεταβολές που κατά καιρούς σημειώνονται στην κυπριακή κοινωνία.

Η εναρμόνιση του συνεργατικού κινήματος με την ευρωπαϊκή πραγματικότητα και τους κανόνες που ρυθμίζουν τη λειτουργία της δεν είναι φυσικά, ούτε απλή, ούτε εύκολη υπόθεση. Το κίνημα έχοντας επίγνωση των δυσκολιών που υπάρχουν και χωρίς να εγκαταλείπει τους κοινωφελείς προσανατολισμούς και τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα του, εργάζεται συστηματικά και σε όλα τα επίπεδα για να επιτύχει στους στόχους του. Γίνεται ευρύτερα αποδεχτό ότι η εργασία που γίνεται θέτει σε πλήρη αρμονία τις ευρωπαϊκές υποχρεώσεις του κινήματος με τα καλώς νοούμενα συμφέροντα των μελών του.

Το συνεργατικό κίνημα προσδοκά ότι στο τέλος αυτής της πορείας, θα εξέλθει ενισχυμένο και θα είναι σε ακόμα καλύτερη θέση να προσφέρει τις υπηρεσίες του στα μέλη του και στην κοινωνία. Οι προσπάθειες που καταβάλλονται διασφαλίζουν αυτή την προοπτική. Διασφαλίζουν τη συνέχιση της στήριξης του αγροτικού κόσμου, τη συνέχιση της χρηματοδότησης της ιδιόκτητης οικογενειακής κατοικίας, τη στήριξη της εκπαίδευσης και της υγείας των μελών και των μελών των οικογενειών τους, κυρίως εκείνων με τα χαμηλά εισοδήματα, την προώθηση των συμφερόντων σχεδόν όλων των επαγγελματικών τάξεων του πληθυσμού, την ικανοποίηση των επαγγελματικών αναγκών των μελών των συνεργατικών ιδρυμάτων και την πλούσια προσφορά του κινήματος για κοινωφελείς και φιλανθρωπικούς σκοπούς.

II. ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Οι προσπάθειες που καταβάλλονται από τους συνεργατικούς φορείς και τις συνεργατικές εταιρείες είναι προσανατολισμένες στους ακόλουθους έξι στόχους που έχουν για το κίνημα στρατηγική σημασία.

- α. Στην ανασυγκρότηση και αναδιοργάνωση των συνεργατικών εταιρειών με στόχο την προσαρμογή τους στο ευρωπαϊκό οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον.
- β. Στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των συνεργατικών εταιρειών.
- γ. Στην εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση των συνεργατικών στελεχών.
- δ. Στη γνώση και αξιοποίηση των ευκαιριών και των μέσων που παρέχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

ε. Στην αξιοποίηση των συνεργατικών Αρχών για επιτυχή εφαρμογή διαφόρων αναπτυξιακών προγραμμάτων.

στ. Στη διατήρηση και ενίσχυση του κοινωνικού ρόλου του συνεργατικού κινήματος.

Ανασυγκρότηση και αναδιοργάνωση των συνεργατικών εταιρειών με στόχο τη προσαρμογή τους στο ευρωπαϊκό οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον:

Η προώθηση του στρατηγικού αυτού στόχου προϋποθέτει την πλήρη ενημέρωση των συνεργατικών αξιωματούχων για όλες τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των συνεργατικών εταιρειών και των μελών τους, που απορρέουν από την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, η Π.Σ. Συνομοσπονδία, η Σ.Κ. Τράπεζα και οι άλλοι φορείς του συνεργατικού κινήματος, καταβάλλουν τις απαιτούμενες προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση.

Παράλληλα, αρχίζοντας από τον πιστωτικό τομέα όπου οι αλλαγές είναι εκτεταμένες, στόχος είναι να παραχωρηθεί στις συνεργατικές πιστωτικές εταιρείες η νομική δυνατότητα να διενεργούν πιστωτικές εργασίες, ανεξάρτητα αν επιλέξουν την ένταξη τους στον “κεντρικό φορέα” ή αν αποφασίσουν να δραστηριοποιούνται ως αυτόνομες τραπεζικές μονάδες, εφόσον πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις.

Η επίτευξη του στόχου αυτού επιβάλλει σχολαστική μελέτη των δεδομένων κάθε συνεργατικής εταιρείας ξεχωριστά και την ανάληψη των επιβαλλόμενων πρωτοβουλιών για ανασυγκρότηση και αναδιοργάνωση των εταιρειών εκείνων που θα κριθεί αναγκαίο. Η τελική κατάληξη του στόχου αυτού είναι η δημιουργία ισχυρών συνεργατικών μονάδων, οι οποίες θα έχουν τη δυνατότητα να λειτουργούν απρόσκοπτα, να αντιμετωπίζουν επιτυχώς τις δυσκολίες και να αξιοποιούν τις ευκαιρίες που προσφέρονται από το νέο περιβάλλον.

Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί με τον πλήρη εκσυγχρονισμό της τεχνολογικής υποδομής, με την αναθεώρηση των συστημάτων διεύθυνσης, διοίκησης και ελέγχου και με την ενίσχυση των οικονομικών δυνατοτήτων των εταιρειών. Η πολιτική των συγχωνεύσεων των μικρών εταιρειών σε γεωγραφική ή λειτουργική βάση, που υιοθέτησε η Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών στρέφεται προς την ορθή κατεύθυνση. Τα πλεονεκτήματα που θα επέλθουν από τις συγχωνεύσεις των μικρών εταιρειών, και ιδιαίτερα με τον τρόπο που αυτές επιχειρούνται, θα είναι πολύ σημαντικά. Ενδεικτικά είναι χρήσιμο να αναφερθούν ορισμένα από αυτά.

● Τα μέλη θα έχουν στη διάθεση τους ισχυρότερες, από κάθε άποψη, συνεργατικές εταιρείες και συνεπώς οι υπηρεσίες που θα απολαμβάνουν θα είναι σαφώς αναβαθμισμένες.

● Οι συγχωνεύσεις θα οδηγήσουν στη συγκρότηση μεγαλύτερων εταιρειών που θα έχουν τη δυνατότητα,

■ Να μειώσουν το κόστος των προσφερομένων υπηρεσιών προς όφελος των ιδίων και των μελών τους,

■ Να βελτιώσουν την ανταγωνιστική τους θέση,

■ Να αξιοποιήσουν τις οικονομίες κλίμακας που σίγουρα θα εμφανισθούν,

■ Να εφαρμόσουν αξιόπιστα συστήματα εσωτερικού ελέγχου για διασφάλιση των οικονομικών τους συμφερόντων και των οικονομικών συμφερόντων των μελών τους,

■ Να υλοποιήσουν περισσότερο φιλόδοξα αναπτυξιακά προγράμματα,

■ Να ενδυναμώσουν τη φωνή και το κύρος τους,

■ Να συμμετέχουν στον “κεντρικό φορέα”, αν το αποφασίσουν, χωρίς προβλήματα ή αναστολές,

■ Να διευκολύνουν τις εποπτικές και ελεγκτικές αρχές στην επιτέλεση του έργου τους κ.λπ.

Όσον αφορά το γεωργικό τομέα του συνεργατικού κινήματος, μέσα στα πλαίσια αυτού του στρατηγικού στόχου, επιδιώκεται η ανασυγκρότηση και η αναδιοργάνωση των συνεργατικών εταιρειών που ασχολούνται με τη γεωργική παραγωγή, για να μετατραπούν σε ισχυρές οργανώσεις παραγωγών που να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις που θέτει το “ευρωπαϊκό κεκτημένο”. Η κατάργηση των μονοπωλιακών μορφών αγοράς με τη διάλυση των διαφόρων συμβουλίων, όπως του Συμβουλίου Εμπορίας Κυπριακών Πατατών, του Συμβουλίου Εμπορίας Τεύτλων, του Οργανισμού Κυπριακής Γαλακτοκομικής Βιομηχανίας, του Συμβουλίου Ελαιοκομικών Προϊόντων κ.λπ. δημιουργούν τεράστια περιθώρια για περαιτέρω ανάπτυξη και επιβάλλουν στο συνεργατικό κίνημα την πλήρη αξιοποίηση τους.

Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των συνεργατικών εταιρειών: Ο στρατηγικός αυτός στόχος διαχωρίζεται σε τέσσερις επιμέρους βασικές κατευθύνσεις. Η πρώτη κατεύθυνση είναι η αναβάθμιση των υπηρεσιών και η βελτίωση

της ποιότητας των αγαθών που προσφέρουν οι συνεργατικές εταιρείες. Η δεύτερη είναι η συγκράτηση του κόστους παραγωγής, χωρίς τούτο να αποβαίνει σε βάρος της ποιότητας των προσφερομένων αγαθών και υπηρεσιών. Η τρίτη κατεύθυνση αφορά την ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και την επέκταση της εφαρμογής του συνεργατικού θεσμού σε νέους τομείς της οικονομικής ζωής του τόπου και η τέταρτη τη δημιουργία στρατηγικών συμμαχιών με ευρωπαϊκές συνεργατικές οργανώσεις.

Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση των συνεργατικών στελεχών:

Η συνεχής εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση των συνεργατικών στελεχών προβλέπεται από τις συνεργατικές Αρχές που διατύπωσαν οι σκαπανείς του Rochdale, το 1844, στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το νέο ευρωπαϊκό περιβάλλον επιβάλλει την αυστηρότερη εφαρμογή της αρχής αυτής με στόχο την προώθηση της προσαρμοστικότητας των συνεργατικών εταιρειών στις συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς, την ενίσχυση της παραγωγικότητας, τον εμπλουτισμό της επιχειρηματικότητας και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

Γνώση και αξιοποίηση των ευκαιριών και των μέσων που παρέχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση:

Το συνεργατικό κίνημα, εκτός από τις υποχρεώσεις που ανέλαβε με την ολοκλήρωση της

Η ικανοποίηση των στεγαστικών αναγκών και η χρηματοδότηση της γεωργίας βρίσκονται ψηλά στην κλίμακα των προτεραιοτήτων του συνεργατικού κινήματος.

ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, έχει να ωφεληθεί από πολλά πλεονεκτήματα τα οποία οφείλει να αξιοποιήσει με τον καλύτερο τρόπο. Για να είναι όμως σε θέση να αξιοποιήσει σωστά τις ευκαιρίες και τα μέσα που του προσφέρονται, επιβάλλεται να γνωρίζει πολύ καλά τα εκάστοτε δεδομένα και παράλληλα να παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις και τα ευρωπαϊκά δρώμενα που το αφορούν. Ο στρατηγικός αυτός στόχος κατατείνει στη δημιουργία κατάλληλου μηχανισμού του συνεργατικού κινήματος, ο οποίος θα παρακολουθεί τις εξελίξεις και θα ενημερώνει έγκαιρα τα αρμόδια όργανα, για τη λήψη των αναλόγων αποφάσεων ή την ανάληψη των ενδεδειγμένων ενεργειών.

Αξιοποίηση των συνεργατικών Αρχών για επιτυχή εφαρμογή αναπτυξιακών προγραμμάτων: Η εφαρμογή των συνεργατικών Αρχών από τις συνεργατικές εταιρείες επέφερε εξαιρετικά αποτελέσματα. Συνέβαλε στην ανάπτυξη των ιδίων των εταιρειών ως επιχειρηματικών μονάδων και ευνόησε σημαντικά τα μέλη τους και την κοινωνία. Τα αναπτυξιακά προγράμματα που εφαρμόστηκαν και πέτυχαν, βασίστηκαν στις συνεργατικές Αρχές και στις αξίες που πηγάζουν από αυτές. Η συνεργατική αλληλεγγύη, η αλληλοβοήθεια, η φιλία, το συλλογικό πνεύμα και η συνεργατική συνοχή προάγουν την ανάληψη πρωτοβουλιών και οδηγούν σε καρποφόρα αποτελέσματα. Αντίθετα ο ατομικισμός, οι έριδες, οι προστριβές, οι επιλογές μοναχικών δρόμων κ.λπ. έχουν απογοητευτική κατάληξη.

Μέσα στο πολύ απαιτητικό ευρωπαϊκό περιβάλλον, η κάθε συνεργατική εταιρεία έχει ανάγκη την αλληλεγγύη των μελών της, αλλά ταυτόχρονα έχει ανάγκη και τη στήριξη των υπόλοιπων συνεργατικών εταιρειών. Ο στρατηγικός αυτός στόχος καταλήγει στη συστηματική καλλιέργεια της συνεργατικής αλληλεγγύης, τόσο μεταξύ των συνεργατικών ιδρυμάτων, όσο και μεταξύ των μελών τους. Η συνεργατική αλληλεγγύη και η αλληλοστήριξη των συνεργατικών εταιρειών, ενισχύουν την εμπιστοσύνη των μελών και γενικότερα του κοινωνικού συνόλου προς τους συνεργατικούς θεσμούς και καθιστούν ευκολότερη την ανάληψη πρωτοβουλιών και την υλοποίηση αναπτυξιακών προγραμμάτων.

Η διατήρηση και η αναβάθμιση του κοινωνικού ρόλου του συνεργατικού κινήματος: Όπως έχει αναφερθεί και σε άλλα σημεία της παρούσας μελέτης, ο σκοπός των συνεργατικών εταιρειών δεν είναι η μεγιστοποίηση των κερδών τους, αλλά η χρησιμοποίηση των μέσων που έχουν στη διάθεση τους για εξυπηρέτηση των μελών και ευρύτερα της κοινωνίας. Κατά συνέπεια, όλες οι επιχειρηματικές δραστηριότητες τους θα πρέπει να περιβάλλονται από τη σκοπιμότητα αυτή, που αποτελεί στην ουσία την κύρια όψη της συνεργατικής πρακτικής. Ο στρατηγικός αυτός στόχος αποσκοπεί στη διαφύλαξη και στην ενί-

σχυση των κοινωφελών προσανατολισμών του συνεργατικού κινήματος, οι οποίοι συνοπτικά εκδηλώνονται με τους πιο κάτω τρόπους.

ΠΤΥΧΕΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΦΕΛΟΥΣ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Ικανοποίηση στεγαστικών αναγκών: Η απόκτηση ιδιόκτητης οικογενειακής κατοικίας αποτελεί τη βασικότερη ίσως ανάγκη της κυπριακής οικογένειας ύστερα από τις άμεσες καθημερινές ανάγκες της διατροφής και της ένδυσης. Πέραν όμως από το γεγονός αυτό, η χρησιμότητα της ιδιόκτητης κατοικίας είναι πολύπλευρη και τελεί σε άμεση σχέση με την οικονομική και κοινωνική πρόοδο της οικογένειας και συμβάλλει παράλληλα στην ενίσχυση της οικογενειακής συνοχής. Το Συνεργατικό Κίνημα αποτελεί σήμερα τον κύριο χρηματοδότη σε αυτό τον τομέα καλύπτοντας το 42% των στεγαστικών αναγκών της Κύπρου.

Σε πολλές χώρες η στέγαση του πληθυσμού έχει αναχθεί σε κοινωνικό πρόβλημα, με πολλές πτυχές και μεγάλες διαστάσεις. Στην Κύπρο, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του Κράτους, παρά τα προβλήματα που δημιούργησε η τούρκικη κατοχή και ο εκτοπισμός του ενός τρίτου του πληθυσμού, η έκταση του προβλήματος είναι περιορισμένη και οι ανησυχίες που δημιουργεί σχεδόν ανύπαρκτες. Η πραγματικότητα αυτή, στη διαμόρφωση της οποίας το συνεργατικό κίνημα είναι ο βασικότερος πρωταγωνιστής, απαλλάσσει την πολιτεία από πολλά προβλήματα και συμβάλλει στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής που αποτελεί το αναγκαίο υπόβαθρο κάθε αναπτυξιακής δραστηριότητας.

Το κτίριο του Σ.Τ. Καθηγητών που βρίσκεται απέναντι από τα γραφεία της Σ.Κ. Τράπεζας στη Λευκωσία. Στο κτίριο στεγάζονται τα κεντρικά γραφεία του Ταμειυτηρίου και η Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών.

Στιγμιότυπο από την εκδήλωση που έγινε στα πλαίσια των εγκαινίων των νεόκτιστων γραφείων της ΣΠΕ Μόρφου στη Λεμεσό. Η εκδήλωση έγινε στο πολιτιστικό κέντρο της Εταιρείας, που είναι αφιερωμένο στον αείμνηστο Λουκή Ακρίτα και φέρει το όνομα του.

Ικανοποίηση εκπαιδευτικών αναγκών: Το συνεργατικό κίνημα από της ίδρυσης του, διέθετε σημαντικό μέρος των οικονομικών δυνατοτήτων που είχε, για να καταστεί η παιδεία δικαίωμα όλων των πολιτών και όχι προνόμιο εκείνων που διέθεταν μεγάλα εισοδήματα ή περίοπτη θέση στην κοινωνική πυραμίδα. Η παραχώρηση συνεργατικών δανείων για εκπαιδευτικούς σκοπούς, έδωσε την ευκαιρία σε νέους που προέρχονταν από οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα να κατακτήσουν

τα διάφορα επίπεδα της εκπαίδευσης, να εξέλθουν από την αφάνεια και σταδιακά να επηρεάσουν και να διαφοροποιήσουν τον κοινωνικό ιστό, που πριν από μερικές δεκαετίες λειτουργούσε προς όφελος ενός περιορισμένου αριθμού οικογενειών και σε βάρος των πολλών. Η πολιτική της χρηματοδότησης των εκπαιδευτικών αναγκών εφαρμόζεται σταθερά και σήμερα και βρίσκεται ψηλά στην κλίμακα των προτεραιοτήτων των συνεργατικών ιδρυμάτων.

Ικανοποίηση αναγκών υγείας: Οι συνεργατικές εταιρείες χειρίζονται με ιδιαίτερη ευαισθησία τις αιτήσεις που υποβάλλονται για παραχώρηση δανείων για σκοπούς υγείας. Στις περιπτώσεις αυτές η πρακτική που χρησιμοποιείται και οι διαδικασίες που εφαρμόζονται επιφέρουν άμεση ικανοποίηση των αναγκών που παρουσιάζονται. Οι περιπτώσεις αυτές είναι πολλές και σχετίζονται κυρίως με την αγορά ιατρικών υπηρεσιών από νοσοκομεία του εξωτερικού.

Στιγμιότυπο από εκδρομή που διοργάνωσε η ΣΠΕ Καιμακλίου για να τιμήσει τα μέλη της που έχουν αφυπηρητήσει.

Ικανοποίηση επαγγελματικών αναγκών: Η επαγγελματική δραστηριότητα βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με το βιοτικό επίπεδο της οικογένειας. Ο πιστωτικός τομέας του συνεργατικού κινήματος, έχοντας υπόψη αυτή τη διάσταση του θέματος, δανειοδοτεί τα μέλη του με στόχο την ανάπτυξη των επαγγελματικών δραστηριοτήτων τους και κατά συνέπεια τη βελτίωση του οικογενειακού τους εισοδήματος. Χρηματοδοτεί επίσης καινούριες δραστηριότητες νεαρών κυρίων ατόμων συμβάλλοντας έτσι στην επαγγελματική αποκατάστασή τους.

Ικανοποίηση άμεσων προσωπικών αναγκών: Η απόκτηση ιδιόκτητης στέγης δεν είναι αρκετή για την ομαλή διαβίωση μιας οικογένειας. Η αγορά οικοσκευής, η αγορά αυτοκινήτου, η συντήρηση της κατοικίας ή η επέκτασή της όταν τα μέλη της οικογένειας αυξάνονται, αποτελούν μέρος των αναγκών που η ίδια η ζωή και οι συνθήκες της κοινωνίας επιβάλλουν. Το συνεργατικό κίνημα κατανοεί πλήρως και αυτή την ενότητα των αναγκών και με την κατάλληλη δανειοδοτική πολιτική που ασκεί, ανταποκρίνεται σε αρκετά ικανοποιητικά επίπεδα.

Ικανοποίηση αναγκών του αγροτικού πληθυσμού: Το συνεργατικό κίνημα είναι ταυτισμένο με τον αγροτικό κόσμο της Κύπρου, με τα προβλήματα, τις ανάγκες και τις ανησυχίες του αλλά και με τα επιτεύγματα του. Γι' αυτό ακριβώς το λόγο στέκεται αποφασιστικά κοντά του και εφαρμόζει πολιτική που προωθεί τα συμφέροντά του και ενδυναμώνει τις επιδιώξεις του. Οι ανάγκες των γεωργών και των κτηνοτρόφων καλύπτονται σε ποσοστό γύρω στο 47% από πιστώσεις που τους παραχωρούν οι συνεργατικές εταιρείες.

Το Σ.Τ. Αστυνομικών, που περιβάλλεται με την εμπιστοσύνη των μελών της Αστυνομικής Δύναμης Κύπρου, ανταποκρίνεται με πληρότητα στις ανάγκες των μελών του.

Εκτός όμως από τη χρηματοδότηση της γεωργικής δραστηριότητας και την ικανοποίηση των δανειοληπτικών αναγκών των γεωργών και των κτηνοτρόφων, το συνεργατικό κίνημα προσπαθεί να διαφυλάξει και να ενισχύσει το αγροτικό εισόδημα, που συνήθως είναι εκτεθειμένο σε πολλούς κινδύνους που δεν μπορούν να ελεγχθούν. Μεγάλο μέρος των γεωργικών προϊόντων παραλαμβάνεται από τις συνεργατικές εταιρείες και είτε διατίθεται στην

εσωτερική αγορά, είτε εξάγεται στο εξωτερικό, είτε μεταποιείται από τις συνεργατικές βιομηχανικές μονάδες σε προϊόντα που η εμπορία τους είναι ευχερέστερη και συνεπώς αποδοτικότερη για τον παραγωγό. Ο σημαντικός αυτός ρόλος του κινήματος διακρίνεται πολύ πιο έντονα σε περιόδους κατά τις οποίες, για διάφορους λόγους, η αγροτική παραγωγή παρουσιάζει πλεονάσματα και το αγροτικό εισόδημα κινδυνεύει αναλογικά να συρρικνωθεί.

Ικανοποίηση καταναλωτικών αναγκών: Πέραν από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι συνεργατικές καταναλωτικές μονάδες αναφορικά με τον εμπλουτισμό της αγοράς με διάφορα καταναλωτικά αγαθά, τη διασφάλιση της καλής ποιότητας και τη συγκράτηση των τιμών, το συνεργατικό κίνημα προσφέρει επιλογές στο καταναλωτικό κοινό και για πολλά άλλα προϊόντα και υπηρεσίες, όπως στον τομέα της μηχανογράφησης, στον τομέα του τουρισμού, στον τομέα της ασφάλισης κλπ. Σημαντική επίσης είναι η διάθεση στην αγορά των προϊόντων που παράγονται από τις συνεργατικές βιομηχανικές μονάδες, όπως χυμοί, κονσέρβες, κομπόστα, τοματοπολτός, μέλι, ανθόνερο, φιστίκια κ.α.

Η σημασία της συνεργατικής παρέμβασης στην αγορά διαφαίνεται σε δύσκολες περιόδους, που τα εισοδήματα των καταναλωτών είναι χαμηλά, ή βρίσκονται σε κίνδυνο λόγω διαφόρων εξελίξεων και συγκυριών γεγονότων.

Η ΣΠΕ Στροβόλου με την ομάδα χειροσφαίρισης που έχει δημιουργήσει, αντιπροσωπεύει επάξια την Κύπρο στο εξωτερικό.

Υπηρεσίες προς την πολιτεία: Η βασική επιδίωξη κάθε σύγχρονου και δημοκρατικού κράτους, ανεξάρτητα από την πολιτική που εκάστοτε εφαρμόζεται στους επιμέρους τομείς, είναι η αναβάθμιση της ευημερίας των πολιτών του. Η

επιδίωξη αυτή συμπίπτει με τους σκοπούς και τις επιδιώξεις του συνεργατικού κινήματος. Γι' αυτό δεν είναι υπερβολική η άποψη ότι σε πολλές χώρες οι συνεργατικές υπηρεσίες συμπληρώνουν, σε αρκετούς τομείς, τις υπηρεσίες και την κοινωνική πολιτική του Κράτους, χωρίς βέβαια να δημιουργούν εξαρτήσεις, που είναι ενδεχόμενο να επηρεάσουν την αυτονομία και την ανεξαρτησία τους.

Το συνεργατικό κίνημα Κύπρου είναι ένας από τους σημαντικότερους συντελεστές για την εφαρμογή της γεωργικής πολιτικής του Κράτους και με την ευρύτερη δραστηριότητα του συμπληρώνει σε πολλά σημεία την κρατική κοινωνική πολιτική. Παράλληλα, προσφέρει πολλές άλλες υπηρεσίες και διευκολύνσεις στον κρατικό και ημικρατικό τομέα, όπως είναι η ανανέωση των αδειών κυκλοφορίας των μηχανοκινήτων οχημάτων, η είσπραξη μέρους του φόρου προστιθέμενης αξίας, η εξόφληση των λογαριασμών της Αρχής Ηλεκτρισμού και της Αρχής Τηλεπικοινωνιών κ.λπ.

Η σημαντικότερη όμως υπηρεσία προς την πολιτεία, η οποία παραμένει συνήθως αθέατη, είναι η μεγάλη συμβολή του συνεργατικού κινήματος στον περιορισμό πολλών κοινωνικών προβλημάτων, με αποτέλεσμα να διασφαλίζεται η κοινωνική συνοχή που αποτελεί τη βασικότερη προϋπόθεση για την απρόσκοπτη και αποτελεσματική άσκηση κάθε δραστηριότητας.

Η ΣΠΕ Λακατάμιας κατέχει την έννατη θέση στη κλίμακα των συνεργατικών πιστωτικών εταιρειών από άποψη καταθέσεων. Στη φωτογραφία στιγμιότυπο από τα εγκαίνια των κεντρικών γραφείων της εταιρείας.

Υπηρεσίες στην αγορά εργασίας: Το συνεργατικό κίνημα απασχολεί σήμερα σε μόνιμη βάση πέραν των τριών χιλιάδων συνεργατικών υπαλλήλων. Επιπρόσθετα απασχολεί έκτακτα γύρω στις δύο χιλιάδες άτομα κάθε χρόνο για διάφορες εποχιακές ασχολίες. Τα στοιχεία αυτά θέτουν το συνεργατικό κίνημα, ως το μεγαλύτερο εργοδότη στην Κύπρο μετά τη Δημόσια

Υπηρεσία. Συνεπώς ο ρόλος του κινήματος στην αγορά εργασίας και κυρίως η συμβολή του στη μείωση της ανεργίας είναι πάρα πολύ σημαντικός.

Προσφορά στον πολιτισμό και τον αθλητισμό: Σε όλες τις πόλεις και σε όλες τις κοινότητες που αναπτύσσεται αθλητική και πολιτιστική κίνηση, οι συνεργατικές εταιρείες στηρίζουν ηθικά και οικονομικά τις σχετικές προσπάθειες που καταβάλλονται από διάφορους φορείς. Για τους σκοπούς αυτούς διατίθενται πολλές χιλιάδες λίρες κάθε χρόνο, τόσο σε είδος, όσο και σε χρήμα. Πολλές είναι επίσης οι δραστηριότητες που το συνεργατικό κίνημα αναπτύσσει αυτόνομα στους πολύ σημαντικούς αυτούς τομείς. Η ανακαίνιση του κινηματογράφου “Ριάλτο” και η ανάδειξη του ως πολιτιστικού κέντρου από το Συνεργατικό Ταμειευτήριο Λεμεσού, η ομάδα χειροσφαίρισης της Συνεργατικής Πιστωτικής Εταιρείας Στροβόλου που εκπροσωπεί επάξια την Κύπρο στο εξωτερικό, η ίδρυση πολιτιστικών κέντρων από το Συνεργατικό Ταμειευτήριο Δασκάλων, από τη ΣΠΕ Καιμακλίου και άλλες εταιρείες και η διάθεση τους στο κοινό για διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων κ.λπ. αποτελούν μερικά φωτεινά παραδείγματα του έργου που επιτελείται.

Φιλανθρωπική δραστηριότητα: Το συνεργατικό κίνημα, ως οργανισμός με έντονα ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα, δεν είναι δυνατό να παρακολουθεί τη δυστυχία και τον ανθρώπινο πόνο ως απλός θεατής. Στέκεται με στοργή δίπλα στον πάσχοντα συνάνθρωπο μας και με τρόπο αθέατο συμβάλλει στην άμβλυνση του πόνου και της δυστυχίας του. Παράλληλα συμμετέχει ενεργά και έμπρακτα στις προσπάθειες που καταβάλλονται για τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής σε κοινοτικό, περιφερειακό ή παγκύπριο επίπεδο. Οι εισφορές για φιλανθρωπικούς σκοπούς και οι δωρεές που παραχωρούνται από το κίνημα για δραστηριότητες κοινής ωφέλειας, ανέρχονται σε εκατοντάδες χιλιάδες λίρες κάθε χρόνο.

Προσφορά στην τρίτη ηλικία:

Οι συνεργατικές εταιρείες αντιμετωπίζουν τα θέματα των ανθρώπων της τρίτης ηλικίας με τη δέουσα ευαισθησία και προσπαθούν να τους προσφέρουν χαρά και να καταστήσουν τη ζωή τους περισσότερο ευχάριστη. Οι συνεστιάσεις, οι ψυχαγωγικές συναντήσεις, οι διοργανώσεις εκδρομών στην Κύπρο και το εξωτερικό και η κάλυψη των αντίστοιχων δαπανών, αποτελούν συνηθισμένους τρόπους

Η χορωδία της ΠΑΣΥΔΥ τραγουδά σε εκδήλωση της Συνεργατικής Οικοδομικής Εταιρείας Δημοσίων Υπαλλήλων Κύπρου.

έκφρασης αλληλεγγύης προς τους συνταξιούχους και γενικότερα τους ανθρώπους με προχωρημένη ηλικία.

Προσφορά στη νέα γενιά: Ο συνεργατισμός κατανοώντας πλήρως το γεγονός ότι το μέλλον του τόπου εξαρτάται απόλυτα από την ποιότητα της νεολαίας και τις κατευθύνσεις που της δίνει η παρούσα γενιά, συμβάλλει σημαντικά και με ποικίλους τρόπους στην εξύψωση του ηθικού και πνευματικού επιπέδου των νέων. Πέραν από τις άλλες υπηρεσίες που οι συνεργατικές εταιρείες παρέχουν στην κοινωνία, της οποίας αναπόσπαστο μέρος είναι η νεολαία, ενισχύουν αξιόλογα τους διάφορους φορείς που ασχολούνται με τη νέα γενιά, όπως συλλόγους, πολιτιστικούς ομίλους, αθλητικά και πολιτιστικά σωματεία κ.λπ. και πολύ συχνά βραβεύουν τους άριστους καλλιεργώντας έτσι την ευγενή άμιλλα μεταξύ των νέων.

Η ΣΠΕ Λασιών συμβαδίζει με τη ραγδαία ανάπτυξη της κοινότητας και προσφέρει σημαντικές υπηρεσίες στα μέλη και στους πελάτες της.

Καλλιέργεια αποταμιευτικού πνεύματος και προώθηση της αποταμίευσης. Η αποταμίευση στην οικονομική επιστήμη αποτελεί ένα από τους σπουδαιότερους παράγοντες άσκησης αναπτυξιακής πολιτικής. Στην Κύπρο το αποταμιευτικό πνεύμα είναι αρκετά αναπτυγμένο και η αποταμίευση βρίσκεται σε ικανοποιητικά επίπεδα. Το γεγονός αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην λειτουργία των σχολικών συνεργατικών ταμειτηρίων, τα οποία αξιοποιούνται από τους λειτουργούς της εκπαίδευσης με τον καλύτερο τρόπο. Τα σχολικά ταμειτήρια που λειτουργούν, τόσο στη στοιχειώδη, όσο και στη μέση εκπαίδευση, δημιουργούν αποταμιευτική συνείδηση στους νέους και διαμορφώνουν ανάλογα το χαρακτήρα τους.

Το δίκτυο του συνεργατικού πιστωτικού τομέα επίσης, όπως είναι διακλαδωμένο σε ολόκληρη την Κύπρο, καθιστά την αποταμίευση εύκολη και καλλιεργεί τη συνήθεια για επανάληψη της.

Αντιπροσώπηση της Κύπρου στο διεθνή χώρο: Η Παγκύπρια Συνεργατική

Συνομοσπονδία, η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα και άλλες συνεργατικές εταιρείες εκπροσωπούν την Κύπρο σε διάφορες συνεργατικές διεθνείς συναντήσεις που πραγματοποιούνται στο εξωτερικό. Οι δραστηριότητες αυτές, λαμβανομένου υπόψη του πολιτικού προβλήματος της Κύπρου, είναι αναγκαίες και έχουν ξεχωριστή σημασία.

Παρεμβάσεις σε εξειδικευμένες οικονομικές δραστηριότητες: Το συνεργατικό κίνημα παρεμβαίνει συχνά όταν διαβλέπει ότι συγκεκριμένες οικονομικές δραστηριότητες με εξειδικευμένο συνήθως αντικείμενο, τείνουν να θέσουν σε κίνδυνο τα συμφέροντα μεγάλου αριθμού πολιτών ή και ολόκληρης της κοινωνίας. Μια σημαντική παρέμβαση του κινήματος στον τομέα αυτό ήταν η δραστηριότητα που ανέπτυξε στη χρηματοπιστωτική αγορά κατά την περίοδο 2000-2002. Παρά τα προβλήματα που ανέκυψαν και παρουσιάστηκαν σε μεταγενέστερο στάδιο, η συνεργατική δραστηριότητα ανέκοψε, σε μεγάλο βαθμό, το χρηματιστηριακό κατήφορο και περιέσωσε τις περιουσίες δεκάδων χιλιάδων ατόμων.

Γενικά όλη η δραστηριότητα που αναπτύσσεται από το συνεργατικό κίνημα, η οποία προσφέρεται χωρίς καμιά διάθεση εκμετάλλευσης του ατόμου, είναι γνωστή στο κοινωνικό σύνολο. Αυτός είναι ο λόγος που το κοινό εκτιμά το συνεργατικό έργο και περιβάλλει με μεγάλη εμπιστοσύνη τα συνεργατικά ιδρύματα. Έχει αποδειχθεί ότι η εμπιστοσύνη του κοινού είναι το ισχυρότερο όπλο που διαθέτουν οι συνεργατικές εταιρείες. Με βάση την εμπιστοσύνη του κοινού λειτουργούν, αναπτύσσονται και αντιμετωπίζουν τα προβλήματα και την αντισυνεργατική πολιτική που συχνά εφαρμόζουν σε βάρος τους τα διάφορα ανταγωνιστικά ιδιωτικά συμφέροντα.

Οι συνεργατικές εταιρείες που γειτνιάζουν με την κατεχόμενη περιοχή δεν ξεχνούν τα στρατευμένα παιδιά του λαού μας που αγρυπνούν και είναι έτοιμα να αντιμετωπίσουν κάθε νέα επιβουλή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ

Η ΠΕΡΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Ι. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Ύστερα από την ίδρυση της Χωρικής Τράπεζας Λευκονοίκου το 1909, δημιουργήθηκε η ανάγκη νομικής αναγνώρισης της εταιρείας ως νομικού προσώπου και θεσμικής ρύθμισης του τρόπου διεξαγωγής των εργασιών της. Η έλλειψη νομοθεσίας απασχόλησε πολύ σοβαρά τους πρωτεργάτες του Λευκονοίκου, οι οποίοι με κάθε ευκαιρία έθεταν το πρόβλημα στις αρμόδιες αρχές της αποικιοκρατικής διοίκησης. Πολύ σημαντικό ρόλο στη προβολή του αιτήματος διαδραμάτισε ο πρόεδρος του συμβουλίου των εφόρων της Χωρικής Τράπεζας, αείμνηστος Ιωάννης Οικονομίδης, που ήταν μέλος του Νομοθετικού Συμβουλίου και εξέχουσα πολιτική προσωπικότητα της εποχής εκείνης.

Παράλληλα, η αναγκαιότητα της θέσπισης νομοθεσίας για τις συνεργατικές εταιρείες εντεινόταν από τις πιέσεις που ασκούσαν πολλές μεγάλες κοινότητες, που ήθελαν να ιδρύσουν τις δικές τους συνεργατικές εταιρείες αλλά δίσταζαν να προχωρήσουν επειδή απουσίαζε το απαιτούμενο θεσμικό πλαίσιο.

Το 1910 ο Ιωάννης Οικονομίδης υπέβαλε, τόσο στη βρετανική διοίκηση της Κύπρου, όσο και στην κυβέρνηση της μητροπολιτικής Αγγλίας, σχέδιο νόμου για τις συνεργατικές εταιρείες το οποίο ετοίμασε ο ίδιος. Το σχέδιο νόμου δεν είχε καμιά τύχη γιατί οι αγγλικές αρχές δεν θέλησαν να το προωθήσουν στο Νομοθετικό Συμβούλιο. Οι ενέργειες όμως που έγιναν και το κλίμα που διαμορφώθηκε ωρίμασαν σταδιακά τη σκέψη για ικανοποίηση του αιτήματος αυτού που πρόβαλλε πιεστικά. Έτσι στις 2 Ιουνίου του 1913 ο Άγγλος “Δικηγόρος του Στέμματος” εισήγαγε στο Νομοθετικό Σώμα, για πρώτη ανάγνωση, νομοσχέδιο για τις συνεργατικές πιστωτικές εταιρείες.

Το νομοσχέδιο ψηφίστηκε τελικά στις 5 Νοεμβρίου 1914, ύστερα από πολλές συζητήσεις και αφού προηγουμένως απορρίφθηκαν όλες οι εισηγήσεις που υπέβαλε ο Ιωάννης Οικονομίδης. Οι εισηγήσεις αποσκοπούσαν στην ενισχυμένη ανεξαρτησία των συνεργατικών εταιρειών έναντι της κεντρικής διοίκησης, στο δημοκρατικότερο τρόπο λειτουργίας τους, στην καλύτερη

εξυπηρέτηση των μελών τους και στη δημιουργία των αναγκαίων προϋποθέσεων για ταχύτερη ανάπτυξη τους.

Με την παρέλευση όμως του χρόνου, είχε παρουσιασθεί η ανάγκη θέσπισης και άλλης νομοθεσίας, η οποία θα ρύθμιζε τα θέματα των συνεργατικών μη πιστωτικών εταιρειών. Στις 12 Μαΐου του 1923 παρουσιάστηκε στο Νομοθετικό Συμβούλιο σχετικό κυβερνητικό νομοσχέδιο το οποίο ψηφίστηκε σε νόμο. Το 1939 ο Άγγλος Έφορος Συνεργατικών Εταιρειών Β. Σάρριτς που διόρισε η αποικιοκρατική διοίκηση, προώθησε την τροποποίηση και την ενοποίηση των δύο νόμων κατά τρόπο που έθεσε τις συνεργατικές εταιρείες κάτω από τον απόλυτο έλεγχο του.

Με ορισμένες τροποποιήσεις που κατά καιρούς έγιναν, ο Νόμος περί Συνεργατικών Εταιρειών παρέμεινε σε ισχύ μέχρι το 1987. Το 1987 τέθηκε σε εφαρμογή ο νέος νόμος που ψήφισε η Βουλή των Αντιπροσώπων το 1985, με πολλές καινοτομίες και σημαντικές αλλαγές. Η διαδικασία ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση επέβαλε την εναρμόνιση της νομοθεσίας με το “ευρωπαϊκό κεκτημένο”. Από τις 25 Ιουλίου 2003 τέθηκε σε ισχύ η νέα νομοθεσία στα πλαίσια της οποίας θεσμοθετήθηκαν όλες οι απαιτούμενες ρυθμίσεις που αφορούν την εναρμόνιση του συνεργατικού κινήματος με τα θεσμικά δεδομένα της Ευρώπης.

Το θεσμικό πλαίσιο, με την ευρύτερη έννοια του όρου, που διέπει τις συνεργατικές εταιρείες σήμερα, αποτελείται από τα ακόλουθα:

α. Από τη βασική νομοθεσία που περιλαμβάνει τους Νόμους 22/1985, 68/1987, 190/1989, 8/1992, 22(Ι)/1992, 140(Ι)/1999, 140(Ι)/2000, 171(Ι)/2000, και 8(Ι)/2001, 123(Ι)/2003, 124(Ι)/2003, 144(Ι)/2003, 5(Ι)/2004, 170(Ι)/2004, 230(Ι)/2004, 23(Ι)/2005 49(Ι)/2005 και 76(Ι)/2005.

β. Από τους Θεσμούς που εκδόθηκαν από το Υπουργικό Συμβούλιο και εγκρίθηκαν από τη Βουλή των Αντιπροσώπων το 1987 με βάση το άρθρο 53 της βασικής νομοθεσίας όπως τροποποιήθηκαν από την Κ.Δ.Π. 40/2000 και Κ.Δ.Π. 874/2004.

γ. Από τους Ειδικούς Κανονισμούς κάθε συνεργατικής εταιρείας που εγκρίνονται από τη γενική συνέλευση της και εγγράφονται από τον Έφορο. Οι Ειδικοί Κανονισμοί επέχουν θέση καταστατικού.

II. ΟΙ ΒΑΣΙΚΟΤΕΡΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

Η παρουσίαση των σημαντικότερων διατάξεων της νομοθεσίας αποσκοπεί στη γενική ενημέρωση του αναγνώστη και σε καμιά περίπτωση δεν αποτελεί νομικό κείμενο για να χρησιμοποιηθεί για οποιονδήποτε σκοπό πέραν από το σκοπό αυτό. Στην παρουσίαση γίνεται γενική αναφορά στην διάκριση, στην εγγραφή, στη διάλυση, στον έλεγχο, στην εποπτεία και στα όργανα των συνεργατικών εταιρειών καθώς επίσης και στις βασικότερες διατάξεις της εναρμονιστικής νομοθεσίας του 2003.

Διάκριση συνεργατικών εταιρειών

Σύμφωνα με το Άρθρο 2 του Νόμου οι συνεργατικές εταιρείες διακρίνονται σε πρωτοβάθμιες, δευτεροβάθμιες και τριτοβάθμιες.

- **Πρωτοβάθμια συνεργατική εταιρεία** είναι εκείνη της οποίας τα μέλη είναι όλα φυσικά πρόσωπα.
- **Δευτεροβάθμια συνεργατική εταιρεία** ορίζεται εκείνη της οποίας έστω και ένα μέλος είναι πρωτοβάθμια συνεργατική εταιρεία.
- **Τριτοβάθμια συνεργατική εταιρεία** ορίζεται εκείνη της οποίας έστω και ένα μέλος είναι δευτεροβάθμια συνεργατική εταιρεία.

Εγγραφή συνεργατικής εταιρείας

Μια εταιρεία εγγράφεται ως “συνεργατική” όταν έχει ως σκοπό της, την προαγωγή των οικονομικών συμφερόντων των μελών της, σύμφωνα με τις συνεργατικές Αρχές ή όταν ιδρύεται με σκοπό να διευκολύνει τις εργασίες άλλων εγγεγραμμένων συνεργατικών εταιρειών (άρθρο 6).

Για την εγγραφή μιας συνεργατικής εταιρείας της οποίας κανένα μέλος δεν θα είναι άλλη εγγεγραμμένη συνεργατική εταιρεία απαιτείται να υποβληθεί στον Έφορο σχετική αίτηση, υπογραμμένη από 12 τουλάχιστον πρόσωπα, που πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις (άρθρο 8).

- α) Να έχουν συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους.
- β) Να διαμένουν ή να είναι ιδιοκτήτες ακίνητης ιδιοκτησίας στην περιοχή που επιδιώκεται η διενέργεια των εργασιών της εταιρείας για την οποία ζητείται η εγγραφή.

Η αίτηση πρέπει να συνοδεύεται από δύο αντίγραφα των ειδικών κανονισμών της εταιρείας της οποίας προτείνεται η εγγραφή.

Για την εγγραφή συνεργατικής εταιρείας που έχει ως μέλος της άλλη εγγεγραμμένη συνεργατική εταιρεία, η αίτηση προς τον Έφορο θα πρέπει υπογράφεται από κατάλληλα εξουσιοδοτημένο πρόσωπο για λογαριασμό της συνεργατικής εταιρείας μέλους. Όταν τα μέλη της εταιρείας δεν είναι όλα εγγεγραμμένες συνεργατικές εταιρείες η αίτηση υπογράφεται και από 12 άλλα μέλη. Αν πάλι δεν υπάρχουν τόσα μέλη, υπογράφουν όλα τα υπάρχοντα μέλη [άρθρο 9].

Κάθε συνεργατική εταιρεία πρέπει απαραίτητα να έχει στην επωνυμία της τη λέξη **“συνεργατική”**. Όταν πρόκειται για συνεργατική εταιρεία με περιορισμένη ευθύνη πρέπει να προστίθεται στο τέλος της επωνυμίας της και η λέξη **«Λίμιτεδ»**.

Όταν ο Έφορος ικανοποιηθεί ότι η εγγραφή της εταιρείας είναι σύμφωνη με το Νόμο και τους Θεσμούς και οι ειδικοί κανονισμοί της είναι εναρμονισμένοι με αυτούς, εγγράφει την εταιρεία και τους ειδικούς κανονισμούς της και εκδίδει Πιστοποιητικό Εγγραφής.

Διάλυση συνεργατικής εταιρείας

Η διάλυση μιας συνεργατικής εταιρείας επέρχεται ύστερα από την ολοκλήρωση της διαδικασίας εκκαθάρισης της και αφού ο Έφορος εκδώσει διαταγή που ακυρώνει την εγγραφή της. Μια συνεργατική εταιρεία τίθεται υπό εκκαθάριση με διαταγή που εκδίδεται από τον Έφορο ύστερα από τη διενέργεια εξέτασης και επιθεώρησης αναφορικά με τη σύσταση, τη λειτουργία και την οικονομική της κατάσταση, η οποία γίνεται, είτε αυτεπάγγελα από τον ίδιο, είτε ύστερα από σχετικό αίτημα που του υποβάλλει η πλειοψηφία των μελών της επιτροπής ή το ένα τρίτο, τουλάχιστον, των μελών της εταιρείας. (Άρθρα 42, 44 και 48).

Έλεγχος συνεργατικών εταιρειών

Με βάση το Άρθρο 19, η αρμοδιότητα για τον έλεγχο των λογαριασμών και της οικονομικής διαχείρισης κάθε συνεργατικής εταιρείας ανήκει στην Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών. Η Υπηρεσία είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και διοικείται από επιτροπή που διορίζεται από το Υπουργικό Συμβούλιο για περίοδο τριών ετών. Των εργασιών της προϊσταται Διευθυντής, ο οποίος θα πρέπει να κατέχει τα προβλεπόμενα από τον περί Εταιρειών Νόμο προσόντα για πρόσωπο που διενεργεί ελέγχους σε δημόσιες εταιρείες.

Η διάρθρωση της Υπηρεσίας, τα προσόντα και οι όροι υπηρεσίας του Διευθυντή και του υπόλοιπου προσωπικού καθορίζονται σε Κανονισμούς που εκδίδονται από το Υπουργικό Συμβούλιο και εγκρίνονται από τη Βουλή των Αντιπροσώπων.

Σύμφωνα με το ίδιο άρθρο οι λογαριασμοί κάθε εταιρείας που ασκεί εργασίες συνεργατικού πιστωτικού ιδρύματος πρέπει να είναι έτοιμοι για έλεγχο μέσα σε ένα μήνα από τη λήξη του οικονομικού της έτους. Για όλες τις άλλες εταιρείες οι λογαριασμοί πρέπει να είναι έτοιμοι μέσα στους τρεις μήνες που ακολουθούν τη λήξη του οικονομικού τους έτους. Η Ελεγκτική Υπηρεσία, μόλις ολοκληρώσει τον έλεγχο της, οφείλει να υποβάλει στην εταιρεία που έχει ελέγξει τους ελεγχμένους λογαριασμούς και την έκθεσή της. Αντίγραφο των λογαριασμών υποβάλλεται και στον Έφορο.

Εποπτεία συνεργατικών εταιρειών

Η εποπτεία των συνεργατικών ιδρυμάτων γίνεται από τον Υπουργό Εμπορίου Βιομηχανίας και Τουρισμού, συνήθως δια του Εφόρου, εκτός από τα θέματα που αφορούν τις εξουσίες του Εφόρου για την εποπτεία και τον έλεγχο των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Η εποπτεία και ο έλεγχος των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων υπάγονται στην αρμοδιότητα του Εφόρου και της Επιτροπής της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών η οποία εγκαθιδρύθηκε με το Ν. 123/2003 (άρθρο 2).

Οι αρμοδιότητες της Επιτροπής της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών σύμφωνα με το άρθρο 5 είναι οι ακόλουθες:

- (α) Εποπτεύει τη λειτουργία της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών.
- (β) Καθορίζει και εποπτεύει την πολιτική της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών.
- (γ) Ρυθμίζει, με κανονιστικής φύσεως αποφάσεις, θέματα που έχει εξουσία να ρυθμίζει σύμφωνα με τον περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμο.
- (δ) Υποβάλλει στο Υπουργικό Συμβούλιο προτάσεις για τη ρύθμιση θεμάτων που αυτό έχει εξουσία να ρυθμίζει σύμφωνα με το Νόμο.
- (ε) Υποβάλλει στο Υπουργικό Συμβούλιο προτάσεις για τροποποιήσεις του περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμου ή των Θεσμών που εκδίδονται δυνάμει αυτού.

(στ) Ασκεί οποιεσδήποτε άλλες αρμοδιότητες της ανατίθενται από τον περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμο ή οποιονδήποτε άλλο Νόμο.

Ο Έφορος, ως το ανώτατο εκτελεστικό όργανο της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

(α) Εφαρμόζει την πολιτική που καθορίζει η Επιτροπή και που αφορά την Υπηρεσία αυτή όπως αναφέρεται πιο πάνω στις αρμοδιότητες της Επιτροπής.

(β) Διευθύνει και ελέγχει τις εργασίες της Υπηρεσίας.

(γ) Ενεργεί για όλα τα ζητήματα που αφορούν τις εργασίες της Υπηρεσίας τα οποία δεν υπάγονται ρητά στην αρμοδιότητα της Επιτροπής.

(δ) Εκπροσωπεί την Επιτροπή σε κάθε σχέση της περιλαμβανομένης και της Δημοκρατίας (άρθρο 4).

Όργανα συνεργατικής εταιρείας

Τα όργανα κάθε συνεργατικής εταιρείας είναι οι γενικές συνελεύσεις των μελών, η επιτροπεία και ο γραμματέας.

Γενικές συνελεύσεις

Οι γενικές συνελεύσεις αποτελούν το ανώτατο όργανο κάθε συνεργατικής εταιρείας και διακρίνονται στις ετήσιες γενικές συνελεύσεις και στις ειδικές γενικές συνελεύσεις. Δικαίωμα συμμετοχής στις συνελεύσεις έχουν όλα τα μέλη και στις περιπτώσεις που τα μέλη είναι νομικά πρόσωπα εξουσιοδοτημένοι αντιπρόσωποι τους. Οι αποφάσεις λαμβάνονται με απλή πλειοψηφία εκτός στις περιπτώσεις εκείνες που η νομοθεσία ορίζει διαφορετικά.

Ετήσια γενική συνέλευση: Η ετήσια γενική συνέλευση των μελών συγκαλείται είτε από την επιτροπή μέσα στους τρεις μήνες που ακολουθούν τη λήψη της έκθεσης ελέγχου των λογαριασμών από την Ελεγκτική Υπηρεσία, είτε από τον Έφορο σε περίπτωση που η επιτροπή παραλείψει να τη συγκαλέσει μέσα στο προβλεπόμενο χρονικό διάστημα. Η συνέλευση επιλαμβάνεται των λογαριασμών και των συναφών εκθέσεων, εγκρίνει τους λογαριασμούς, εξετάζει τα τυχόν παράπονα που θα υποβληθούν από οποιονδήποτε μέλος που θεωρεί τον εαυτό του αδικημένο εξαιτίας μιας απόφασης της επιτροπής και διεξάγει οποιανδήποτε άλλη εργασία γενικής φύσεως, που αφορά την εταιρεία.

Ειδική γενική συνέλευση: Οι ειδικές γενικές συνελεύσεις που επιλαμβάνονται σοβαρών θεμάτων, συγκαλούνται από την επιτροπεία ή από το εποπτικό συμβούλιο ή από τον Έφορο ή από τα μέλη ανάλογα με την περίπτωση και με τον τρόπο που προβλέπει η νομοθεσία.

Επιτροπεία - Γραμματέας

Επιτροπεία: Η επιτροπεία απαρτίζεται από πέντε μέλη ή από περισσότερα στην περίπτωση που η περιοχή των εργασιών της εγγεγραμμένης εταιρείας επεκτείνεται πέραν της μιας επαρχίας. Τα μέλη της πρέπει να είναι μέλη της εγγεγραμμένης Εταιρείας ή εξουσιοδοτημένοι αντιπρόσωποι, προκειμένου για μέλη που είναι εγγεγραμμένες εταιρείες. Η επιτροπεία εκλέγεται στην αρχή, κατά την πρώτη γενική συνέλευση των μελών και ακολούθως κάθε τρία χρόνια, σε αρχαιρεσίες που προκηρύσσονται από τον Έφορο της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών. Τα μέλη της Επιτροπείας είναι επανεκλέξιμα και κατέχουν το αξίωμα τους μέχρι να εκλεγεί νέα επιτροπεία. Η επιτροπεία καταρτίζεται σε σώμα με την εκλογή του προέδρου της.

Η επιτροπεία αντιπροσωπεύει τη συνεργατική εταιρεία ενώπιον όλων των δημόσιων και δικαστικών Αρχών και διαχειρίζεται όλες τις υποθέσεις της εταιρείας που σύμφωνα με τους Θεσμούς και τους ειδικούς κανονισμούς δεν έχουν ανατεθεί στις γενικές συνελεύσεις ή στο εποπτικό συμβούλιο ή σε άλλο αξιωματούχο της εταιρείας.

Γραμματέας: Η επιτροπεία (ή η επιτροπεία και το εποπτικό συμβούλιο στις εταιρείες που υπάρχει), σε ειδική για το σκοπό αυτό συνεδρία, διορίζει το γραμματέα και καθορίζει την αμοιβή του, σύμφωνα με τα σχέδια υπηρεσίας που καταρτίζει η ίδια και εγκρίνει ο Έφορος.

Ο γραμματέας είναι το εκτελεστικό όργανο της επιτροπείας, συγκαλεί τις συνεδριάσεις της επιτροπείας, είναι υπεύθυνος για την οργάνωση, τη διοίκηση, το συντονισμό και τον προγραμματισμό των δραστηριοτήτων της εταιρείας και εκτελεί οποιαδήποτε άλλα καθήκοντα του ανατεθούν από την επιτροπεία.

III. ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΕΣ ΤΗΣ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ (Ν.123/2003)

Η εναρμόνιση της Κύπρου με το “κοινοτικό κεκτημένο” επέφερε πολλές αλλαγές και στον περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμο. Οι βασικότερες από αυτές αφορούν την ίδρυση της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συν-

εργατικών Εταιρειών, τον Έφορο της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών και τη λειτουργία και τον έλεγχο των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Οι βασικότερες από τις καινοτομίες που εισήχθησαν στη Νομοθεσία και τέθηκαν σε εφαρμογή από τις 25 Ιουλίου 2003, είναι συνοπτικά οι ακόλουθες:

Εξουσίες Υπουργού [Άρθρο 3 (2)]

α. Η εξουσία του Υπουργού Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού να εποπτεύει τη λειτουργία των Συνεργατικών Εταιρειών και να δίνει στον Έφορο Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών οδηγίες αναφορικά με τις αρμοδιότητες του για τα συμφέροντα του συνεργατισμού, περιορίζεται σε θέματα που δεν αφορούν την εποπτεία και τον έλεγχο των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων.

β. Ο Υπουργός έχει εξουσία να ζητά πληροφορίες, εκθέσεις και λογαριασμούς για τις εγγεγραμμένες εταιρείες και την εν γένει άσκηση των αρμοδιοτήτων του Εφόρου, στην έκταση που αυτές δεν αφορούν τις αρμοδιότητες του Εφόρου αναφορικά με την εποπτεία και έλεγχο των συνεργατικών πιστωτικών εταιρειών.

Έφορος [Άρθρο 4(1)]

α. Ο Έφορος της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών διορίζεται από το Υπουργικό Συμβούλιο για περίοδο πέντε χρόνων, η οποία είναι ανανεώσιμη.

β. Ο Έφορος δεν δύναται να διωχθεί πειθαρχικά και είναι δυνατό να παυθεί με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου μόνο όταν δεν πληροί πλέον τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την εκτέλεση των καθηκόντων του ή έχει υποπέσει σε βαρύ παράπτωμα.

γ. Ο Έφορος προΐσταται της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών της οποίας τα μέλη του προσωπικού είναι μέλη της Δημόσιας Υπηρεσίας που διορίζονται σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στον περί Δημόσιας Υπηρεσίας Νόμο και υπηρετούν σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στους Θεσμούς, στα σχέδια υπηρεσίας και στο οργανόγραμμα της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών.

δ. Ο Έφορος ή οποιονδήποτε άλλο πρόσωπο που υπηρετεί στην Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών δεν υπέχουν αστικής

ευθύνης για πράξεις ή παραλείψεις εκτός και αν αποδειχθεί ότι έγιναν κακόπιστα ή ύστερα από σοβαρή αμέλεια.

ε. Ο Έφορος δύναται να εξασφαλίζει απευθείας υπηρεσίες σε θέματα που σχετίζονται με τις αρμοδιότητες και εξουσίες και την εκτέλεση των καθηκόντων του ή με την εκπαίδευση του προσωπικού της Υπηρεσίας του. Για το σκοπό αυτό δύναται να συνάπτει συμβάσεις ή να εξασφαλίζει την παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών και να έχει διαθέσιμα κονδύλια για την απρόσκοπτη εκτέλεση των καθηκόντων και εξουσιών του για την εποπτεία και τον έλεγχο των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων.

στ. Ο Έφορος είναι το ανώτατο εκτελεστικό όργανο της Υπηρεσίας Εποπτείας και ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών και εφαρμόζει την πολιτική που καθορίζει η Επιτροπή, διευθύνει και ελέγχει όλα τα ζητήματα που αφορούν την Υπηρεσία και δεν υπάγονται ρητά στην αρμοδιότητα της Επιτροπής και εκπροσωπεί την Επιτροπή σε κάθε σχέση της με άλλα πρόσωπα περιλαμβανομένης και της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών [Άρθρο 4Α(1)]

α. Της Υπηρεσίας προϊστάται ο Έφορος και των διαφόρων τμημάτων της διευθυντές από τους οποίους ο αρχαιότερος αντικαθιστά τον Έφορο σε περίπτωση απουσίας ή κωλύματος.

β. Η μετάθεση ή άσκηση πειθαρχικής δίωξης εναντίον οποιουδήποτε υπηρετεί στην Υπηρεσία είναι δυνατή μόνο με την συγκατάθεση του Εφόρου.

Επιτροπή Υπηρεσίας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών [Άρθρο 5(1)(2)]

α. Η Συμβουλευτική Επιτροπή Συνεργατικής Αναπτύξεως καταργείται και δημιουργείται Επιτροπή Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών. Η Επιτροπή απαρτίζεται από τον Έφορο ή τον αντικαταστάτη του και τέσσερα μέλη ανώτατου ηθικού και επαγγελματικού επιπέδου που διορίζονται από το Υπουργικό Συμβούλιο, δύο από τα οποία προέρχονται από κατάλογο τεσσάρων τουλάχιστον προσώπων που υποβάλλει η Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία.

β. Κανένα πρόσωπο δεν διορίζεται ή προτείνεται για διορισμό ως μέλος της Επιτροπής αν κατέχει θέση ασυμβίβαστη με την ιδιότητα αυτή.

γ. Η θητεία των μελών της Επιτροπής είναι πενταετής, ενώ επαναδιορισμός μέλους επιτρέπεται μόνο για μια επιπλέον θητεία.

δ. Η Επιτροπή συγκαλείται τουλάχιστον μια φορά τον μήνα σε συνεδρία με ειδοποίηση που αποστέλλεται σε όλα τα μέλη της από τον Έφορο ή σε περίπτωση απουσίας του από τον αντικαταστάτη του. Ο Έφορος συγκαλεί επίσης συνεδρία όταν του ζητηθεί από δύο μέλη της Επιτροπής. Της Επιτροπής προεδρεύει ο Έφορος ή ο αντικαταστάτης του.

Οι αρμοδιότητες της Επιτροπής αναφέρονται πιο πάνω στο υποκεφάλαιο με τίτλο, “εποπτεία συνεργατικών εταιρειών”.

Άλλες τροποποιήσεις

Τροποποίηση απεριόριστης ευθύνης μελών [Άρθρο 12(5)]: Συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα των οποίων η ευθύνη είναι απεριόριστη δύνανται να τροποποιούν τους ειδικούς κανονισμούς τους ώστε η ευθύνη των μελών τους ή ορισμένων από αυτά, να περιορίζεται σε συγκεκριμένο ποσό συνεισφοράς, νοουμένου ότι είναι άμεσα απαιτητό και πληρωτέο ανεξάρτητα από οποιαδήποτε απαίτηση του μέλους έναντι του ιδρύματος και η έγγραφη δήλωση ανάληψης ευθύνης υποβληθεί στο γραφείο του Εφόρου, σύμφωνα με τον τύπο που καθορίζεται στους Θεσμούς.

Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών [Άρθρο 19(16)]: Η Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών υποχρεούται να γνωστοποιεί άμεσα στον Έφορο οποιαδήποτε πληροφορία ή γεγονός για συνεργατικό πιστωτικό ίδρυμα στο οποίο ασκεί οικονομικό έλεγχο και που είναι δυνατό να αποτελεί ουσιαστική παράβαση της νομοθεσίας, να θίγει τη συνέχεια της εκμετάλλευσής της εν λόγω εταιρείας, ή που είναι δυνατόν να οδηγήσει σε άρνηση έγκρισης των λογαριασμών της ή στη διατύπωση επιφυλάξεων επί των λογαριασμών αυτών.

Απαλλαγή τελών χαρτοσήμου και δικαιωμάτων εγγραφής [Άρθρο 36 Ν.124(10/2003)]: Η Εξουσία του Υπουργικού Συμβουλίου να απαλλάσσει συνεργατικές εταιρείες από τέλη και δικαιώματα καταργείται. Η τροποποίηση αυτή τίθεται σε ισχύ με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου.

IV. ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Προϋποθέσεις για απόκτηση άδειας λειτουργίας [41B(1)(a)]: Ένα συνεργατικό πιστωτικό ίδρυμα, για να δικαιούται να διεξαγάγει τραπεζικής

φύσεως εργασίες, θα πρέπει να έχει άδεια λειτουργίας είτε ως αναγνωρισμένο συνεργατικό πιστωτικό ίδρυμα είτε ως συνεργατικό πιστωτικό ίδρυμα συνδεδεμένο με τον “κεντρικό φορέα”.

α. Μια συνεργατική πιστωτική εταιρεία μπορεί να αποκτήσει άδεια λειτουργίας ως αναγνωρισμένο συνεργατικό πιστωτικό ίδρυμα όταν:

- Τα ίδια κεφάλαια της ανέρχονται τουλάχιστον σε ένα εκατομμύριο ευρώ.
- Διευθύνεται από δύο τουλάχιστον πρόσωπα που έχουν την απαιτούμενη εντιμότητα και πείρα.
- Διαθέτει καλή διοικητική και λογιστική οργάνωση και πρόσφορες διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου.
- Διαθέτει ή, αν πρόκειται για νεοσυσταθείσα συνεργατική πιστωτική εταιρεία, ικανοποιεί τον Έφορο ότι θα αποκτήσει πριν την έναρξη των εργασιών της την απαιτούμενη οικονομική επάρκεια και ρευστότητα για να επιτελέσει το πρόγραμμα δραστηριοτήτων στο οποίο αποσκοπεί και υποβάλλει με την αίτησή της.
- Ικανοποιεί τον Έφορο ότι δύναται να διεξάγει τις εργασίες της με τρόπο που να διασφαλίζει τους καταθέτες της και γενικά όσους συναλλάσσονται με αυτή.

β. Όταν μια συνεργατική πιστωτική εταιρεία δεν πληροί τις πιο πάνω προϋποθέσεις μπορεί να αποκτήσει άδεια λειτουργίας όταν συνδεθεί με τον “κεντρικό φορέα” όπως προβλέπει το Άρθρο 41Z(1)(γ).

Αρμοδιότητες της Εφόρου για τα συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα και εξουσία του Εφόρου για παραχώρηση και ανάκληση άδειας λειτουργίας Άρθρο 41Α 41ΣΤ: Ο Έφορος έχει εξουσία χορήγησης, τροποποίησης και ανάκλησης άδειας λειτουργίας και αρμοδιότητα εποπτείας των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων, εξουσία συνεργασίας με άλλες εποπτικές αρχές, αρμοδιότητα άσκησης ενοποιημένης εποπτείας του “κεντρικού φορέα” και των συνδεδεμένων συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων, εξουσία διενέργειας ελέγχων και συλλογής πληροφοριών, εξουσία επιβολής κυρώσεων κλπ.

Περιορισμοί αναφορικά με χρηματοδοτικά ανοίγματα [Άρθρο 41 ΙΑ(1)(α)(β)(γ)]: Πέραν οποιουδήποτε άλλου περιορισμού ή υποχρέωσης που προβλέπεται στο Νόμο, απαγορεύεται σε αναγνωρισμένο συνεργατικό πιστωτικό ίδρυμα να επιτρέπει όπως:

α. Η συνολική αξία των χρηματοδοτικών ανοιγμάτων προς ένα πελάτη ή μία ομάδα συνδεδεμένων πελατών να υπερβεί το 25% των ιδίων κεφαλαίων του ή όποιο άλλο χαμηλότερο ποσοστό που η Επιτροπή ήθελε καθορίσει.

β. Η συνολική αξία των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων (10% και άνω των ιδίων κεφαλαίων) να υπερβαίνει το οκταπλάσιο των ιδίων κεφαλαίων του συνεργατικού πιστωτικού ιδρύματος ή άλλο χαμηλότερο ποσοστό που η Επιτροπή ήθελε καθορίσει.

γ. Η συνολική αξία των χρηματοδοτικών ανοιγμάτων που δεν εξασφαλίζονται με εμπράγματα ασφάλεια και παραχωρούνται προς τα μέλη της Επιτροπείας ή του Εποπτικού Συμβουλίου ή το γραμματέα ή τα νομικά πρόσωπα στα οποία οι προαναφερόμενοι ή οι σύζυγοι ή τα τέκνα ή εγγόνια αυτών κατέχουν ποσοστό μεγαλύτερο του 10% του μετοχικού τους κεφαλαίου, να υπερβαίνει οποτεδήποτε το 5% των ιδίων κεφαλαίων του συνεργατικού πιστωτικού ιδρύματος ή οποιονδήποτε άλλο χαμηλότερο ποσοστό που η Επιτροπή ήθελε καθορίσει.

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ

Η στυγνή εκμετάλλευση του ανθρώπου από τον άνθρωπο ήταν ο βασικός λόγος που οδήγησε στη γέννηση του συνεργατικού θεσμού. Οι σκληρές συνθήκες που βίωναν οι λαοί της Ευρωπαϊκής Ηπείρου, κυρίως τον 17ο και 18ο αιώνα, υποχρέωσαν τον άνθρωπο να απαντήσει στην εκμετάλλευση και στην κοινωνική αδικία με την εφαρμογή στην πράξη της σοφής ρήσης “ο καθένας για όλους και όλοι για τον καθένα”. Ουδείς βεβαίως μπορούσε τότε να φανταστεί ότι οι πρώτες συνεργατικές κινήσεις, που εξελίσσονταν σε κλίμα αβεβαιότητας και καχυποψίας, θα μπορούσαν να καταλήξουν στο θεσμό του συνεργατισμού, με τη μορφή που το γνωρίζει σήμερα όλη η ανθρωπότητα.

Οι είκοσι οκτώ “Δίκαιοι Σκαπανείς” του Rochdale του Ηνωμένου Βασιλείου ίδρυσαν τον πρώτο συνεταιρισμό, με σκοπό να επιλύσουν τα προσωπικά τους προβλήματα και να αντιμετωπίσουν την εκμετάλλευση του ανθρώπου, που μάστιζε τη δική τους κοινωνία. Ο Raiffeisen έθεσε τα θεμέλια του πιστωτικού συνεταιριστικού κινήματος στη Γερμανία, για να απαλλάξει τους αγρότες των περιοχών που δημάρχευε από την πείνα και τη μάστιγα της τοκογλυφίας. Σε μεταγενέστερο στάδιο, ο Ιωάννης Οικονομίδης και ο Μάρκος Χαραλάμπους ίδρυσαν τη “Χωρική Τράπεζα Λευκονοίκου” για να δώσουν διέξοδο στα τρομακτικά αδιέξοδα, που δημιουργούσε η φτώχεια και το βάνανσο φαινόμενο της τοκογλυφίας στη δική τους περιοχή.

Όλες όμως οι συνεργατικές κινήσεις, που κατά περιόδους εκδηλώθηκαν στις διάφορες χώρες, ήταν βασισμένες σε ορισμένες αρχές, που ήταν σταθερά προσανατολισμένες στην προστασία των συμφερόντων του ατόμου και κατά συνέπεια της κοινωνίας. Όλες οι κινήσεις στηρίζονταν αποκλειστικά στις δυνάμεις των ιδίων των μελών τους. Οι πρωτεργάτες των κινήσεων δεν απαιτούσαν, ούτε πίστευαν ότι η φιλανθρωπία θα μπορούσε να βελτιώσει τη θέση τους. Απαιτούσαν όμως να τερματιστεί η ληηλασία του πενιχρού βαλαντίου των μελών από τους καιροσκόπους και τους επιτήδειους. Διεκδικούσαν να έχουν τη δυνατότητα να αντιδράσουν στην οικονομική εξάρτηση τους από τα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα των ολίγων και να προστατεύσουν τα προϊόντα του μόχθου και της εργασίας τους. Τα αποτελέσματα της προσπάθειας τους ήταν θετικά και απροσδόκητα μεγάλα σε έκταση και βαρύτητα.

Ο συνεργατικός θεσμός εφαρμόστηκε στην Κύπρο σχετικά αργά, μόλις στις αρχές του εικοστού αιώνα. Παρά τις δυσκολίες και τα μεγάλα προβλήματα, που το συνεργατικό κίνημα της Κύπρου αντιμετώπισε στα πρώτα στάδια της ζωής του, κατόρθωσε να εδραιωθεί γρήγορα και να ανταποκριθεί στα όνειρα και τις προσδοκίες των ιδρυτών του. Οι συνεργατικές εταιρείες με τη δράση τους ξέθαψαν τις ανεξάντλητες δυνάμεις που το άτομο ήταν υποχρεωμένο από το κοινωνικό σύστημα να κρύβει μέσα του, δημιούργησαν το όραμα για το μέλλον και έφεραν την ελπίδα για καλύτερη ζωή.

Το συνεργατικό κίνημα του τόπου μας διέρχεται σήμερα μια από τις πιο δύσκολες φάσεις της ιστορικής του πορείας. Τα νέα δεδομένα που διαμορφώθηκαν ύστερα από την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, υποχρεώνουν το συνεργατικό κίνημα να προχωρήσει σε πολλές μεταρρυθμίσεις και ριζοσπαστικές αλλαγές. Αποτελεί όμως καθολική απαίτηση, όπως οι επιχειρούμενες προσαρμογές γίνουν κατά τρόπο που δεν θα αποπροσανατολίσει τις συνεργατικές εταιρείες από το βασικό στόχο τους, που είναι η εξυπηρέτηση του ανθρώπου. Το απαιτούμενο υπόβαθρο προς αυτή την κατεύθυνση είναι έτοιμο. Η υλικοτεχνική υποδομή και τα αναγκαία χρηματικά κεφάλαια υπάρχουν. Το έμπνηχο υλικό, που είναι εμπειρικά και επιστημονικά αναβαθμισμένο, μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των καιρών. Η απαιτούμενη βούληση όλων των αρμοδίων παραγόντων θεωρείται δεδομένη.

Εκείνο το οποίο απαιτείται είναι η αποτελεσματική αξιοποίηση όλων των πιο πάνω πλεονεκτημάτων. Οι νέοι θεσμοί που δημιουργήθηκαν, αλλά και η πολιτική που χαράσσεται, προσδιορίζουν τα πλαίσια μέσα στα οποία θα μπορεί να γίνει η αξιοποίηση των υπαρχόντων πλεονεκτημάτων με τον καλύτερο τρόπο. Χρειάζεται όμως η ενεργός συμμετοχή όλων των εμπλεκομένων. Η επιτυχία θα εξασφαλιστεί με τις συντονισμένες προσπάθειες των διαφόρων φορέων του συνεργατικού κινήματος και με τη σκληρή και συντονισμένη εργασία των συνεργατικών εταιρειών, του προσωπικού και των μελών τους. Ο κάθε ένας έχει να διαδραματίσει το δικό του ρόλο. Οι συνεργατικές Αξίες και οι συνεργατικές Αρχές αποτελούν τα βασικότερα εργαλεία. Η πιστή εφαρμογή τους δεν αφήνει περιθώρια αποπροσανατολισμού από τους βασικούς στόχους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αποστολίνα Σαΐτη: “Ιστορική Κοινότητα Αμπελακίων”, Αθήνα, 2005.
- Κωνσταντίνου Α. Παπαγεωργίου, “Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία”, Αθήνα 2004.
- Ινστιτούτο Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών: “Συνεταιριστικοί προβληματισμοί 2002-2003”, Αθήνα 2004.
- Ινστιτούτο Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών: “Συνεταιριστική ιδέα και Επιχειρηματικότητα στο πλαίσιο της Ε.Ε.”, Αθήνα 2004.
- Ινστιτούτο Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών: “Συνεταιριστικοί προβληματισμοί 2001”, Αθήνα 2002.
- Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών: “Ετήσια Έκθεση 2002”, Λευκωσία, 2002.
- Σιφινιώτης Κώστας: “Συνεταιριστική Οικονομία”, Αθήνα, 1990.
- Νίκος Κολύμβας: “Συνεταιριστικά (Ελληνικά και Διεθνή)”, Αθήνα, 1988.
- Αριστείδης Ν. Κλήμης: “Οι συνεταιρισμοί στην Ελλάδα”, Αθήνα, 1985.
- Κορνηλία Καλογήρου: “ Πληροφόρηση για τα Αγροτικά Επαγγέλματα”, Αθήνα 1983.
- Παρμενίων Αβδελίδης: “Συνεταιριστικά Προβλήματα”, Αθήνα, 1981
- Παρμενίων Αβδελίδης: “Ο Συνεταιρισμός και ο Μαρξισμός” Αθήνα, 1981.
- W. Meigs, E. Larsen, R. MeigsA: “Ελεγκτική”, Ελληνική έκδοση, Αθήνα, 1984.
- Επετηρίς επί της 20ετίας του Σώματος Ελλήνων Ορκωτών Λογιστών, Αθήνα, 1976.
- Συγκριτική Εγκυκλοπαίδεια-Μαρξισμός, Κομμουνισμός και Δυτική Κοινωνία, Ελληνική έκδοση, Αθήνα, 1976.
- Βογιατζή Β.: “Κοινωνική Πολιτική”, ανατυπωμένη έκδοση, Αθήνα, 1976.
- UNESCO: Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών, Ελληνική έκδοση, Αθήνα, 1972.
- UNESCO: “Το δικαίωμα να είσαι άνθρωπος”, Ελληνική έκδοση, Αθήνα, 1970.

Κυριάκος Μ. Αγκαστινιώτης: “Ο Συνεργατισμός-Γέννησις και Ανάπτυξις του εν Κύπρω”, Λευκωσία, 1965.

Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας, Λευκωσία, 1960.

Διεθνές Γραφείο Εργασίας: “Συνεργατισμός”, Μετάφραση στην ελληνική, Νικόλαος Πολύζος, Αθήνα, 1959.

Ν. Κ. Λανίτης: “Αγροτικά Χρέη και Γεωργικοί Συνεταιρισμοί εν Κύπρω”, Κύπρος, 1946.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Το Φεβρουάριο του 2004, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων εξέδωσε μια σημαντική ανακοίνωση προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών αναφορικά με την ανάγκη προώθησης των συνεργατικών εταιρειών στις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Λόγω του μεγάλου ενδιαφέροντος για το συνεργατικό θεσμό που παρατηρείται σε όλες τις χώρες της Ευρώπης, η Επιτροπή ξεκίνησε, το 2002, δημόσια διαβούλευση για τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις. Η διαβούλευση αυτή έγινε περισσότερο αναγκαία από δύο σημαντικά γεγονότα που τόνισαν με ιδιαίτερα έντονο τρόπο, τη σημασία και την έκταση της εφαρμογής του συνεργατικού θεσμού, τόσο σε ευρωπαϊκό, όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Στις 20 Ιουνίου του 2002, η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, στην 90ή σύνοδο της, λαμβάνοντας υπόψη την απόφαση 56/114 της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών και την Έκθεση του Γενικού Γραμματέα 2001/68 εξέδωσε τη σύσταση 193 για την προώθηση των συνεταιριστικών επιχειρήσεων, η οποία υιοθετήθηκε από όλες τις κυβερνήσεις των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το άλλο σημαντικό γεγονός ήταν ο Κανονισμός 1435/2003 που εκδόθηκε από το Συμβούλιο τον Ιούλιο του 2003 σχετικά με το καταστατικό της ευρωπαϊκής συνεταιριστικής επιχείρησης και η έκδοση της οδηγίας για το ρόλο των εργαζομένων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στις συνεργατικές εταιρείες.

Στα πλαίσια της διαβούλευσης εκφράστηκαν πολλές απόψεις από όλους τους τομείς στους οποίους αναπτύσσεται συνεργατική δραστηριότητα. Το υλικό που προέκυψε από τη διαβούλευση έτυχε της δέουσας επεξεργασίας και το γενικό συμπέρασμα εκφράστηκε με την ανακοίνωση της Επιτροπής. Τα κύρια θέματα στα οποία αναφέρεται η ανακοίνωση είναι τα ακόλουθα.

- Η προώθηση της ευρύτερης χρησιμοποίησης των συνεταιρισμών σε όλη την Ευρώπη με τη βελτίωση της προβολής τους, των χαρακτηριστικών τους και των γνώσεων για τον τομέα.
- Η περαιτέρω βελτίωση της νομοθεσίας για τους συνεταιρισμούς στην Ευρώπη.

- Η διατήρηση και η βελτίωση της θέσης των συνεταιρισμών και της συμβολής τους στους κοινοτικούς στόχους.

Στο κείμενο της ανακοίνωσης αναγνωρίζεται η μεγάλη χρησιμότητα του συνεργατικού θεσμού και δίνονται οι γενικές κατευθύνσεις στα πλαίσια των οποίων θα πρέπει να αντιμετωπίζονται οι συνεργατικές εταιρείες. Παρατίθεται μια σειρά από ενέργειες στις οποίες θα προβεί η Επιτροπή για να βελτιώσει τη λειτουργία των συνεργατικών εταιρειών και να καταστήσει τη χρησιμότητα τους μεγαλύτερη.

Η ανακοίνωση, που παρατίθεται αυτούσια πιο κάτω, είναι εξαιρετικά χρήσιμη, τόσο για τα συνεργατικά κινήματα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και για τις εθνικές κυβερνήσεις και τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών-μελών.

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

σχετικά με την προώθηση των συνεταιριστικών εταιρειών στην Ευρώπη

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Ιστορικό

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) υπάρχουν περίπου 300.000 συνεταιρισμοί οι οποίοι παρέχουν 2,3 εκατομμύρια θέσεις εργασίας. Συνεταιρισμοί υπάρχουν σε όλα τα κράτη μέλη και τις προσχωρούσες ή υποψήφιες χώρες. Έχουν επίδραση στην καθημερινή ζωή 140 και πλέον εκατομμυρίων πολιτών που είναι μέλη συνεταιρισμών¹.

Οι συνεταιρισμοί σήμερα ανθούν στις ανταγωνιστικές αγορές και, παρά το ότι δεν επιδιώκουν μεγιστοποίηση των κερδών από την απόδοση του κεφαλαίου, έχουν επιτύχει σημαντικά μερίδια στην αγορά σε τομείς όπου οι κεφαλαιοποιημένες εταιρείες είναι πολύ ισχυρές, όπως στον τραπεζικό τομέα, στον ασφαλιστικό τομέα, στον τομέα του λιανικού εμπορίου τροφίμων, στο φαρμακευτικό και στο γεωργικό τομέα. Παρουσιάζουν ταχεία ανάπτυξη στους τομείς της υγειονομικής περίθαλψης, των υπηρεσιών προς επιχειρήσεις, της εκπαίδευσης και της στέγασης.

Οι συνεταιρισμοί λειτουργούν για το συμφέρον των μελών τους, τα οποία είναι ταυτόχρονα και χρήστες, και όχι προς το συμφέρον εξωτερικών επενδυτών. Τα κέρδη εισπράττονται από τα μέλη ανάλογα με τις συναλλαγές τους με το συνεταιρισμό και τα αποθεματικά και τα στοιχεία του ενεργητικού είναι κοινά, μη διανεμήσιμα και αφιερωμένα στα κοινά

---

1 «Στατιστικά στοιχεία και πληροφορίες για τους ευρωπαϊκούς συνεταιρισμούς», της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (International Co-operative Alliance), Γενεύη 1998, που δημοσιεύθηκε με τη συνδρομή της Επιτροπής της ΕΕ: <http://www.ica.coop/europe>

συμφέροντα των μελών. Επειδή οι προσωπικοί δεσμοί των μελών είναι κατ' αρχήν ισχυροί και σημαντικοί, για την εισδοχή νέων μελών χρειάζεται προηγούμενη έγκριση, ενώ το δικαίωμα ψήφου δεν είναι αναγκαστικά ανάλογο με τις μετοχές (ένα άτομο μία ψήφος). Η παραίτηση μέλους δίνει το δικαίωμα στο μέλος αυτό να ζητήσει καταβολή της μερίδας του και συνεπάγεται αφαίρεση από το κεφάλαιο.

Όλοι οι συνεταιρισμοί ενεργούν με γνώμονα τα οικονομικά συμφέροντα των μελών τους, ενώ ορισμένοι από αυτούς, επιπλέον, δραστηριοποιούνται για την επίτευξη ευρύτερων κοινωνικών ή περιβαλλοντικών στόχων προς όφελος των μελών τους και για το γενικότερο συμφέρον.

1.2. Στόχοι της ανακοίνωσης

Η συζήτηση για το ρόλο των συνεταιρισμών απέκτησε νέο ενδιαφέρον μετά την έκδοση από το Συμβούλιο, τον Ιούλιο του 2003, κανονισμού σχετικά με το καταστατικό της Ευρωπαϊκής Συνεταιριστικής Εταιρείας², στο εξής ΕΣΕ, και μετά την έκδοση της οδηγίας για το ρόλο των εργαζομένων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΣΕ.

Η Επιτροπή πιστεύει ότι το δυναμικό των συνεταιρισμών δεν έχει πλήρως αξιοποιηθεί και ότι η εικόνα τους θα έπρεπε να βελτιωθεί σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει επίσης να δοθεί στα νέα κράτη μέλη και τις υποψήφιες χώρες, όπου, παρά τις εκτεταμένες μεταρρυθμίσεις, δεν έχει αξιοποιηθεί πλήρως η δυνατότητα σύστασης συνεταιρισμών.

Η θέσπιση του καταστατικού της ΕΣΕ συνεπάγεται την υποχρέωση των κρατών μελών για τη θέσπιση μέτρων προς εφαρμογή του κανονισμού και της οδηγίας. Η Επιτροπή πιστεύει ότι αυτή είναι μια καλή ευκαιρία για τις εθνικές αρχές και τα ενδιαφερόμενα μέρη να αναλάβουν πρωτοβουλίες με σκοπό τη βελτίωση της νομοθεσίας που αφορά τους συνεταιρισμούς και τη δημιουργία ενός ευνοϊκότερου περιβάλλοντος για τη σύσταση συνεταιρισμών.

---

2 Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1435/2003 του Συμβουλίου, της 22ας Ιουλίου 2003, περί του καταστατικού της Ευρωπαϊκής Συνεταιριστικής Εταιρείας, και οδηγία 2003/72/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Ιουλίου 2003, για τη συμπλήρωση του καταστατικού του Ευρωπαϊκού Συνεταιρισμού όσον αφορά το ρόλο των εργαζομένων_ ΕΕ L207 της 18/8/03.

Ένα άλλο θέμα που έχει επισημανθεί από την Επιτροπή είναι ο όλο και σημαντικότερος και θετικός ρόλος των συνεταιρισμών για την υλοποίηση πολλών κοινοτικών στόχων σε τομείς όπως η πολιτική για την απασχόληση, η κοινωνική ενσωμάτωση, η περιφερειακή και αγροτική ανάπτυξη, η γεωργία. Η Επιτροπή πιστεύει ότι η τάση αυτή θα πρέπει να διατηρηθεί και ότι η παρουσία των συνεταιρισμών σε πολλά κοινοτικά προγράμματα και πολιτικές θα πρέπει να αξιοποιηθεί περισσότερο και να προωθηθεί.

Παρατηρείται ανανέωση του ενδιαφέροντος για τους συνεταιρισμούς σε διεθνές επίπεδο. Η σημαντικότερη εξέλιξη στο θέμα αυτό είναι η έκδοση σύστασης για την προώθηση των συνεταιρισμών από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας, το 2002 (βλ. υποσημείωση 19 κατωτέρω), η οποία εγκρίθηκε επίσημα από τις κυβερνήσεις όλων των κρατών μελών της ΕΕ καθώς και από τις κυβερνήσεις όλων των προσχωρούσων και υποψηφίων χωρών.

Λόγω του ανανεωμένου ενδιαφέροντος για το θέμα των συνεταιρισμών, η Επιτροπή ξεκίνησε το 2002 μια ευρεία δημόσια διαβούλευση για τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις στην Ευρώπη³. Οι απαντήσεις απηχούσαν τις απόψεις σχεδόν όλων των τομέων όπου παρουσιάζουν δραστηριότητα οι συνεταιρισμοί, με ιδιαίτερα μεγάλη ανταπόκριση από τις προσχωρούσες και τις υποψήφιες χώρες⁴. Η ανάλυση και τα συμπεράσματα του εγγράφου διαβούλευσης έτυχαν μεγάλης υποστήριξης αλλά διατυπώθηκαν επίσης και εποικοδομητικά σχόλια και προτάσεις.

Η παρούσα ανακοίνωση μεταφέρει το γενικότερο συμπέρασμα αυτής της εκτενούς διαδικασίας διαβούλευσης. Επικεντρώνεται σε τρία κύρια ζητήματα τα οποία επισημάνθηκαν στις απαντήσεις και προσδιορίζει τις

-
- 3 Το έγγραφο της διαβούλευσης «Οι συνεταιρισμοί στην επιχειρηματική Ευρώπη» διατίθεται στην εξής διεύθυνση:
<http://www.europa/comm/enterprise/entrepreneurship/coop/consultation/index.htm>.
  - 4 Ελήφθησαν 46 απαντήσεις: 7 από ευρωπαϊκές ενώσεις, 17 από αντιπροσωπευτικές οργανώσεις στα κράτη μέλη και 5 από συνεταιριστικές επιχειρήσεις, που στο σύνολό τους καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος του τομέα στην Ευρώπη. Επιπλέον, δόθηκαν απαντήσεις: 4 από δημόσιες αρχές, 9 από τις υποψήφιες χώρες (συμπεριλαμβανομένης κοινής γνώμης 48 οργανώσεων σε 10 χώρες), 2 από διεθνείς (παγκόσμιες) οργανώσεις και 2 από εμπειρογνώμονες. Τα πρωτότυπα κείμενα και οι περιλήψεις (στα αγγλικά και τα γαλλικά) βρίσκονται στον ανωτέρω ιστοχώρο.

ενέργειες στις οποίες μπορούν να προβούν τα κράτη μέλη και οι συνεταιρισμοί προκειμένου να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες των συνεταιριστικών επιχειρήσεων. Για τα τρία αυτά ζητήματα η ανακοίνωση απαριθμεί μια σειρά συγκεκριμένων ενεργειών που πρέπει να αναληφθούν από την Επιτροπή για την επίτευξη των στόχων.

Τα κύρια θέματα της ανακοίνωσης είναι:

- η προώθηση της μεγαλύτερης χρήσης των συνεταιρισμών σε όλη την Ευρώπη με τη βελτίωση της προβολής τους, των χαρακτηριστικών τους και των γνώσεων για τον τομέα·
- η περαιτέρω βελτίωση της νομοθεσίας για τους συνεταιρισμούς στην Ευρώπη·
- η διατήρηση και βελτίωση της θέσης των συνεταιρισμών και της συμβολής τους στους κοινοτικούς στόχους.

2. ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΜΟΡΦΗΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΕΠΑΚΡΙΒΟΥΣ ΓΝΩΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ

2.1. Ανάδειξη της σημασίας της συνεταιριστικής επιχειρηματικότητας

2.1.1. Ενέργειες που εξασφαλίζουν την αναγνώριση της σημασίας των συνεταιρισμών για την οικονομία

Η προώθηση της ευρύτερης διάδοσης της σημασίας των συνεταιρισμών ως επιχειρήσεων αποκαλύπτει την ανάγκη να εξηγηθούν καλύτερα οι τομείς στους οποίους οι συνεταιρισμοί μπορούν να διαδραματίσουν ισχυρό ρόλο.

- Οι συνεταιρισμοί μπορούν να αποτελέσουν ένα μέσο για τη διαμόρφωση ή την αύξηση της οικονομικής δύναμης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) στην αγορά. Ο συνεταιρισμός είναι μια μορφή εταιρείας που επιτρέπει στις ΜΜΕ να αποκτήσουν ορισμένα πλεονεκτήματα μεγέθους, όπως οι οικονομίες κλίμακας, η πρόσβαση στις αγορές (συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής σε μεγαλύτερους δημόσιους διαγωνισμούς), η αγοραστική δύναμη, η δύναμη προώθησης στην αγορά, η διαχειριστική ανάπτυξη, οι επιμορφωτικές και ερευνητικές δυνατότητες. Οι συνεταιρισμοί παρέχουν το κατάλληλο όχημα για τις

επιχειρήσεις που επιθυμούν να αναλάβουν από κοινού δραστηριότητες και να μοιραστούν επιχειρηματικούς κινδύνους, διατηρώντας ταυτόχρονα την ανεξαρτησία τους. Οι συνεταιρισμοί καθιστούν επίσης δυνατή την κάθετη ολοκλήρωση αλυσίδων παραγωγής. Αυτό μπορεί να αποβεί προς όφελος των μικρών επιχειρήσεων που βρίσκονται σε ασθενή θέση στην αλυσίδα της προσφοράς και επιθυμούν να κερδίσουν οι ίδιες τα έσοδα από την προστιθέμενη αξία των προϊόντων τους ή των υπηρεσιών τους. Ωστόσο, οι περισσότερες μη συνεταιριστικές επιχειρήσεις δεν γνωρίζουν ότι η συνεταιριστική μορφή θα μπορούσε να είναι το κατάλληλο όχημα για τέτοιου είδους κοινές δραστηριότητες.

- Ο συνεταιρισμός είναι ένα μέσο για την παροχή υπηρεσιών υψηλής ποιότητας. Οι υπηρεσίες αντιπροσωπεύουν το 70% της παραγωγής και το 69% των θέσεων εργασίας στην ΕΕ. Πάνω από το 75% όλων των νέων επιχειρήσεων που δημιουργούνται στην Ευρώπη ανήκουν στον τομέα της παροχής υπηρεσιών. Οι επιχειρήσεις στον τομέα των υπηρεσιών πρέπει να παρέχουν όλο και υψηλότερης ποιότητας και πιο προσαρμοσμένες στις απαιτήσεις των χρηστών τους υπηρεσίες. Μια συνεταιριστική δομή μπορεί να δώσει στους χρήστες αυτών των υπηρεσιών, εφόσον είναι ταυτόχρονα και μέλη του συνεταιρισμού, την εξουσία να επηρεάζουν την επιχείρηση που τους παρέχει υπηρεσίες, εξασφαλίζοντας ότι αυτή ανταποκρίνεται άμεσα στις ανάγκες τους. Οι συνεταιρισμοί είναι συχνά σε θέση να παρέχουν υπηρεσίες σε ομάδες που διαφορετικά δεν θα ήταν σε θέση να έχουν πρόσβαση σ' αυτές τις υπηρεσίες επειδή η παροχή τους δεν είναι ελκυστική για εταιρείες κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Αυτό αφορά τις «τοπικές υπηρεσίες», όπως είναι ο τομέας παροχής υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας, τομείς όπου οι συνεταιρισμοί αναπτύσσονται ταχύτατα⁵.

- Οι συνεταιρισμοί συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας κοινωνίας της γνώσης. Πολλοί συνεταιρισμοί (π.χ. συνεταιρισμοί εργαζομένων), είναι επιχειρήσεις των οποίων τα μέλη έχουν, ως χρήστες, πραγματική επιρροή στις αποφάσεις της διοίκησης. Η συμμετοχική διαχείριση των

---

5 Μία μελέτη της EUROSTAT, του 2002, σχετικά με συνεταιρισμούς σε 7 κράτη μέλη για την περίοδο 1995-8 δείχνει ότι οι συνεταιρισμοί αναπτύσσονται με ιδιαίτερη ταχύτητα στην εκπαίδευση, στον τομέα της υγείας και της κοινωνικής εργασίας και για άλλες δραστηριότητες τοπικών, κοινωνικών και προσωπικών υπηρεσιών (NACE Τμήματα M, N & O).

συνεταιριστικών επιχειρήσεων δημιουργεί τα άυλα κεφάλαια της γνώσης και των δεξιοτήτων. Με την έννοια αυτή οι συνεταιρισμοί λειτουργούν ως σχολεία επιχειρηματικότητας και διαχείρισης για όσους διαφορετικά δεν θα είχαν πρόσβαση σε θέσεις ευθύνης.

Για να εξασφαλιστεί ότι οι συνεταιρισμοί συνεχίζουν να συμβάλλουν σημαντικά στο δυναμισμό και τη μεγέθυνση της οικονομίας, με τους τρόπους που αναφέραμε παραπάνω, θα είναι πολύ σημαντικό οι αρχές των κρατών μελών, καθώς και οι εθνικές, περιφερειακές ή τοπικές οργανώσεις, να αναπτύξουν ή να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την εξασφάλιση καλύτερης κατανόησης του τομέα.

Ενέργεια 1. Η Επιτροπή θα εξετάσει, σύμφωνα με τη διαδικασία που βασίζεται στο πολυετές πρόγραμμα για τις επιχειρήσεις και την επιχειρηματικότητα⁶ και σε άλλα κοινοτικά προγράμματα, τις δυνατότητες για την υποστήριξη πρωτοβουλιών από τις οργανώσεις των ενδιαφερόμενων μερών και των κρατών μελών. Οι ενέργειες αυτές θα αποσκοπούν στην αύξηση της ευαισθητοποίησης, τόσο των δημόσιων αρχών όσο και των ιδιωτικών οικονομικών συντελεστών, για τις δυνατότητες που παρέχει η συνεταιριστική μορφή ως ένα μέσο σύστασης επιχειρήσεων ή ομαδοποίησης μικρών επιχειρήσεων. Οι πρωτοβουλίες αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν τη διοργάνωση συνεδρίων, τη σύνταξη επεξηγηματικών φυλλαδίων, θεματικές ερευνητικές μελέτες, ημερήσιες εκδηλώσεις, τη διαμόρφωση δικτύων κ.τ.λ.

Δεδομένου ότι η κατάσταση της ανάπτυξης των συνεταιριστικών επιχειρήσεων στις διάφορες χώρες δεν είναι ίδια (βλ. σημεία 3.2.1. κατωτέρω), υπάρχουν δυνατότητες για μεγαλύτερη ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών.

---

6 Απόφαση (2000/819/EK) του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με ένα πολυετές πρόγραμμα για τις επιχειρήσεις και την επιχειρηματικότητα, ιδίως για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (MME) (2001-2005), ΕΕ L 333/84, 29.12.2000.

Ενέργεια 2. Η Επιτροπή θα εξετάσει τη δυνατότητα διοργάνωσης μιας διαρθρωμένης ανταλλαγής πληροφοριών και εμπειριών, καθώς και τη δυνατότητα προσδιορισμού καλών πρακτικών στον τομέα του επιχειρείν μέσω συνεταιρισμών. Θα εξετάσει επίσης, μαζί με τα κράτη μέλη και τα ενδιαφερόμενα μέρη τη σκοπιμότητα προετοιμασίας μιας διαδικασίας συγκριτικής αξιολόγησης των εθνικών πολιτικών και πρακτικών στον τομέα αυτό.

2.1.2. Νέα κράτη μέλη και ευαισθητοποίηση σχετικά με το ρόλο των συνεταιρισμών

Μέχρι σήμερα ήταν λίγες οι πρωτοβουλίες για το θέμα αυτό και υπάρχει γενικά έλλειψη ενημέρωσης σχετικά με τις δυνατότητες που παρέχουν οι συνεταιρισμοί. Το μήνυμα θα πρέπει συνεπώς να φτάσει στις προσχωρούσες χώρες, στα άτομα και στους μικρούς επιχειρηματίες, ότι η σύσταση ενός συνεταιρισμού μπορεί να είναι ελκυστική επιλογή για όσους θέλουν να δημιουργήσουν μια επιχείρηση και δεν διαθέτουν κεφάλαιο, εμπειρία ή εμπιστοσύνη. Συνενώνοντας τους πόρους τους και την εμπειρία τους μπορούν να μοιραστούν τις ευθύνες και τους κινδύνους, ενώ σε μια βάση αυτοαπασχόλησης οι δραστηριότητές τους μπορεί να μην ήταν βιώσιμες.

Οι συνεταιρισμοί έχουν αντιμετωπίσει ιδιαίτερα προβλήματα στις πρώην κρατικά κατευθυνόμενες οικονομίες της κεντρικής Ευρώπης. Παρά το ότι οι συνεταιρισμοί ήταν συχνά η πλέον ελεύθερη μορφή επιχείρησης που επιτρεπόταν από τον κεντρικό σχεδιασμό της οικονομίας, ωστόσο, η ταύτισή τους με το παλιό σύστημα έχει αποδειχθεί επιζήμια. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει επίσης να δοθεί έμφαση στις δυνατότητες που έχουν οι νέες συνεταιριστικές πρωτοβουλίες να βοηθήσουν την ισόρροπη ανάπτυξη των οικονομιών και των κοινωνιών των νέων κρατών μελών και των υπονήφιων χωρών. Η Επιτροπή, στο πλαίσιο των ενεργειών 1 και 2, θα εξετάσει πώς μπορεί να προωθήσει καλύτερα πρωτοβουλίες στα νέα κράτη μέλη, που αποσκοπούν στην αύξηση της ευαισθητοποίησης και στη μεταφορά πληροφοριών και εμπειριών σε όλη την Ευρώπη.

2.1.3. Βελτίωση των στατιστικών δεδομένων

Ένα άλλο πρόβλημα που συμβάλλει στην ατελή κατανόηση του δυναμικού μιας συνεταιριστικής επιχείρησης είναι ο ανεπαρκής αριθμός

δεδομένων σχετικά με τα ποσοτικά μεγέθη και τις τάσεις στην ανάπτυξη των συνεταιρισμών.

Ενέργεια 3. Η Επιτροπή θα εξετάσει τις δυνατότητες ανάπτυξης της χρήσης «τεχνικών δορυφορικών λογαριασμών» για τη συλλογή και την ανάλυση δεδομένων σχετικά με τους συνεταιρισμούς και θα μελετήσει τον τρόπο εφαρμογής τους από τα εθνικά στατιστικά ιδρύματα.

2.2. Ενέργειες για την προώθηση των συνεταιρισμών

2.2.1. Εκπαίδευση και κατάρτιση

Τα προγράμματα κατάρτισης στον τομέα της διαχείρισης τείνουν να βασίζονται στο κυρίαρχο επιχειρησιακό μοντέλο, δηλαδή στις ανώνυμες εταιρείες μετοχικού κεφαλαίου. Δεν είναι συνεπώς άξιο απορίας που οι νέοι επιχειρηματίες σπάνια προκρίνουν την επιλογή του συνεταιρισμού, ακόμα και όταν θα ήταν η πλέον κατάλληλη για τις δραστηριότητές τους.

Υπάρχουν ωστόσο αρκετά παραδείγματα ειδικών ενοτήτων κατάρτισης στον τομέα της διαχείρισης συνεταιρισμών⁷ (συμπεριλαμβανομένης και της εξ αποστάσεως μάθησης) ακόμα και ειδικά πανεπιστημιακά μαθήματα για όσους θέλουν να ασχοληθούν επιχειρηματικά με τους συνεταιρισμούς. Δυστυχώς οι περισσότερες από τις πρωτοβουλίες αυτές παραμένουν σποραδικές ενώ θα μπορούσαν να δικτυωθούν επωφελώς σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Τα κοινοτικά προγράμματα για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, την ηλεκτρονική μάθηση και τη δια βίου μάθηση έχουν τη δυνατότητα να βοηθήσουν τους συνεταιρισμούς, όπως φάνηκε από την πολύτιμη συμμετοχή τους σε προγράμματα όπως το Erasmus/Socrates, το Leonardo da Vinci I & II και τα προγενέστερα προγράμματα που λειτουργούσαν από τα μέσα της δεκαετίας του '80. Η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη και τα εθνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα και τις ενδιαφερόμενες οργανώσεις να καλλιεργήσουν τη γνώση για τη συνεταιριστική μορφή επιχείρησης μέσα από προγράμματα σπουδών στη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση και να προωθήσουν την ανάπτυξη των σχετικών δεξιοτήτων.

7 Βλ. Διεθνές Γραφείο Εργασίας: «Μεθοδολογία της κατάρτισης στον τομέα της διαχείρισης των συνεταιρισμών» στο: <http://www.ilo.org/coop>.

Ενέργεια 4. Η Επιτροπή θα λάβει τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσει ότι τα προγράμματα για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη δια βίου μάθηση και την ηλεκτρονική μάθηση θα διευκολύνουν τη συμμετοχή των συνεταιρισμών, ιδίως εκείνα τα προγράμματα που ενθαρρύνουν τα διακρατικά σχέδια και τα διακρατικά εξειδικευμένα δίκτυα και οδηγούν στην ανάπτυξη καλών πρακτικών σε τομείς καινοτομίας.

2.2.2. Υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων

Ο ιδιαίτερος χαρακτήρας των συνεταιριστικών επιχειρήσεων καθιστά αναγκαία την ύπαρξη ειδικά προσαρμοσμένων υπηρεσιών στήριξης. Η παροχή συμβουλών μπορεί να είναι ένα πολύτιμο συνοδευτικό μέτρο και προϋπόθεση για δανειακή χρηματοδότηση. Η δικτύωση, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, γραφείων που παρέχουν εξειδικευμένες συμβουλές σε συνεταιρισμούς θα καθιστούσε δυνατή την εωφελή ανταλλαγή εμπειριών. Ωστόσο, σε περίπτωση που η ζήτηση τέτοιων υπηρεσιών δεν επαρκεί για να δικαιολογήσει την ύπαρξη εξειδικευμένων γραφείων, ίσως να είναι πιο κατάλληλο ένα σύστημα παραπομπής. Τα εμπορικά επιμελητήρια και οι ομοσπονδίες εργοδοτών θα πρέπει επίσης να συνειδητοποιήσουν τις ανάγκες των συνεταιριστικών επιχειρήσεων για να μπορούν να προσφέρουν τις σχετικές υπηρεσίες. Η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη και τις ενδιαφερόμενες οργανώσεις να εξετάσουν και να διασφαλίσουν την παροχή υποστήριξης και συμβουλευτικών υπηρεσιών στις συνεταιριστικές επιχειρήσεις.

Ενέργεια 5. Η Επιτροπή θα εξετάσει τη δυνατότητα προσδιορισμού και διάδοσης καλών πρακτικών στον τομέα των υπηρεσιών υποστήριξης των συνεταιριστικών επιχειρήσεων, βάσει των προηγούμενων εργασιών για τις ΜΜΕ και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις⁸.

---

8 Βλ. http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/support_measures/reports_studies.htm και <http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-studies/craft-supportserv.htm#support-services-reports>

2.2.3. Πρόσβαση στη χρηματοδότηση

Οι συνεταιρισμοί δεν έχουν ή έχουν περιορισμένη πρόσβαση στις αγορές μετοχικού κεφαλαίου και συνεπώς εξαρτώνται από τα ίδια κεφάλαιά τους ή από τη χρηματοδότηση μέσω πιστώσεων⁹. Αυτό οφείλεται κυρίως στο ότι τόσο τα πιστωτικά ιδρύματα όσο και οι κανονιστικές αρχές δεν γνωρίζουν αρκετά τη συνεταιριστική μορφή επιχείρησης. Σχετικά με το θέμα αυτό και στο πλαίσιο των ενεργειών 1 και 2, η Επιτροπή επιθυμεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο διευκολύνοντας τις ανταλλαγές εμπειριών μεταξύ τόσο συνεταιριστικών οργανώσεων όσο και εθνικών διοικήσεων σχετικά με τις καλές και καινοτόμους πρακτικές για τη χρηματοδότηση των συνεταιρισμών. Επιπλέον, στο πλαίσιο των ενεργειών 9 και 10 έχει επίσης σημασία να εξεταστεί ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος να λάβουν υπόψη τα λογιστικά πρότυπα και οι σχετικοί κανόνες τις ιδιαιτερότητες των συνεταιρισμών, όσον αφορά τη διάρθρωση του κεφαλαίου και την εκτίμηση των στοιχείων του ενεργητικού.

Ωστόσο, σε ό,τι αφορά τη δημόσια χρηματοδότηση, η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να εξασφαλίσουν ότι οι συνεταιρισμοί έχουν πρόσβαση στις κατάλληλες πρωτοβουλίες για τη χρηματοδότηση επιχειρήσεων. Επίσης, λόγω των ειδικών αναγκών των συνεταιρισμών, η Επιτροπή με τη σειρά της θα εξετάσει εάν είναι σκόπιμο να συμπεριληφθεί μια ειδική αναφορά στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων¹⁰.

Πολλοί συνεταιρισμοί στις προσχωρούσες χώρες, ακριβώς όπως και οι ομόλογοί τους στην ΕΕ των 15, έρχονται αντιμέτωποι με ιδιαίτερες δυσκολίες σε ό,τι αφορά την εξασφάλιση πίστωσης ή μετοχικού κεφαλαίου. Πολλές συνεταιριστικές οργανώσεις έχουν ζητήσει να δημιουργηθεί ένα ειδικό προενταξιακό πρόγραμμα για τις

---

9 Διάφορα συνεταιριστικά κινήματα έχουν επιδιώξει να υποστηρίξουν τους αναπτυσσόμενους συνεταιρισμούς με τη δημιουργία επενδυτικών ταμείων (για παράδειγμα το ESFIN/IDES στη Γαλλία <http://www.esfin-ides.com/pages/Contact/ContactRubrique.htm> και το Coop Action στο ΗΒ: <http://www.co-operativeaction.coop/>). Στην Ιταλία η διαδικασία αυτή έχει διευκολυνθεί από το νόμο 59 της 31/1/92 που επιτρέπει στους συνεταιρισμούς να δεσμεύουν το 3% των φορολογησίμων ετήσιων κερδών τους (που συμπληρώνονται από τα στοιχεία του ενεργητικού των συνεταιρισμών που υπόκεινται σε εκκαθάριση) για ταμεία αμοιβαίου οφέλους για την προώθηση των συνεταιρισμών.

10 <http://www.europa/comm/enterprise/entrepreneurship/financing/index.htm>

συνεταιριστικές επιχειρήσεις· ωστόσο, η Επιτροπή θεωρεί ότι τα υφιστάμενα μέσα συνιστούν τον αποτελεσματικότερο τρόπο παροχής υποστήριξης.

Ενέργεια 6. Η Επιτροπή θα εκτιμήσει κατά πόσο είναι δυνατό να συμπεριληφθεί μια ειδική αναφορά για τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις στα χρηματοπιστωτικά μέσα που διαχειρίζεται το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων τα οποία σήμερα αποτελούν μέρος του «πολυετούς προγράμματος για τις επιχειρήσεις και την επιχειρηματικότητα και ιδίως τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις». Θα ληφθεί επίσης μέριμνα για να εξασφαλιστεί ότι οι συνεταιρισμοί συνεχίζουν να είναι επιλέξιμοι σε άλλα κοινοτικά προγράμματα και ότι έχουν πλήρη πρόσβαση στην πληροφόρηση για τα προγράμματα αυτά.

2.2.4. Η συνεργασία με τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των συνεταιρισμών

Οι συνεταιρισμοί εκπροσωπούνται ικανοποιητικά σε ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω των εθνικών ή τομεακών ομοσπονδιών και των συντονιστικών τους οργάνων. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να διατηρεί συχνές επαφές με τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των συνεταιρισμών¹¹ σχετικά με όλες τις πολιτικές και τα συναφή με τους συνεταιρισμούς ζητήματα (βλ. επίσης ενέργεια 9).

2.3. Ειδικοί τομείς της πολιτικής για τις επιχειρήσεις όπου οι συνεταιρισμοί διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο

2.3.1. Ο ρόλος των συνεταιρισμών εργαζομένων στις μεταβιβάσεις επιχειρήσεων

Το ένα τρίτο περίπου των επιχειρήσεων στην Ευρώπη θα μεταβιβάσει την ιδιοκτησία κατά τα επόμενα 10 έτη και, όλο και περισσότερο, οι μεταβιβάσεις αυτές πραγματοποιούνται έξω από την οικογένεια του σημερινού ιδιοκτήτη. Οι εργαζόμενοι έχουν ιδιαίτερο συμφέρον για τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεών τους και έχουν συχνά καλή γνώση τηςχείρησης στην οποία εργάζονται. Εντούτοις, δεν έχουν συχνά τα

---

11 Οι σημαντικότερες είναι η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση (ICA-Europe) και η Συντονιστική Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Συνεταιριστικών Ενώσεων (CCACE).

κατάλληλα οικονομικά μέσα και την υποστήριξη για να αναλάβουν και να διοικήσουν μια επιχείρηση. Η προσεκτική και βαθμιαία προετοιμασία των μεταβιβάσεων στους εργαζομένους με τη μορφή συνεταιρισμού εργαζομένων, μπορεί να βελτιώσει τα ποσοστά επιβίωσης¹².

Στο πλαίσιο αυτό αξίζει να σημειωθεί η πρόσφατη ανακοίνωση της Επιτροπής του Ιουλίου του 2002 σχετικά με ένα «πλαίσιο για την προώθηση της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων» στο κεφάλαιο ή τα κέρδη επιχείρησης στην οποία εργάζονται¹³. Μια μορφή τέτοιων σχεδίων είναι η σύνδεση των εργαζομένων με τα αποτελέσματα της επιχείρησης, σε συλλογική βάση, και η συσσώρευση στοιχείων του ενεργητικού στο συνεταιρισμό των εργαζομένων, κάτι που θα χρησιμεύσει ως πιθανή πηγή χρηματοδότησης μιας εξαγοράς της επιχείρησης από τους εργαζομένους. Η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να εξετάσουν το ενδεχόμενο παροχής κινήτρων για την ενθάρρυνση τέτοιων συστημάτων που θα επιτρέπουν την εξαγορά των εταιρειών από τους εργαζομένους.

2.3.2. Κοινωνικές επιχειρήσεις και νέες συνεταιριστικές νομικές μορφές

Η αποτελεσματικότητα των συνεταιριστικών μορφών όσον αφορά την ενσωμάτωση κοινωνικών στόχων οδήγησε ορισμένα κράτη μέλη στη θέσπιση ειδικών νομικών μορφών για τη διευκόλυνση αυτών των δραστηριοτήτων. Αυτές οι μορφές σημείωσαν σημαντική επιτυχία και προκάλεσαν ενδιαφέρον σε άλλα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα¹⁴. Αυτές οι μορφές συνεταιρισμών

---

12 Η Επιτροπή σε σύστασή της το 1994 (αριθ. 94/1060/ΕΚ της 7-12-1994 ΕΕ L 385 της 31-12-1994 σ.14) ζήτησε από τα κράτη μέλη να προωθήσουν τη μεταβίβαση επιχειρήσεων στους εργαζομένους τους με τη μείωση της φορολόγησης των κερδών κεφαλαίου που επιτυγχάνονται κατά τη μεταβίβαση μετοχών στους εργαζομένους, με την απαλλαγή από τέλη μεταβίβασης, ή με ευνοϊκά φορολογικά μέτρα ή αναστολή φορολογίας. Τα έγγραφα που ακολούθησαν τη σύσταση αυτή το 1998 και το 2002 σημείωσαν την έλλειψη προόδου στον τομέα αυτό εκ μέρους των κρατών μελών.

13 COM(2002) 364 τελικό της 05.07.2002. βλ.: http://europa.eu.int/comm/employment_social/soc-dial/labour/index_en.htm

14 Στην Ιταλία ιδρύθηκαν 7.700 κοινωνικοί συνεταιρισμοί μέσα σε 10 έτη από το νόμο 381 του 1991, απασχολώντας 210.000 άτομα, από τα οποία 22.600 ήταν μειονεκτικά. Οι εταιρείες αυτές συνδυάζουν εθελοντική και αμειβόμενη εργασία και ενσωματώνουν στην οικονομία αποκλεισμένες ομάδες. Το 2001 η γαλλική κυβέρνηση καθιέρωσε τη νέα νομική μορφή της Société Coopérative d'Intérêt Collectif (SCIC) και στο ΗΒ διατυπώθηκε πρόσφατα πρόταση

αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα σε ό,τι αφορά τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους.

Ενέργεια 7. Η Επιτροπή θα μελετήσει πολιτικές, καλές πρακτικές και κανονισμούς που αφορούν τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις κοινωνικού χαρακτήρα στην Ευρώπη και θα υποβάλει έκθεση στα κοινοτικά θεσμικά όργανα.

3. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

3.1. Εφαρμογή του καταστατικού της Ευρωπαϊκής Συνεταιριστικής Εταιρείας

Η θέσπιση του καταστατικού της Ευρωπαϊκής Συνεταιριστικής Εταιρείας, ή «ΕΣΕ», θα επιτρέψει στους συνεταιρισμούς να λειτουργήσουν σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση με ενιαία νομική προσωπικότητα και ομοιόμορφο σύνολο κανόνων, όπως ακριβώς το καταστατικό της Ευρωπαϊκής Εταιρείας θα λειτουργήσει για τις ανώνυμες εταιρείες.

Ο κανονισμός προβλέπει ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν περιθώριο τριών ετών για την εφαρμογή και τη μεταφορά του καταστατικού στην εθνική νομοθεσία, δηλαδή έως τις 18 Αυγούστου 2006.

Κατά το στάδιο της διαβούλευσης ελέγχθη ότι η ΕΣΕ είναι ένα αναγκαίο μέσο για να λειτουργούν ελεύθερα οι συνεταιρισμοί σε όλη την Ευρώπη. Πρέπει συνεπώς να υλοποιηθεί εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας. Για το σκοπό αυτό, η Επιτροπή θα εξετάσει, στο πλαίσιο της ενέργειας 1, πώς μπορεί να συντονιστεί καλύτερα μια ενημερωτική εκστρατεία για να συνειδητοποιήσουν οι πιθανοί χρήστες τις δυνατότητες που τους παρέχει η ΕΣΕ. Θα απευθύνεται κυρίως σε συμβούλους επιχειρήσεων και σε

για μια εταιρεία κοινοτικού συμφέροντος (Community Interest Company) (<http://www.dti.gov.uk/cics/>). Σε πολλές από τις προσχωρούσες και υποψήφιες χώρες οι συνεταιρισμοί αναπήρων (που μοιάζουν με τους συνεταιρισμούς ένταξης που υπάρχουν στην Ιταλία) προσφέρουν ποιοτικές θέσεις απασχόλησης και ιατρική υποστήριξη για τους αναπήρους από τις αρχές του 20ού αιώνα.

υπηρεσίες υποστήριξης, σε λογιστές και εμπορικά επιμελητήρια. Θα διανεμηθούν εκδόσεις μέσω των ευρωπαϊκών κέντρων πληροφόρησης στα κράτη μέλη. Επιπλέον, η Επιτροπή θα προχωρήσει στα αναγκαία βήματα για την έγκαιρη εφαρμογή του κανονισμού έτσι ώστε να μειωθούν οι ενδεχόμενες διαδικασίες για παράβαση κατά των κρατών μελών. Στο πλαίσιο αυτό:

Ενέργεια 8. Η Επιτροπή προτίθεται να διοργανώσει συσκέψεις με υπαλλήλους των κρατών μελών που είναι αρμόδιοι για την εφαρμογή του κανονισμού και της οδηγίας σχετικά με την ΕΣΕ, έτσι ώστε να συζητηθούν όλα τα θέματα για τα οποία θα είναι αναγκαία η λήψη εθνικών μέτρων ή για τα οποία ισχύει το εθνικό δίκαιο.

3.2. Συνοχή μεταξύ των εθνικών νόμων

3.2.1. Εθνικοί κανονισμοί που διέπουν την ΕΣΕ

Όλα τα κράτη μέλη επιτρέπουν τη σύσταση και τη λειτουργία συνεταιρισμών. Ωστόσο, σε ορισμένα κράτη μέλη δεν είναι δυνατόν να υφίστανται συνεταιρισμοί σε ορισμένους τομείς. Επιπροσθέτως, οι νομικές μορφές και οι παραδόσεις των συνεταιρισμών στα κράτη μέλη είναι πολύ διαφορετικές. Οι διαφορετικές προσεγγίσεις της νομοθεσίας που διέπει τους συνεταιρισμούς μπορούν να διακριθούν σε τρεις κατηγορίες: (1) χώρες στις οποίες υπάρχει ένας γενικός νόμος για τους συνεταιρισμούς, (2) χώρες στις οποίες η συνεταιριστική νομοθεσία διαιρείται ανάλογα με τον τομέα και τον κοινωνικό σκοπό του συνεταιρισμού και (3) χώρες στις οποίες δεν υπάρχει συνεταιριστική νομοθεσία και όπου ο συνεταιριστικός χαρακτήρας μιας εταιρείας προκύπτει αποκλειστικά από το καταστατικό της ή τον εσωτερικό κανονισμό της. Η ανομοιομορφία αυτή μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα εμπόδια για την αποτελεσματική λειτουργία των συνεταιρισμών σε διασυνοριακό ή ευρωπαϊκό επίπεδο, δεδομένου ότι καθίστανται ασαφή τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των μελών, των διευθυντών και των τρίτων. Το πρόβλημα αυτό θα γίνει εμφανέστερο αν εφαρμοστούν ορισμένες διατάξεις των εθνικών νομοθεσιών σε ευρωπαϊκές συνεταιριστικές εταιρείες, ανάλογα με το κράτος μέλος στο οποίο αυτές εδρεύουν. Συνεπώς, στο πλαίσιο της ενέργειας 8, η Επιτροπή θα επιδιώξει να εξετάσει μαζί με τις συνεταιριστικές οργανώσεις και τις εθνικές αρχές

τις περιπτώσεις εκείνες όπου οι διαφορές μεταξύ εθνικών νόμων μπορούν να δημιουργήσουν προβλήματα στην αποτελεσματική εφαρμογή του καταστατικού της ΕΣΕ και θα προτείνει κοινά αποδεκτές λύσεις. Η διαδικασία αυτή μπορεί να οδηγήσει σε μια έμμεση προσέγγιση των εθνικών νομοθεσιών.

3.2.2. Συνεργασία των εθνικών αρχών και των υπηρεσιών της Επιτροπής

Μπορούν να επιτευχθούν βελτιώσεις της συνεταιριστικής νομοθεσίας με τη διευκόλυνση των επαφών μεταξύ των εθνικών αρμόδιων για κανονιστικές ρυθμίσεις και με την παροχή ευκαιριών για κοινή ανάλυση καλών ή καινοτόμων πρακτικών¹⁵. Η διεργασία αυτή μπορεί να περιλαμβάνει τις υποψήφιες χώρες, μερικές από τις οποίες έχουν ήδη ζητήσει συνδρομή για τη μεταρρύθμιση της νομοθεσίας των συνεταιρισμών, και στις οποίες οι συνεταιρισμοί αντιμετωπίζουν ακόμη μεγαλύτερη παρανόηση εκ μέρους των αρμοδίων για κανονιστικές ρυθμίσεις.

Ενέργεια 9. Η Επιτροπή θα συνεργαστεί στενά με τις δημόσιες αρχές και τις συνεταιριστικές οργανώσεις, ιδίως στα νέα κράτη μέλη, για να εξασφαλίσει τη βελτίωση της νομοθεσίας περί συνεταιρισμών. Για το σκοπό αυτό, η Επιτροπή θα επιμείνει στο καθήκον κάθε κράτους μέλους να ενημερώνει τα υπόλοιπα και την Επιτροπή όταν συντάσσει και προτού θεσπίσει νέους νόμους στον τομέα αυτό.

3.2.3. Η σύνταξη υποδειγματικών νόμων

Παρά τις διαφορές της νομοθεσίας, όπως αναφέρεται και ανωτέρω, η Επιτροπή δεν προτίθεται να υποβάλει προτάσεις για την εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών περί συνεταιρισμών¹⁶. Πολλές συνεταιριστικές

---

15 Ο συγκριτικός πίνακας των νομοθεσιών των κρατών μελών και των υποψήφιων χωρών σχετικά με τους συνεταιρισμούς διατίθεται στον εξής ιστοχώρο:

http://www.europa/comm/enterprise/entrepreneurship/coop/social-cmaf_agenda/social-cmaf-cooperatives.htm

16 Ανακοίνωση της Επιτροπής (21/5/2003) «Εκσυγχρονισμός του εταιρικού δικαίου και ενίσχυση της εταιρικής διακυβέρνησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση – ένα πρόγραμμα για την επίτευξη προόδου»-κεφάλαιο 3.7 «ενίσχυση της διαφάνειας των εθνικών νομικών μορφών επιχειρήσεων». Βλ. επόμενη υποσημείωση.

οργανώσεις, εγκατεστημένες κυρίως στην ΕΕ των 15 δήλωσαν ότι η εθνική νομοθεσία δεν αποτελεί σημαντικό περιορισμό για τις δραστηριότητές τους στο εσωτερικό των χωρών τους. Η ομάδα υψηλού επιπέδου των ευρωπαϊών εμπειρογνομόνων εταιρικού δικαίου¹⁷, στην οποία είχε δώσει σχετική εντολή η Επιτροπή, επισήμανε ότι οι συνεταιριστικές οργανώσεις θα πρέπει να αναλάβουν πρωτοβουλίες για τη διατύπωση υποδειγματικών νόμων περί συνεταιρισμών, ως μέσο για την ενθάρρυνση της αμοιβαίας προσέγγισης των εθνικών νομοθεσιών που διέπουν τους συνεταιρισμούς.

Ενέργεια 10. Η Επιτροπή καλωσορίζει τις πρωτοβουλίες εθνικών και ευρωπαϊκών οργανώσεων για τη σύνταξη «υποδειγματικών» νόμων και δηλώνει πρόθυμη να συνδράμει στην εκπόνηση των νομοθετημάτων.

3.2.4. Η χρήση των συνεταιριστικών αρχών της ICA

Παρά το ότι οι νόμοι που διέπουν τους συνεταιρισμούς έχουν διαφορετικές προσεγγίσεις και βασίζονται σε διαφορετικές παραδόσεις, σε γενικές γραμμές απηχούν τον ορισμό, τις αξίες και τις αρχές για τους συνεταιρισμούς όπως διατυπώνονται στη «διακήρυξη της συνεταιριστικής ταυτότητας» που εγκρίθηκε από τη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση (ICA) το 1995 και υιοθετήθηκε πρόσφατα με ψήφισμα των Ηνωμένων Εθνών¹⁸ και ενσωματώθηκε πλήρως στη σύσταση του ΔΓΕ¹⁹. Συνεπώς, οι εθνικοί νομοθέτες θα πρέπει να

17 Τελική έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου των ευρωπαϊών εμπειρογνομόνων εταιρικού δικαίου για ένα σύγχρονο ρυθμιστικό πλαίσιο για το εταιρικό δίκαιο στην Ευρώπη (4 Νοεμβρίου 2002). Βλ.: http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/company/company/modern/index.htm

18 Βλέπε ψήφισμα των Η.Ε. 56/114 που εγκρίθηκε στην 88η συνεδρίαση ολομέλειας της Γενικής Συνέλευσης των Η.Ε. στις 19 Δεκεμβρίου 2001 και την έκθεση του Γενικού Γραμματέα αριθ. 2001/68 με ημερομηνία 14 Μαΐου 2001.

19 Σύσταση 193 για την προώθηση των συνεταιρισμών που εκδόθηκε κατά την 90ή σύνοδο της Διεθνούς Διάσκεψης Εργασίας στις 20 Ιουνίου 2002. Εκτός από τον ορισμό και τις βασικές αξίες, η σύσταση περιέχει τις ακόλουθες αρχές: εθελοντική και ανοικτή συμμετοχή των μελών, δημοκρατικός έλεγχος από τα μέλη, οικονομική συμμετοχή των μελών, αυτονομία και ανεξαρτησία του συνεταιρισμού, δικαιώματα των μελών στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την πληροφόρηση, το καθήκον της συνεργασίας των συνεταιρισμών και το ενδιαφέρον για την κοινότητα (για την ηλεκτρονική διεύθυνση βλ. υποσημείωση 7).

βασίζονται στον ορισμό, τις αξίες και τις αρχές για τους συνεταιρισμούς όταν θεσπίζουν νέους νόμους που διέπουν τους συνεταιρισμούς. Στο πλαίσιο αυτό, ωστόσο, ζητείται από τα κράτη μέλη να επιδεικνύουν επαρκή ευελιξία ώστε να δίνεται η δυνατότητα στους συνεταιρισμούς να ανταγωνίζονται αποτελεσματικά στις αγορές και με ίσους όρους με άλλες μορφές επιχειρήσεων. Οι συνεταιρισμοί δεν χρειάζονται ευνοϊκή μεταχείριση αλλά μια νομοθεσία που θα διαμορφώνει ένα ισότιμο πεδίο ανταγωνισμού, με την έννοια ότι τους δίνεται η δυνατότητα να λειτουργούν χωρίς τους περιορισμούς και τις υποχρεώσεις που βασίζονται στους διάφορους στόχους της εθνικής πολιτικής και στους οποίους ωστόσο δεν υπόκεινται οι άλλες μορφές εταιρειών με τις οποίες ανταγωνίζονται σε μια σύγχρονη οικονομία της αγοράς. Η σωστά διατυπωμένη νομοθεσία μπορεί επίσης να βοηθήσει στην υπέρβαση ορισμένων από τους περιορισμούς που είναι εγγενείς στη φύση των συνεταιρισμών, όπως είναι η έλλειψη πρόσβασης σε κεφάλαια που προέρχονται από επενδύσεις. Για παράδειγμα, θα μπορούσε να επιτραπεί στους συνεταιρισμούς να εκδίδουν μετοχές επενδυτών που απευθύνονται σε μη χρήστες, οι οποίες είναι εμπορεύσιμες και τοκοφόρες, υπό τον όρο ότι η συμμετοχή αυτού του είδους των μετόχων θα είναι περιορισμένη ώστε να εξασφαλίζεται ότι δεν τίθεται σε κίνδυνο η συνεταιριστική φύση των εταιρειών αυτών. Η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να έχουν ως οδηγό, κατά τη σύνταξη των εθνικών κανονισμών που διέπουν τους συνεταιρισμούς, τον «ορισμό, τις αξίες και τις αρχές για τους συνεταιρισμούς» της προαναφερθείσας σύστασης αλλά και να επιδεικνύουν επαρκή ευελιξία ώστε να ανταποκριθούν στις σύγχρονες ανάγκες των συνεταιρισμών (βλ. επίσης ενέργεια 9 και ενέργεια 10).

3.2.5. Αποφυγή της «πρόωρης» διάλυσης των επιτυχημένων συνεταιρισμών· αποτροπή της λεηλασίας των περιουσιακών στοιχείων ή των «αποαμοιβαιοποιήσεων»

Η Επιτροπή ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να εξασφαλίσουν ότι τα περιουσιακά στοιχεία των συνεταιρισμών που διαλύονται ή αλλάζουν μορφή διανέμονται σύμφωνα με τη «διανομή χωρίς συμφέρον», δηλαδή είτε σε άλλους συνεταιρισμούς στους οποίους μπορεί να συμμετέχουν τα μέλη, είτε σε συνεταιριστικές οργανώσεις που έχουν παρόμοιους ή γενικού συμφέροντος στόχους. Αυτά τα περιουσιακά στοιχεία έχουν δημιουργηθεί συχνά κατά τη διάρκεια πολλών γενεών, παραμένουν υπό συλλογική ιδιοκτησία και είναι «κλειδωμένα» στους στόχους αυτών των συνεταιρισμών. Ωστόσο, θα πρέπει να είναι δυνατό να υπάρχει πρόβλεψη

για διανομή των περιουσιακών στοιχείων ενός υπό διάλυση συνεταιρισμού στα μέλη του, σε σαφώς καθορισμένες περιπτώσεις. Ενθαρρύνονται τα κράτη μέλη να παρέχουν επαρκή προστασία για τα περιουσιακά στοιχεία των συνεταιρισμών εξασφαλίζοντας ότι, σε περίπτωση προτεινόμενων εξαγορών και κατά συνέπεια μετατροπής ενός συνεταιρισμού σε ανώνυμη εταιρεία, γίνονται σεβαστές οι επιθυμίες των μελών και οι στόχοι του συνεταιρισμού (βλ. ενέργεια 9 και ενέργεια 10).

3.2.6. Η φορολογική μεταχείριση και άλλα «οφέλη»

Ορισμένα κράτη μέλη (όπως το Βέλγιο, η Ιταλία και η Πορτογαλία) θεωρούν ότι οι περιορισμοί που είναι εγγενείς της ιδιαίτερης φύσης του συνεταιριστικού κεφαλαίου αξίζουν ειδικής φορολογικής μεταχείρισης. Για παράδειγμα, το γεγονός ότι οι μετοχές των συνεταιρισμών δεν είναι εισηγμένες στα χρηματιστήρια αξιών και, επομένως, δεν είναι ευρέως διαθέσιμες για αγορά, έχει ως αποτέλεσμα να είναι σχεδόν αδύνατη η πραγματοποίηση κερδών κεφαλαίου· το γεγονός ότι οι μετοχές εξοφλούνται στο άρτιο της αξίας τους (δεν έχουν κερδοσκοπική αξία) και η απόδοσή τους (μέρισμα) είναι κατά κανόνα περιορισμένη, μπορεί να αποθαρρύνει την εγγραφή νέων μελών. Επιπλέον, πρέπει να αναφερθεί ότι οι συνεταιρισμοί υπόκεινται συχνά σε αυστηρές απαιτήσεις όσον αφορά την απόδοση σε αποθεματικά. Η ειδική φορολογική μεταχείριση μπορεί να είναι ευπρόσδεκτη αλλά, σε όλες τις πτυχές της κανονιστικής νομοθεσίας για τους συνεταιρισμούς, θα πρέπει να τηρείται η αρχή σύμφωνα με την οποία τυχόν προστασία ή προνόμια που χορηγούνται σε ένα είδος επιχειρησιακής οντότητας θα πρέπει να είναι ανάλογα με τυχόν νομικούς περιορισμούς, την κοινωνική προστιθέμενη αξία ή περιορισμούς εγγενείς αυτού του είδους δραστηριότητας και δεν θα πρέπει συνεπώς να οδηγούν σε αθέμιτο ανταγωνισμό. Επιπροσθέτως, τυχόν άλλα χορηγούμενα «πλεονεκτήματα» δεν θα πρέπει να επιτρέπουν την ανεπιθύμητη χρήση της συνεταιριστικής μορφής από μη καλόπιστους συνεταιρισμούς, ως μέσου για την αποφυγή των σχετικών απαιτήσεων κοινοποίησης και εταιρικής διακυβέρνησης. Η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη, όταν σχεδιάζουν την κατάλληλη και αναλογική φορολογική μεταχείριση για το μετοχικό κεφάλαιο και τα αποθεματικά των συνεταιρισμών, να λαμβάνουν υπόψη τους ότι τέτοιου είδους διατάξεις δεν πρέπει να δημιουργούν καταστάσεις που δεν ευνοούν τον ανταγωνισμό (βλ. επίσης ενέργεια 9 και ενέργεια 10.)

3.2.7. Κανόνες περί ανταγωνισμού που εφαρμόζονται στους συνεταιρισμούς

Η διαδικασία διαβούλευσης για τους συνεταιρισμούς αποκάλυψε ότι υπάρχει κάποια σύγχυση και ανησυχία όσον αφορά την εφαρμογή των κανόνων περί ανταγωνισμού στους συνεταιρισμούς.

Οι συνεταιρισμοί που ασκούν οικονομικές δραστηριότητες θεωρούνται “επιχειρήσεις” κατά την έννοια των άρθρων 81, 82 και 86 έως 88 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Επομένως, υπόκεινται πλήρως στους ευρωπαϊκούς κανόνες περί ανταγωνισμού και κρατικών ενισχύσεων, καθώς και επίσης στις διάφορες εξαιρέσεις, κατώτατα όρια και κανόνες de minimis. Δεν υπάρχουν λόγοι ειδικής μεταχείρισης των συνεταιρισμών στους γενικούς κανόνες περί ανταγωνισμού, αν και ορισμένες πτυχές της νομικής μορφής και της δομής τους θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά περίπτωση, όπως έχουν αποδείξει προηγούμενες αποφάσεις και δικαστικές αποφάσεις.

Οι περισσότερες περιπτώσεις αφορούσαν συνεταιρισμούς νομικών προσώπων (και όχι φυσικών προσώπων). Ένας τέτοιος συνεταιρισμός είναι τόσο ένωση επιχειρήσεων, όσο και επιχείρηση αφ’ εαυτής (όταν ασκεί οικονομική δραστηριότητα). Επομένως, τόσο ο συνεταιρισμός όσο και τα μέλη του υπόκεινται στους κανόνες περί ανταγωνισμού. Επιπλέον, οι κανόνες περί ανταγωνισμού εφαρμόζονται όχι μόνο στις συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων (π.χ.: τη δημιουργία ενός συνεταιρισμού και το ιδρυτικό καταστατικό του), αλλά και στις αποφάσεις που λαμβάνονται από τα εσωτερικά όργανα του συνεταιρισμού. Επομένως, αν και η οργάνωση ως συνεταιρισμός δεν είναι απαραίτητο να έρχεται σε αντίθεση με το άρθρο 81 της συνθήκης ΕΚ, η μεταγενέστερη συμπεριφορά του ή οι κανόνες του ενδέχεται να θεωρηθούν περιοριστικοί για τον ανταγωνισμό. Η Επιτροπή καλεί τις οργανώσεις των ενδιαφερόμενων μερών και τις υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων να εξασφαλίσουν ευρύτατη διάδοση των κανόνων περί ανταγωνισμού που αφορούν τους συνεταιρισμούς στην Ευρώπη.

3.3. Επανεξέταση του κανονισμού

Το άρθρο 79 του κανονισμού της ΕΣΕ προβλέπει ότι: «Πέντε έτη το αργότερο μετά την έναρξη ισχύος του παρόντος κανονισμού η Επιτροπή υποβάλλει στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού και, ενδεχομένως, προτάσεις τροποποιή-

σεων». Στο άρθρο αυτό καθορίζονται ορισμένα από τα ζητήματα που πρέπει να εξετάζει η έκθεση (εγκατάσταση της κεντρικής διοίκησης και καταστατική έδρα, αποσυγχώνευση μιας ΕΣΕ, ένδικα μέσα σε περίπτωση απάτης κ.τ.λ.).

Επιπλέον, η ομάδα υψηλού επιπέδου εμπειρογνομόνων για το ευρωπαϊκό εταιρικό δίκαιο²⁰ δήλωσε ότι «υπάρχουν σημαντικά ζητήματα που χρειάζονται ανάλυση όσον αφορά τη μελλοντική εφαρμογή του κανονισμού της ΕΣΕ ... Θα είναι ενδιαφέρον να δούμε με ποιον τρόπο σχετίζεται η ΕΣΕ με τις εθνικές μορφές συνεταιρισμών. Θα χρησιμοποιηθεί πράγματι η ΕΣΕ για διακρατικές αναδιρθρώσεις και επιχειρήσεις; εάν ναι, αυτό μπορεί να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα των συνεταιρισμών».

Σε μια προσπάθεια σύνθεσης των ανωτέρω συστάσεων θα μπορούσαμε να πούμε ότι το σημαντικότερο στοιχείο που πρέπει να αξιολογηθεί είναι η ελευθερία που έχει δοθεί στα κράτη μέλη να ρυθμίζουν κανονιστικά μια σειρά ζητημάτων ανάλογα με τις εθνικές παραδόσεις. Επειδή αναμένεται ότι ο κανονισμός θα έχει ως αποτέλεσμα μια έμμεση και σταδιακή εναρμόνιση, καθώς γίνεται σημείο αναφοράς για μελλοντική νομοθεσία, ιδίως στις νέες και υποψήφιες χώρες, (βλ. επίσης σημείο 3.2.1. της ανακοίνωσης), η Επιτροπή πιστεύει ότι ακόμα μεγαλύτερη σημασία έχει να αποκτήσει ο κανονισμός στο μέλλον απλούστερους και ισχυρότερους κανόνες και να ελαχιστοποιηθούν οι αναφορές στους εθνικούς νόμους.

Ενέργεια 11. Στο πλαίσιο των εργασιών επανεξέτασης η Επιτροπή θα δώσει ιδιαίτερη σημασία σε ενδεχόμενη απλοποίηση του κανονισμού προτείνοντας τη θέσπιση κοινών για όλη την Ευρώπη κανόνων, όπου αυτό είναι δυνατό.

4. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ

Χάρη στα πολλαπλά οφέλη που έχουν οι συνεταιρισμοί για την ευρωπαϊκή οικονομία, αποτελούν θεμελιώδη συνιστώσα για την επίτευξη

---

20 Έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου ό.α. Κεφάλαιο VIII «Συνεταιρισμοί και άλλες μορφές επιχειρήσεων», σ.121.

των στόχων της Λισσαβόνας· οι συνεταιρισμοί είναι ένα εξαιρετικό παράδειγμα εταιρικής μορφής που μπορεί να εξυπηρετεί ταυτόχρονα επιχειρηματικούς και κοινωνικούς στόχους με τρόπο αλληλοενισχυτικό. Εκτός από τον τομέα της πολιτικής για τις επιχειρήσεις, οι συνεταιρισμοί διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην αγροτική οικονομία, στην ανάπτυξη των περιφερειών με οικονομικές δυσκολίες, ενώ η δομή τους είναι ιδανική για την ενίσχυση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής. Η προώθηση της ευρύτερης διάδοσης του ρόλου και του δυναμικού των συνεταιρισμών είναι, συνεπώς, σημαντική όχι μόνο όσον αφορά τα άμεσα οφέλη για τους ίδιους τους συνεταιρισμούς, αλλά και λόγω της σχέσης με σημαντικούς στόχους και πολιτικές, όπως εξηγείται στις επόμενες παραγράφους. Υπάρχει συνεπώς σαφής ανάγκη να καταβληθούν προσπάθειες σε κοινοτικό επίπεδο για να εξασφαλιστεί ότι ο ρόλος των συνεταιρισμών λαμβάνεται πλήρως υπόψη σε όλα τα σχετικά κοινοτικά προγράμματα.

4.1. Γεωργική πολιτική και διεύρυνση

Οι συνεταιρισμοί είχαν και εξακολουθούν να έχουν πολύ σημαντικό ρόλο στον τομέα της γεωργίας σε ολόκληρη την Ευρώπη. Παρέχεται ήδη υποστήριξη μέσω αναπτυξιακών μέτρων για την ύπαιθρο που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΠΕ για την ίδρυση οργανώσεων που παρέχουν διάφορες υπηρεσίες στους αγρότες σε συλλογική βάση (π.χ. ομίλους μηχανημάτων, υπηρεσίες βοήθειας και διαχείρισης αγροκτημάτων). Οι συνεταιρισμοί είναι ιδιαίτερα κατάλληλο μέσο για τέτοιες υπηρεσίες και είναι επιλέξιμοι για τα μέτρα αυτά.

Στα νέα κράτη μέλη οι αρνητικές συνδηλώσεις του όρου «συνεταιρισμός» είναι πρόβλημα για την ανάπτυξη ενός σύγχρονου συνεταιρισμού. Στο συλλογικό ασυνείδητο ο όρος συνδέεται ακόμα κυρίως με την έλλειψη ελευθερίας στον αγροτικό τομέα, λόγω των κεντρικών κανονισμών. Σε όλες τις προσχωρούσες χώρες έχουν γίνει ιδιωτικοποιήσεις της γης και έχουν δημιουργηθεί χιλιάδες μικρές και μεσαίες εκμεταλλεύσεις και επιχειρήσεις μεταποίησης. Ο κατακερματισμός αυτός δεν επιτρέπει στις επιχειρήσεις να επωφεληθούν από τα οφέλη των οικονομιών κλίμακας, ενώ οι μικρές επιχειρήσεις δεν έχουν το αναγκαίο κεφάλαιο για να επενδύσουν στις νέες τεχνολογίες ώστε να μπορούν να ικανοποιούν τους πρόσφατα εισαχθέντες αυστηρότερους κτηνιατρικούς και φυτοϋγειονομικούς κανόνες. Η έλλειψη κεφαλαίων και σωστής νομοθεσίας ή η ύπαρξη αλληλοσυγκρουόμενων νόμων αποτελούν ακόμα πρόβλημα για πολλές

γεωργικές επιχειρήσεις και εταιρείες τροφίμων. Η δημιουργία συνεταιρισμών από μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις που δραστηριοποιούνται στον ίδιο ή σε συναφείς τομείς μπορεί να τους δώσει τη δυνατότητα να πετύχουν την απαιτούμενη κριτική μάζα για μεγαλύτερα επενδυτικά σχέδια ενώ ταυτόχρονα θα παρέχονται στις τράπεζες και στους επενδυτές οι κατάλληλες εγγυήσεις. Τα προγράμματα PHARE και ISPA της Ευρωπαϊκής Ένωσης διευκόλυναν, σε κάποιο βαθμό, την πρόσβαση σε κεφάλαια, ενώ, σε αναγνώριση της σημασίας των συλλογικών προσεγγίσεων, τόσο το προενταξιακό μέσο SAPARD όσο και η συνθήκη προσχώρησης, προβλέπουν ειδικές ενισχύσεις για ομάδες παραγωγών του αγροτικού τομέα, που μπορούν να έχουν τη μορφή συνεταιρισμών.

Η Επιτροπή πιστεύει ότι η μορφή των αγροτικών συνεταιρισμών μπορεί να αποτελέσει σημαντικό εργαλείο για την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα στις νέες χώρες. Εκτός από τη θέσπιση νομοθεσίας προς την κατεύθυνση αυτή, η Επιτροπή μπορεί να συνεξετάσει μαζί με τα νέα κράτη μέλη και άλλους παράγοντες επιτυχίας, όπως είναι: οι στέρεες συνεταιριστικές επιχειρηματικές δραστηριότητες, η χρηστή διαχείριση, η συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών και, πάνω από όλα, η εμπλοκή των νέων στην ανάπτυξη και τη διαχείριση συνεταιρισμών. Επιπλέον, θα μπορούσε να επιδιωχθεί η σύνδεση των πολιτικών για την ενίσχυση του εισοδήματος με την κατάρτιση και την ανάπτυξη της θεσμικής ικανότητας. Μια νέα γενιά αγροτών με υψηλή ειδίκευση θα σήμαινε ουσιαστική προθυμία για καινοτομία ή για ανάληψη κινδύνων είτε μέσα από αγροτικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις είτε μέσα από την διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων.

Τέλος, προβληματισμό προκαλεί το γεγονός ότι ο τομέας της παροχής υπηρεσιών δεν είναι καθόλου ανεπτυγμένος στις αγροτικές περιοχές των νέων κρατών μελών. Η προώθηση συνεταιρισμών στον τομέα πωλήσεων/αγορών μπορεί να καλύψει το κενό αυτό ενώ νέες ευκαιρίες παρέχονται σε συνεταιρισμούς στον τομέα της παροχής μη γεωργικών υπηρεσιών, που στο παρελθόν παρείχε η κυβέρνηση, όπως ο τομέας των υπηρεσιών υγείας, της μέριμνας για τα παιδιά και τους ηλικιωμένους και των «κοινωνικών συνεταιρισμών» με ποικίλους στόχους κοινωνικού ενδιαφέροντος.

Ενέργεια 12. Η Επιτροπή, πέρα από τις ενέργειες 1 και 2, θα επιδιώξει να εξασφαλίσει ότι η ιδιαίτερη συμβολή των συνεταιρισμών στην αγροτική ανάπτυξη στα νέα κράτη μέλη θα αξιοποιηθεί περαιτέρω μέσα από τα συναφή κοινοτικά προγράμματα.

4.2. Αγροτική και περιφερειακή ανάπτυξη

Οι συνεταιρισμοί, ως οργανώσεις βασισμένες στα μέλη τους, έχουν τις ρίζες τους στις τοπικές κοινότητες: συμβάλλουν στη διατήρηση των τοπικών θέσεων απασχόλησης και στην παροχή τοπικών υπηρεσιών σε ένα πλαίσιο οικονομικής παγκοσμιοποίησης. Οι χρήστες των υπηρεσιών ενός συνεταιρισμού, είτε είναι παραγωγοί, καταναλωτές ή εργαζόμενοι, τείνουν να είναι σταθεροί από γεωγραφική άποψη. Αυτές οι ισχυρές τοπικές ρίζες μπορούν να είναι αποτελεσματικό αντικίνητρο για την ερήμωση των αγροτικών περιοχών και να βοηθήσουν στην ανάπτυξη των φτωχότερων περιφερειών και τόπων. Καλούνται τα κράτη μέλη να λάβουν σοβαρά υπόψη τον ευεργετικό ρόλο των τοπικών συνεταιρισμών για τις περιφέρειες, τις απομακρυσμένες περιοχές και τις φτωχές αστικές περιοχές, κατά το σχεδιασμό μιας υποστηρικτικής πολιτικής για τις περιοχές που μειονεκτούν οικονομικά.

4.3. Δημιουργία θέσεων εργασίας από τους συνεταιρισμούς του τομέα της «κοινωνικής οικονομίας»

Οι επιδόσεις ενός συνεταιρισμού δεν μετρώνται με βάση το επίπεδο απόδοσης των επενδυμένων κεφαλαίων αλλά με βάση τις υπηρεσίες που παρέχει στα μέλη του. Η ικανότητα των συνεταιρισμών να λειτουργούν ακόμη και όταν βρίσκονται στο νεκρό σημείο ή βάσει του κόστους πλέον

---

21 Απόφαση αριθ. 2002/177/EK του Συμβουλίου της 18ης Φεβρουαρίου 2002 σχετικά με κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές των κρατών μελών για την απασχόληση το 2002. EEL 60, της 1-3-2002, σ. 60. Στην κατευθυντήρια γραμμή 11 της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση (2002) δηλώνεται ότι «τα κράτη μέλη προωθούν μέτρα για τη βελτίωση της ανταγωνιστικής ανάπτυξης και της ικανότητας της κοινωνικής οικονομίας για τη δημιουργία περισσότερων θέσεων εργασίας και την ενίσχυση της ποιότητάς τους, ειδικότερα την παροχή αγαθών και υπηρεσιών σχετιζομένων με τις ανάγκες που δεν έχουν ικανοποιηθεί ακόμη από την αγορά, και εξετάζουν τα τυχόν εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα μέτρα αυτά, με στόχο τη μείωσή τους».

ορισμένο κέρδος επιτρέπει σε πολλούς από αυτούς να δημιουργούνται και να διοικούνται από άτομα που διαφορετικά δεν θα είχαν πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Μπορούν, συνεπώς, να εντάσουν αποτελεσματικά στην εργασία και στην κοινωνία αποκλεισμένες ομάδες του πληθυσμού, δίνοντάς τους επίσης επιχειρηματική εμπειρία και διαχειριστικές ευθύνες. Παρέχοντας επιχειρηματικές λύσεις για την ικανοποίηση ανεκπλήρωτων οικονομικών και κοινωνικών αναγκών, ιδίως εκεί όπου υπάρχει έλλειψη της δημόσιας ή ιδιωτικής πρωτοβουλίας, οι συνεταιρισμοί μπορούν να δημιουργήσουν θέσεις εργασίας και να ενθαρρύνουν τη βιώσιμη και βασισμένη στην αλληλεγγύη ανάπτυξη χωρίς την επιδίωξη καθαρού κέρδους προς διανομή στα μέλη τους (κοινωνική οικονομία)· με τον τρόπο αυτό συμβάλλουν στην ευελιξία των αγορών εργασίας. Οι συνεταιρισμοί θεωρούνται, συνεπώς, συχνά κομμάτι της «κοινωνικής οικονομίας» μαζί με άλλες μορφές λαϊκών επιχειρήσεων, όπως είναι οι αμοιβαίες εταιρείες, οι ενώσεις και τα ιδρύματα. Πολλές δημόσιες αρχές έχουν διαπιστώσει ότι οι συνεταιρισμοί στον τομέα της «κοινωνικής οικονομίας» συνιστούν αποτελεσματικό τρόπο για την προώθηση μιας ισόρροπης και βασισμένης στην αλληλεγγύη οικονομικής μεγέθυνσης²¹. Η Επιτροπή θα επιδιώξει, στο πλαίσιο της ενέργειας 7, να εξασφαλίσει ότι θα συνεχίσει να αναγνωρίζεται η ιδιαίτερη συμβολή των συνεταιρισμών στη δημιουργία θέσεων εργασίας και ότι αυτή θα αξιοποιηθεί περαιτέρω μέσα από τις σχετικές κοινοτικές πολιτικές και τα προγράμματα, όπως είναι το πρόγραμμα EQUAL, το οποίο στηρίζει διάφορα σχέδια για συνεταιρισμούς της «κοινωνικής οικονομίας» στον άξονα «επιχειρηματικότητα».

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Οι συνεταιρισμοί έχουν μια ισχυρή παράδοση που χρονολογείται από τη βιομηχανική επανάσταση· δεν θα πρέπει ωστόσο να θεωρηθούν κατάλοιπο του 19^{ου} αιώνα. Σήμερα, η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι η μεγάλη ποικιλία των μορφών επιχείρησης στην ΕΕ είναι ένα σημαντικό στοιχείο για την οικονομία της ΕΕ. Πρόκειται για σύγχρονες και δυναμικές επιχειρήσεις με μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης. Οι συνεταιρισμοί αντιστοιχούν στο 83% της ολλανδικής αγροτικής παραγωγής, στο 50% και στο 37% των γαλλικών και κυπριακών τραπεζικών υπηρεσιών αντίστοιχα, στο 35% του φινλανδικού λιανικού εμπορίου τροφίμων, στο 21% της υγειονομικής περίθαλψης στην Ισπανία και στο 60% της δασοκομίας στη Σουηδία. Η Επιτροπή θα υποστηρίξει,

συνεπώς, την αποτελεσματική προώθηση και ανάπτυξη της συνεταιριστικής επιχείρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στις υπονήφιες χώρες. Ωστόσο, η ανάπτυξη της συνεταιριστικής επιχείρησης εξακολουθεί να εμπίπτει σε πολύ μεγάλο βαθμό στη σφαίρα αρμοδιότητας των κρατών μελών. Για την επίτευξη των στόχων που περιγράφονται στο παρόν έγγραφο θα απαιτηθεί συνεπώς και η ενεργός συμμετοχή των κρατών μελών και των υπονήφιων χωρών.

Οι ενέργειες που περιγράφονται στην παρούσα ανακοίνωση καλύπτουν την περίοδο 2004-2008. Στο τέλος αυτής της περιόδου θα αξιολογηθεί η πρόοδος που έχει επιτευχθεί σε σχέση με τους στόχους της παρούσας ανακοίνωσης σε στενή συνεργασία με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Βάσει της αξιολόγησης αυτής θα ληφθεί απόφαση για τις κατάλληλες πρωτοβουλίες στο μέλλον.

